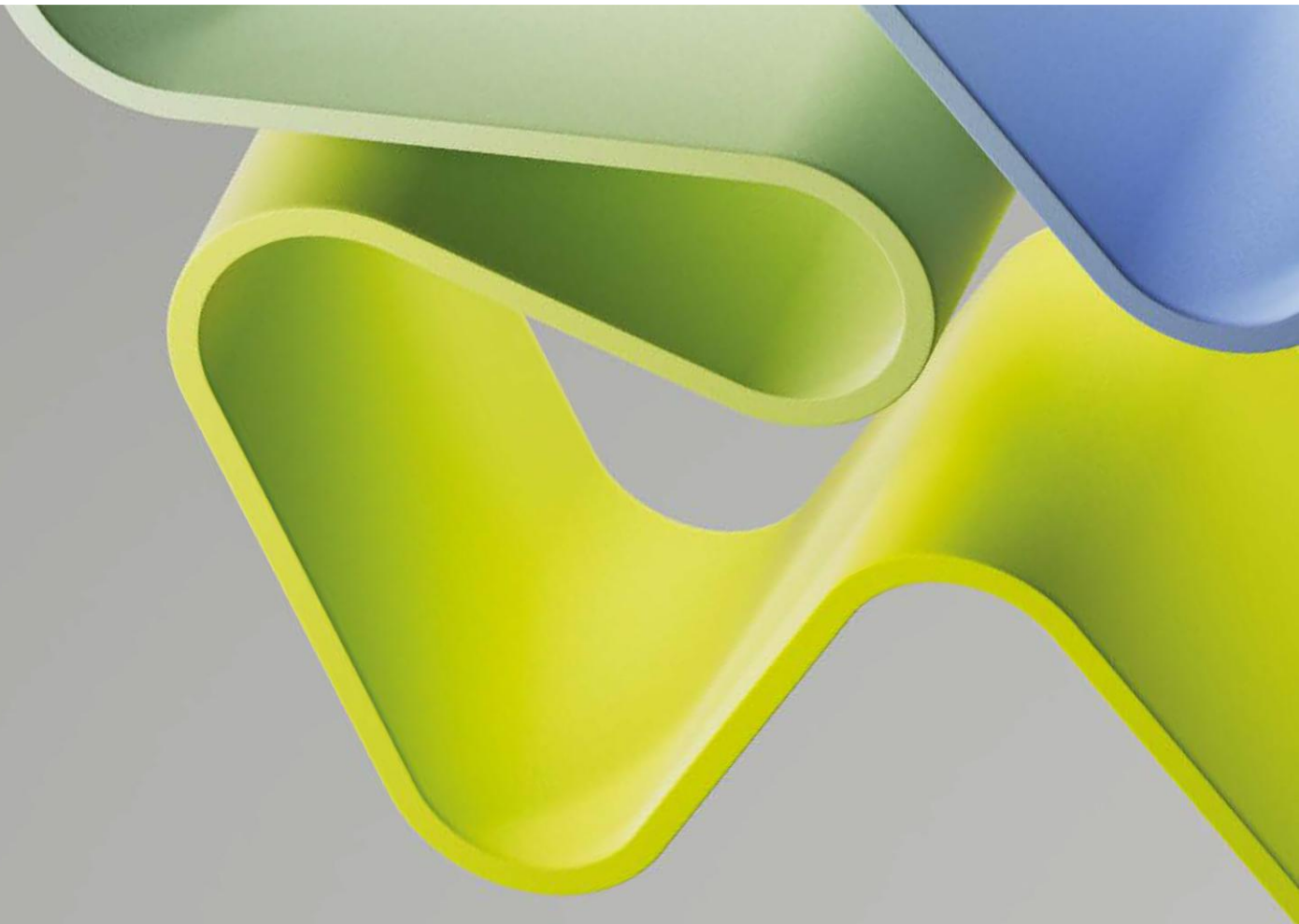

Departementsvise rapporter

Årsrapport 2025

Innholdsfortegnelse

Forord	5
1 Kunnskapsdepartementet	7
2 Nærings- og fiskeridepartementet	40
3 Energidepartementet	78
4 Klima- og miljødepartementet	110
5 Landbruks- og matdepartementet	135
6 Helse- og omsorgsdepartementet	154
7 Utenriksdepartementet	164
8 Arbeids- og inkluderingsdepartementet	177
9 Kommunal- og distriktsdepartementet	189
10 Samferdselsdepartementet	199
11 Digitaliserings- og forvaltningsdepartementet	210
12 Justis- og beredskapsdepartementet	219
13 Barne- og familiedepartementet	231
14 Finansdepartementet	237
15 Kultur- og likestillingsdepartementet	243
16 Forsvarsdepartementet	249

Forord

Forskningsrådets årsrapport 2025 er den formelle tilbakemeldingen til departementene på tildelingsbrevene og bruken av bevilgningene over statsbudsjettet i 2025. Årsrapporten skrives på bakgrunn av departementenes tildelingsbrev, og skal gi departementene et grunnlag for å vurdere Forskningsrådets ressursbruk og måloppnåelse.

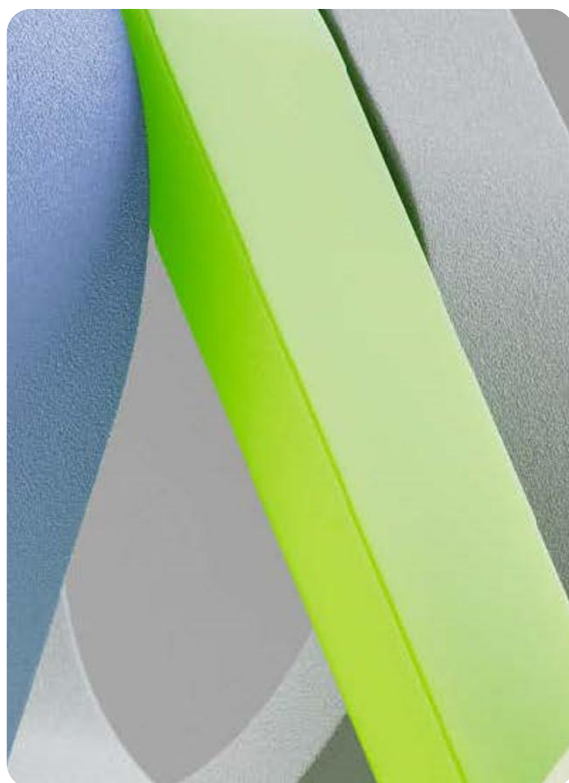
I overenstemmelse med tildelingsbrevene består årsrapporten av to deler:

Forskningsrådets første del av årsrapporten beskriver samlet måloppnåelse for hele virksomheten. Rapporten ble levert 14. mars.

Vedlegg til første del av årsrapporten, er de departementsvise rapportene som utgjør andre del. Del to gir oversikt over bruken av departementenes tildelinger, status for føringer og oppdrag og beskriver årets aktiviteter og resultater. De departementsvise rapportene utdyper den overordnede rapporteringen om årets aktiviteter og resultater i kapittel tre i del en, og har frist 1. mai 2026.

Årsrapportens to deler utgis kun elektronisk og er tilgjengelig her: [Årsrapport \(forskingsradet.no\)](https://forskingsradet.no).

Lysaker 30. april 2026

Kunnskapsdepartementet

1 Kunnskapsdepartementet

Innledning

Forskningsrådets årsrapport for 2024 til Kunnskapsdepartementet (KD) redegjør for bruken av bevilgningene til Forskningsrådet over kapitler og poster 201.70, 226.71, 285.71, 285.72 samt 285.73. Utkvittering av føringer i tildelingsbrev er samlet i tabeller. Regnskapstallene for 2025 er redegjort for samlet under Årets aktiviteter og resultater, og resultatrapporteringen er sortert per sektorpolitisk prioritering: *Strategiske forskningsprioriteringer*, *Langsiktig grunnleggende forskning* og *Forskning om utdanning og forskning*. Det rapporteres videre om internasjonalisering på tvers av sektorpolitiske prioriteringer i et eget kapittel.

1.1 Samlet vurdering

Det er rapportert på samlet vurdering av innsats og resultater for 2025 i Forskningsrådets overordnede årsrapport, som er oversendt departementet 14. mars 2025. Der redegjøres det for status for måloppnåelse for regjeringens mål for Forskningsrådet, samt hovedfunnene i bestilt styringsinformasjon. I denne rapporten vektlegges rapportering på resultater og måloppnåelse knyttet til aktiviteter finansert med tildelinger fra KD.

I 2025 har Forskningsrådet styrket innsatsen på forskning knyttet til regjeringens strategiske forskningsprioriteringer gjennom en rekke aktiviteter. Arbeidet med åpen forskning ble videreført og styrket, særlig gjennom norsk deltakelse i det felleseuropeiske Open Research Europe, som vurderes som et betydelig løft for åpen publisering og forskningsinfrastruktur. Norsk veikart for forskningsinfrastruktur 2025 er et solid strategisk beslutningsgrunnlag og tydeliggjør framtidige behov, særlig innen datainfrastruktur og satsingen på økt tungregnekapasitet, og vurderes å bidra til bedre nasjonal koordinering. Koblingen mellom forskningssektorene og næringsliv er vektlagt i større grad i 2025. Tildelingene til nasjonale forskerskoler styrker arbeidslivsrelevansen i forskerutdanningen og vurderes å gi bedre samhandling på tvers av sektorer. Sentre for forskningsdrevet innovasjon bidrar til innovasjon gjennom et nært og langsiktig forskningssamarbeid mellom forskningsinstitusjoner og bedrifter hvor forskningen tar utgangspunkt i næringslivets langsiktige behov, utfordringer og fremtidige muligheter for verdiskaping. I 2025-tildelingen ble det lagt stor vekt på forankring hos deltagende bedrifter. Senterordningen for norsk fagspråk har etablert to komplementære og godt forankrede miljøer som samlet vurderes å styrke nasjonal språkfaglig kompetanse.

Kommersialiseringsinnsatsen i 2025 ga rekordhøy kapitaltilgang, flere oppstartsselskaper, lisensavtaler og patenter, selv om tallene vurderes som delvis sykliske. Forskningsrådet anser at denne støtten reduserer tidligfaserisiko og utløser betydelige private investeringer, til tross for variasjon mellom år. Samspillet mellom kvalifiserings- og verifiseringsstøtte fungerer godt og gir dokumenterte effekter. Den langvarige satsingen på muliggjørende teknologier har bidratt til å styrke kvaliteten i forskningen, og står for en betydelig andel av både vitenskapelige og innovasjonsrettede resultater. De nye KI- og kvantesentrene har allerede gitt varige strukturelle effekter gjennom økt samarbeid, kompetansebygging og strategisk mobilisering.

Forskningsrådet har i 2025 lansert et sett av målrettede virkemidler for banebrytende forskning med potensial for store vitenskapelige gjennombrudd og innovasjoner, som er resultat av flere års utviklingsarbeid i Forskningsrådet og i tråd med anbefalinger fra fagevalueringene. Forskningsrådet anser dette som et stort og viktig steg i arbeidet for å videreutvikle virkemidler for å fremme banebrytende og dristig forskning. Forskningsrådet har bygget videre på ordninger som er godt kjent i sektoren samtidig som vi har utviklet mer spissete virkemidler for å fremme banebrytende forskning. Det har vært et mål å se utlysningene i sammenheng slik at de utfyller de eksisterende utlysningene for fri prosjektstøtte og sentre for fremragende forskning og samlet gir best mulige rammebetingelser for å utvikle fremragende forskningsmiljøer og fremme forskeres karriereveier. Vi vil videreutvikle virkemidlene når vi får mer erfaring med hvordan de fungerer. Fagevalueringer og internasjonalt gjennomslag viser at Norge har flere gode forskningsmiljøer som driver grunnleggende

forskning av høy kvalitet og produserer banebrytende forskning i internasjonal forskningsfront. Langsiktig og systematisk arbeid ved institusjonene og i Forskningsrådet har bidratt til økt suksessrate i ERC. Vår vurdering er likevel at Norge trenger å bygge flere verdensledende fagmiljøer, som kan få økt gjennomslag på internasjonale konkurransearenaer som ERC.

I løpet av 2025 har Forskningsrådet styrket kunnskapsgrunnlaget for politikk- og sektorutvikling i tråd med strategien for utdanningsforskning. Innsatsen på utdanningsforskning vurderes som sentral for en kunnskapsbasert utvikling av utdanningssektoren. Temamessig dekker utdanningsforskningen hele utdanningsløpet, med tydelig vekst i forskning på arbeidsliv, yrkesfag og høyere utdanning. Forskningsssentrene BARNkunne, FILIORUM og SpedAims har bidratt til styrket kvalitet og kapasitet innen barnehage-, inkluderings- og spesialpedagogisk forskning. Underveisevalueringen av SpedAims viser at senteret i stor grad har nådd sine mål. Samarbeidet med Kunnskapscenter for utdanning har resultert i et levende og søkbart forskningskart som gir god oversikt over prosjekter og publikasjoner.

Forskningsskapet har økt over tid, selv om rekrutteringen har vist svakere utvikling etter 2024, noe som i hovedsak skyldes utfasing av prosjekter finansiert av de såkalte tiltakspakkene under korona-pandemien. Ordningen for offentlig sektor-ph.d. er svært populær. Koordinerende virkemidler har styrket gjennomførings- og trygghet blant offentlig sektor-ph.d.-kandidater, men strukturelle utfordringer gjenstår. Vitensenterordningen fungerte godt i 2025, med 1,4 millioner besøkende og betydelig økning i undervisningsaktivitet. Forskningsrådets vurdering er at de regionale vitensentrene er et viktig supplement til skolen. Talentsentrene i realfag anses som særlig viktige for å gi elever med stort læringspotensial større faglige utfordringer.

Internasjonalisering er avgjørende for å nå norske forskningspolitiske mål, og stadig mer av norsk forskning utføres i internasjonale samarbeid finansiert av internasjonale konkurransearenaer. Den internasjonale aktiviteten er godt koordinert gjennom sentrale arenaer som Horisont Europa, OECD, NordForsk og Science Europe. Norske aktører når godt opp i konkurransen om midler i Horisont Europa. Instituttsektoren har en særlig sterk posisjon i EU, og nasjonal Retur-EU-finansiering vurderes som utløsende for høy norsk deltakelse. Forskningsrådet har i 2025 styrket samspillet mellom nasjonal og internasjonal FoU-finansiering gjennom strategisk porteføljestyring og økt oppmerksomhet om hvordan nasjonale midler best kan anvendes i lys av prioriteringer og norsk suksess i Horisont Europa. Forskningsrådet har styrket den strategiske deltakelsen i internasjonal samarbeid gjennom en internasjonal stimuleringspott som brukes målrettet i tråd med regjeringens prioriteringer, herunder Panoramastrategien og Afrikastrategien. INTPART-ordningen vurderes som et sentralt virkemiddel for institusjonelt samarbeid med prioriterte land utenfor Europa. Samarbeidet med afrikanske land er styrket gjennom øremerkede midler og viser rask mobilisering i sektoren. Nordisk samarbeid gjennom NordForsk har hatt høy aktivitet og vurderes som stadig viktigere i et endret geopolitisk landskap. Bilaterale avtaler og lead-agency-utlysninger bidrar til redusert administrativ byrde og mer effektiv ressursbruk. Forskningsrådet har siden fullskalainvasjonen av Ukraina støttet og samarbeidet tett med det ukrainske forskningsrådet (NRFU) og ukrainske forskere, blant annet gjennom Science Europe. I 2025 støttet Forskningsrådet ukrainsk forskning og forskere med rundt 60 mill. kroner.

Samlet vurderer Forskningsrådet at innsatsen knyttet til KDs tildelinger har bidratt til å realisere mål og prioriteringer i Langtidsplanen for forskning og høyere utdanning i tråd med de sektorpolitiske føringene for midlene. Det er lagt stor vekt på å styrke den banebrytende forskningen og tilrettelegge for høyere tildelingsprosent i den åpne arenaen for langsiktig grunnleggende forskning. Forskningsrådet har gjennom utlysninger fulgt opp regjeringens strategier knyttet til norsk deltakelse i EU, samarbeid med land utenfor Europa, utdanningsforskning, økt FoU i næringslivet, m.fl. Det siste året er det lagt større vekt på å se nasjonale midler i sammenheng med internasjonale midler, først og fremst Horisont Europa, men også andre finansieringsorgan og -arenaer.

1.2 Utkvittering av føringer

Tabellen under viser oppfølging av føringer gitt i departementets tildelingsbrev for 2025. All styringsinformasjon er oppsummert i Årsrapport 2025 under de relevante MRS-målene.

Oppdrag/føring	Status	Kommentar
HelseOmsorg21-monitor og kvinnehelse	Gjennomført og ferdig	Det er kartlagt hvordan kjønnsvariabler kan inkluderes i monitoren, og tilhørende statistikk fra de regionale helseforetakene er publisert. Dette datagrunnlaget vil gradvis bygges ut når flere finansieringskilder tar i bruk rapportering på kjønns spesifikk forskning.
Programmet for et digitalt Europa (DIGITAL)	I prosess etter planen	I tett samarbeid med Digitaliseringsdirektoratet, Innovasjon Norge og Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse har Forskningsrådet fulgt opp norsk deltakelse i DIGITAL.
Nasjonaljubileet 2030	Gjennomført og ferdig	Forskningsrådet har gitt anbefaling om at det ikke etableres en egen forskningssatsing ifm. jubileet.
Svalbardkonferansen	Gjennomført og ferdig	Forskningsrådet arrangerte Svalbard Science Conference for femte gang i oktober 2025.
Evaluering av SpedAims	Gjennomført og ferdig	Forskningsrådet har gjennomført en evaluering av forskningssenteret for spesialpedagogikk og inkluderende praksis, SpedAims.
Talentsenter i realfag	I prosess etter planen	Alle regionale vitensentre har i 2025 utviklet lærerkurs ifm. talentsentersatsingen.
Tverrsektoriell FoU-strategi for likestilling, ikke-diskriminering og mangfold	I prosess etter planen	FoU-strategi for likestilling, ikke-diskriminering og mangfold ble utarbeidet i 2025, og vil publiseres våren 2026.
Sekretariatsfunksjon ifb. Samfunnsoppdrag om bærekraftig før	I prosess etter planen	Rapport med forslag til tiltak for samfunnsoppdraget på bærekraftig før er overlevert regjeringen
Evaluering av transportforskningsporteføljen	I prosess etter planen	Evalueringen er utlyst av Forskningsrådet som en offentlig anskaffelse og er planlagt ferdigstilt av oppdragstaker i mai 2026.
Kunnskapsgrunnlag for vurdering av sensitive teknologier	Gjennomført og ferdig	Forskningsrådet har, sammen med FFI og NSM, utarbeidet et kunnskapsgrunnlag for vurdering av sensitive teknologier (KVASt). Sluttrapporten ble oversendt i januar 2026.
Utredning av behov for tungregning	Gjennomført og ferdig	Forskningsrådet har i tråd med bestillingene fra KD gjennomført konseptvalgutredning og forprosjekt for nasjonal infrastruktur for tungregning.

1.3 Nøkkelindikatorer på tvers av prioriteringer

Omlegging av Forskningsrådets systemer og prosesser har ført til at det for 2025 ikke kan tas ut indikatorer per forskningspolitiske prioritering. Indikatorer er derfor samlet inn på tvers av KDs prioriteringer. Det er to forhold som i særlig grad påvirker indikatorer for forskning finansiert av KDs midler gjennom Forskningsrådets konkurransearenaer: 1) I forbindelse med pandemien, samt tiltak for å redusere overføringer mellom år, ble det tildelt ekstra midler til prosjekter som i 2025 er avsluttet eller i avslutningsfasen; og 2) i 2022 ble det en rekke utlysninger finansiert med KD-midler stanset eller sterkt redusert. Dette slår for fullt ut i 2025-tallene. I forbindelse med omlegging av Forskningsrådets budsjettmodell fra å være nettobudsjettert til brutto-budsjettert fra og med 2025, er det et brudd i tidsserien i 2024 da regnskapsåret avsluttes tidligere enn før. Tallene kan derfor ikke sammenlignes på tvers av perioden.

Fagområder

Den KD-finansierte forskningen foregår i stor grad innenfor fagområdene matematikk og naturvitenskap, som utgjør 36 prosent av samlet innsats i 2025, teknologi utgjør 31 prosent, samt samfunnsvitenskap som utgjør 13 prosent. Forskningsrådet har hatt en målrettet innsats på å styrke humanioraforskningen i bredden av tematiske prioriteringer, delvis finansiert med særskilte midler fra KD. Denne innsatsen har i 2025 gitt en markant vekst i humaniorarelatert forskning som er finansiert fra andre departementer, først og fremst Nærings- og fiskeridepartementet og Klima- og miljødepartementet. Den andelsmessige fordelingen på fagområder er ganske konsistent over tid. Forskningsrådet vurderer at det er behov for å ytterligere å styrke innsatsen på humanioraforskning innenfor alle tema.

Tabell: Fagområder for forskningsinnsats finansiert av Forskningsrådet med midler fra KD 2021-2025. Disponibelt budsjett i 1 000 kroner.

	2021	2022	2023	2024	2025
Humaniora	274 486	343 158	347 877	282 087	257 597
Landbruks- og fiskerifag	91 872	92 931	118 414	82 507	94 125
Matematikk og naturvitenskap	1 596 736	1 605 546	1 754 869	1 401 318	1 457 487
Medisin og helsefag	579 564	561 550	549 576	358 249	308 123
Samfunnsvitenskap	1 090 609	1 111 273	1 050 056	893 655	523 136
Teknologi	1 608 755	1 133 101	1 361 479	1 099 305	1 252 420
Annet	107 161	114 320	68 807	79 035	109 555

FoU-sektor

Universitets- og høyskolesektoren mottar i 2025 47 prosent av KDs midler gjennom Forskningsrådet, som er litt ned fra 49 prosent i 2021. Nedgangen vurderes å være en konsekvens av den sterke reduksjonen i utlyste midler finansiert av KD i 2022 og 2023. Instituttsektoren mottar om lag 35 prosent av KDs midler gjennom Forskningsrådet, som er på samme nivå som i 2021. Den store andelen tildelingen til universiteter, høyskoler og institutter skyldes at KD-midler for en stor del finansierer forskerstyrte prosjekter. I løpet av samme periode har offentlig sektors andel økt fra 5 til 8 prosent mens næringslivets er stabilt på 4 prosent gjennom perioden. Helseforetakenes andel har gått ned fra 3 til 1 prosent i perioden, noe som først og fremst tilskrives at prosjekter med finansiering fra tiltakspakkene under koronapandemien nå er avsluttet eller i avslutningsfasen.

Både næringsliv, offentlig sektor og helseforetak er imidlertid viktige prosjektpartnere i mange prosjekter ledet av UoH- og instituttsektorene.

Tabell: FoU-sektor for forskningsinnsats finansiert av Forskningsrådet med midler fra KD 2021-2025. Disponibelt budsjett i 1 000 kroner.

	2021	2022	2023	2024	2025
UoH-sektor	2 599 588	2 725 759	2 795 170	2 067 968	1 884 712
Instituttsektor	1 869 994	1 427 992	1 700 513	1 505 675	1 394 134
Næringsliv	219 768	224 722	223 595	137 766	140 800
Offentlig sektor	272 881	249 702	223 191	145 892	319 173
Helseforetak	150 950	142 388	151 083	100 171	52 767
Utlandet	104 557	46 399	62 079	127 215	80 666
Øvrige	131 445	144 918	95 446	111 470	130 193

Rekruttering

Forskerutdanning er viktig for å produsere ny kunnskap, sikrer høy kompetanse i arbeidslivet og fremme kritisk tenkning. Den kvalifiserer kandidater til forskningsarbeid ved akademiske institusjoner, i offentlig sektor og i næringslivet. Kvinneandelen av stipendiater er stabil og, på overordnet nivå, tilfredsstillende, men med store variasjoner innenfor de ulike fagfeltene. Særlig utdanningsforskningen er ubalansert på stipendiatnivå med rundt 80 prosent kvinner. Gjennom perioden er det en reduksjon i antall årsverk knyttet til både doktorgrader og postdoktorer som følge at koronatiltakene er utfaset og at flere utlysninger i 2022, med oppstart i 2023, ble sterkt redusert. Forskningsrådet vurderer at denne reduksjonen er midlertidig, men at effekten trolig vil merkes også i 2026.

Tabell: Doktorgradsstipendiater og postdoktorstipendiater per FoU-sektor finansiert av Forskningsrådet med midler fra KD 2021-2025. I årsverk og andel kvinner i prosent.

	2021		2022		2023		2024		2025	
	Årsverk	Andel kvinner	Årsverk	Andel kvinner	Årsverk	Andel kvinner	Årsverk	Andel kvinner	Årsverk	Andel kvinner
Doktorgradsstipendiat	2 083,5		2 492,0		2 455,4		2 299,3		1 875,6	
UoH-sektor	1 323,3		1 616,2		1 609,5		1 501,0		1 214,4	
Instituttsektor	382,2		479,5		498,0		502,8		396,8	
Næringsliv	186,5	45 %	186,1	47 %	153,4	49 %	123,8	50 %	109,0	50 %
Offentlig sektor	99,7		112,7		112,1		102,0		88,2	
Helseforetak	80,9		84,4		71,4		59,6		53,1	
Øvrige	11,1		13,0		11,1		10,1		14,2	

Tabell forts.

Postdoktorstipendiat	1 099,2	1 281,7	1 284,3	1 182,5	917,7
UoH-sektor	853,3	969,7	963,2	898,1	700,1
Instituttsektor	166,1	214,4	221,4	200,4	161,1
Næringsliv	7,9 44 %	12,4 44 %	10,7 43 %	7,0 44 %	2,1 45 %
Offentlig sektor	5,9	8,7	8,7	5,8	3,3
Helseforetak	66,0	76,5	80,2	71,4	49,7
Øvrige	-	-	-	-	1,5
Total	3 182,7 45 %	3 773,7 46 %	3 739,7 47 %	3 481,8 48 %	2 793,3 49 %

Samarbeidsrelasjoner mellom FoU-sektorer

Porteføljen finansiert av KD består i hovedsak av forskerstyrte prosjekter. Det er imidlertid mye samarbeid mellom sektorene innenfor prosjektene. Universiteter, høyskoler og forskningsinstitutter er de viktigste sektorene for å koble norsk forskning på internasjonalt samarbeid. I prosjekter det UoH-sektoren er prosjekteier utgjør samarbeidet med utlandet 28 prosent av alle samarbeidsrelasjoner i 2025, som er en liten nedgang fra 32 prosent i 2021. Deretter følger andre aktører i UoH-sektor med 21 prosent og instituttsektor med 20 prosent. For øvrige sektorer er UoH-sektorens samarbeids-relasjoner stabile gjennom perioden.

For instituttsektoren utgjør samarbeidet med UoH-sektoren 25 prosent i 2025, omtrent på samme nivå som i 2021. Samarbeidet med utlandet utgjør 21 prosent som er en reduksjon fra 25 prosent i 2021. Samarbeidsrelasjoner med andre aktører i instituttsektoren utgjør 20 prosent mens instituttens samarbeid med næringslivet utgjør 12 prosent, begge på omtrent samme nivå som i 2021. Samarbeidet med aktører i offentlig sektor har økt litt, fra 9 til 11 prosent i perioden. I prosjekter ledet av næringsliv, offentlig sektor og 'øvrige' samarbeides det aller mest med aktører i UoH-sektor, henholdsvis 32, 46 og 40 prosent av relasjonen er med denne sektoren. For næringsliv og offentlig sektor er samarbeidet med instituttsektoren også viktig, og utgjør hhv. 28 og 18 prosent av samarbeidsrelasjonene. For helseforetak er samarbeid med aktører i andre helseforetak viktigst med 28 prosent av samarbeidet. Andelen av helseforetakenes samarbeid med aktører i utlandet har gått ned fra 22 prosent i 2021 til 16 prosent i 2025. Dette skyldes blant annet at det i 2021 var en betydelig økning i helserelatert forskning knyttet til pandemien, som for en stort del er avsluttet i 2025.

Kategorien 'øvrige' favner hovedsakelig statlige og kommunale selskaper, stiftelser og sivilsamfunnsorganisasjoner. Disse samarbeider mest med aktører i UoH-sektor, fulgt av instituttsektor og helseforetak. Det er noen mindre endringer i samarbeidsrelasjoner for denne kategorien i perioden. Forskningsrådet vurderer at samarbeidsmønstrene er logiske ut ifra de ulike sektorenes ansvar og interesser. Den geopolitiske situasjonen synes ikke å ha lagt noen stor demper på UoH-sektorenes internasjonale samarbeid. Samarbeidet mellom UoH-sektor og instituttsektor har et betydelig omfang og vurderes som fordelaktig gjennom at aktørene kan koble komplementær kompetanse, utvikle bedre problemformuleringer og øke den vitenskapelige kvaliteten i hele kjeden fra idé til anvendelse. Det er et stort potensial i å ytterligere styrke samarbeidet mellom akademia, næringsliv og offentlig sektor. Tabellen under viser samarbeid mellom ulike FoU-sektorer i prosjekter finansiert av Forskningsrådet der midler fra KD inngår i prosjektfinansieringen. Tabellen fremstiller således ikke bare sektorsamarbeid som utelukkende er finansiert av KD.

Tabell: Samarbeid mellom FoU-sektorer i Forskningsrådsprosjekter 2021-2025. Antall prosjekter.

FoU-sektor prosjekteier	FoU sektor samarbeidspartner	2021	2022	2023	2024	2025
UoH-sektor	UoH-sektor	1 063	1 083	1 035	1 002	1 067
	Instituttsektor	960	997	960	946	1 017
	Næringsliv	329	376	363	359	374
	Offentlig sektor	336	379	378	374	400
	Helseforetak	325	351	344	327	324
	Utlandet	1 577	1 599	1 533	1 452	1 414
	Øvrige	270	339	372	401	473
Instituttsektor	UoH-sektor	875	902	926	930	996
	Instituttsektor	705	733	727	739	812
	Næringsliv	390	422	433	431	493
	Offentlig sektor	289	330	331	348	425
	Helseforetak	35	37	36	36	44
	Utlandet	847	854	821	829	851
	Øvrige	192	273	312	328	410
Næringsliv	UoH-sektor	494	477	391	350	370
	Instituttsektor	362	381	321	299	327
	Næringsliv	272	299	241	219	246
	Offentlig sektor	46	43	35	29	35
	Helseforetak	15	25	23	23	35
	Utlandet	101	104	99	88	80
	Øvrige	47	62	47	49	77
Offentlig sektor	UoH-sektor	302	324	303	274	286
	Instituttsektor	107	121	105	105	112
	Næringsliv	43	48	40	42	41
	Offentlig sektor	106	118	109	97	97
	Helseforetak	16	16	15	15	19
	Utlandet	22	22	18	16	14
	Øvrige	26	42	39	47	55
Helseforetak	UoH-sektor	115	113	113	107	113
	Instituttsektor	43	39	34	33	32
	Næringsliv	27	24	22	24	35
	Offentlig sektor	26	26	30	31	35
	Helseforetak	128	138	124	127	134
	Utlandet	104	100	95	94	77
	Øvrige	32	32	38	38	58
Øvrige	UoH-sektor	79	80	79	108	140
	Instituttsektor	42	38	40	47	61
	Næringsliv	28	24	21	20	26
	Offentlig sektor	8	9	9	9	15
	Helseforetak	23	36	37	30	56
	Utlandet	10	8	6	3	4
	Øvrige	29	24	19	22	45

Vitenskapelig kvalitet

Vitenskapelig kvalitet er et sentralt kriterium for Forskningsrådets tildeling av midler til prosjekter. Kriteriet for vitenskapelig kvalitet dekker her både forskningskvalitet knyttet til FoU-kvaliteten som omhandler bl.a. robuste metoder teorier og hypoteser, samt potensiale for å flytte forskningsfronten som omhandler banebrytende og nyskapende forskningsidéer.

KD finansierer forskning av svært høy kvalitet gjennom Forskningsrådet ulike arenaer. Hele 18 prosent av innvilgende prosjektsøknadene oppnådde høyeste karakter, 7 - eksellent, på kriteriet for vitenskapelig kvalitet, mens 59 prosent av de innvilgede søknadene oppnådde nest høyeste karakter, 6 – svært godt. Det er i all hovedsak forskerstyrte prosjekter uten krav om samarbeid med aktører utenfor academia, og som er innrettet mot fornyelse av forskningen både for etablerte og unge forskere, som oppnår de høyeste karakterene for vitenskapelig kvalitet. Innvilgede søknader om samarbeidsprosjekter med brukere av forskningen har imidlertid løftet seg hva angår den vitenskapelige kvaliteten de senere årene. Det er i tillegg tildelt noen mindre midler til prosjektetableringsstøtte der søknaden har oppnådd karakteren 4 – godt.

Tabell: Karakterer for vitenskapelig kvalitet i innvilgede prosjekter finansiert av Forskningsrådet med midler fra KD 2021 - 2025. Antall prosjekter.

	2021	2022	2023	2024	2025
7 - Eksellent	315	228	137	159	183
6 - Svært godt	575	433	415	544	588
5 - Meget godt	191	152	183	183	203

1.4 Årets aktiviteter og resultater

Aktiviteter og resultater for 2025 er strukturert i tråd med KDs sektorpolitiske prioriteringer, henholdsvis Strategiske forskningsprioriteringer, Langsiktig grunnleggende forskning og Forskning om utdanning og forskning.

Kunnskapsdepartementets tilskuddsposter

Strategiske forskningsprioriteringer 285.71: Det er en bevilgning på 2,96 mrd. kroner på posten i 2025, hvorav 2,66 mrd. kroner kom til utbetaling. Det er et underforbruk på posten mot bevilgning på 296,39 mill. kroner. Avviket skyldes endringer i prosjektfremdrift og periodiseringsdifferanser sammenlignet med estimert kontant utbetaling, og ikke en reduksjon i forpliktelser. Det forventes at ikke-utbetalt bevilgning kommer til utbetaling fra 2026 og fremover. Til nye utlysninger ble det gitt en tilsagnsramme på 4,42 mrd. kroner, hvorav 4,19 mrd. kroner ble tildelt innenfor året. Ikke-tildelte midler søkes overført til påfølgende år for å hensynta Stortingets opprinnelige intensjon og opprettholde aktivitetsnivået over tid. Tilsagnsrammen for 2025 inkluderer midler til nye satsinger og syklisk aktivitet. Blant annet er det tildelt 950 mill. kroner til fremtidens databehandling, 768 mill. kroner til Sentre for forskningsdrevet innovasjon (SFI) som tildeles hvert tredje år, midler til en engangs-utlysning til senter for norsk som fagspråk på 120 mill. kroner, tildeling til stipendiatstillinger på 181 mill. kroner, 50 mill. kroner til rekruttering av talentfulle forskere til Norge og 106 mill. kroner til senter for kvanteteknologisk forskning. Rammen inkluderer også 50 mill. kroner til Sigma2 AS.

Langsiktig grunnleggende forskning 285.72: Det er en bevilgning på 1,64 mrd. kroner på posten i 2025, hvorav 1,38 mrd. kroner kom til utbetaling. Det er et underforbruk på posten mot bevilgning på 261,08 mill. kroner. Avviket skyldes endringer i prosjektfremdrift og periodiseringsdifferanser sammenlignet med estimert

kontant utbetaling, og ikke en reduksjon i forpliktelser. Det forventes at ikke-utbetalt bevilgning kommer til utbetaling fra 2026 og fremover. Til nye utlysninger ble det gitt en tilsagnsramme på 2,03 mrd. kroner, hvorav 1,98 mrd. kroner ble tildelt innenfor året. Ikke-tildelte midler søkes overført til påfølgende år for å hensynta Stortingets opprinnelige intensjon og opprettholde aktivitetsnivået over tid. Tilsagnsrammen for 2025 inkluderer midler til nye satsinger og syklisk aktivitet. Det er tildelt 226 mill. kroner til fremtidens data-behandling, og 80 mill. kroner til nasjonale forskerskoler som tildeles hvert 3. år. Rammen inkluderer også 83,6 mill. kroner i øremerket tilskudd til Simula AS.

Forskning om utdanning og forskning 201.70: Det er en bevilgning på 265,06 mill. kroner på posten i 2025, hvorav 196,38 mill. kroner kom til utbetaling. Det er et underforbruk på posten mot bevilgning på 68,68 mill. kroner. Avviket skyldes endringer i prosjektfremdrift og periodiseringsdifferanser sammenlignet med estimert kontant utbetaling, og ikke en reduksjon i forpliktelser. Det forventes at ikke-utbetalt bevilgning kommer til utbetaling fra 2026 og fremover. Til nye utlysninger ble det gitt en tilsagnsramme på 223,80 mill. kroner, hvorav 216,91 mill. kroner ble tildelt innenfor året. Ikke-tildelte midler søkes overført til påfølgende år for å hensynta Stortingets opprinnelige intensjon og opprettholde aktivitetsnivået over tid.

Tabell: Bevilgning og kontant utbetalt per tilskuddspost (1 000 kroner)

Kap.	Post	Bevilgning 2025	Kontant utbetalt 2025	Ubrukt bevilgning
201	70	265 064	196 383	68 681
285	71	2 960 898	2 664 519	296 379
285	72	1 640 929	1 379 847	261 082

Tabell: Tilsagnsramme og tildelt beløp per tilskuddspost (1 000 kroner)

Kap.	Post	Tilsagnsramme 2025	Tildelt 2025	Ubrukt tilsagnsramme
201	70	223 800	216 905	6 895
285	71	4 416 000	4 198 000	218 000
285	72	2 029 000	1 988 090	40 910

Gjennomstrømningsposter under Kunnskapsdepartementet

Forskningsrådet mottar midler til Vitensentre over kap. post 226.71. I 2025 var dette på 124,98 mill. kroner. Grunnbevilgning til samfunnsvitenskapelige institutter tildeles over kap. post 285.73. I 2025 var dette på 253,63 mill. kroner.

Tabell: Bevilgning og kontant utbetalt per tilskuddspost (1 000 kroner)

Kap.	Post	Bevilgning 2025	Kontant utbetalt 2025
226	71	124 977	124 977
285	73	253 626	253 626

1.4.1 Strategiske forskningsprioriteringer

Formålet med tildelingen til strategiske forskningsprioriteringer er å støtte forskning med høy relevans og kvalitet på områder som regjeringen prioriterer, bidra til å oppnå mål og prioriteringer i Langtidsplanen for forskning og høyere utdanning samt støtte forsknings- og datainfrastruktur av nasjonal strategisk interesse og internasjonalt forskningssamarbeid. Følgelig dekker forskningen under strategiske forskningsprioriteringer et mangfold av tema og samfunnssektorer.

Forskningsinfrastruktur

Tilgang til oppdaterte relevante forskningsinfrastrukturer er helt avgjørende for å lykkes med et velfungerende forskningssystem. I 2025 har Forskningsrådet videreført og forsterket sin satsing på forskningsinfrastruktur gjennom en ny og omfattende utlysning under ordningen Nasjonal satsing på forskningsinfrastruktur. Utlysningen har en samlet ramme på inntil 1,4 milliarder kroner med søknadsfrist 12. november, og retter seg mot etablering og oppgradering av forskningsinfrastruktur av nasjonal viktighet, inkludert norsk deltakelse i internasjonale infrastrukturer. Institusjonene er oppfordret til tydelig samordning og strategiske prioriteringer før innsending av søknader. Utlysningen er strukturert i to grupper: en for navngitte infrastrukturer med særlig strategisk betydning for Norge og en åpen gruppe for øvrige infrastrukturer. Forskningsrådet vil prioritere de navngitte infrastrukturene, videreutvikling og oppgradering av eksisterende nasjonale infrastrukturer som tidligere har mottatt finansiering samt – der kvalitet og behov er godt dokumentert – tiltak som adresserer særskilte utfordringer knyttet til forskningsdata som følge av redusert innsats fra USA. Nye initiativer må dokumentere et tydelig behov og hvordan de dekker identifiserte hull i infrastrukturlandskapet. Dette skal styrke den nasjonale koordineringen og sikre at investeringene rettes mot områder med bred nasjonal interesse og potensial for internasjonalt ledende forskning.

Forskningsrådet publiserte Norsk veikart for forskningsinfrastruktur 2025, som fungerer som det strategiske beslutningsgrunnlaget for årets utlysning. Veikartet synliggjør både nasjonale og internasjonale infrastrukturer med norsk deltakelse og peker ut prioriteringer, behov og utviklingstrekk i infrastrukturen framover. Veikartet skal bidra til nasjonale avklaringer, veilede søkerne og sikre balanse mellom norske investeringer og internasjonale forpliktelser. Det understreker også økende behov for datainfrastruktur og styrket deltakelse i europeiske initiativer som ESFRI og EOSC, og viser at oppgraderinger og koordinering på tvers av sektoren er sentrale virkemidler for å sikre forskningsmiljøenes konkurransekraft. Samlet sett viser satsingen i 2025 en tydelig strategisk innretning, klarere prioritering av sentrale nasjonale og internasjonale infrastrukturer og sterkere krav til institusjonell forankring og koordinering.

Forskningsrådet har fulgt opp oppdraget om å følge opp den norske deltakelsen i etablerte forskningsinfrastrukturer i ESFRI Roadmap. Norske forskningsmiljøer deltar aktivt i 19 av de til sammen 41 etablerte forskningsinfrastrukturene i ESFRI Roadmap. Deltakelsen i styrende organer for infrastrukturene vil også framover vektlegge den norske nodens muligheter for bruk fra de andre medlemmene og involvering i relevante søknader om finansiering fra EUs rammeprogram. Innenfor ordinære økonomiske rammer og søknadsbehandling for INFRASTRUKTUR-utlysningene har Forskningsrådet hittil bevilget over 2 mrd. kroner til norsk deltakelse i forskningsinfrastrukturer i ESFRI Roadmap, inkl. de norske bidragene til CESSDA ERIC, SIOS Kunnskapssenter og European Spallation Source ERIC.

Forskningsrådet fullførte i 2025 et viktig rådgivningsoppdrag hvor vi i forprosjektet for nasjonal infrastruktur for tungregning anbefalte en vesentlig investering i tungregning for de neste fem årene. I forlengelsen av dette ble det i regjeringens forslag til statsbudsjett for 2026 foreslått en tildeling på 380 mill. kroner over en toårsperiode. Dette vil være en viktig start for å oppskalere innsatsen over tid samt et viktig grunnlag for å sikre kompetanse, arbeidsdeling og utnyttelse av ressurser.

Innovasjon og kommersialiseringsresultater

Forskningsrådets innsats for nyskaping og kommersialisering er rettet mot den tidlige fasen i lange utviklingsløp fra forskning til innovasjon, og bidrar til at forskning ved offentlig finansierte forskningsorganisasjoner kommer til bedre utnyttelse i næringslivet. Denne tidlige fasen er ofte forbundet med høy teknologisk risiko,

store kapitalbehov og markedssvikt. Målet er å utløse videre interesse og finansiering fra bedrifter, kapitalaktører, EU og virkemiddelaktører.

Forskningsrådet tilbyr tre virkemidler for økt nyskaping og kommersialisering fra offentlig finansierte forskningsinstitusjoner:

- **TTO-funksjonsstøtte** – Søkbar for forskningsinstitusjoner for å understøtte deres tidlige fase teknologi-overføringsarbeid og sikre strukturer og kompetanse for å ivareta sitt lovpålagte oppdrag om å sikre IP og bidra til innovasjon.
- **Kvalifiseringsstøtte** – Et løpende tilbud for å gjennomføre innledende undersøkelser og avklare viktige veivalg, herunder anvendelser, videre FoU- og teknologiutvikling, finansieringsmuligheter mm. Støtten per prosjekt er på inntil 0,5 mill. kroner for inntil 1 år, ingen krav om egenfinansiering, tematisk åpen og søkbar for forskningsinstitusjoner, teknologioverføringskontorer (TTO-er) og oppstartsselskaper med utspring fra forskningsinstitusjonene.
- **Verifikasjonsstøtte** – En søkbar ordning for å verifisere og videreutvikle teknologi, identifiserte anvendelsesmuligheter og redusere markedsmessig usikkerhet. Støtte per prosjekt er på inntil 5 mill. kroner, for inntil 3 år, ingen krav om egenfinansiering, tematisk åpen og søkbar for forskningsinstitusjoner, TTO-er og oppstartsselskaper med utspring fra forskningsinstitusjonene. Resultatene fra kvalifiseringsprosjekter er ofte grunnlag for en søknad om et verifiseringsprosjekt.

Støtten gjennom TTO-funksjonsordningen har ført til at flere fagmiljøer og forskningsinstitusjoner har utviklet tiltak og ambisjoner for å fange og vurdere ideer opp mot mulige anvendelser. I tildelingene for 2025–2026 ble det lagt vekt på å videreutvikle samarbeid mellom aktører og bruk av kompetansen ved teknologioverføringskontorene. Ordningen når nå betydelig bredere ut, både institusjonelt og faglig sett, enn tidligere. Etter omleggingen i 2023, fra å støtte TTO-er direkte, til nå å la forskningsorganisasjonene være søker, er antall aktører som mottar TTO-funksjonsstøtte firedoblet. Det er 40 institusjoner som mottar støtte i inneværende periode, 2025-2026.

Tabell: Kommersialiseringsresultater 2025, i form av innrapporterte nøkkeltall fra forskningsorganisasjoner¹ under TTO-funksjonsordning.

	2025	2024	2023	2022	2021
Innhentet kapital (mill. kr) ²	1 149 (2 221)	654 (1241)	580 (1256)	1171 (2056)	542 (3228)
- Herav fra såkorn og venture	1 058 (1 957)	14	34	2	214
- Herav fra andre private aktører	13 (54)	502	471	625	205
- Herav fra offentlig forvaltning	78 (209)	133	50	14	123
Antall forretningsideer	1 736	918	596	634	623
Antall patenter ³	1 964	614	319	242	245
Antall lisensavtaler	819	245	159	73	53
Antall bedriftsetableringer	135	57	54	28	14
Lisensinntekter og teknologisalg (mill. kr)	191	34	56	142	93
Budsjett utlysninger kommersialisering	273	209	187	188	238

¹⁾ Innhentet fra 34 forskningsinstitusjoner og 11 teknologioverføringskontorer tilknyttet TTO-funksjonsstøtte.

²⁾ Tallene gjelder kapital innhentet i 2025 for selskaper 5 år eller yngre, tall i parentes gjelder for selskaper 10 år eller yngre, tallene inkluderer selskaper der institusjonene fortsatt er eier samt selskaper der institusjonene har solgt seg ut (ikke fullstendige tall da institusjonene har begrenset mulighet til å fange opp kapitalinnhenting etter at TTOene har solgt seg ut).

³⁾ Summen av innleverte prioritetsøknader, prioritetsøknader som er videreført som PCT-søknad og videreførte nasjonale og regionale søknader.

Den årlige resultatrapporteringen fra aktører som mottar støtte i TTO-funksjonsordningen, viser 2025 som et sterkt år med kraftig vekst og fortsatt høy aktivitet. Men, tallene må bør tolkes med forbehold. Samlet sett var økningen i innhentet kapital til oppstartsselskaper sammenlignet med de to foregående årene nær doblet, noe som indikerer en sterk økning. Økningen er i betydelig grad drevet av noen få store kapitalinnhentinger i et fåtall selskaper. Variasjonene mellom kapitalinnfang fra såkorn- og venturemiljøer og "andre private aktører" i perioden som er vist, kan delvis skyldes ulik kategorisering gjort av forskningsinstitusjonene ved innsendelse av tall.

Veksten i antall forretningsideer, fra rundt 600 i årene 2021-2023, til 900 i 2024 og opp til 1700 i 2025, kan også delvis forklares av strukturelle forhold som at flere organisasjoner er tilsluttet TTO-funksjonsordningen og at det er økt bevissthet om kommersialisering, i tillegg til faktisk aktivitetsøkning. Økningen i antall patenter til tre ganger så mange som i 2024, vurderes ikke primært å reflektere vekst i "årets nye patenter", men kan i stor grad skyldes at rapporteringen i praksis fanger totalporteføljen av aktive patenter, noe som påvirker sammenlignbarheten over tid. Den markerte økningen i lisensinntekter og teknologisalg er positiv, men det er vanskelig å trekke en entydig konklusjon om dette representerer varig vekst, eller om deler av økningen kan skyldes underrapportering i tidligere år. Resultatene som er rapportert for 2025 indikerer at det er behov for videre arbeid med å utvikle felles forståelse av hva som skal rapporteres under de ulike kategoriene.

Samlet sett bør nøkkeltallene uansett forstås som sykliske, der årlige variasjoner må forventes, mens hovedlinjene over flere år likevel gir nyttig indikasjon på utvikling, som i hovedsak er i tråd med ønsket strategisk utvikling på dette området. Oppsummert viser resultatrapporteringen fra forskningsinstitusjonene for 2025 høy kapitaltilgang til oppstartsselskaper som springer ut fra forskningsmiljøene, fra investorer, såkorn- og venturemiljøer. Selv om kapitaltilgangen varierer mellom år og påvirkes av enkelte større investeringer, viser hovedbildet at offentlig støtte til kommersialisering spiller en viktig rolle i å mobilisere privat kapital, og styrke overgangen fra forskning til marked. Forskningsrådet vurderer at støtten bidrar til å redusere risiko i tidlig fase og gjør prosjekter attraktive for kapitalaktører, og utløser betydelige private investeringer.

I 2025 hadde Forskningsrådet rekordstore kommersialiseringsutlysninger som et resultat av at prisjusteringsmidler og midler fra flere porteføljestyre ble lagt til virkemidlene. Det var løpende søknadsmottak, behandling og tildelinger av kvalifiserings- og verifiseringsprosjekter i henhold til ønske fra søkerne om raskere responstid. Prosjektkvaliteten var høy, og tildelinger gikk til en større bredde av fag, disipliner og søkere enn tidligere, men fortsatt er biomedisinfeltet særlig sterkt med hensyn til tilsøking og kvalitet. Det har vært en positiv utvikling i antall og kvalitet på søknader. I 2025 ble det tildelt 51 mill. kroner til 102 kvalifiseringsprosjekter og 235 mill. kroner til 47 verifiseringsprosjekter. Særlig antall kvalifiseringsprosjekter har hatt en positiv utvikling fra 37 i 2022, 68 i 2023, 80 i 2024 til nevnte 102 i 2025. Store tildelinger var mulig på grunn av midler fra flere porteføljestyre; innovasjon, banebrytende forskning, muligjørende teknologier og helse, til kommersialisering. Tildelingsandelen er som ønsket høy for de mindre kvalifiseringsøknadene, men kun 30 prosent for verifiseringssøknadene. Dette er tråd med tidligere år, noe som innebærer avslag på mange støtteverdige prosjekter.

Avsluttede kommersialiseringsprosjekter i 2025 rapporterer om at støtten har gitt viktig risikoavlastning, ført til styrkede IP-posisjoner samt nye teknologier, systemer og prototyper, eksempelvis laboratorieutstyr, medisinske tester, enzymer og digitale verktøy. Mange har validert teknologi i relevante markeder eller bruksområder, og understreker verdien av verifiseringsstøtten for teknologimodning. Flere peker på et betydelig potensial for bærekraftsgevinster dersom løsningene skaleres, blant annet gjennom bedre folkehelse, økt ressursgjenvinning og høyere energieffektivitet. Rundt 60 prosent av verifiseringsprosjektene som får tildeling har gjennomført et kvalifiseringsprosjekt i forkant, noe som viser godt samspill mellom virkemidlene og god effekt. Planer for neste steg omfatter blant annet oppskalering av pilotprosjekter,

søknader om videre finansiering fra virkemiddelaktører, videreutvikling og optimalisering av teknologi, samt regulatoriske avklaringer.

Forskningsrådet samarbeider med øvrige virkemiddelaktører og næringslivet for å bidra til sammenhengende verdikjeder, tilpasset behov som kjennetegner kommersialisering av forskningsresultater. I 2025 etablerte Forskningsrådet møteplassen Nyskappingsforum for forskningsorganisasjoner, forskere og oppstartsbedrifter, kapitalaktører, andre virkemiddelaktører, departementer og andre relevante aktører, for å dele innsikter, og styrke samspillet og den felles innsatsen for kommersialisering fra forskning. Forskningsrådet har videreutviklet samarbeidet med andre aktører både nasjonalt og internasjonalt, særlig i arbeidet med å styrke koordineringen mot EUs programmer. Felles søker-webinar for nasjonale utlysninger av kvalifiserings- og verifiseringsprosjekt og tilsvarende virkemidler i EU, som EIC Transition og ERC Prof of concept, som retter seg mot samme målgrupper, har blitt gjennomført i 2025. Dette er godt mottatt av søkerne og bidrar til å synliggjøre forskjeller og likheter mellom nasjonale og internasjonale virkemidler, og åpner mulighetsrommet for aktørene og legger til rette for bedre samspill mellom nasjonale og internasjonale virkemidler. Synergier mellom kvalifiseringsstøtten, verifiseringsprosjektene og EUs plug-in-ordning bidrar til forenklede prosesser og bedre utnyttelse av tilgjengelige støtteordninger. Forskningsrådet har også i 2025 samarbeidet med Innovasjon Norge om REACH, et inkubatorprogram i Silicon Valley for å spisse verdiforslaget og bygge nettverk i arbeidet med kommersialisering av forskning, og i 2025 ble to kommersialiseringsprosjekter som har hatt støtte fra Forskningsrådet i den tidlige fasen tatt inn i programmet.

Forskningsorganisasjonene rapporterer at nyskappings- og kommersialiseringsinnsatsen utløser nasjonale og internasjonale offentlige midler og privat kapital, og at Forskningsrådets støtte er utløsende for at forskere tør å ta steget fra lab til å bli entreprenør. Lace Lithography AS er et eksempel på et oppstartsselskap som spinner ut fra norsk grunnforskning innen nanoteknologi. Lace's CEO er professor Bodil Holst, som mottok Forskningsrådets innovasjonspris 2025 for sin innsats. Bedriften er i skaleringsfasen og har hentet betydelig kapital for sin litografiteknologi som disruptivt kan endre produksjonen av avanserte halvledere. Dette er et felt med stor geostrategisk og økonomisk betydning, der teknologiske gjennombrudd kan få konsekvenser langt utover enkeltbedrifter og markeder. Holst fremholder at Forskningsrådets teknologi-, kommersialiserings- og innovasjonsstøtte har vært nødvendig og utløsende for å ta stegene fra grunnleggende forskning til å være et av Europas mest lovende deep tech-selskaper.

Aiba AS er et eksempel på et oppstartsselskap hvor samvirket i virkemiddelapparatet fra kommersialiseringsprosjekt i Forskningsrådet, til internasjonal posisjonering gjennom REACH og støtte fra andre virkemiddelaktører, kan ta ny teknologi ut i globale markeder. Selskapet utvikler sikkerhetsløsninger som oppdager og stanser grooming, utpressing og radikaliserings på digitale plattformer, og utvider til nye bransjer som EdTech og FinTech, samtidig som det skalerer internasjonalt. Aiba AS viser også at forskningsdrevet innovasjon kan springe ut av samfunnsvitenskapelig innsikt i barns og unges digitale sårbarhet, kombinert med teknologi.

Muliggjørende teknologier

Muliggjørende teknologier (MT) er en av de store porteføljene i Forskningsrådet med over 3000 aktive prosjekter og en samlet FoU-innsats på 4,7 mrd. kroner i 2025, hvorav 67 prosent var finansiert med nasjonale midler og 33 prosent av EU. I lys av porteføljens innretning investerte Forskningsrådet 2,2 mrd. kroner i 2025 i nye flerårige MT-prosjekter. 80 prosent av midlene kom fra KD og 65 prosent ble tildelt seks nasjonale sentre for kunstig intelligens (KI) og fire sentre innenfor kvanteteknologi.

Porteføljeanalysen fra 2025¹ viser at MT-porteføljen holder høy kvalitet og bidrar til å skyve den norske forskningsfronten fremover med banebrytende resultater. Porteføljen kjennetegnes av høy grad av samarbeid, både tverrfaglig, tverrsektorielt, nasjonalt og internasjonalt, som bidrar til kompetanseheving hos prosjekt-

¹ [portefoljeanalyse-muliggjørende-teknologier-2025.pdf](#)

deltakerne og til at FoU-resultatene kommer til anvendelse innenfor bredden av ulike fag-, nærings- og samfunnsområder.

Det er stor konkurranse om Forskningsrådets MT-midler, og gjennomsnittskarakteren til nye prosjekter har de siste fem årene holdt seg stabilt på 6, der 7 er høyeste karakter. I 2025 ble det tildelt 36 nye forskerprosjekter innenfor IKT, nanoteknologi/avanserte materialer og teknologikonvergens for å styrke forskningskvaliteten og flytte forskningsfronten på teknologiområder som er viktige for å løse samfunnsutfordringer og styrke norsk innovasjonsevne, suverenitet og konkurransekraft. I snitt hadde disse karakter 7 på kvalitetskriteriet potensial for å flytte forskningsfronten.

For at samfunnet skal kunne omstille seg, må forskning og kompetanse være lett tilgjengelig for de som skal ta den i bruk. Forskningsrådet etterspør derfor forpliktende prosjektsamarbeid som skal sikre at forskningen er brukerrelevant og at ny kunnskap og teknologi kan tas raskt i bruk. I 2025 ble det tildelt blant annet seks nye samarbeidsprosjekter mellom forskningsorganisasjoner og bedrifter innenfor næringsrettet bioteknologi og fire nye forsterkningsprosjekter som knytter nasjonal kompetanse og resultater fra MT-forskning til forsvarssektoren. Forskningsrådet deltar også i internasjonale partnerskaps- og nettverksutlysninger der det oppfordres til tverrsektorielt samarbeid. Et av de største nettverkene, M-ERA.NET (avansert materialforskning), er nylig evaluert til å være blant Europas beste og å ha stor merverdi når det gjelder bredde, mangfold og kvalitet i samarbeidet og integrering av forskningsmiljøer i globale kunnskapskretser.

Porteføljeanalysen fra 2025 viser at de forskningsrådsfinansierte prosjektene som er 100 prosent MT-merket stod for 28 prosent av alle innrapporterte prosjektresultater til Forskningsrådet i 2024. De vitenskapelige publikasjonene utgjorde 28 prosent av alle innrapporterte publikasjoner, formidlings-tiltakene utgjorde 23 prosent av alle formidlingstiltak og de innovasjonsrettede resultatene utgjorde 71 prosent av alle rapporterte innovasjonsresultater. De strategiske MT-prosjektene innrapporterer litt færre resultater enn øvrige MT-prosjekter og langt færre innovasjonsresultater. Sistnevnte er som forventet: Majoriteten av de strategiske MT-prosjektene ligger lavt på TRL-skalaen for at resultatene skal kunne muliggjøre økt innovasjons- og endringstakt, konkurransekraft og verdiskaping i bredden av næringsliv og offentlig sektor, inkludert i forsvarssektoren. Ved å stille krav til prosjektene om ansvarlig forskning og teknologiutvikling, bidrar Forskningsrådets til at konsekvenser av ny teknologi blir belyst og at implementering av teknologien blir gjort på en god og sikker måte til beste for menneske, natur og samfunn.

De nye KI-sentrene, som Forskningsrådet tildelte i juni 2025, følger samlet opp KI-milliardens føringer om å dekke forskning på samfunnskonsekvenser av KI, forskningsbasert utvikling av KI-teknologi og forskning på hvordan KI kan tas i bruk. Allerede før de er formelt etablert, har sentrene og den forutgående mobiliserende prosessen satt varige spor i forsknings- og innovasjonssystemet gjennom økt KI-engasjement og nye tverrfaglige og -sektorielle samarbeidskonstellasjoner. Ettersom den sikkerhetspolitiske situasjonen gjør nordisk teknologisamarbeid stadig mer aktuelt, la Forskningsrådet også midler til NordForsk-utlysningen av nordisk-baltiske samarbeidsprosjekter om ansvarlig bruk av KI, der 15 av 17 tildelte prosjekter har norsk deltakelse. I perioden 2024-25 ble KI-milliarden også benyttet til å styrke KI-kompetansen i næringsliv og offentlig sektor gjennom tildeling av 39 nærings- og offentlig sektor-ph.d.'er. Gjennom Forskningsrådets deltakelse i EuroHPC har norske bedrifter og forskningsmiljøer fått tilgang til superdatamaskinen LUMI i Finland og alle de andre europeiske superdatamaskinene. Den nye norske KI-fabrikken hjelper norske kunder med å vurdere nytten av disse maskinene og bidrar med å tilpasse kode for optimalisert bruk av regneressursene. I 2025 ble også det norske kompetansesenteret for tungregning (NCC-HPC) finansiert for en ny treårsperiode. Kompetansesenteret hjelper kunder med ikke-KI-relaterte aktiviteter som f.eks. beregninger på klima, vannstrømninger og hjerteaktivitet.

Da regjeringen besluttet en varig styrking av kvanteteknologisk forskning fra 2025, valgte Forskningsrådet å lyse ut femårige grunnforskningssentre for å bygge nasjonal kapasitet og kvalitet innenfor kvanteberegning, kvantesensorer og kvantekommunikasjon. På oppfordring fra Forskningsrådet har alle de tildelte sentrene nordiske samarbeidspartnere og alle har knyttet til seg aktører i privat og/eller offentlig sektor. Forskningsrådet tildelte også midler til videreutvikling av nasjonal kvanteinfrastruktur, og gjennom sin deltakelse i Chips

JU, som bygger opp fem store pilotlinjer for fremstilling av halvlederkomponenter, bidro Forskningsrådet med nasjonale midler til en mindre pilotlinje for kvantefotonikk der Norge er med.

Forskningsrådets betydelige aktørdialog i 2024 ble videreført i 2025, og inkluderte både sensitive teknologier, digital sikkerhet, bioteknologi og kvanteteknologi. For eksempel er kunnskapsgrunnlaget med anbefalinger til en norsk kvantestrategi, som Forskningsrådet utarbeidet sammen med Innovasjon Norge og Nasjonal sikkerhetsmyndighet, basert på innspill fra aktører i det norske og nordiske miljøet for kvanteteknologi, og på utdypende dialog med nøkkelpersoner innenfor forskning, næringsliv og det norske økosystemet. Forskningsrådet ser at dialog virker mobiliserende og viderefører kvantedialogen i 2026 for å sikre at regjeringens «kvantesprang» utløser private investeringer og kobler kvanteteknologisk forskning med anvendelser som kan gi konkret samfunnsnytte, økt verdiskaping og styrket nasjonal beredskap.

Polarforskning

Forskningsrådets polarforskningsportefølje utgjorde 299 mill. kroner i 2025. Midlene ble tildelt gjennom utlysninger som blant annet omfatter klima-, marin- og banebrytende forskning. I løpet av de siste årene, har det vært en nedadgående trend i nasjonale bevilgninger til polarforskning fra rundt 350 mill. kroner til om lag 300 mill. kroner årlig. Samtidig henter norske polarforskningsmiljøer stadig mer midler fra EUs ramme-program. Siden 2020 har EU-finansieringen til norsk polarforskning mer enn doblet seg, fra under 50 mill. kroner årlig til 107 mill. kroner i 2025. Dermed står EU for en stadig større del av finansieringen av norsk polarforskning.

I 2025 lyste Forskningsrådet ut 170 mill. kroner til forskning på klima- og naturrisiko for å styrke samfunnets evne til å forstå og håndtere klimaendringer og naturfare. Nærmere 50 mill. kroner ble tildelt polare forskningsprosjekter. Et av prosjektene, Disentangling land-coast-ocean connections at Bouvetøya, the most remote marine ecosystem hotspot in the Southern Ocean (BOUVECO) ledet av Norsk Polarinstitutt studerer koblinger mellom land, kyst og hav ved Bouvetøya. Prosjektet skal sammenligne øya med andre subantarktiske øyer og vurdere hva funnene betyr for forvaltning av menneskelig aktivitet i et klima i rask endring. Med Bouvetøya forskningsstasjon som eksempel, skal prosjektet også bidra til å utvikle rammeverk for fremtidige beslutninger om høyrisikoinfrastruktur.

En annen sentral utlysning med en tydelig polar relevans var tildelingen av de 140 mill. kronene til forskning på samfunnssikkerhet og beredskap. Blant prosjektene som fikk støtte, var Securing Norway's Waters: Legal and Political Responses to Maritime Hybrid Threats in the Arctic av FNI, som skal forske på hvordan norske havområder kan sikres bedre gjennom folkerettslig og politisk respons på hybride maritime trusler i Arktis. Utlysningen videreføres i 2026 og vil vektlegge forvaltning av norske interesser i Arktis og Antarktis, kritisk sivil infrastruktur og operasjoner i polare områder, trygge lokalsamfunn og informasjon, samt internasjonalt forskningssamarbeid og forskningsdiplomati som en fredsskapende og stabiliserende faktorer.

Store, tverrfaglige utlysninger er viktige tiltak for å sikre et solid kunnskapsgrunnlag for å løse fremtidens utfordringer. Likevel har Forskningsrådet lang og god erfaring med at små midler kan utløse store samfunns effekter gjennom å gi kritisk støtte tidlig-karriere forskere, skape møteplasser og dialog mellom fagdisipliner, og nå ut til befolkningen med forskningsbasert kunnskap og økt forståelse for komplekse samfunnsutfordringer. Gjennom arrangementsstøtteordningen støttet vi flere relevante prosjekter for å løfte både den naturvitenskapelige og samfunnsvitenskapelige polarforskningen, eksempelvis PaleoArc-konferansen av UiT og Arctic Security Conference av FNI. Kommunikasjon og formidlingsutlysningen om klima-, miljø og havforskning er svært populær og fikk flere polare tildelinger, blant annet prosjektet På tynn is – formidlingsaktivitet om landfast havis av NGI og Seabird immersive experience: exploring the impacts of environmental changes on seabirds using 3D visualization av NINA. Forskningsrådet har også gitt nettverksstøtte til drift av det internasjonale APECS-sekretariatet som består av Framsenteret, Norsk Polarinstitutt og Universitetet i Tromsø ut 2026. Det er utlyst en konkurranse om videre vertskap for sekretariatet som avklares innen juni 2026. Videre tildelte Svalbardkontoret 4 mill. kroner gjennom Arctic Field Grant (AFG) og 3,3 mill. kroner gjennom Svalbard Strategic Grant (SSG) i 2025. AFG er støtte til primært master- og doktorgradsstudenters feltarbeid på Svalbard og er ofte avgjørende for gjennomføring av deres

forskning og for rekruttering av nye polarforskere. SSG er støtte til nettverksaktiviteter og seminarer for å øke kvaliteten på Svalbardforskningen.

Som følge av regjeringens ambisjoner om sterkere, norsk forskingsledelse på Svalbard, har Forskningsrådet i løpet av 2025 jobbet aktivt med oppdraget fra KD og KLD om å etablere Svalbard forskningskontor etter Stortingsmelding 26 (2032-2034) i samarbeid med Norsk Polarinstitutt. Svalbard forskningskontor vil erstatte Svalbard Science Forum fra 2026, hvor Forskningsrådet arbeidet som sekretariat i løpet av hele 2025. Svalbard forskningskontor ble offisielt åpnet 3. mars 2026 i Longyearbyen av forsknings- og høyere utdanningsministeren.

I oktober 2025 arrangerte Forskningsrådet Svalbard Science Conference (SSC), også kjent som Svalbard-konferansen, for femte gang. Konferansen, som holdes annethvert år, er den viktigste møteplassen for å styrke samarbeid, forskningskvalitet, bygge internasjonale og tverrfaglige nettverk og videreutvikle Svalbard som en attraktiv plattform for arktisk forskning. Hovedtemaet i 2025 var «Svalbard as an Arctic Hotspot for Climate Change and International Cooperation» og nærmere 350 norske og internasjonale forskere deltok på konferansen. Forskningsrådet ledet en kommunikasjonsgruppe bestående av kommunikasjonsfaglige personer fra partnerinstitusjonene for å styrke outreach-arbeidet. Dette resulterte blant annet i en kronikk i Dagsavisen og deltakelse fra en av keynote-foredragsholderne på God Morgen Norge samme morgen som konferansen åpnet. I forbindelse med konferansen, fikk også Association of Early Career Scientists (APECS) støtte fra Forskningsrådet til å bidra med en egen Poster Prize for konferanses unge forskere.

Forskningsrådet bidrar til koordinering av norsk polarforskning, mobiliserer og stimulerer til internasjonalt samarbeid og har mange oppdrag og rådgivende oppgaver på polarforskningsfeltet. I 2025 har Forskningsrådet blant annet aktivt fulgt opp oppdraget fra KLD og KD om å forberede det neste internasjonale polaråret (IPY) i 2032/33 i samarbeid med Norsk Polarinstitutt. Forskningsrådets IPY-sekretariat, med ansvar for nasjonal koordinering, er operativt fra januar 2026 med midler fra KD. I løpet av 2025, har vi blant annet etablert et mandat og organisering av det nasjonale IPY-sekretariatet og den faglige IPY-komiteén, lyst ut den nasjonale nominasjonsprosessen for nominering av medlemmer til IPY-komiteén og laget et forslag til komité sammensetning. Det felles forslaget fra Forskningsrådet og Norsk Polarinstitutt ble formelt oppnevnt av departementene 2. februar 2026 og det aller første møtet tok sted ved Forskningsrådets lokaler 16. mars 2026. Den første oppgaven for komiteén vil være å utarbeide en faglig plan for et sterkt og synlig norsk bidrag til IPY i tråd med regjeringens ambisjoner. I løpet av året, opprettet også Forskningsrådet en egen hjemmeside med relevant informasjon til forskningsmiljøene om norsk deltakelse og forberedelser til polaråret, hvor mandatet for oppdraget, mål og bakgrunn for IPY-satsingen, nyttige lenker, relevante IPY-aktiviteter og nyheter om polaråret publiseres fortløpende. I tiden som kommer, vil kommunikasjon og formidling av IPY-oppgavet være en sentral oppgave og Forskningsrådet ser på flere alternativer for å involvere og engasjere forskningsmiljøene og befolkningen generelt. I tillegg til dette, arrangerte vi et webinar om forskningsprioriteringer frem mot IPY i juni 2025 med over 100 påmeldte, noe som viser et allerede sterkt engasjement og stor interesse for IPY-satsingen i norske forskningsmiljøer.

I Arktis satser 18 av de store, norske polarforskningsinstitusjonene sammen på et nytt tiårig forskningsprosjekt, Polhavet 2050, med målsetting om å drive utstrakt forskning i Polhavet i perioden 2026-2036. Dette vil bli et svært viktig bidrag til IPY. Formålet med forskningsprogrammet er bedre å kunne forstå endringene av et hav dekket av is til et hav med mindre is og nærmest isfritt om sommeren. Endringene i Polhavet vil kunne få store økonomiske og miljømessige konsekvenser, og det er viktig at forskningen i Polhavet 2050 kan gi beslutningstakerne et godt og riktig kunnskapsgrunnlag. Dette vil være svært viktig både for nasjonale og internasjonale tiltak. I 2025 bevilget regjeringen 1 mrd. kroner til Polhavet 2050 over en tiårsperiode som vil gå gjennom Forskningsrådet. Etter at konsortiet leverte forskningsprogrammets vitenskapelige plan i 2025, igangsatte Forskningsrådet en evaluering av programmet for å sikre høy, vitenskapelig kvalitet. Arbeidet fortsetter i 2026.

Forskningsrådet arrangerer regelmessige polardialogmøter med sektoren, der sentrale utfordringer og behov knyttet til internasjonalt samarbeid, store satsinger, koordinering og forskningsutfordringer tas opp til gjensidig informasjonsdeling. Forskningsrådet har mobilisert norske miljøer til deltagelse i utforming av forsknings-

prioriteringer mot IPY5 gjennom arbeidet under EU-PolarNet (EU-finansiert CSA for koordinering av europeisk polarforskning) og mobilisering av norske deltagere i ICARP IV (International Conference on Arctic Research Planning)-prosessen ledet av IASC. Som et viktig bidrag til planleggingen mot IPY i 2032/33, har Forskningsrådet re-etablert og tatt lederskap i Arctic Science Funders Forum (ASFF), et forum av mer enn 25 globale forskningsfinansierer med mål om å koordinere nasjonale prioriteringer og etablerte internasjonale utlysninger, gjennom å ha formannskapet frem til høsten 2025. Forskningsrådet fortsetter som viseformann de neste fire årene for sikret kontinuitet. I 2025 oppnevnte også Forskningsrådet, som medlem av IASC Council og koordinator av den norske deltakelsen, tre nye norske representanter i IASC Council for en fireårsperiode. Forskningsrådet har også deltatt aktivt gjennom å arrangere «side-events» som partner på Arctic Frontiers, under Arctic Science Summit Week (ASSW) og andre sentrale konferanser og dialogarenaer for å sikre norsk polarforskning en best mulig internasjonal posisjon.

Sentre for forskningsdrevet innovasjon

SFI-ordningen bidrar til innovasjon gjennom et nært og langsiktig forskningssamarbeid mellom forskningsinstitusjoner og bedrifter hvor forskningen tar utgangspunkt i næringslivets langsiktige behov, utfordringer og fremtidige muligheter for verdiskaping. Sentrene har også ofte med partnere fra offentlig sektor. I 2025-tildelingen av 768 mill. kroner til åtte nye SFI-er ble det lagt stor vekt på solid forankring hos deltagende bedrifter. SFI ordningen bidrar til økte FoU-investeringer i næringslivet gjennom krav om medfinansiering i senteret og forventningen om at bedriftene selv forfølger utvalgte forskningsresultater i egne innovasjonsløp.

De nye SFI-ene fra 2025 dekker teknologi- og problemstillinger med betydning for norsk omstillingsevne; anvendt og industriell nukleær teknologi, fremtidens aluminiums konstruksjoner, intelligente datamaskiner og elektronikk, systeminnovasjon for bedre samspill mellom menneske-maskiner-KI, persontilpasset digital helsefremming, nevroresiliens, innovativ tarenæring, og bærekraftig bruk av undergrunnen i byplanlegging. I de 22 tidligere etablerte SFI-ene har nær 250 brukerpartnere, og 80 prosent fått eller forventer å få nye produkter, prosesser eller tjenester gjennom deltakelsen, og det er siden oppstarten i 2020 nå rapportert om nær 600 konkrete saker. Eksempelvis i bruk av simulering-verktøy, sensorteknologi og KI-baserte løsninger i både industri og offentlig sektor og utvikling av nye materialer og teknologier for bærekraftig produksjon, sirkulær økonomi og grønn omstilling. Det er etablert 4 nye foretak og 12 nye forretningsområder i eksisterende bedrifter som følge av disse SFI-ene. For eksempel Medbric AS som er en spinn-off fra SFI NorwAI som kommersialisert KI-løsning for helsesektoren og Terracrete AS som er en spin-off fra SFI SWIPA som utvikler løsninger for vanntilsetning i geopolymer for brønnplugging i olje- og gassbrønner.

SFI-er som ble midtveisevaluert i 2025 viser i stor grad forskningsresultater på høyt internasjonalt nivå og det publiseres et stort antall vitenskapelige artikler i ledende tidsskrifter og konferanser. Totalt er det rapportert om nær 1900 vitenskapelige utgivelser siden oppstarten i 2020. SFI-ene har utstrakt internasjonalt samarbeid og rapporterte i 2025 deltagelse i 30 prosjekter finansiert i EUs ramme-program. SFI-ordningen legger til rette for at stipendiater og masterstudenter får erfaring fra industrien og hvis aktuelt også fra offentlig sektor. Totalt er det cirka 350 stipendiater (doktorgrads- og post-doktorer) finansiert i de 22 disse SFI-ene. Slik sektormobilitet mellom academia og næringsliv gir gjensidig kompetanseoverføring og styrker relevansen av forskningen og god bedriftsforankring og legger grunnlag for mer solid privat-offentlig samarbeid enn tidligere. Det er også utstrakt internasjonal utveksling av forskere og studenter, og flere sentre har hatt gjesteforskere fra utlandet. Dette styrker internasjonalt samarbeid, kompetansebygging og nettverk. Sentrene jobber i stor grad målrettet med likestilling og mangfold. Flere sentre har nådd eller nærmer seg 50/50-fordeling mellom kvinner og menn i sentrale stillinger og blant stipendiater og mange har også fokus på internasjonalt mangfold, med forskere og studenter fra en rekke land og faglige bakgrunner.

Senterordning for norsk språkforskning

I 2025 fikk to sentre for norsk som fagspråk tildeling, etter utlysning av midler i 2024. Tildelingen er en oppfølging av regjeringens handlingsplan for norsk fagspråk i academia. Målet er å sikre bærekraftige fagmiljøer i norsk språkforskning, herunder terminologi, leksikografi, stedsnavngransking og språkteknologi. Satsingen skal bidra til en varig styrking av feltet, også med tanke på rekruttering. I dialog med forskningsmiljøene har Forskningsrådet understreket at et tett samarbeid mellom de to sentrene ved UiB og UiO ligger til grunn for tildelingen. Forskningsrådets vurdering er at de to sentrene utfyller hverandre på en god måte og til

sammen vil bygge langsiktig nasjonal kompetanse innen språkfag. Omfattende samarbeid med bruker-partnere ved de to sentrene skal sørge for at brukermiljøene bidrar inn forskningen og at forskningen tas i bruk. Senterordningen har en varighet på 5 år, med mulighet for 3 års forlengelse.

Nærings-ph.d. og offentlig sektor-ph.d.

Nærings-ph.d.- og offentlig sektor-ph.d.-ordningene er viktige virkemidler for å styrke forskningsdrevet innovasjon og bidra til langsiktig kompetansebygging i norsk næringsliv og offentlig sektor, gjennom rekruttering av doktorgradskandidater i bedrifter og offentlige virksomheter. Ordningene skal samtidig bidra til tettere samarbeid mellom næringsliv, offentlig sektor og forskningsmiljøer, slik at forskningsbasert kunnskap lettere kan tas i bruk. I 2025 økte bruken av ordningene, og de ble benyttet på tvers av flere porteføljer i Forskningsrådet.

I 2025 var det rekordstore tildelinger innen begge ordningene. I Nærings-ph.d.-ordningen ble det tildelt 110 mill. kroner til totalt 51 prosjekter, innen et bredt spekter av fagområder, inkludert kunstig intelligens, transport, maritim sektor, IKT-sikkerhet og kryptologi og klima- og naturrisiko. Et eksempel er en ansatt i Sparebanken Midt-Norge som i sitt doktorgradsprosjekt skal forske på verdiskaping og verdifangst fra kunstig intelligens i bank og finans. I offentlig sektor-ph.d.-ordningen ble det tildelt totalt hele 91 mill. kroner fordelt på 42 prosjekter, blant annet innen helse, kunstig intelligens, IT-sikkerhet og kryptologi, arbeids- og velferdsfeltet, utdanningssektoren, likestilling- og ikke-diskriminering, forebygging og bekjempelse av vold i nære relasjoner og arealforvaltning med hensyn til natur og klima. I Skatteetaten skal en ansatt, for eksempel, ta en doktorgrad på tema om hvordan kunstig intelligens påvirker folks tillit til skattemyndighetene.

Nærings-ph.d.-ordningen ble evaluert av Menon Economics høsten 2025. Evalueringen viser at ordningen fungerer godt, og at den utløser FoU-aktiviteter i bedrifter som ellers ikke ville blitt gjennomført. Videre viser evalueringen at prosjektene har høy gjennomføringsgrad og bedriftene rapporterer om tydelige resultater. Mange beskriver økt bruk av forskning i sitt utviklingsarbeid og større evne til å integrere forskningsbasert kunnskap i innovasjonsprosesser og beslutninger.

I september 2025 deltok rundt 180 doktorgradskandidater og prosjektledere fysisk og digitalt på den årlige oppstartsamlingen hos Forskningsrådet. Denne samlingen bidrar til å styrke samarbeidet mellom kandidatene og legger til rette for erfaringsutveksling på tvers av sektorer og fagfelt.

Den økende interessen for ordningene reflekteres også i virksomhetenes og bedriftenes investeringer. I 2025 investerte næringslivet 110 mill. kroner i Nærings-ph.d.-prosjekter, mens offentlig sektor bidro med 91 mill. kroner til Offentlig sektor-ph.d. Dette indikerer en tydelig etterspørsel etter forsknings-basert kunnskap og innovasjon. Samlet sett spiller ordningene en avgjørende rolle i å bygge kompetanse, fremme innovasjon og koble forskning tettere til samfunnets og næringslivets behov. Evalueringen av Nærings-ph.d.-ordningen, liksom den økende interessen for begge ordningene, understreker at dette er effektive virkemidler for økt forskningsbasert innovasjon i både offentlig og privat sektor.

Åpen forskning

Forskningsrådet har i 2025 fortsatt aktiviteten knyttet til ulike tiltak og prioriteringer i policyen for åpen forskning fra 2020. Dette gjelder arbeid med åpne data og datahåndteringsplaner, etikk i folkeforskning, ansvarlig forskning og innovasjon, vurdering av forskning og forskere og åpen tilgang til publikasjoner. På flere av disse områdene er Forskningsrådet aktivt med i internasjonale fora, som Science Europe, enkeltprosjekter og nasjonale fora.

I 2025 gikk Forskningsrådet inn i et felleseuropeisk samarbeid mellom nasjonale forskningsfinansierer og EU-kommisjonen for å utvide og videreutvikle Open Research Europe (ORE) – en diamant open accessplattform – i samarbeid med en rekke andre finansierer i Europa, EU-kommisjonen og CERN. Dette markerer et betydelig løft i Forskningsrådets arbeid for å bidra til infrastruktur for åpen forskning og alternative publiseringskanaler, i tråd med anbefalingene i Strategi for vitenskapelig publisering etter 2024.

Nasjonale forskerskoler

I 2025 fikk syv nye nasjonale forskerskoler for arbeidslivsrelevans tildeling gjennom utlysningen Nasjonale forskerskoler for arbeidslivsrelevans. Målet er økt mobilitet, sektorsamarbeid og relevans i forsker-utdanningen. Med dette finansierer Forskningsrådet 19 forskerskoler som arbeider systematisk med å styrke arbeidslivsrelevansen i doktorgradsutdanningen på tvers av fagområder. I tillegg ble det i 2025 lyst ut og tildelt midler til fire nye forskerskoler som del av oppfølgingen av de nasjonale fagevalueringene innen livsvitenskap, naturvitenskap og teknologi. Forskningsrådets vurdering er at forskerskolene bidrar til samhandling mellom universiteter, høyskoler, forskningsinstitutter, samt privat og offentlig sektor.

1.4.2 Langsiktig grunnleggende forskning

Formålet med tildelingen til langsiktig grunnleggende forskning er å forbedre den vitenskapelige kvaliteten og utvikle fagmiljøer av fremragende kvalitet. Mesteparten av midlene er knyttet til åpne arenaer for grunnleggende forskning, men noe er lagt til tematiske ordninger og følgeforskning for økt utnyttelse av internasjonal forskningsinfrastruktur.

Fri prosjektstøtte

Fri prosjektstøtte er en åpen, nasjonal konkurransearena som finansierer grunnleggende, fremragende forskning innenfor alle fag og tema, hvor prosjektidéene kommer fra forskerne selv. Det er først og fremst UoH-sektoren som vinner fram i arenaen for fri prosjektstøtte og denne sektoren mottar om lag tre fjerdedeler av midlene, mens en fjerdedel går til instituttsektoren og helseforetakene samlet.

Draghi-rapporten peker på at banebrytende forskning er av fundamental betydning for verdiskaping og innovasjon. Virkemidler for banebrytende forskning har en betydelig plass i Horisont Europa, med ERC-ordningens fem utlysninger og Marie Skłodowska-Curie Actions (MSCA), og har foreslått økt omfang i neste rammeprogram. Forskningsrådets ordninger for banebrytende forskning er en nasjonal parallell og bidrar til mobilisering til disse europeiske ordningene, og utfyller samtidig der norske forhold og forskningsbehov skiller seg fra det europeiske samarbeidet. Forskningsrådet har de siste årene jobbet med den helhetlige porteføljen av virkemidler for den banebrytende forskningen. I utviklingen av nye virkemidler for banebrytende forskning har det vært et mål å utfylle eksisterende utlysninger av fri prosjektstøtte og sentre for fremragende forskning, SFF, og dekke behov synliggjort av fagevalueringer og dialog med forskningssektoren.

Fri prosjektstøtte har i mange år benyttet tre utlysninger i en karrierestige – fra et treårig internasjonalt mobilitetsstipend på postdoktornivå, via tidlig karriere-prosjekter, til prosjekter for erfarne forskere. I 2025 innførte vi to nye utlysninger med løpende søknadsmottak og -behandling: *radikale forskningsidéer i tidlig karriere* og *toppforskere*.

Radikale forskningsidéer er en pilot som åpner for at forskere i korte prosjekter kan prøve ut spesielt dristige forskningsidéer som kan ha stor betydning for sitt fagfelt, men som risikerer å mislykkes. Her tester vi også ut nye metoder for å vurdere søknadene. Utlysningen er begrenset til forskere tidlig i karrieren, men intensjonen er å utvide ordningen til alle karrieretrinn etter å ha høstet erfaringer fra piloten. Toppforskere skal gi sterke forskningsmiljøer med potensial for å bli verdensledende på sine felt. Dette er for prosjekter som i størrelse ligger mellom ordinære forskerprosjekter og SFF. Midlene skal gå til store prosjekter der samarbeid mellom to eller flere forskere er en forutsetning for å nå prosjektets mål.

I tillegg til de to nevnte utlysningene er det innført et virkemiddel for å stimulere til økt antall norske søknader til ERC. Her kan forskere som har fått beste karakter på søknader til ERC Starting Grant eller Consolidator Grant og fått avslag, søke om støtte fra Forskningsrådet.

En viktig målsetting for Forskningsrådet er å legge til rette for å ta banebrytende forskning mer i bruk. For å stimulere til dette er Forskningsrådets eksisterende virkemiddel for kommersialisering av forskning utvidet til å

omfatte samfunnsinnovasjon i tillegg til innovasjon for næringslivet. Det er satt av øremerkete midler i utlysninger for kvalifisering og verifisering for å ta i bruk resultater fra SFF, fri prosjektstøtte, ERC og MSCA.

Responsen fra forskningsmiljøene på det nye settet av utlysninger for banebrytende forskning har vært god, selv om det foreløpig ikke har kommet inn veldig mange søknader. Det tar tid å mobilisere til de nye utlysninger, og i de siste månedene har vi sett en økende tendens.

Status for løpende søknadsbehandling for fri prosjektstøtte

Overgangen fra fast årlig søknadsfrist til løpende søknadsmottak og -behandling og karantene i 2023 ble innført for å redusere søknadsmassen og ressursbruken og øke suksessraten. Etter to år med den nye ordningen, ser vi en stabil økning i suksessrate fra ned mot 5 prosent før omleggingen, til om lag 20 prosent etter. Hovedårsaken er at antall søknader er kraftig redusert i tråd med intensjonen bak endringene. Samtidig ser det ut til at kvaliteten på søknadene som blir sendt inn har gått noe opp. Dette er en forventet effekt av at forskerne har mulighet til å sende inn søknadene sine når de er klare for det. Andelen prosjektledere som har fått karantene var noe høyere enn det som er hensiktsmessig, og grensene er derfor nylig nedjustert. Det er satt i gang et prosjekt for å se på effektene av endringen fra årlig til løpende søknadsmottak og -behandling i ordningen. Forskningsrådet vil rapportere fra dette i årsrapporten for 2026.

Omleggingen har ført til en reduksjon i ressursbruk i Forskningsrådet, etter en krevende og lærerik omstilling av arbeidsmetoder. Tilbakemeldinger fra søkere tyder på at de opplever utlysningene, søknadsprosessen og vurderingskriteriene som gode, samtidig som de ønsker forenklinger i søknadsprosessen for å redusere tidsbruk. Denne vurderingen deler Forskningsrådet, og er ett av våre klare mål i overgangen til nytt søknadsbehandlingssystem i 2026. Muligheter for videreutvikling av systemet gir også potensial for forenklinger i Forskningsrådet og for søkerne, og bør prioriteres i årene framover.

Sentre for fremragende forskning

Ordningen Sentre for fremragende forskning (SFF) gir Norges fremste vitenskapelige miljøer muligheten til å organisere seg i sentre for å nå ambisiøse vitenskapelige mål gjennom samarbeid og med langsiktig grunnfinansiering. Forskningen ved sentrene skal være nyskapende og ha stort potensial for grensesprengende resultater som flytter den internasjonale forskningsfronten. Sentrene skal arbeide med ambisiøse ideer og komplekse problemer der samordnet og langsiktig forsknings-innsats innenfor, eller på tvers av, fagområder, er viktig for å nå målene.

SFF er siden evalueringen av ordningen i 2002, beskrevet som en vellykket ordning med størst andel siterte publikasjoner, internasjonalt samarbeid og suksess i konkurransen om andre midler nasjonalt og internasjonalt - spesielt i ERC. Vi ser at også SFF har innvirkning på norsk politikktutforming: «Spesielt interessant er det at SFF-prosjekter ser ut til å være de mest siterte prosjektene i offentlige policydokumenter».

2025 har vært året for planlegging og gjennomføring av utlysningen av sjettede generasjon SFF. Totalt tilgjengelige midler til utlysningen er 1 760 mill. kroner, og det er tilrettelagt i utlysningen for å tildele 11 nye SFF sentre i SFF VI. Utlysningen er en to-trinns søknadsbehandling hvor trinn 1 er åpen for alle søkere, mens trinn 2 vil være en lukket utlysning der kun de søkerne som blir valgt ut i trinn 1, kan søke. Utlysning av SFF VI bygger i stor grad på foregående utlysning (SFF V), men vi har foretatt noen justeringer:

- Behandlingsprosedyren er endret i begge trinn for å sikre deltakelse fra alle hovedfagområder.
- Krav til opprettelse av senterstyre er utvidet i krav og retningslinjer til å gjelde alle kommende sentre uavhengig av om vertsinstitusjonen har med samarbeidspartnere eller ei.
- Kontrakten som inngås med Forskningsrådet ved innvilgelse, er endret til å gjelde for hele 10 års perioden.

Ved fristens utløp 12. november, var 176 SFF-søknader mottatt til første trinn i utlysningen. Antall søknader er litt høyere enn i første trinn av forrige SFF-utlysning, for fem år siden, da 161 søkte. Av de 176 innsendte

søknadene vil 36 bli invitert til å delta i trinn to. Beslutningen om hvem som inviteres til trinn to planlegges tatt i begynnelsen av mai 2026 og søknadsfristen for trinn 2 er i november 2026. Sentrene planlegges innvilget høsten 2027 og vil kunne starte opp i januar 2028.

Totalt står 23 ulike forskningsinstitusjoner bak de 176 søknadene, men med stor variasjon i antall søknader. Universitetet i Oslo har sendt inn 55 søknader, Universitetet i Bergen 34, NTNU 33, Universitetet i Tromsø 14, NMBU åtte, og Universitetet i Agder og Universitetet i Stavanger fire søknader hver. De resterende 16 organisasjonene som har søkt, har levert én til tre søknader hver. Fra Forskningsrådets side er det gledelig å se at mange institusjoner har store ambisjoner og har sendt inn SFF søknader, og at det fortsatt er sterk støtte og koordinering ved institusjonene rundt oppbyggingen av søknadene. Samtidig er det i noen forskningsmiljøer fortsatt potensiale for mere samarbeid om søknader, noe som både vil styrke forskningsmiljøene og SFF søknadene.

I søknadsbehandlingen av SFF-søknader benytter Forskningsrådet moderat kjønnskvoltering, ved at søknader med kvinnelig senterleder prioriteres fremfor søknader med mannlig senterleder ved ellers lik vurdering mellom søknader. Det førte i forrige runde (SFF V), til en gledelig markert økning i antall kvinnelige senterledere. Det er i SFF VI en svak nedgang fra forrige runde i antall søknader med kvinnelig senterleder, men vi forventer at det ikke vil påvirke den endelige kjønnsfordelingen vesentlig.

Det europeiske forskningsrådet ERC

Norsk returandel i ERC i Horisont Europa har økt fra 2,1 prosent i 2022 til 2,5 prosent i 2025. Norske forskere har i perioden 2021-2025 sendt inn 1.118 søknader fordelt på 16 utlysninger av individuelle stipender. 118 prosjekter har fått støtte etter at 14 av utlysningene er ferdigbehandlet. I tillegg har forskernes interesse for ERC Synergy Grant, der fagkompetansen til to til fire prosjektledere skal utfylle hverandre i store prosjekter økt sterkt. I 2025 var det norsk deltakelse i 45 søknader, mot 11 i 2022. Så langt i Horisont Europa er 14 Synergy grant søknader som involverer 18 forskere ved norske institusjoner finansiert. Generelt er det særlig innenfor humaniora og samfunnsvitenskap norske miljøer har godt gjennomslag, og det ønskes mer tilsøking og høyere gjennomslag også i de andre fagområdene.

Antallet norske søknader til Consolidator Grant har vært relativt stabilt i løpet av Horisont Europa, mens det var en sterk økning til de siste utlysningene av Starting Grant og Advanced Grant. Økningen i antall individuelle søknader fra Norge er imidlertid lavere enn økningen i totalt antall søknader. Norske søknader økte med 10 prosent fra 2023 til 2024 og 11 prosent fra 2024 til 2025. Totalt var økningen hhv 30 og 26 prosent. Noe av økningen kan tilskrives at Sveits og Storbritannia nå er blitt assosierte land, men også vanskeligere økonomiske forhold ved mange universiteter i Europa kan være en del av forklaringen. I 2025 var andelen individuelle søknader med britisk vertsinstusjon 12 prosent og sveitsisk vertsinstusjon 5 prosent. Begge land har historisk hatt en høyere suksessrate enn gjennomsnittet og dermed tatt en større andel av tildelte midler. Situasjonen i USA kan også spille inn. I de siste utlysningene i 2025 ser man i forhold til tidligere utlysninger en ganske sterk økning i søkere som på søknadstidspunktet oppholder seg i USA, andelen utgjør rundt 3,5 prosent. En annen effekt som er vanskelig å tallfeste er at det sannsynligvis er en andel Europa-baserte forskere som i en annen geopolitisk situasjon ville ha søkt seg til USA, men som nå foretrekker å utforske mulighetene i Europa. Økningen i antall søknader generelt og inntreden av forskningstunge land spesielt gjør at det kan bli krevende å opprettholde norsk returandel i ERC i tiden fremover.

Den økningen vi har hatt i norsk suksess de siste ti årene skyldes langsiktig og målrettet innsats både ved institusjonene og i Forskningsrådet. I tillegg til generell informasjonsvirksomhet tilbyr Forskningsrådets nasjonale kontaktpunkt (NCP) svært populære «ERC lesedager» der norske forskere kan få lese søknader som har fått finansiering. Fra 2025 tilbyr vi også webinar i hvordan man skal skrive en god søknad. Disse tilbudene komplementerer tilbudet ved institusjonene som retter seg mot den enkelte søker. For å opprettholde norsk suksess er det viktig at søkerne har et godt lokalt støtteapparat på sin institusjon og at de benytter seg av det. Forskningsrådets NCP-er har et godt samarbeid med rådgiverne på institusjonene, men er bekymret for konsekvensene dersom strammere økonomi på institusjonene reduserer hjelpetilbudet til søkerne.

Romforskning

Forskningsrådet har over lengre tid finansiert en følgeforskningssatsing knyttet til norsk medlemskap i den europeiske romorganisasjonen ESA, i EISCAT og i det nordiske optiske teleskopet NOT med midler fra KD. Romvirksomhet blir stadig viktigere for sikkerhetspolitikken. Betydningen av verdens-rommet og romteknologi øker raskt. Norge har store behov og muligheter innen romforskning, blant annet fordi vi ligger langt nord og har sterke forskningstradisjoner. Dette understrekes også i Regjeringens veikart for teknologibasert næringsliv.

Norge har et spesielt ansvar for å overvåke Arktis, og romteknologi er et effektivt verktøy for situasjonsforståelse og for innsamling av data om klima, miljø og skipstrafikk. En sterk norsk romkapasitet styrker både norsk og europeisk sikkerhet. Mange samfunnsområder er helt avhengige av at resultater fra romforskning tas i bruk utenfor romsektoren, for eksempel innen værvarsling, finansielle transaksjoner, navigasjon og kommunikasjon. Mer romforskning og teknologiutvikling støtter prioriteringene i Langtidsplanen for forsvarssektoren og kan få stor nytte på tvers av sektorer. Romforskning bygger på avansert teknologi som materialer, sensorer, robotikk, kunstig intelligens og kvanteteknologi – områder som blir stadig viktigere for videre utvikling av norsk romvirksomhet og næringsliv.

I EUs planer for neste rammeprogram vokser området «Defence, security and space» mest. Det er derfor viktig at Norge får god tilgang til EUs romsatsing, slik Teknologirådet også peker på i rapporten Norsk romvirksomhet i en ny tid. Norge deltar i dag i EUs romprogrammer som Galileo, Copernicus, EGNOS, GOVSATCOM og SSA. Sammen med norsk deltakelse i ESA, EISCAT og Nordic Optical Telescope, gir disse medlemskapene norske forskere tilgang til data og viktige arenaer for kunnskapsdeling. Norge kan likevel utnytte medlemskapene bedre for å styrke sin posisjon som et attraktivt land for romforskning. Den målrettede romforskningssatsingen i Forskningsrådet, sammen med PRODEX-programmet som forvaltes av Direktoratet for romvirksomhet, er viktige mekanismer som bidrar til dette, men midlene er svært begrenset.

Porteføljestyret for forskningssystemet tildelte i 2025 i underkant av 34 mill. kroner til tre forsker-prosjekter for fornyelse innenfor romforskning. Et av prosjektene er innenfor kosmologi, mens de to andre handlet om sol-jord fysikk. Alle prosjektene bidrar til bruk av ESA infrastruktur, og et av prosjektene bruker i tillegg EISCAT. Til sammen inkluderer prosjektene fem rekrutteringsstillinger, i tillegg til seks måneders budsjett til en ung forsker. Forskningsrådet vurderer at satsingen har vært nødvendig for å opprettholde en minimumsaktivitet knyttet til ESA, EISCAT og NOT, men at det er nødvendig å prioritere romrelatert forskning og innovasjon vesentlig høyere framover.

Forskning på samiske samfunn og kultur

Porteføljen Samisk samfunn og kultur omfatter i 2025 ni aktive prosjekter som bidrar med ny kunnskap for å sikre og utvikle samisk språk, kultur og samfunnsnivå. Forskningsrådet er i sine strategier tydelig forpliktet til å følge opp Sannhets- og forsoningskommisjonens rapport², og den langsiktige satsingen på samisk forskning gjennom mer enn 20 år gir et solid grunnlag for dette arbeidet.

I 2025 gjennomførte porteføljen en større målrettet utlysning basert på kommisjonens dokumenterte behov for mer kunnskap om konsekvensene av fornorskningspolitikken overfor samer, kvener/ norskfinner og skogfinner. Utlysningen ble utviklet i samarbeid med porteføljene for Samisk samfunn og kultur, Velferd og utdanning, Klima og miljø, Energi og transport og Helse, og hadde en bred tematisk innretning innen helse og velferd, språk og kultur, klima og miljø, energiomstilling, naturressurs- og arealforvaltning samt offentlig forvaltning og politikkutforming. Åtte prosjekter fikk støtte. De omhandler blant annet samisk helse og tjenestetilpasning, språk og kulturarv, klima- og miljøendringer i samiske områder, naturressursforvaltning og urfolksrettigheter. Flere av prosjektene er tverrfaglige og kombinerer flere av disse områdene. Utlysningen, som omfattet nær 90 mill. kroner, vurderes som svært vellykket og har styrket samiskrelevant forskning både innenfor porteføljen og på tvers av Forskningsrådets øvrige porteføljer. Innsatsen videreføres for å styrke forskningskvalitet og -kapasitet og sikre et robust kunnskapsgrunnlag for oppfølging av kommisjonens

² [Sannhets- og forsoningskommisjonen - sluttrapport](#)

anbefalinger. Overordnet vil dette bidra til å motvirke utenforskap og fremme et mer inkluderende og bærekraftig samfunn.

Forskningsrådet har i 2025 også arbeidet systematisk med formidling og kunnskapsdeling knyttet til oppfølgingen av kommisjonens rapport, både internt og eksternt. Målet har vært å styrke forståelsen av urfolks- og minoritetsperspektiver på tvers av forskningsområder. Arbeidet har blant annet bidratt til en bevisstgjøring av behovet for å revitalisere samisk språk og kultur, styrke kunnskapsgrunnlaget i praksisfelt som helse og utdanning og for å fremme tverrfaglighet innen klima, miljø og tradisjonelle næringer. Aktivitetene har samlet sett hevet bevissthet, kompetanse og et mer inkluderende kunnskapsgrunnlag i forskningssystemet. For å sikre kvalitet, åpenhet og langsiktighet i oppfølgingen ble det samme år igangsatt en ekstern evaluering av Forskningsrådets arbeid og oppfølging med samiske, kvenske/norskfinske og skogfinske temaer. Evalueringen skal bidra til ansvarlighet og legitimitet i det videre arbeidet.

Resultater fra samisk forskning har et bredt spekter av brukere, og prosjektene har betydelig regional og distriktspolitisk relevans. Porteføljen bidrar også til kapasitetsbygging og til å styrke forskningssamarbeid nasjonalt og internasjonalt. I 2025 finansierte porteføljen for Samisk samfunn og kultur 5,2 årsverk rekrutteringsstillinger, hvorav 3,6 doktorgradstillinger, som har styrket forskningskapasiteten gjennom økt rekruttering, mobilitet og kvalitetsutvikling. Prosjektene viser stor faglig og tematisk bredde, med tydelig vekt på humaniora og samfunnsvitenskapelige fag. Det oppfordres til internasjonalt samarbeid, og de fleste prosjekter hadde internasjonale partnere i 2025. Innenfor Horisont Europa ble det samme år bevilget 14,1 mill. kroner til norske prosjekter med samisk relevans.

Grunnbevilgninger og annen institusjonsstøtte

Regjeringens strategi for helhetlig instituttpolitikk slår fast at instituttsektoren "skal utvikle kunnskaps-grunnlag for politikkutforming og bidra til bærekraftig utvikling og omstilling, gjennom forskning av høy kvalitet og relevans". Formålet med grunnbevilgningen er, i henhold til Retningslinjer for statlig grunnbevilgning, "å sikre en instituttsektor [...] som kan tilby næringsliv, offentlig sektor og/eller samfunnsliv relevant kompetanse og forskningstjenester av høy internasjonal kvalitet." Grunnbevilgningen skal disponeres til "langsiktig kunnskaps- og kompetanseoppbygging, relevant for dagens og framtidens brukere." Forskningsinstituttene skal m.a.o. ikke bare levere forskning for dagens kunnskapsbehov, men også bygge kompetanse for å kunne løse morgendagens utfordringer. Grunnbevilgningen er et strategisk virkemiddel for at instituttene selv skal kunne definere målsetting og innhold for forskning som skal styrke instituttets konkurransekraft, relevans og posisjonering.

Følgende institutter mottar grunnbevilgning fra Kunnskapsdepartementet via Forskningsrådet: CMI, Fafo, FNI, Frischsenteret, ISF, Møreforskning, NIFU, NORCE (samfunnsvitenskapelig del), Nordlands-forskning, NORSUS, NTNU Samfunnsforskning, NUPI, PRIO, SINTEF (samfunnsvitenskapelig del), SNF, Telemarksforskning og Vestlandforskning. Disse instituttene er på den på den samfunnsvitenskapelige arenaen. Samlet beløp i 2025 var 269,9 mill. kroner; av dette var 21,9 mill. kroner fra Utenriksdepartementet. Grunnbevilgningen består av en fast og en resultatbasert del der sistnevnte utgjør 10 prosent av totalen og fordeles på grunnlag av instituttens score på fastsatte resultat-indikatorer. I tillegg til ordinær grunnbevilgning ble det over samme kapittel og post tildelt 5,6 mill. kroner fra Kunnskapsdepartementet til NORADAPT – Norsk senter for bærekraftig klimatilpassing.

Norge har de siste årene hatt stor suksess i FoU finansiert av EU, og har per oktober 2025 konkurrert seg til 3,08 prosent av de utlyste midlene (1,6 mrd. euro) i Horisont Europa (HEU), som er godt over ambisjonen på 2,8 prosent. Instituttsektoren står fortsatt for 31 prosent (5,3 mrd. kroner) av denne returen. Totalverdien av prosjektene som instituttene deltar i er på hele 4,3 mrd. euro, eller rundt 46 mrd. kroner. Det inkluderer også midler som har gått til de andre aktørene som deltar i de samme prosjektene. Da EU ikke fullfinansierer prosjektene de støtter; deres finansieringspolicy baserer seg på at forskningsinstitusjoner har vesentlig høyere grunnbevilgning enn det norske institutter har, kompenserer Forskningsrådets nasjonale finansiering "Retur-EU" for noe av gapet mellom EUs finansiering og faktiske kostnader. Uten Retur-EU ville ikke instituttene på langt nær kunnet delta i den grad de gjør i dag.

I 2025 fikk fire samfunnsvitenskapelige institutter, i tillegg til SINTEF og NORCE, tilslag på flere EU prosjekter. CICERO fikk tilslag på to prosjekter, mens NUPI, NORSUS og NTNU Samfunnsforskning fikk tilslag på ett. I tillegg var NUPI koordinatorene på sitt prosjekt. Videre fikk NORCE, som har tilhørighet på flere arenaer (teknisk-industriell, miljø og samfunnsfaglig), som konsern tilslag på 11 prosjekter, hvorav seks av prosjektene var som koordinator. I tillegg fikk SINTEF konsern, som også tilhører flere arenaer (teknisk-industriell, primærnærings og samfunnsvitenskapelig), tilslag på 39 prosjekter hvorav 7 var som koordinator.»

For detaljer om den samfunnsvitenskapelige arenaens grunnbevilgning om hvordan hvert institutt har anvendt grunnbevilgningsmidler, henvises det til Forskningsrådets årsrapport 2024 for de samfunnsvitenskapelige instituttene som er publisert³, og Forskningsrådets årsrapport 2025 for de samfunnsvitenskapelige instituttene som er planlagt ferdig i juni 2026. Detaljer om nøkkeltallene til instituttene med hensyn til blant annet resultatindikatorer for 2024 finnes i nedlastbare regneark fra Forskningsrådets nettside, og tilsvarende nøkkeltall for 2025 vil være tilgjengelig fra Forskningsrådets nettsider i juni 2026. For grafiske fremstillinger av utvalgte tidsserier for den samfunnsvitenskapelige arenaens økonomi og årsverk fra 2015-2024 sammenliknet med de andre arenaene viser vi til Årsrapport 2024 for forskningsinstitutter omfattet av retningslinjer for statlig grunnbevilgning. Tilsvarende årsrapport for 2025 vil bli publisert i juni 2026.

Forskningsskommunikasjon

Det er forskningsmiljøene som har ansvaret for å formidle egen forskning. Med utgangspunkt i det nasjonale ansvaret for forskningsformidling, har Forskningsrådet utviklet nasjonale tiltak og arenaer som legger til rette for at forskningsinstitusjonene kan profilere og løfte frem forskning og forskningsresultater, i første rekke nettavisen forskning.no og vitenskapsfestivalen Forskningsdagene. Forskning.no rapporterte rekordår med 40,2 millioner sidevisninger i 2024 som plasserer forskning.no på listen over et av Norges største nisjemedier.

Ved utgangen av 2025 er det syv år siden Forskningsrådet etablerte faste nasjonale målinger og analyse av befolkningens tillit til forskning. Disse målingene gir rik innsikt i ulike dimensjoner ved befolkningens syn på norsk forskning. Gjennomgående har nordmenn høy tillit til forskning sammenliknet med funn i lignende målinger i andre land.

KDs midler til langsiktig og grunnleggende forskning er avgjørende for å opprettholde og videreutvikle tiltak for å støtte opp om nysgjerrigheten blant barn og unge – og fremme interessen og tillit til forskning. Nysgjerrigper gir elever og lærere i grunnskolen erfaring med utforskende arbeidsmåter og vitenskapelig metode. Gjennom undervisningsressurser, kurs og veiledning bidrar ordningen til å styrke elevenes nysgjerrighet, kritiske tenkning og forståelse av hvordan forskning og kunnskap utvikles. I 2025 har vi utviklet nye undervisningsopplegg og nærmere 16.000 elever har deltatt på Nysgjerrigpertorg. I løpet av året har Forskningsrådet fått gjennomført en ekstern evaluering av Nysgjerrigper, som er et viktig kunnskapsgrunnlag for utvikling av tilbudet. Denne viser at Nysgjerrigper er et faglig sterkt og relevant tilbud for utforskende læring i skolen.

Den nasjonale festivalen Forskningsdagene foregikk 12 dager i september med fysiske og digitale arrangementer over hele landet. Over 50 000 barn, unge og voksne møtte forskere og fikk formidlet forskning på utradisjonelt vis. I 2025 var temaet «trygghet», og det ble formidlet gjennom arrangementer om blant annet beredskap, mental yteevne, forskningsetikk og økonomi for unge voksne. En tredjedel av arrangementene var rettet mot barn og unge som for eksempel forskningstorg og ungdommens forskernatt. Regionale finaler i formidlingskonkurransen Forsker Grand Prix ble avholdt i Bergen, Kristiansand, Tromsø, Levanger og Oslo, etterfulgt av nasjonal finale i Oslo.

Nasjonale evalueringer av forskning

Forskningsrådet gjennomfører nasjonale fagevalueringer med om lag 10 års mellomrom. Evalueringene av helse og medisin (EVALMEDHELSE)⁴ og matematikk, informatikk og teknologi (EVALMIT)⁵ kompletterte i

³ [250600-arsrapport-2024-vedlegg-3-de-samfunnsvitenskapelige-instituttene.pdf](#)

⁴ [Evaluering av medisin og helsefag \(EVALMEDHELSE\)](#)

⁵ [Evaluering av matematikk, IKT og teknologi](#)

2025 evalueringene av naturvitenskap⁶ og biovitenskap⁷ fra 2024. Med disse fire evalueringene er om lag to tredeler av norsk forskning vurdert i denne omgang.

VALMEDHELSE konkluderer med at kvaliteten på medisinsk og helsefaglig forskning i Norge er gjennomgående god til utmerket, basert på vitenskapelige resultater og forventede samfunnseffekter. Videre vurderes forskningsinfrastrukturen som generelt god, med tilgang til registre, biobanker og kliniske data som gir et sterkt grunnlag for forskning. Samtidig peker evalueringen på behov for bedre utnyttelse og samordning av disse ressursene i forskningsprosjekter, samt utfordringer knyttet til lav internasjonal finansiering, særlig fra EU, begrenset finansiering fra industrien, og behov for styrket nasjonal koordinering av helseregistre.

VALMIT viser at forskning innen matematikk, IKT og teknologi holder gjennomgående høyt nivå, med mange sterke og internasjonalt konkurransedyktige forskningsgrupper. Samtidig påpekes strukturelle utfordringer knyttet til balansen mellom grunnforskning og anvendelse, omstillingsevne, forskningskapasitet, rekruttering og internasjonalisering, som krever mer strategisk, langsiktig og koordinert oppfølging. For noen fagområder er det behov for mer målrettede tiltak for bedre kjønnsbalanse i forskerpersonalet.

Samlet sett peker evalueringene på utfordringer med spredning av innsatsen på mange små miljøer, og gir råd om sterkere koordinering og strategisk styring for å styrke kvalitet og konkurransevne på tvers av fag. Forskningsrådet har presentert de viktigste funnene for Kunnskapsdepartementet, og samtidig videreført dialog med de evaluerte forskningsmiljøene med bl.a. innspillmøter og spørreundersøkelser.

Forskningsrådet vurderer at anbefalingene fra de fire fagevalueringene av medisin og helse, matematikk, naturvitenskap og teknologi gir et solid grunnlag for målrettet fag- og disiplinutvikling. Tilbakemeldinger viser at rapportene oppfattes som svært nyttige både i UH-sektoren og instituttsektoren. Nesten alle respondentene på et utsendt spørreskjema oppgir at de vil bruke anbefalingene aktivt i eget strategisk arbeid.

I 2025 har Forskningsrådet fulgt opp evalueringene gjennom utlysning og tildeling av 100 mill. kroner til nettverkstiltak og forskerskoler. Tiltaket hadde særlig fokus på å styrke samarbeidet nasjonalt og med siktemål om å øke miljøenes konkurransevne og attraktivitet internasjonalt.

I den videre oppfølgingen vil vi vektlegge temaer som går på tvers av flere fagområder, og som mangler etablerte tiltak eller strukturer i dag, som internasjonalisering, rekruttering, strategi, samarbeid, finansiering og å ta forskning i bruk. Formålet er å identifisere områder der Forskningsrådet kan bidra til forsterket innsats og strategisk utvikling på tvers av sektorer og disipliner, og samtidig sørge for at anbefalingene gir konkret retning for fremtidige initiativer, virkemidler og samarbeid med aktørene i forskningssystemet.

1.4.3 Forskning om utdanning og forskning

Formålet med tildelingen til forskning om utdanning og forskning er å styrke analyse- og kunnskapsgrunnlaget om utdannings- og forskningssektorene, bidra til å nå målene i *Strategi for utdanningsforskning 2025-2029*, bidra til god forsknings-, utdannings- og innovasjonsvirksomhet i universitets- og høyskolesektoren samt styrket samspill mellom institusjonene og samfunnet.

Midlene til forskning om utdanning og forskning skal finansiere aktiviteter som styrker analyse- og kunnskapsgrunnlaget om sektorene som departementet har ansvaret for. Midlene skal bidra til å nå målene i departementets *Strategi for utdanningsforskning 2020-2024* og til å styrke kunnskapsgrunnlaget for forsknings- og innovasjonspolitikken. Det betyr at midlene blant annet skal bidra til å legge til rette for mer bruk av forskningsbasert kunnskap i utdanningssektoren, fremme design- metode- og teoriutvikling i utdannings-

⁶ [Evaluering av naturvitenskap](#)

⁷ [Evaluering av biovitenskap](#)

forskningen, stimulere til tverrfaglig og sektorovergripende forskningssamarbeid, brukermedvirkning og øke omfanget av og kvaliteten på forskning på utvalgte områder. Tildelingen skal også dekke tilskudd til vitensentre. Deler av midlene som går til forskning på utdanningsfeltet finansierer to forskningssentrene for barnehage-relevant forskning (BARNkunne og FILIORUM), og et forskningssenter for spesialpedagogikk og inkluderende praksis (SpedAims). Midlene bidrar også til samfunnsoppdraget om å inkludere barn og unge, i tillegg til ordningen med forskning på effekter av tiltak for økt kvalitet i barnehage og skole.

Kunnskapssenter for utdanning (KSU) samarbeider med Forskningsrådet om å lage en oversikt over forskningspublikasjonene fra satsingen Forskning og innovasjon i utdanningssektoren. KSU har sammen med EPPI-senteret ved University College London utviklet et levende kart for å illustrere hvilke områder som er forsket på. Kartet oppdateres fortløpende og gir per i dag en oversikt over 225 prosjekter og 2.183 publikasjoner. Oversikten omfatter alle utdanningsprosjekter finansiert gjennom Forskningsrådets målrettede innsats på feltet, der det er registrert vitenskapelige publikasjoner i form av fagfellevurderte artikler, bøker, bokkapitler og rapporter. Kartet er søkbart og gir forskere og brukere av forskning oversikt over forskning etter tema og utdanningsnivå. Forskningsrådet er i dialog med KSU om å videreutvikle kartet til å omfatte flere utdanningsforskningsprosjekter.

Forskningsrådet har virkemidler for aktiviteter som bidrar til å styrke koordinering, planlegging, publisering, formidling, nettverk og samarbeid rundt FoU-aktiviteter. Et eksempel på dette er Nasjonalt nettverk for offentlig sektor-ph.d. innen utdanningsfeltet (NATPRONET), som høsten 2025 leverte en rapport på hvordan nettverket har støttet kandidater som er tatt opp gjennom Offentlig sektor ph.d.-ordningen siden oppstarten i 2022. Rapporten viser at nettverket har etablert møteplasser, støtteordninger og samarbeidsformer som har bidratt til økt trygghet, motivasjon og gjennomføringsevne. Imidlertid består de de strukturelle utfordringene i OFFPHD-ordningen, som for eksempel behovet styrket koordinering mellom arbeidsgivere og UH-institusjoner gjennom hele ph.d.-løpet og i overgangen til videre karriere.

Samfunnsvitenskap er det største fagområdet i forskning for kunnskapssektoren, hvorav pedagogiske fag utgjør størst andel, etterfulgt av økonomi, psykologi og sosiologi. Matematikk og naturvitenskap er det neststørste fagområdet, men først og fremst er denne innsatsen knyttet til satsingen på vitensentre. Deretter følger humaniora, der språkvitenskapelige fag utgjør hovedandelen. I delporteføljen Utdanning er mange prosjekter fler- og tverrfaglige, særlig mellom de pedagogiske fagene. Sektorområdets relative fordeling på fagområder er forholdsvis stabil over tid, men med en betydelig vekst til humaniora fra 2020. Denne veksten er i tråd med oppfølgingen av humaniorameldingen. Den fagdidaktiske andelen gikk noe ned et par år, men Forskningsrådet har i 2025 fått finansiert prosjekter som har bidratt til å snu trenden. Det er ingen utalte mål om faglig fordeling, men Forskningsrådets innsats gjenspeiler i stor grad nasjonal innsats på utdanningsforskning.

Forskningen innenfor delporteføljen *Utdanning* omfatter hele utdanningsløpet fra barnehage til høyere utdanning og læring i samfunn og arbeidsliv. Forskningsinnsatsen deles inn i fire brede temaområder som kan sees i sammenheng som ikke er gjensidig utelukkende. Fordelingen på ressursinnsatsen for disse fire temaområdene har vært stabilt over flere år, og samsvarer i stor grad nasjonal ressursinnsats. Området *undervisning og læring* er størst etterfulgt av *kompetanseutvikling og yrkesutøvelse*, mens områdene *utdanningens betydning for den enkelte og for samfunn og arbeidsliv* og *styring, ledelse og organisering* er utgjør omtrent like mye. Siden 2024 har imidlertid utviklingen endret seg noe der innsatsen på *utdanningens betydning for den enkelte og for samfunn og arbeidsliv* har hatt en svak økning, som kan sees i sammenheng med en utlysning på kompetanse i arbeidslivet i 2024 og øremerkede midler i 2025. I tillegg har det siden 2022 vært en stabil vekst i forskning som kategoriseres under tema *Kultur*, slik at det ligger på omtrent samme nivå som forskningsinnsatsen på *styring, ledelse og organisering*. Det er mest forskning om grunnskole, men innsatsen for høyere utdanning har økt over flere år på bakgrunn av målrettet innsats. Den målrettede innsatsen på barnehageforskningen har vokt over flere år og ligger i 2025 på et vesentlig høyere nivå enn i 2021, men innsatsen har imidlertid noe nedgang i 2025. Ressursinnsatsen på videregående skole, fag- og yrkesopplæringen og høyere yrkesfaglig utdanning har økt betydelig i 2025. Dette illustrerer hvor effektivt øremerkede midler og porteføljehensyn har ved utvikling av utlysninger.

UoH-sektoren er klart største sektor, og har vært det over en lengre periode og er fremdeles i vekst. Instituttsektoren har over lengre tid utgjort en mindre andel, men i 2024 og 2025 har andelen gått noe opp. Forskningsrådet har ikke prioritert lyst ut midler til innovasjon i utdanningssektoren siden 2021, og antallet prosjekter i offentlig sektor har derfor hatt en nedgang. Tildelingene under forskning for utdanning og forskning går til hele landet, men den største andelen går til Oslo, i hovedsak til universiteter, men også instituttsektor og offentlig sektor. Vestland har i perioden 2021-2025 hatt en vekst både i til UoH- og instituttsektoren. Også Trøndelag har hatt en sterk vekst i UoH-sektor, i motsetning til Rogaland der andelen har sunket. Den geografiske fordelingen av forskningsmidler til forskning om utdanning og forskning korrelerer forholdsvis godt med fordelingen av forskerårsverk.

Rekrutteringen til forskning innenfor delporteføljen utdanning har over tid vært stabil, men siden 2024 har trenden snudd. Det kan henge sammen med at det i utlysningene ikke lenger kommuniseres at prosjekter med rekrutteringsstillinger blir prioritert, men også strukturelle årsaker som rundsumssatser og økonomiske rammer. Utdanningsforskningen er kvinnedominert og omtrent tre fjerdedeler av prosjektledere er kvinner. Rekrutteringsstillinger er også i dominert av kvinner, men andelen mannlige doktorgradsstipendiater og postdoktorstipendiater steget i perioden 2021-2025. Samlet har antall årsverk steget siden 2020.

Forskningsrådets innsats på utdanningsforskning bidrar til å styrke forskningskapasiteten og -kompetansen på sentrale områder for og i utdanningssektoren hvor det er spesielle forsknings- og innovasjonsbehov. Mange av tiltakene som er gjort er i tråd med funn fra evalueringen av norsk utdanningsforskning. Det tar tid å utvikle forskningskompetanse på alle områder, men kapasiteten har økt over tid og andelen årsverk har økt. Forskningsrådet har hatt en satsning på unge talenter for å bygge framtidens fremragende fagmiljøer, en satsning for å styrke forskningen ved lærerutdanning samt en om forskning på effekter av tiltak for økt kvalitet i barnehage og skole. Disse blir lyst ut annethvert år. I 2025 lyste Forskningsrådet ut midler til tidlig karriereforskere og lærerutdanning.

Gjennom målrettet innsats over flere år, med særskilte utlysninger og forskerskole i lærerutdanning, har Forskningsrådet utviklet og styrket FoU-kompetansen og kapasiteten i grunnskolelærer-utdanningene. Fra 2021 har utlysningen også vært åpen for barnehagelærerutdanningen og i 2023 ble i tillegg yrkesfaglærer-utdanningen inkludert. I 2025 utvidet Forskningsrådet utlysningen til å favne alle lærerutdanningene. Det ble sendt inn 33 søknader, hvorav flest ble sendt fra grunnskole og lektor-utdanningene, etterfulgt av en barnehagelærerutdanning og ingen fra yrkesfaglærerutdanningen. Søknadene har over tid fått stadig høyere vurdering fra ekspertpanelene, noe som kan skyldes at innsatsen har hatt god effekt på å styrke evnen til å utvikle gode prosjektsøknader, særlig på grunnskolelærerutdanningene. Karakternivået ligger likevel noe under karaktersnittet i forskerprosjektutlysninger. Forskningsrådet skal vurdere innretning av neste utlysning i 2027 for å bedre ivareta barnehagelærerutdanningene og yrkesfaglærerutdanningene.

Forskningsrådet finansierer et senter for spesialpedagogikk SpedAims på oppdrag fra KD med et formål om å styrke den spesialpedagogiske forskningen og øke forskningskvaliteten. Finansieringen skulle være i fem år før en evaluering for forlengelse på nye fem år. Forskningsrådet gjennomførte i 2025 en underveisevaluering av SpedAims og denne viser tydelig at SpedAims i stor grad har lyktes med å nå målene for den første femårs perioden, og evalueringskomiteen anbefalte en videreføring av senteret. Planene for en ny femårsperiode blir av evalueringspanelet omtalt som «*substantive and interesting*». Økonomiske utfordringer omtales i rapporten, til tross for at senteret er aktive søkere om eksternfinansiering blant annet.

Gjennomsnittskarakter for forskningskvalitet på tildelte prosjekter har de siste årene ligget stabilt på omtrent 6. Det er høy kvalitet på forskerprosjektene som blir innvilget gjennom Forskningsrådets seleksjonsmekanismer og konkurransearenaer. Det har i 2025 blitt innvilget i alt 21 nye prosjekter gjennom tre utlysninger. Det er kun søknader med karakterene 5, 6 og 7, på en skala fra 1-7 hvor 7 er best, som får støtte. Det er sterk konkurranse om midlene til utdanningsforskning, og innvilgelsesandelen er derfor lav for de forskerstyrte prosjektene. Det mobiliseres godt inn mot utlysningene og den lave innvilgelsesprosenten, sammen med den høye kvaliteten på søknadene, viser at tilrettelegging for nasjonal konkurranse har vært med å utvikle kvaliteten. Spesielt utlysningen for forskere som er tidlig fase i sin forskerkarriere har utpreget seg med de aller høyeste karakterene. I noen tilfeller har Forskningsrådet valgt å bevilge midler til prosjekter som har fått

karakter fem for å løfte områder som er svakt dekt i porteføljen, dette gjelder eksempelvis forskning på fag- og yrkesopplæring og satsningen på forskning ved lærerutdanningen.

Innenfor Forskning om utdanning og forskning har antall samarbeidsrelasjonene på tvers av FoU-sektor økt i perioden 2021 til 2025. Det er samarbeidet i prosjekter der instituttsektoren er prosjektansvarlig hovedsakelig med UoH-sektor og spesielt med universiteter, fulgt av samarbeid med institusjoner i utlandet. Offentlig sektor samarbeider mest med UoH-sektor og andre aktører i offentlig sektor, men antall prosjekter som ledes av offentlig sektor er lave så fordelingen kan være tilfeldig. UoH-sektoren samarbeider mest med institusjoner i andre deler av UoH-sektoren, spesielt universiteter, deretter følger institusjoner i utlandet og instituttsektor. Samarbeidsrelasjonene på tvers av sektorer holder seg andelsmessig stabile over tidsperioden, med unntak av for instituttsektoren som hadde høyere andel samarbeid med andre aktører i instituttsektoren i 2021.

Norske forskeres internasjonale samarbeid om forskning for kunnskapssektoren er omfattende. I 2025 var forskere og institusjoner i 25 ulike land partnere i prosjekter finansiert av Forskningsrådet på sektorområdet. Mest samarbeid var det med forskere og institusjoner i Sverige, Danmark, USA og Storbritannia. Norske forskere innenfor utdanningsforskning når også opp i utlysninger gjennom Horisont Europa og NordForsk, der Forskningsrådet deltar med finansiering.

Forskning om forskning og innovasjon

I 2025 startet de seks kompetanse- og samarbeidsprosjektene som ble tildelt midler til utlysningen av midler til forskning om forsknings- og innovasjonspolitik, med søknadsfrist i 2024. De seks prosjektene undersøker ulike sider av forholdet mellom forskning, samfunn og politikk: fra nye systemer for forskervurdering, bedre forståelse av forskningspåvirkning, og hvordan ulike aktører faktisk bruker forskning, til utvikling av transformativ kapasitet i innovasjonsdistrikter, vurdering av når kunnskapssamproduksjon gir reell klimaomstilling, og hvordan universiteter håndterer spenningen mellom internasjonalisering, inkludering og nasjonal sikkerhet. I 2025 ble det arrangert en heldags sluttkonferanse for to av FORINNPOL-sentrene: R-QUEST og OSIRIS, der resultatene fra de to sentrene ble formidlet til brukere og interessenter. Sentrene har hatt finansiering fra ordningen.

Vitensentrene

Tilskudd til driftsmidler for de regionale vitensentrene som inngår i Vitensenterprogrammet var i 2025 124,3 mill. kroner, hvorav 18,5 mill. var for ordningen talentsenter i realfag. De regionale vitensentrene er populærvitenskapelige opplevelses- og læringssentre som har et felles mål: å skape og spre interesse for realfag, innenfor matematikk, naturvitenskap og teknologi. Siden høsten 2021 har satsingen finansiert 13 regionale vitensentre som alle skal være en aktør innenfor realfagsutdanningen i sin region. Til sammen hadde vitensentrene et besøkstall (inkl. oppsøkende virksomhet) på 1,4 millioner i 2025, hvorav 56 prosent var barn (nesten identiske tall som i 2024). I løpet av året har de levert 75 834 undervisningstimer (21 % økning fra 2024) til 318 391 elever og lærere (11 % økning fra 2024).

Det ble i 2025 utarbeidet en revidert utviklingsplan for vitensentrene, med gyldighet 2025-2028. Undervisningen på vitensentrene er faglig forankret i gjeldende lære- og rammeplaner. Alle vitensentrene har tilbud for skolene i sin region, og de fleste har på plass skriftlige avtaler med aktuelle kommuner. Forskningsrådet mener at ordningen fungerer godt og er et viktig supplement til skolenes undervisning i realfag.

Talentsentre i realfag

Talentsentre i realfag ble etablert i 2016 ved fire av de regionale vitensentrene og finnes i dag ved seks av vitensentrene. Forskningsrådet overtok forvaltningen av ordningen fra Utdanningsdirektoratet i 2023. Talentsentrene har en viktig rolle ved å inspirere og løfte elever med stort læringspotensial. Talentsentrene skal bidra til å utvikle og spre kompetanse om elevgruppen, særlig i skolesektoren. Talentsentrene skal gi et faglig tilbud til elevene med utgangspunkt i realfagene i grunnopplæringen og videregående opplæring. I 2025 har alle vitensentrene jobbet med å utvikle lærerkurs og oppsøkende virksomhet, i tråd med beslutningen fra KD etter svar på oppdrag til Forskningsrådet i mai 2024. Vitensentrene med talentsenter har lært opp og samarbeidet med vitensentrene uten talentsenter. Styringsgruppen for vitensentersatsingen har i 2025

utviklet kriterier for talentsentrene og disse skal rapporteres på sammen med kriteriene for vitensentrenes øvrige aktivitet i forbindelse med årsrapporteringen rundt slutten av april hvert år.

Forskningsrådet mener at ordningen er svært viktig for at elever med stort læringspotensial skal få utfordrende og motiverende opplæring slik at de får utløst sitt potensial. Deltagelse i organiserte elevnettverk og knytting av kontakter med andre elever med stort læringspotensial kan motvirke faglig og sosialt utenforskap.

1.4.4 Internasjonalisering på tvers av sektorpolitiske prioriteringer

Stadig mer av forskningen utøves i internasjonale samarbeid samtidig som en økende andel av forskningsfinansieringen fordeles på internasjonale konkurransearenaer, først og fremst EUs Horisont Europa. Internasjonalisering av norsk forskning er viktig for å realisere regjeringens forskningspolitiske ambisjoner. Gjennom internasjonalt forskningssamarbeid får norske forskere tilgang på nye idéer og forskningsmetoder og styrker kvaliteten på egen forskning.

Internasjonalt samarbeid er en forutsetning for å nå målene i langtidsplanene. Forskningsrådet har høy internasjonal aktivitet og legger godt til rette for internasjonalt samarbeid for norske forsknings- og innovasjonsaktører. De viktigste tverrgående arenaene for policydialog, og som ikke er knyttet til utlysning av midler, er Science Europe, TAFTIE - The Association for Innovation Agencies in Europe, OECD, Global Research Council, det nordiske samarbeidet og European Research Areas mange undergrupper. I tillegg deltar Forskningsrådet i en rekke fora innenfor ulike fagområder knyttet til hav, polar, energi og helse etc.

På arenaene til Horisont Europa, Human Frontier Science Program og NordForsk konkurrerer norske aktører seg til internasjonale midler, uavhengig av kontingenten Norge betaler for å delta, en såkalt «real common pott». Gjennom Belmont Forum, Eureka og de samfinansierte partnerskapene i Horisont Europa deltar Forskningsrådet slik at norske aktører kan søke på utlysningene og hvor Forskningsrådet finansierer de norske aktørene, gjennom såkalte «virtual common pott». Horisont Europa vil i tillegg gi en toppfinansiering.

Gjennom bilaterale «money follows cooperation» avtaler er det mulig for norske aktører å motta midler fra utenlandske forskningsråd når de samarbeider med utenlandske prosjektansvarlige – og motsatt. I 2024 har Forskningsrådet slike avtaler med forskningsråd i Nederland, Sveits, Storbritannia, Korea (ROK) og Tyrkia. Andre bilaterale utlysninger søkes å gjennomføres som «lead agency» slik at én av partene står for søknadsbehandlingen og den totale administrative byrden reduseres. I 2024 ble midler utlyst gjennom Sør-Afrika programmet lagt til utlysningen om arealer under press og gjennom-ført under en lead-agency der Forskningsrådet denne gangen sto for utlysningen. EØS-midlene har fram til 2024 vært den største eksterne kilden til forskningsfinansiering av bilateralt samarbeid mellom Norge og syv mottakerland; Polen, Estland, Latvia, Litauen, Portugal, Tsjekia og Romania. Forrige finansieringsperiode ble avsluttet i 2024, og ny finansieringsperiode med nye avtaler ventes fra 2025.

Det er mye internasjonalt samarbeid gjennom Forskningsrådets nasjonale utlysninger og vi har totalt registrert samarbeid med 125 land. De landene norske aktører samarbeider mest med er USA, Storbritannia og Sverige. Blant topp ti ligger også Canada, Danmark, Finland, Tyskland og Nederland. Internasjonalt samarbeid registreres imidlertid i varierende grad og vi har derfor ikke presise tall, med mindre utenlandske aktører mottar midler gjennom forskningsrådets finansiering. USA og Storbritannia er det to landene som mottar mest midler fra Forskningsrådets finansiering.

Krigen i Ukraina har hatt enorme konsekvenser, og den har også rammet ukrainsk forskning hardt. Forskningsrådet har siden fullskalainvasjonen støttet og samarbeidet tett med det ukrainske forskningsrådet (The National Research Foundation of Ukraine) og ukrainske forskere, blant annet gjennom Science Europe. I 2025 støttet Forskningsrådet ukrainsk forskning og forskere med rundt 60 mill. kroner. Av dette har 30 mill.

kroner gått til en felles utlysning mellom det Ukrainske forskningsrådet og Norges forskningsråd. Det er avsatt inntil 10 mill. kroner for at etablerte forskningsprosjekter skal kunne invitere inn en ukrainsk forsker til arbeidet samt at det er avsatt midler til prosjektetableringsstøtte i Horisont Europa der norske koordinatorene kan søke om ekstra støtte for å inkludere ukrainske partnere i søknad til rammeprogrammet for 2025-2027.

Forskningsrådet legger til rette for finansiering til internasjonalt forskningssamarbeid både innenfor og utenfor Europa gjennom multilateral, bilateral og nasjonal forskningsfinansiering. Fra 2025 har Forskningsrådet satt av 100 mill. kroner i en internasjonal stimuleringspott. Denne skal forsterke og risikoavlaste tiltak fra porteføljene eller igangsette egne tiltak som er strategisk prioritert. Arbeidet med å prioritere hvilke tiltak som skal støttes bidrar vesentlig til Forskningsrådets koordinering og prioritering av internasjonale tiltak på tvers av Forskningsrådet. Regjeringens Panoramastrategi, strategi for økt engasjement med afrikanske land og den geopolitiske situasjonen i verden gir også retninger for bruken av midlene.

Horisont Europa

Norge har de siste årene hatt stor suksess i FoU finansiert av EU, og har per oktober 2025 konkurrert seg til 3,08 prosent av de utlyste midlene, tilsvarende 1,6 mrd. euro, i Horisont Europa (HEU), som er godt over ambisjonen på 2,8 prosent. UoH-sektoren har mottatt mest midler og står for 34 prosent av returen (5,8 mrd. kroner), instituttsektoren står for 31 prosent (5,3 mrd. kroner) og næringslivet står for 18 prosent (3 mrd. kroner) av returen. Forskningsrådet har mottatt 597 mill. kroner fra Horisont Europa. Midlene som Forskningsrådet har mottatt er i all hovedsak midler til de samfinansierte partnerskapene, dvs. midler som lyses ut igjen sammen med nasjonale midler. Norske aktører har mottatt aller mest midler i klynge 5 Klima, energi og mobilitet (393 mill. euro), i klynge 1 Helse (258 mill. euro), i Det europeiske forskningsrådet (ERC) (252 mill. euro), i klynge 6 Mat, bioøkonomi, naturressurser, landbruk og miljø (198 mill. euro) samt i klynge 4 Digitalisering, næringsliv og romvirksomhet (184 mill. euro). Totalverdien av prosjektene som norske aktører deltar i er på hele 9,6 mrd. euro, eller rundt 104 mrd. kroner. Det inkluderer også midler som har gått til de andre aktørene som deltar i de samme prosjektene. Den norske suksessraten er på 21,0 prosent, noe som er 5,2 prosentpoeng over snittet for alle søknadene til Horisont Europa. Det viser at søknader med norsk deltakelse holder høy kvalitet.

Forskningsrådets prosjektetableringsstøtteordning (PES), kurstilbud, konsulentstøtte og veiledning fra de nasjonale kontaktpersonene (NCP) er viktige forutsetninger for den norske suksessen i Horisont Europa. Forskningsrådets NCP-er bidrar også aktivt som eksperter i programkomiteene for Horisont Europa og konsultative grupper for partnerskap og missions. Det strategiske arbeidet er viktig for å påvirke utformingen av utlysningene, slik at de er mest mulig relevante for norske behov.

EU fullfinansierer ikke prosjektene de støtter; deres finansieringspolicy baserer seg på at forskningsinstitusjoner har vesentlig høyere grunnbevilgning enn det norske institutter har. Forskningsrådets nasjonale finansiering "Retur-EU" kompensere for noe av gapet mellom EUs finansiering og faktiske kostnader. Uten Retur-EU ville ikke instituttene på langt nær kunnet delta i den grad de gjør i dag. Utløsende Retur-EU prosjekter per oktober 2025 utgjør 415 mill. kroner i Retur-EU støtte. Midlene er fordelt på 24 institutter, utløst av 131 prosjekter hvorav 25 var koordinerende prosjekt, 32 samarbeidet i tillegg med næringsliv og 10 hadde også samarbeid med offentlig sektor.

Panoramastategien

Finansieringsordningen for internasjonale partnerskap, INTPART, er det viktigste virkemiddelet for å nå Panoramastategiens mål: økt kvalitet og relevans i norsk høyere utdanning, forskning og innovasjon gjennom internasjonalisering, og i kobling til næringslivssamarbeid. Forskningsrådet og HK-Dir administrerer ordningen sammen, og i 2025 ble det lyst ut 100 mill. kroner til INTPART-prosjekter. INTPART støtter etablering og videreutvikling av formalisert institusjonelt samarbeid om forskning og høyere utdanning. Prosjektene som finansieres må bygge på pågående forskningsprosjekt, senter eller klynge ved norske forskningsorganisasjoner, bidra til å styrke det pågående forskningsprosjektet, samt bidrar til faglige og institusjons-spesifikke strategiske mål for forsknings- og utdanningskvalitet. INTPART-ordningen er rettet mot land omfattet av panoramastategien. I 2025 var det satt av øremerkede midler for å øke samarbeidet med afrikanske land og Forskningsrådets internasjonale stimuleringspott, som startet opp i 2025, bidro med 40

mill. kroner for å øke det strategiske samarbeidet med land i Afrika. Det var stor interesse for utlysningen og 20 prosjekter ble finansiert. Av disse hadde åtte samarbeid med afrikanske land, fem med USA, fem med Canada, tre med Kina, fire med Japan, tre med Sør-Korea, seks med India, to med Brasil og fire med Sør-Afrika. Tematikken i de finansierte prosjektene er bred og spenner blant annet fra kreftcellebiologi til tegnspråkopplæring, fra smart miljøovervåkning til tingenes internett og styrking av kritiske sektorer, fra autonome fartøy i havet til bakterier på medisinske metallimplantater. Majoriteten av prosjektene danner konsortier bestående av to til tre panoramaland. I løpet av en fireårsperiode skal disse 20 prosjektene bidra til å utvikle fremragende miljøer hos 12 ulike norske forskningsinstitusjoner.

I juni 2025 gjennomførte Forskningsrådet og HK-Dir Panoramaseminaret med NTNU som vertsinstitusjon. Hovedtemaet var hvordan internasjonalt samarbeid kan bidra til å løse de store kompetansebehovene vi står ovenfor. Seminaret samlet 250 deltakere for å diskutere hvordan sektoren sammen kan styrkesamarbeidet med våre prioriterte land utenfor Europa i en tid preget av geopolitisk spenning og økt sikkerhetsrisiko. USA er fortsatt blant de viktigste og største internasjonale samarbeidspartnerne våre og høsten 2025 undertegnet Forskningsrådet en MoU med National Science Foundation som åpner for samarbeid om felles utlysninger. Blant aktuelle temaer er beregningsorientert nevrovitenskap og polar-forskning, der det vil utlyses midler på det første temaet i 2026. I 2025 gjennomførte Forskningsrådet en felles utlysning med National Research Foundation of Korea om kunstig intelligens og hydrogen, der Sør-Korea var ansvarlig for søknadsbehandling (lead agency). Utlysningen vekket stor interesse på norsk og koreansk side, og to prosjekter om hydrogen og to prosjekter om kunstig intelligens fikk finansiering. Money Follows Cooperation-avtalen mellom Forskningsrådet og Japan Science and Technology Agency er fornyet for fem nye år.

For å følge opp Joint Action Plan mellom KD og kinesiske Ministry of Science and Technology (MOST) ble det holdt bilaterale møter mellom MOST og Forskningsrådet i Beijing og i Oslo for å komme frem til en omforent plan for implementering av handlingsplanen. I 2025 var Sør-Afrika vertskap for G20 og i den forbindelse deltok Forskningsrådet i Chief Science Advisers rundebordsmøte i september. Etter G20-møtet organiserte Forskningsrådet og HK-Dir prosjektbesøk for forsknings- og høyere utdanningsministeren med besøk til University of Pretoria og University of Witwatersrand. Begge disse institusjonene har hatt langvarige prosjektsamarbeid med ulike norske institusjoner på entreprenørskap, helse, demokrati, menneskerettigheter, journalistikk, naturvern og arkeologi. I mai 2025 lanserte regjeringen Brasil-strategien som bl.a. har et eget kapittel og et eget mål om henholdsvis kunnskapssamarbeid, innovasjon og digitalisering og styrket utdannings-, forsknings- og teknologisamarbeid for økt norsk konkurransekraft og felles bærekraftige løsninger. For å følge opp strategien ble det i 2025 lansert en ny, felles utlysning mellom Forskningsrådet og Finep på forskning innen petroleum, fornybar energi og grønn skipskorridor og åpner i 2026. Den felles utlysningen mellom Forskningsrådet og Finep på 62 mill. kroner vil være tilgjengelig for norske forskningsmiljøer, som må ha med seg næringslivspartnere. Tilsvarende sum vil også være tilgjengelig for brasilianske forskere og næringsliv. I tillegg til INTPART, ble det lyst ut 20 mill. kroner til samarbeid med indiske partnere gjennom utlysningen *Asia i endring* der prosjektene skulle ha særlig fokus på satsingsområder i regjeringens strategi og handlingsplan for samarbeid med India, Norge-India 2030. To prosjekter med tematikk på henholdsvis helse og fattigdom og tiltak for utslippskutt i indiske stater ble finansiert. Samarbeidet med Canada gikk i 2025 gjennom Nordforsk sin utlysning Bærekraftig utvikling av Arktis der det ble tildelt 330 mill. kroner. Totalt ni prosjekter ble finansiert og fire av disse var mellom norske og canadiske forskere.

Nordisk samarbeid

Forskningsrådet har deltatt i fem NordForsk-utlysninger i 2025. Utlysningene har omfattet temaer som KI, antagonistiske trusler, helse- og omsorgssystemer for eldre, skogforskning, og bærekraftig fiskeri. Flere av utlysningene ble gjennomført i samarbeid med de tre baltiske landene. NordForsk har i 2025 hatt rekordstor aktivitet med i alt 9 utlysninger hvor 59 prosjekter med en samlet verdi av 1.150 mill. kroner fikk tilsagn om bevilgning. NordForsk-administrasjonen har lagt til rette for diskusjoner mellom nasjonale forskningsråd med Canada, Japan og India. Forskningsrådet vurderer at Norden kan få økt betydning som arena for internasjonalt samarbeid fremover. Forskningsrådet er i likhet med de nordiske forskningsfinansierende organisasjonene representert i NordForks styre. Styret har fullt ansvar for NordForks virksomhet.

Internasjonal mobilitet

Forskningsrådet støtter internasjonal mobilitet blant annet gjennom Forskerprosjekt med Internasjonal mobilitet og Utenlandsopphold for doktorgrads- og postdoktorstipendiater. Vi har tidligere også hatt toppfinansiering av utgående MSCA og HFSP-stipendiater, og i 2025 var det utlyst midler for Rekruttering av talentfulle forskere til Norge. Forskerprosjekt med internasjonal mobilitet er en løpende utlysning under Fri prosjektstøtte som retter seg mot forskere på postdokornivå som ønsker å tilbringe 1-2 år ved én eller to utenlandske forsknings-organisasjoner, kombinert med 1-2 år i Norge. Tidligere var ordningen to år i utlandet og ett år i Norge. Søkningsen de siste årene har vært lav, så fra midten av 2025 ble det gjort endringer i utlysningen for å gjøre den mer attraktiv, særlig med tanke på forskere med familie. Det er nå mulig å dele utenlandsoppholdet i flere perioder på minimum 3 måneder, og minimumstiden i utlandet er redusert til ett år. Vår forventning er at dette vil føre til flere søknader på sikt. I 2025 ble det totalt innvilget seks prosjekter, med en innvilgelsesrate på 25 prosent.

Forskningsrådets ordning for utenlandsopphold for doktorgrads- og postdoktorstipendiater har som formål å øke andelen unge forskere som tar et forskningsopphold i utlandet. Internasjonal erfaring er viktig for forskerkarrieren og bidrar til å styrke norsk forskning ved å øke kompetansen og tilføre ny kunnskap til prosjektet, utvikler nettverk og styrker mulighetene for tilgang til den internasjonale forskningsfronten. Ordningen gjelder for doktorgrads- og postdoktorstipendiater som er helt eller delvis finansiert av Forskningsrådet og skal gå til et utenlandsopphold med varighet på mellom tre måneder til ett år. I 2025 utgjorde porteføljen av utenlandsstipend for 72 prosjekter hvorav 16 er tildelt stipendiater tilknyttet UiO, 10 er tilknyttet NTNU og 6 UiB. Av disse var 32 kvinner og 39 menn. Stipendiatene drar i hovedsak til vertsinstitusjoner i Storbritannia, USA, Italia, Danmark og Australia. Reisende til USA har falt betraktelig i forhold til 2024.

2025 utlyste Forskningsrådet støtte til rekruttering av talentfulle internasjonale forskere. Bakgrunnen for ordningen er den vanskelige situasjonen mange forskere og institusjoner nå opplever globalt. Målet med ordningen er å tilrettelegge for at norske forskningsorganisasjoner skal ha en særlig mulighet til å knytte til seg talentfulle internasjonale forskere som kan etablere seg i Norge, og dermed bidra til kvalitetsheving og faglig merverdi til forskningsmiljøene som forskeren vil bli tilknyttet. En forutsetning for tildeling var at forskerne skulle knyttes til et forskningssenter med midler gjennom en av våre senterutlysninger eller til et forskerprosjekt med midler gjennom fri prosjektstøttes utlysning for erfarne forskere. Det er avsatt inntil 350 mill. kroner til denne ordningen over en treårsperiode. I 2025 ble det tildelt 50 mill. kroner til rekruttering av 13 forskere. Det er primært UiO, UiB, NTNU og forskningsinstitutter som har søkt og mottatt midler under denne ordningen. De rekrutterte forskerne kommer i hovedsak fra USA. Forskerne har kompetanse innen et bredt spekter av fagområder, blant annet naturvitenskap, ingeniørvitenskap, teknologi og samfunnsvitenskap. Forskningsrådet anser at denne ordningen vil være et viktig tiltak for å styrke norske forskningsmiljøer.

Toppfinansieringen av utgående MSCA-stipendiater (Marie Skłodowska-Curie Actions i Horisont Europa) har siden 2016 gitt ekstra personlige midler til 38 forskere som enten tar en doktorgrad eller har fått et postdoktorprosjekt ved en utenlandsk institusjon finansiert av MSCA. Forskningsrådet har ikke gjennomført en systematisk undersøkelse av betydningen for den enkelte mottaker, men vi vet at for forskere som har tatt med familie til land utenfor Europa, i de fleste tilfellene USA, så har toppfinansieringen vært viktig. Trass i dette er ordningen nå avsluttet. Hovedårsaken er at Forskningsrådet ikke lenger har noen mulighet til å utbetale støtte direkte til enkeltpersoner, kun til institusjoner. En annen medvirkende årsak er at ordningen ikke har ført til at antall utgående MSCA-stipendiater har økt, noe som var formålet med den.

Samspill mellom nasjonal og internasjonal FoU-finansiering

Forskningsrådet har i 2025 styrket arbeidet med å få til et bedre samspill mellom nasjonal og inter-nasjonal forskningsfinansiering. Dette innebærer å vurdere hvordan Forskningsrådets tildelinger best kommer til nytte i lys av finansieringsmuligheter som norske forskere har tilgang på utenfor Norge. Et godt samspill med EUs arenaer får vi til gjennom å kvalifisere forskere til Horisont Europa, medfinansiere initiativer som europeiske partnerskap, ved å finansiere videre fra Horisont Europa som seal of excellence ordningen eller gjennom å arbeidsdele når det er naturlig. Forskningsrådet legger til rette for bedre samspill gjennom strategisk styring i porteføljestyrene, ved å endre vår vurderingsskala til å bli lik den Europakommisjonen bruker, ved å velge instrumenter og utlysninger og ved å ha en fornuftig organisering internt og med andre virkemiddelaktører.

Arbeidet med å legge til rette for samspill gjennom analyser og statistikk er under utvikling og vil fortsette. Forskningsrådet vil arbeide videre med å dokumentere avveininger som gjøres for å oppnå synergier og best mulig bruk av de totale konkurranseutsatte forskningsmidlene. I slutten av 2024 startet Forskningsrådet en større gjennomgang av egne virkemidler. Dette arbeidet fortsetter i 2026 og omfatter også samspillet med EUs ordninger.

1.5 Lenker til annen relevant informasjon

Relevante porteføljer

[Portefølje for banebrytende forskning](#)

[Portefølje for demokrati og global utvikling](#)

[Portefølje for energi og transport](#)

[Portefølje for forskningssystemet](#)

[Portefølje for forsvarsevne, sikkerhet og beredskap](#)

[Portefølje for helse](#)

[Portefølje for innovasjon](#)

[Portefølje for klima og miljø](#)

[Portefølje for mat og bioressurser](#)

[Portefølje for muliggjørende teknologier](#)

[Portefølje for samisk kultur og samfunn](#)

[Portefølje for velferd og utdanning](#)

Strategier, statistikk, evalueringer og andre kunnskapsgrunnlag

[Forskingspolitikk og strategiar](#)

[Statistikk og evalueringar](#)

[Indikatorrapporten](#)

[Forside - Prosjektbanken](#)

[Publikasjoner](#)

[HelseOmsorg 21](#)

[Energi2050](#)

[Industriell strategi for prosessindustrien](#)

[Havforskningstiåret](#)

[Forskningsrådets internasjonale utvalg](#)

Generelle informasjonssider

[Åpen forskning](#)

[Forskningsetiske krav](#)

[Ansvarlig forskning og innovasjon](#)

[Kjønnsbalanse og kjønnsperspektiver i forskning og innovasjon](#)

[Forskningssikkerhet](#)

[Instituttsektoren](#)

[Internasjonale midler](#)

[Money Follows Cooperation](#)

Nærings- og fiskeridepartementet

2 Nærings- og fiskeridepartementet

Innledning

Årsrapporten til Nærings- og fiskeridepartementet (NFD) omhandler Forskningsrådets forvaltning av midler over kap. 920 post 70, 71, 72 og 73. Årsrapporten omtaler også oppgaver som Forskningsrådet har ivaretatt for NFD i 2025. Den overordnede målsettingen for NFDs tildeling til Forskningsrådet er å bidra til størst mulig samlet verdiskaping i norsk økonomi innenfor bærekraftige rammer. Tildelingen fra NFD retter seg mot Forskningsrådets mål 2 *økt verdiskaping i næringslivet*, og mot det strategiske området Hav og kyst under mål 3 *møte store samfunnsutfordringer*, i regjeringens mål- og resultatstyring av Forskningsrådet.

Innledningsvis gis en samlet vurdering av hvordan innsats, aktiviteter og resultater har bidratt til å nå NFDs målsettinger for tildelingen gjennom en kort vurdering av måloppnåelse og de viktigste utfordringene fremover. Videre presenteres en budsjettmessig oversikt over virksomheten i 2025 og utkvittering av føringer gitt i tildelingsbrevet. Aktiviteter og resultater er beskrevet i kapitler inndelt etter NFDs budsjettposter og prioriteringer:

- Post 70 Tilskudd til næringsrettet forskning
- Post 71 Grunnbevilgning til teknisk-industrielle institutter
- Post 72 Tilskudd til marin og maritim forskning
- Post 73 Grunnbevilgning til primærnæringsinstitutter

2.1 Samlet vurdering

Det er rapportert på samlet vurdering av innsats og resultater for 2025 i Forskningsrådets overordnede årsrapport, som er oversendt departementet 14. mars 2025. Der gjøres rede for status for måloppnåelse for regjeringens mål for Forskningsrådet, samt hovedfunnene i bestilt styringsinformasjon.

Økt verdiskaping i næringslivet

Målformulering: *Forskningsrådet skal utløse FoU som, på kort og/eller lang sikt, skal øke den samlede verdiskapingen i norsk økonomi.*

Forskning og forskningsdrevet innovasjon er avgjørende for verdiskaping og for å utvikle flere konkurransedyktige næringer. I dette inngår å bygge kvalitet og kapasitet i forskningsinstitusjonene innenfor relevante fag og disipliner for dagens og morgendagens næringsliv samt også å adressere store samfunnsutfordringer. Forskningsrådets teknologiinnsats, næringsrelevante kompetansebygging og -spredning samt sektor- og verdikjedesamspill er også viktig for oppfølgingen av regjeringens *Strategi for å øke næringslivets investeringer i forskning og utvikling*.

Regjeringens mål er at FoU i næringslivet skal utgjøre to prosent av BNP innen 2030. Etter vekst i næringslivets FoU-aktivitet de siste årene, viser tall fra SSB⁸ at næringslivets innsats i 2024 innebærer et trendbrudd med nedgang i både i egenutført FoU og i antall FoU-årsverk sammenlignet med 2023. Også Forskningsrådets næringsrettede innsats er fallende, og samlet sett er dette ikke er i henhold til mål og

⁸ [Forskning og utvikling i næringslivet – SSB](#)

ambisjoner i regjeringens strategi for økt FoU i næringslivet. Det er nødvendig å øke innsatsen gjennom grep for å stimulere til private investeringer i FoU.

Forskningsrådets næringsrelevante portefølje omfatter all innsats i bredden av våre virkemidler og norsk deltagelse i Horisont Europa som er næringsrelevant, samt prosjekter i SkatteFUNN. Over år har porteføljen dreid fra å ha tyngde innenfor ressursbaserte næringer til en mer generell industri- og teknologiprofil. Digitaliseringen, økt betydning av teknologi og endringer i bransjers FoU-innsats sammen med budsjett- og utlysningsprofil nasjonalt og i EU har påvirket dette. FoU-statistikken fra SSB og utviklingen i SkatteFUNN viser en tydelig vekst i FoU i tjenesteytende næringer de siste årene. Behovene for kompetanse og kobling av forskningsinstitusjoner og næringsliv, også for økt kunnskapsspredning, har også påvirket profilen på porteføljen, med økt bruk av kompetanseprosjekter, nærings-ph.d., sentre og kommersialiseringsprosjekter. I 2025 har Forskningsrådets jobbet aktivt for å trekke de større norske bedriftene mer aktivt inn i prosesser og nettverk, og dette har gitt resultater særlig i teknologisentre. Internasjonalt samarbeid er avgjørende, og EU er en viktig arena for norsk forsknings- og næringsliv. I EU er det norske næringsrelevante gjennomslaget størst innenfor energi og maritim.

Trendene som viser grønn omstilling og bred teknologiinnsikt og teknologibruk må forsterkes for å adressere klima-, sikkerhets- og konkurransekraftutfordringene nasjonalt, europeisk og internasjonalt. For Forskningsrådet innebærer dette målrettet rådgivning, videreutvikling av virkemidler, aktørkobling og samarbeidstiltak, og bidra til et rammeverk som bygger tillit, styrker kunnskap og legger til rette for aktiv bruk av ny innsikt. I 2025 har det eksempelvis vært målrettede tiltak for å mobilisere mineralnæringen, lagt vekt på økt brukervennlighet for næringslivet, rettet grep for FoU-svake næringsområder og for å trekke de store konsernene tettere på KI- og kvanteteknologi-satsingene. Det var en økt bruk av sentre for å legge til rette for langsiktig og verdiskapende samspill gjennom åtte nye sentre for forskningsdrevet innovasjon (SFI), seks utfordringsorienterte KI-sentre og ett anvendt maritimt KI-senter, fire kvanteteknologisentre og tre transportsentre. Aktiv mobilisering gjorde at mineralnæring fikk gjennomslag i SFI og Grønn plattform. Innovasjonsprosjekt-tiltak (IPN) for umodne FoU-områder gav særlige tjenestesektorer gjennomslag, og generelt var IPN i 2025 mer brukervennlig med en fleksibel søknadsprosess som gav kortere tid fra søknad til vedtak, og økt suksessrate for søkerbedriftene.

Potensialene for radikal innovasjon i forskningsinstitusjonene er reell, og Forskningsrådet prioriterte økt innsats for kommersialisering i 2025. Dette gav rekordstore tildelinger til en bredde kultur- og strukturtiltak, og til et høyt antall lovende tidligfase-prosjekter. Institusjonene har god utvikling i sitt arbeid, og koblingen mellom sterke grunnforskningsmiljøer og innovasjon er nå mer fremtredende. Fremover er det behov for mer sammenheng i virkemidler i Forskningsrådet og virkemiddelapparatet, økt kapitaltilgang og bedre rammebetingelser for at tidlig-fasestøtten skal gi flere suksesser.

Møte store samfunnsutfordringer - Hav og kyst

Målformulering: Under mål 3 om å møte store samfunnsutfordringer skal Forskningsrådet innenfor det strategiske området Hav og kyst bidra til konkurransedyktige havnæringer og til kunnskaps- og teknologiutvikling for forvaltning av økosystemer og ressurser i kyst- og havområdene for å sikre et rent og rikt hav og produksjon av sunn og trygg sjømat. Forskningsrådet skal arbeide for helhetlig kunnskap, samspill og kompetanseoverføring mellom og fra havnæringene, forvaltningen og internasjonalt samarbeid.

Måloppnåelsen for marin og maritim forskning og innovasjon i 2025 viser at systematisk og målrettet innsats over flere år gir god kvalitet og relevans på prosjektene som støttes. Forskningsrådet har vært pådriver og medspiller i regjeringens initiativ for å profilere og utvikle et bærekraftig hav. Ambisjonene, utfordringene og mulighetene på områdene er betydelig, særlig sett i lys av FNs Havforskningstiår, globale klima- og miljøutfordringer, matsikkerhet og betydningen av rollen de havbaserte næringene spiller for norsk økonomi.

Norge står i den internasjonale forskningsfronten på flere områder innenfor fiskeri- og havbruksforskning. Regelmessige tematiske utlysninger har bidratt til dette, blant annet gjennom havbruksutlysninger innenfor samfunn, forvaltning og marked. Dette har styrket de nasjonale, samfunnsvitenskapelige forskningsmiljøene. Kunnskap om fiskeri- og havbrukssektoren er også viktig for arealbruk og sameksistens. I tråd med føringer fra flere departementer, har forskning på sammenhenger mellom mat, miljø, klima og folkehelse blitt lyst ut både i 2024 og 2025. Disse har vært sentrale for forskning på en rekke tema på feltet, for eksempel betydningen av miljøgifter og mikroplast for mennesker (mattrygghet).

Forskning på fiskehelse- og velferd har vært avgjørende for norsk havbrukssektor, og utgjør en stor andel av Forskningsrådets havbruksportefølje. God dyrehelse og -velferd er en forutsetning for etisk forsvarlig matproduksjon. Dette ble fulgt opp i 2025 med en stor nasjonal utlysning som resulterte i åtte marine prosjekter. Prosjektene vil bidra med kunnskap om bedre velferd i fiskeribransjen, forbedret kvalitet og pris på villfanget torsk, alternative fôrråvarer som en kilde til bedre helse og velferd hos oppdrettsfisk, vaksine mot lakselus og ny kamerateknologi.

Det er et stort behov for kunnskap om marine økosystemer, biologisk mangfold og hvordan menneskelig aktivitet påvirker dette. Det ble i 2025 satt i gang seks prosjekter om forståelsen av økosystemenes struktur, funksjon, variasjon og endring. Dette vil bidra til viktig kunnskap for bærekraftig forvaltning norske kyst- og havområder. Forskning om livsformer og biologisk mangfold er et prioritert område nasjonalt og internasjonalt, blant annet gjennom Biodiversa+. Ny kunnskap har for eksempel gitt bedre innsikt i hvordan marint liv påvirkes av støy, endrede lysforhold og gruvedrift. Denne kunnskapen er viktig i konsekvensvurderinger av menneskelig aktivitet og håndtering av interessekonflikter knyttet til arealbruk. Det er ellers behov for mer kunnskap og forskning knyttet til arealproblematikk for å unngå interessekonflikter.

Norske forskningsmiljøer konkurrerer godt internasjonalt. De gjør det særdeles godt i Horisont Europa innenfor marine temaer og står for nesten 10 prosent av alle midlene Norge har fått tildelt i 2025. Forskningsrådet samarbeider med Innovasjon Norge for ytterligere å mobilisere flere norske aktører. I 2025 startet fire NordForsk-prosjekter med norsk deltakelse. Disse har særlig fokus på klimaendringer og grønn omstilling med mål om å undersøke hvordan fiskeriaktivitet påvirker det marine miljøet, og hvilke tiltak som kan redusere denne påvirkningen. Norge henter inn betydelige midler gjennom EU-partnerskapet Sustainable Blue Economy (SBEP), særlig innen blå bioressurser. I 2025 har Forskningsrådet vært tett involvert gjennom støtte til norske forsknings- og næringslivsaktører, blant annet via to heltidsstillinger til administrasjonen, koordinering av partnerskapet og gjennom midler fra tre porteføljestyrer.

Styringsgruppen for *Samfunnsoppdraget bærekraftig fôr* leverte i november sin rapport «På vei mot bærekraftig fôr – 20 grep for 2026»⁹ som foreslår konkrete grep for å nå målene i samfunnsoppdraget. Dette er fulgt opp med investeringer i porteføljestyrene. Sekretariatet for samfunnsoppdraget er etablert med to tilknyttede personer, og fungerer i tråd med mandatet.

Forskningsrådets prioritering av digitalisering i maritim næring har gitt konkurransekraft og ført til at Norge er i fremste rekke innenfor blant annet autonome skip. Oppstarten av verdens første maritime forskningssenter for kunstig intelligens¹⁰ i 2025 har koblet ledende forskningsmiljøer innenfor kunstig intelligens med våre beste maritime forskningsmiljøer. Senteret er med på å sikre at norske maritime aktører får delta i den internasjonale forskningsfronten og får tilgang til den beste og mest oppdaterte kunnskapen om teknologi og innovasjon innen kunstig intelligens.

⁹ [På vei mot bærekraftig fôr-20 grep for 2026](#)

¹⁰ [100 millioner kroner til verdens første maritime forskningssenter for kunstig intelligens - regjeringen.no](#)

Forskningsrådet har i 2025 hatt økt søkelys på kobling mellom nasjonal og internasjonal maritim forskningsinnsats. Dette gjenspeiles blant annet av økte midler til maritime internasjonale utlysninger, både EU-partnerskap (MarLEN) og bilateralt (Norge-Brasil), samt tett oppfølging av det globale partnerskapet Zero-Emission Shipping Mission. En milepæl i 2025 innen grønn skipsfart er samarbeidsavtalen mellom Norge og Brasil om forskning på klimavennlig skipsfart⁵, som har ført til privat-offentlig samarbeid om en dekarbonisert korridor og økt forskningssamarbeid mellom norske og brasilianske aktører.

2.2 Utkvittering av føringer

All styringsinformasjon er oppsummert i Årsrapport 2025 under de relevante MRS-målene. Tabellen under viser oppfølging av oppdrag og særlige prioriteringer gitt i NFDs tildelingsbrev for 2025.

Oppdrag	Status	Kommentar
Oppdrag i mineralstrategien	I prosess etter plan	Mobilisering gir resultat, jmf. mineraltildelinger i SFI og Grønn plattform-suksesser
Nasjonal maritim ekspert til Europa-kommisjonen DG research and innovation	I prosess etter plan	Regelmessig møter med nasjonal ekspert, Forskningsrådet og NFD om aktuelle problemstillinger
Grønn plattform	I prosess etter plan	Tildelt nye prosjekter og i nye sektorer
Havsekretariatet	I prosess etter plan	Koordinering og oppfølging av, tildelt flere havforsknings-tiårsrelevante prosjekter
JPI Oceans	I prosess etter plan	Dekker norske forpliktelser, inkl en norsk stilling i sekretariatet
Partnerskap om blå økonomi i HE	I prosess etter plan	Dekker norske forpliktelsene, deltar strategisk og operativt arbeidet i Oslo og Brussel
En vei inn	I prosess etter plan	Vil fremover sees i sammenheng med kundefront i Forskningsrådet
Grønn rapportering og klassifisering	I prosess etter plan	I drift
Sekretariatsansvar for Prosess 21	I prosess etter plan	I god drift og utvikling
Drift av Teknologirådet	I prosess etter plan	Se Teknologirådets årsrapport
Særlige prioriteringer i 2025	Status	Kommentar
Grønn plattform	I prosess etter plan	Se under
Videreutvikling av det næringsrettede virkemiddelapparatet	I prosess etter plan	Se under

Tabell forts.

Oppdrag	Status	Kommentar
Samhandlingsmodellen for virkemiddelapparatet	I prosess etter plan	Se under
Undersøkelse av brukervennligheten i virkemiddelapparatet	Gjennomført	
Grønn prosjektklassifisering og rapportering	I prosess etter plan	Se under
Helsenæringen og produksjon av legemidler	På pause	Avvik er meldt til NFD, Siva og Innovasjon Norge kunne ikke tilgjengeliggjøre midler.
Oppfølging av regjeringens mineralstrategi	I prosess etter plan	Mobilisering gir effekter, samarbeid nordisk vs EU igangsatt, følger opp EUs initiativ
Oppfølging av tiltak fra gründermeldingen	I prosess etter plan	Økt innsats for kommersialisering, tidligfaseforum opprettet med deltagelse fra IN, Patentstyret, Investinor mfl. for bedre koblinger
Oppfølging av kommende stortingsmelding om industri	I prosess etter plan	
Spredning av kunnskap	Ikke påbegynt	Avventer initiativ fra NFD
Veikart for økt produksjonskapasitet i forsvarsindustrien	Gjennomført	Rapport utarbeidet sammen med IN. Forskningsrådet følger opp i bl.a. ny portefølje for forsvarsevne
Innovasjon og næringsutvikling på Svalbard	Forsinket	Utsatt etter ønske fra Longyearbyen lokalstyre.
Samfunnsoppdrag om bærekraftig før	I prosess etter plan	Rapport med forslag til tiltak levert regjeringen
Polarforskningsprogrammet «Go North»	I prosess etter plan	GoNorth forskningstokt gjennomført etter planen

2.3 Årets aktiviteter og resultater

Aktiviteter og resultater er beskrevet i kapitler i henhold til NFDs budsjettposter og prioriteringer. Under følger rapportering på bevilgning og tilsagnsramme i 2025. Merk at overgangen fra 2024 til 2025, herunder omleggingen til bruttobudsjettering, medfører en endret intern virkemiddelstruktur og rapporteringspraksis på et mer aggregert nivå. Kravene i bruttobudsjetteringsmodellen innebærer at tidligere tallgrunnlag ikke er direkte sammenlignbart, og at rapporteringen er på kapittel- og postnivå.

Tilskudd til næringsrettet forskning, NFD 920.70

Det er en bevilgning på 1,016 mrd. kroner på posten i 2025, hvorav 952,8 mill. kroner kom til utbetaling. Det er et underforbruk på posten mot bevilgning på 62,9 mill. pga. endringer i prosjektfremdrift og periodiseringsdifferanser sammenlignet med estimert kontant utbetaling, og ikke en reduksjon i forpliktelser. Det forventes at ikke-utbetalt bevilgning kommer til utbetaling fra 2026 og fremover. Til nye utlysninger ble det gitt en tilsagnsramme på 1,535 mrd. kroner, hvorav 1,525 mrd. kroner ble tildelt innenfor året. Ikke-tildelte midler søkes overført til påfølgende år for å hensynta Stortingets opprinnelige intensjon og opprettholde aktivitetsnivået over tid.

Tilskudd til marin og maritim forskning, NFD 920.72

Det er en bevilgning på 440,7 mill. kroner på posten i 2025, hvorav 368 mill. kroner kom til utbetaling. Det er et underforbruk på posten mot bevilgning på 72,8 mill. kroner pga. endringer i prosjektfremdrift og periodiseringsdifferanser sammenlignet med estimert kontant utbetaling, og ikke en reduksjon i forpliktelser. Det forventes at ikke-utbetalt bevilgning kommer til utbetaling fra 2026 og fremover. Til nye utlysninger ble det gitt en tilsagnsramme på 551,8 mill. kroner, hvorav 505,8 mill. kroner ble tildelt innenfor året. Ikke-tildelte midler søkes overført til påfølgende år for å hensynta Stortingets opprinnelige intensjon og opprettholde aktivitetsnivået over tid.

Tilskudd til polarforskningsprogrammet «GoNorth», NFD 928.21

Norges forskningsråd fikk en belastningsfullmakt på kap. 928, post 21 på 21,5 mill. kroner i 2025, inkludert revidert nasjonalbudsjett. Formålet med GoNorth er å utforske havområdene nord for Svalbard, for å fremme norsk forskningsinnsats i og om Polhavet. Midlene skal benyttes til å dekke utstys- og toktkostnader. Etter avslutningen av prosjektet, er mesteparten av utbetalingene forskjøvet til 2026, som det fremkommer i tabellen nedenfor. Forskningsrådet har fått overført midlene til 2026 slik at de resterende kostnadene for toktet belastes i 2026.

Bevilgning og utbetalt beløp per tilskuddspost (1 000 kroner)

Kap.	Post	Bevilgning 2025	Kontant utbetalt 2025	Ubrukt bevilgning
920	70	1 015 670	952 785	62 885
920	71	553 250	553 250	0
920	72	440 720	367 965	72 755
920	73	132 760	132 760	0
928	21	21 500	432	21 068

Tilsagnsramme og tildelt beløp per tilskuddspost (1 000 kroner)

Kap.	Post	Tilsagnsramme 2025	Tildelt 2025	Ubrukt tilsagnsramme
920	70	1 534 800	1 524 800	10 000
920	72	551 800	505 800	46 000

2.4 Næringsrettet forskning

Utkvittering av føringer – Næringsrettet forskning

Videreutvikling av det næringsrettede virkemiddelapparatet: Forskningsrådet har et godt samspill med det øvrige virkemiddelapparatet. De næringsrettede virkemiddelaktørene samarbeider i økende bredde strategisk og operasjonelt. Forskningsrådet følger opp bl.a. i arbeidet med "en vei inn". Relevante bedrifter blir her henvist til SkatteFUNN og IPN, om enn færre enn antatt da FoU-aktive bedrifter trolig allerede er kjent med Forskningsrådets ordninger og søker direkte dit. Erfaringene viser at samarbeid bidrar til koordinering i virkemiddelapparatet og har særlig stor betydning for førstelinjetjenesten i kommuner og fylkeskommuner, og derav treffer hele landet. Samarbeidet med Innovasjon Norge er mest omfattende. I 2025 har dette bla. omfattet kunnskapsgrunnlagsarbeid om kvanteteknologi og om forsvarsindustri, arrangementer og tiltak om kommersialisering og sirkulær økonomi, samt EU- og «hele-landet»-innsatsen. EU-samarbeidet omfatter felles innsats med European Innovation Council sin «plug-in»-ordning, og felles prosesser for utvelgelse og oppfølging av norske kandidater. Et samarbeid mellom fylkeskommunene, KS, Forskningsrådet, Innovasjon Norge og Siva om industrielle symbioser har vært av stor verdi for å mobilisere og koble aktører i regionale nettverk, og etter hvert til samfunnsoppdraget innenfor sirkulær økonomi og ordninger som Grønn plattform.

Samhandlingsmodellen for virkemiddelapparatet: Forskningsrådet har i 2025 bidratt aktivt til videreutviklingen av samhandlingsmodellen. Bidraget har vært rettet mot enkeltbedrifter med store og komplekse prosjekter, og vært fokusert på økt samhandling mellom virkemiddelaktørene der prosjektene krever kombinasjon av forskning, innovasjon og kapital. Gjennom arbeidet har Forskningsrådet bidratt med forsknings- og innovasjonsfaglig kompetanse, porteføljeinnsikt og erfaring med tidligfase og høy-risiko prosjekter.

Grønn projektklassifisering og rapportering: Fra 2025 er rapporteringen av statistikk for grønn projektklassifisering og rapportering over i driftsfase. Oppdatert statistikk leveres hver måned. Maskinlæringsmodellen er i 2025 oppdatert med nye treningsdata. Forskningsrådet har også bidratt til pågående evaluering. Forskningsrådet jobber med rutiner for at prosjektene skal egenvurdere risiko for miljøskade ("Do No Significant Harm") gjennom nytt saksbehandlingssystem og eventuelt ytterligere utvikling som oppfølging av evalueringen.

Helsenæringen og produksjon av legemidler: Innovasjon Norges og Sivas tilskuddsmidler for 2025 var avsatt til andre oppgaver, og en omprioritering var ikke mulig. Uten et reelt samarbeid om en felles utlysning ble det ikke gjennomført en utlysning knyttet til målet om økt produksjon av legemidler i 2025. Forskningsrådet hadde løpende dialog med NFD om dette i 2025.

Oppfølging av regjeringens mineralstrategi: Forskningsrådet har fulgt opp regjeringens mineralstrategi. Innsatsen er knyttet til målet om bærekraftig og lønnsom utvikling av næringen, med særlig vekt på kritiske råmaterialer av betydning for energiomstilling, digitalisering og samfunnssikkerhet. Arbeidet skal bidra til en kunnskapsbasert utvikling av næringen og bedre tilgang til strategisk viktige råmaterialer for Norge og Europa. Forskningsrådet har styrket kunnskapsgrunnlaget for bærekraftig forvaltning og verdiskaping gjennom mobilisering av forskning på miljømessige, samfunnsmessige og næringsrettede problemstillinger, og gjennom dialog med forvaltning og næringsliv. Utstrakt dialog med næringen har også mobilisert bedrifter til FoU, og med suksess i SFI og Grønn plattform. Et kunnskapsgrunnlag med anbefalinger om en FoU-satsning for landbaserte mineraler er overlevert. Forskningsrådet deltar i EU-partnerskapet «Raw Materials for the Green and Digital Transition» og har samarbeid med NordForsk, Vinnova, Business Finland og Nordic Innovation for å mobilisere til forskningsmiljø og mineral- og prosessindustri til EUs partnerskap.

Sekretariatsansvar for Prosess21: Prosess21 har høy aktivitet knyttet til kunnskapsutvikling og formidling for norsk prosessindustri. Arbeidet har tatt utgangspunkt sentrale analyser, herunder *Geopolitisk industriskifte*,

Digitalisering i prosessindustrien, Hvorfor store utslippskutt uteblir, Oversikt over europeiske industriutslipp samt analyser av EUs nye rammeverk for konkurransekraft og dekarbonisering. Innsiktene er formidlet til KLD og NFD, og presentert på faglige arenaer arrangert av bla. Siva, Gassnova, Eksfin, Norsk Industri og Miljødirektoratet. Prosess21 har levert innspill til NFDs arbeid med Clean Industrial Deal og Miljødirektoratets utvikling av virkemidler.

Oppfølging av stortingsmelding om industri: Forskningsrådet og Prosess21 kartlegger nå norsk industris rolle i strategiske og kritiske verdikjeder for å få et bedre kunnskapsgrunnlag om hvordan industrielle kapasiteter, kompetanse og innovasjon inngår i verdikjeder som er viktige for beredskap og sikkerhet. Dette ses i sammenheng med tilsvarende initiativ i EU og andre relevante land.

Veikart for økt produksjonskapasitet i forsvarsindustrien: Forskningsrådet og Innovasjon Norge levert på et oppdrag om å utrede tiltak som bidrar til å utvikle og teste teknologi og nye løsninger til nytte for Forsvaret og forsvarsindustrien. Anbefalingene som er knyttet til Forskningsrådets ansvarsområde er å styrke den langsiktige grunnleggende forskningen, øke bruk av generelle og åpne næringsrelevante virkemidler for å styrke forsvarsindustrien samt en målrettet ny innsats for forsvarsindustrien, eksempelvis i form av en senterutlysning. Anbefalingene er også sentrale i Forskningsrådets eget porteføljarbeid, og en relevant senterutlysning er planlagt i 2026.

Innovasjon og næringsutvikling på Svalbard: Forskningsrådets data viser at næringslivet på Svalbard i svært lav grad søker de næringsrettede FoU-virkemidlene. Prosjektet FRAMSTEG Longyearbyen fra Forskningsrådet er antatt å være viktig del for satsingen på innovasjon og næringsutvikling på Svalbard. Prosjektet ble tildelt lokalstyret for 2021-2025, men har av prosjekteier blitt utsatt i flere omganger, og nå sist til 2026 i påvente av ny næringsplan som vil være førende for innsatsen.

Økt konkurranseevne i nytt og eksisterende næringsliv

Målformulering: Forskningsrådet skal utløse forskningsbasert innovasjon som gir økt konkurranse-evne i næringslivet. Forskningsrådet skal utløse økt FoU-innsats i bedriftene og økt kvalitet i prosjektene.

Innovasjonsprosjekttilbudet hadde økt brukervennlighet og suksessrate

For hele bredden av IPN bestod porteføljen i 2025 av 428 aktive prosjekter, med et totalt FoU-budsjett på 4,29 mrd. kroner for dette året. I 2025 fikk bredden av næringslivet, gjennom de ulike IPN-utlysningene, et tilbud om løpende å sende inn og få vurdert sine søknader. Løpende søknadsmottak gir erfaringsmessig, nasjonalt og internasjonalt, økt fleksibilitet for søker, og lavere tilsøkning enn en fastsatt søknadsfrist. Til 2025-utlysningene kom det 304 søknader totalt, en nedgang på vel 30 prosent fra 2024. Omsøkt beløp ar 3,3 mrd. kroner, sammenlignet med 5,1 mrd. kroner året før. Av søknadene ble 31 prosent innvilget, og opp fra 26 prosent i 2024. For IPN innenfor industri og tjenestenæringer ble også vel 30 prosent tildelt i 2025, mot 15 prosent i 2024. Den høye avslagsandelen i 2024 kan ha bidratt til et lavere søknadsvolum i 2025. Løpende tildeling medførte også at industri og tjenestenærings-søknader som kom inn sent i året, fra og med november, ikke kunne vurderes fordi tilgjengelig budsjetttramme allerede var investert. På den annen side fikk bedrifter som søkte tidligere i året raskere respons enn tidligere.

Industri og tjenestenæring-IPN i 2025

Industri og tjenestenæringer er den brede IPN-arenaen, med midler fra NFDs kap. 920 post 70 Tilskudd til næringsrettet forskning, og kompletterer de tematiske IPNer innenfor energi, petroleum og maritim, fiskeri og havbruk, samt landbruk. Porteføljen dekker helsenæringen, IKT, prosess- og foredlingsindustri, vareproduserende industri, bygg, anlegg og eiendom samt ulike tjenestenæringer. Tildeling gis søkere som på best mulig måte bidrar til økt verdiskaping gjennom forskningsbasert innovasjon, styrket konkurranseevne, omstilling, bærekraftig utvikling og forskning som skaper kunnskap som spres. Prosjektene må ha høy kvalitet

og innovasjonshøyde, en god plan for implementering og realisering, høy samfunnsnytte og god gjennomføringsevne, samt en plass på veien mot Norges forpliktelser under Parisavtalen og lavutslippssamfunnet i 2050. Ved karakterlikhet prioriteres prosjekter som er mest bærekraftige med hensyn til klima, miljø og samfunn.

For 2025 kom det 121 industri- og tjenestenærings søknader, mot 242 søknader i 2024. Det ble omsøkt 1,47 mrd. kroner, mot 2,84 mrd. kroner i 2024. Tildelingsgraden økte fra 15 prosent i 2024 til 32 prosent i 2025, men også i 2025 måtte sterke søknader avvises. Kvaliteten på søknadene er generelt høy, og 37 prosent av søknadene ble gitt karakter ≥ 6 . En IPN-tildeling oppfattes som et kvalitetsstempel og utløser ofte innhenting av ny kapital. Selv for bedrifter som ikke får tildelt midler, men har fått høy karakter, kan vurderingen være utløsende for kapitalinnhenting.

Søknadene i 2025 fordelte seg bredt på bransjer og næringer. Helse var også i 2025 største kategori med 36 prosent, etterfulgt av IKT med 18 prosent. Bygg og anlegg økte noe til 13 prosent, og vareproduksjon var også noe opp til 12 prosent. Andelen søknader fra prosessindustrien ned fra 19 til 10 prosent fra 2024 til 2025. For å stimulere til FoU i mindre forskningsintensive bransjer, ble inntil 15 prosent av midlene avsatt til støtteverdige søknader fra mindre FoU-intensive områder og med nye forretningsmodeller. Erfaringen tilsier at slike prosjekter ofte ellers ikke når opp i konkurransen. Denne øremerkingen medførte at 68 mill. kroner ble tildelt til slike prosjekter innenfor bl.a. reiseliv-, sport- og byggenæringen. Sammensetningen av søknadsporteføljen i 2025 viser bredde, med noe sterkere tyngde i helse, bygg og anlegg og vareproduksjon enn året før.

Små bedrifter (<10 ansatte) er den største søkergruppen med 53 prosent i 2025, som i 2024. Søkerbildet med mht. alder på bedrifter er tilsvarende som tidligere år. Andelen nye søkere er fortsatt høy, og på 55 prosent. Sammensetningen av størrelse og alder på bedriftene og andel nye kunder er relativt stabil, og dette tyder på at IPN er relevant og tilgjengelig for nye søkere, for nytt næringsliv og for mer etablerte bedrifter. Søknader med kvinne som prosjektleder økte til 31 prosent i 2025 noe som er en positiv utvikling fra 24 prosent i 2024. Bedrifter i Oslo stod for 47 prosent av søknadene i 2025, og noe opp fra 2024. Trøndelag, Akershus og Vestland står for 7-12 prosent av søknadene. Rogaland gikk ned fra om lag 7 prosent i 2024 til om lag 3 prosent i 2025. Variasjoner mellom årene med hensyn til til bransjer og geografi er kjent, og tilfeldige mer enn trendendringer.

I IPN skal søkerbedrift samarbeide med andre bedrifter eller FoU-institusjoner i inn- eller utland. For industri og tjenestenæringer er andelen bedrifter som har samarbeid med norske FoU-miljøer stabilt høyt og er på om lag 80 prosent. Norske institutter er hyppings brukte FoU-partner, og den eneste norske FoU-institusjon i om lag 36 prosent av søknadene. Det har over tid vært relativt konstant, men lavere instituttdekkelse i industri og tjenestenærings-IPNer enn i IPNer innenfor ressursnæringene. Dette må sees opp mot samarbeidsmønstre og FoU-tradisjoner i ulike bransjer og sektorer. For eksempel er det store ulikheter i FoU-økosystemene, og at instituttsektor er mindre aktør innen IKT, industri og helse, som alle er store områdene i industri- og tjenestenæringsporteføljen, enn for eksempel innenfor energi, se figur Forskningsrådets innsats per næringsområde i 2025, i neste del-kapitel. Søknader med institutt som FoU-partner har en høyere suksessrate på 56 prosent. UoH-sektoren er med i 33 prosent av søknadene og er for eksempel viktig FoU-partner for helsebedrifter.

Det er en positiv økning i andel utenlandske aktører i søknadene, fra 22 prosent i 2025 mot 12 prosent i 2024. Dette indikerer en trend der bedrifter i økende grad henter inn internasjonale partnere og ekspertise, og er særlig fremtredende i søknader fra helsenæringen. For tildelte søknader har 33 prosent med utenlands partner, også dette er også opp fra 2024. Foretaksform til utenlandske aktører er ikke angitt, men omfatter både forskningsinstitusjoner og bedrifter. 2025-datene viser at samarbeidet med utlandet øker, og at

prosjekter med internasjonalt samarbeid står sterkt i konkurransen om midler. SØA11 har vist at andel tidligere igangsatte prosjekter med utenlands samarbeidspartner har gått ned de siste årene, og 2025-endingene blir derfor viktige å følge fremover.

SkatteFUNN øker FoU-investeringene i tjenestenæringene

SkatteFUNN-porteføljen besto i 2025 av 5219 aktive prosjekter, med et totalt FoU-budsjett på 30,6 mrd. kroner. Finansdepartementet anslår skattefradraget til 3,7 mrd. kroner. I 2025 mottok Forskningsrådet 2930 søknader, en økning på 11 prosent fra 2024. Av søknader ble 76 prosent godkjent som FoU-prosjekter iht. kravene i SkatteFUNN-forskriften. Det var 26 prosent av de godkjente prosjektene kom fra nye søkere, og opp 6 prosent sammenlignet med 2023 og 2024. Det er flest små- og mellomstore bedrifter som bruker ordningen, og i 2025 kom 62 prosent av søknadene kom fra bedrifter med 1-20 ansatte, og 25 prosent fra bedrifter med 21-100 ansatte.

De tre største næringsområdene i porteføljen var annen tjenesteyting, IKT-næringen og bygg, anlegg og eiendom, alle med 10-11 prosent av søknadene i 2025. Bygg, anlegg og eiendom og IKT var opp fra 2024, og det var også tjenestenæringene bank og finans og varehandel. Det var noe økning i olje og gass, mens andelen miljø og vareproduserende industri gikk ned. Søknader fra bedrifter i Oslo utgjorde 30 prosent, som de seneste årene. 12 prosent av søknadene kom fra Rogaland og omtrent 10 prosent hver fra Vestland, Akershus og Trøndelag.

Klassifiseringsmodellen for Grønn rapportering har fra tidlig 2025 klassifisert 6342 godkjente SkatteFUNN-prosjekter. Av disse er 29 prosent klassifisert som å ha positiv effekt på minst én av de seks kategoriene i EUs taksonomi. Omtrent halvparten er i kategorien redusere og forebygge klimagassutslipp, og det er også et betydelig antall prosjekter i kategorien bærekraftig bruk og beskyttelse av vann og marine ressurser. Kategoriene klimatilpasning og verne om og restaurere naturmangfold og økosystemer har få prosjekter.

Det er ikke krav om at bedriften samarbeider med andre i SkatteFUNN, men slik samhandling er allikevel hyppig registrert. I brukerundersøkelsen for 2025 oppgir over halvparten at prosjektene gjennomføres i samarbeid med andre, og at dette er svært viktig for prosjektgjennomføringen. Mange oppgir SkatteFUNN-ordningen som direkte utløsende for å inngå samarbeid. Slik bidrar ordningen til å dele kunnskap og bygge relasjoner og nettverk, både mellom bedrifter innad i en bransje, mellom bransjer og med FoU-institusjoner. Forskningsrådet ser at det er potensiale for mer samarbeid og mer ambisiøse FoU-prosjekter i SkatteFUNN, og har i 2025 gitt departementene råd om både strukturelle og mer avgrensede tiltak for dette. I 2025 ble forskerpool igjen tatt i bruk for SkatteFUNN-prosjekter innenfor IKT. Ordningen insentiverer og kobler aktivt for samarbeid mellom bedrift og FoU-institusjon.

Forskningsrådet innførte nytt sakssystem i 2024, og SkatteFUNN-ordningen var først ute på ny løsning. Brukerundersøkelsen viser at erfaringen med det nye systemet i stor grad er god, at bedriftene har et positivt helhetsinntrykk og at de opplever noe tidsbesparelse i ny løsning. Flertallet mener at nye funksjonaliteter, samt at informasjon kun etterspørres en gang, har hatt en positiv effekt på tidsbruken. Det nye systemet har også bedre innlogging, mer effektiv rolleadministrering, samt enklere ivaretagelse av informasjonssikkerhet og personvern.

¹¹ Resultatanalyse 2025 – Utvalgte virkemidler (Samfunnsøkonomisk analyse)

Tabell: SkatteFUNN-søknader fordelt på bransjer. Antall og andel av totalt antall søknader.

Bransjer/ næringsområder	Antall prosjekter	Andel av total
Annen tjenesteyting	332	11,3 %
Bygg, anlegg og eiendom	297	10,1 %
Energi	227	7,7 %
Finans og bank	94	3,2 %
Fiskeri og havbruk	259	8,8 %
Helsenæringen	253	8,6 %
IKT-næringen	337	11,5 %
Landbruk	66	2,3 %
Maritim	151	5,2 %
Media og kultur	89	3,0 %
Miljø	71	2,4 %
Næringsmiddelindustri	75	2,6 %
Olje og gass	202	6,9 %
Prosess- og foredlingsindustri	96	3,3 %
Reiseliv	39	1,3 %
Skog og trebruk	10	0,3 %
Transport og samferdsel	111	3,8 %
Varehandel	90	3,1 %
Vareproduserende industri	131	4,5 %
Totalt antall prosjekter	1930	

Offentlig sektor som marked og partner

Norsk offentlig sektor utgjør et stort hjemmemarked for bedrifter og er god referansekunde og et springbrett til internasjonale markeder. Offentlige aktører er både marked og attraktiv FoU-partner som gjennom sine data, infrastruktur, innkjøpskraft og nærhet til sluttbrukerne. Samarbeid mellom behovseier, FoU-institusjoner og næringslivet er avgjørende for at innsatsen treffer behovene og for at kunnskap kan tas raskt i bruk, og det er lagt til grunn i ordningen Pilot Helse, der helsetjenesten og næringslivet samarbeider, og der resultater allerede tatt i bruk av helsetjenesten og bedrifter som er på vei inn i markedet. Forskningsrådet utvikler også nye tiltak for og med offentlig sektor, dels sammen med FoU-institusjoner, næringsaktører og virkemiddelapparatet. Erfaringene fra 2025 viser behovene og at det er økt bevissthet om potensialene i FoU og i samarbeid med næringslivet og forskningsinstitusjonene hos offentlige aktører. Forskningsrådet ser potensialer i å øke innsatsen på flere områder, og vil fremover også ha et tilbud om støtte til forskningsbaserte, innovative offentlige anskaffelser for å bidra til offentlig sektors utvikling, øke samarbeidet med forskningsorganisasjoner og næringsliv, og for bygge et hjemmemarked for bedrifter med internasjonale ambisjoner.

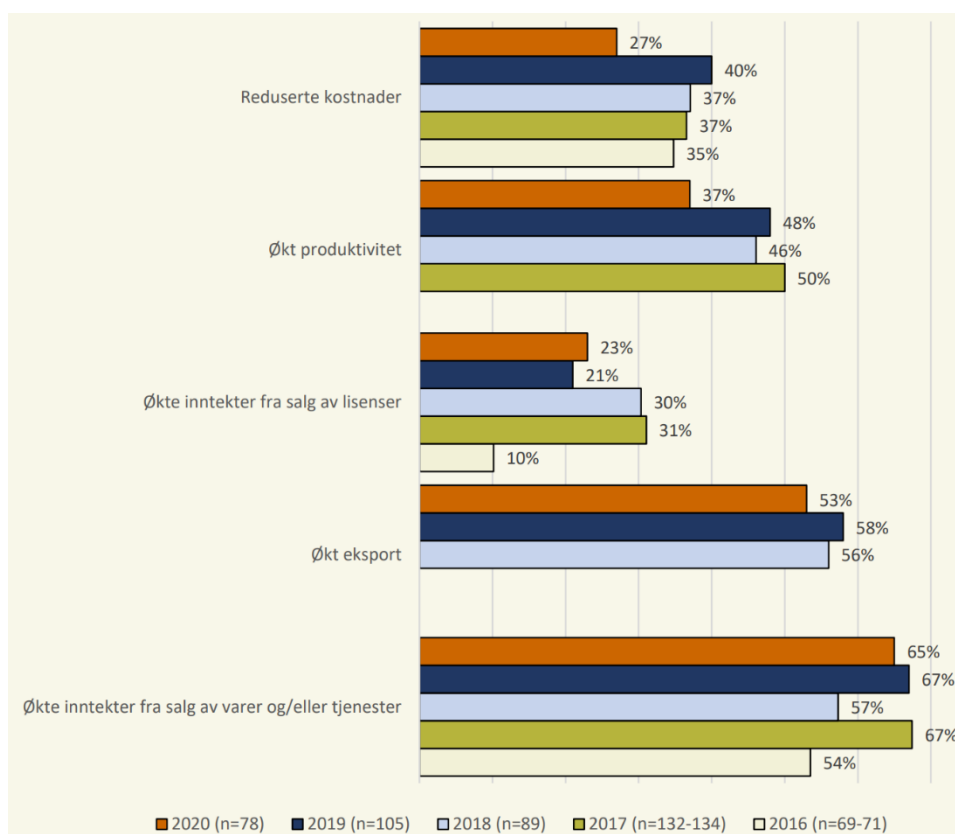
Analyser av resultater av Forskningsrådets næringsrettede virksomhet

SØA (Samfunnsøkonomisk Analyse) gjennomfører årlig en analyse¹² for å belyse resultater fra prosjekter som har fått støtte fra Forskningsrådet. Støtten bidrar til prosjekter som ellers ikke ville blitt gjennomført, eller som ville blitt realisert senere eller i mindre skala. En av seks respondenter oppgir at støtten var helt utløsende for prosjektet, og en av fire ville gjennomført prosjektet i redusert omfang og/eller på et senere tidspunkt. Forskningsrådet påvirker gjennom utlysningene problemstillinger i prosjektene og omfang på involvering av FoU-institusjoner og andre samarbeidspartnere. Analysen indikerer videre at den offentlige FoU-støtten utløser private investeringer i FoU, men i noe mindre grad enn egenfinansieringen isolert sett skulle tilsi – ettersom deler av egenfinansieringen trolig ville blitt brukt på FoU uansett.

Flertallet av respondentene er fornøyde med prosjektgjennomføring, FoU-resultater og bidrag til kompetanseutvikling. Prosjektene har bidratt til innovasjon og fornyelse både i private og offentlige virksomheter. 56 prosent av respondentene fra bedrifter og offentlige virksomheter oppgir at de har lansert en ny vare eller tjeneste fire år etter prosjekts avslutning. 45 prosent av bedriftene er tilfreds med de kommersielle resultatene fire år etter prosjektavslutning - et nivå som tilsvarende tidligere års målinger. Det er vellykkede og mindre vellykkede kommersielle prosjekter på tvers av virkemidler og bedriftsstørrelse. 65 prosent av respondentene fra næringslivet oppgir fire år etter prosjektslutt at de har eller forventer å få økte inntekter fra salg av varer eller tjenester. Rundt halvparten av respondentene har opplevd eller forventer økt produktivitet.

¹² [Resultatanalyse 2025 | Samfunnsøkonomisk Analyse](#)

Figur: Økonomiske virkninger for næringsliv «Har prosjektet resultert i...» (Kilde: SØA)

Undersøkelsene indikerer videre at prosjektene styrker kompetanse i gjennomføring av FoU-prosjekter og forsterker nye eller eksisterende samarbeidsrelasjoner, til kunnskaps- og teknologiutvikling som på sikt kan bidra til økt omstillings- og innovasjonsevne for deltakende virksomheter og samarbeidspartnere. Respondentene er langt på vei tilfredse med prosjektgjennomføringen og prosjektenes bidrag til kompetansebygging og nettverksutvikling uansett virkemiddel. Slik sett vurderes alle virkemidlene å bidra til sentrale mål med den offentlige virkemiddelbruken.

SSBs analyse av resultater av Forskningsrådets næringsrettede virksomhet

Forskningsrådet skal i henhold til tildelingsbrev monitorere FoU-innsatsen i bedrifter med støtte sammenlignet med FoU-innsatsen i slike med avslåtte søknader som er vurdert som gode og utvikling i FoU-innsats for foretak med støtte. SSB¹³ har analysert utviklingen til bedrifter som har fått tildelt IPN i perioden 2006-2024. For å avgrense analysen til sammenlignbare foretak ser SSB bare på bedrifter som har søkt om støtte og som har fått ganske lik prosjektvurdering, men der noen har fått tildelt støtte og andre ikke. Rapporten bygger på tidligere rapporter hvor denne estimeringsmetoden ble diskutert og utprøvd. I rapporten sammenfatter SSB funnene slik:

«Våre hovedfunn er at blant foretak som har søkt om støtte i et gitt tildelingsår, og som verken har fått en annen bevilgning fra Forskningsrådet i året før eller etter dette tildelingsåret, har de med innvilgete søknader høyere vekst de påfølgende år både i FoU-intensitet, omsetning og antall ansatte enn foretak som ikke fikk støtte i samme tildelingsår. De estimerte effektene i regresjonsanalysene tenderer til å være sterkere og tydeligere jo yngre og mindre foretaket er. For endring i produktiviteten

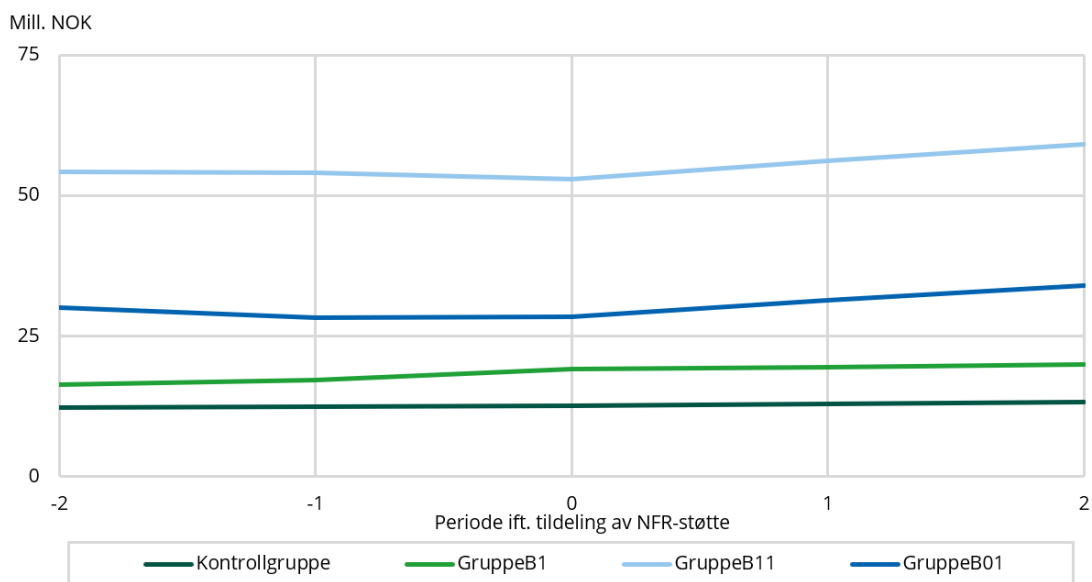
¹³ Resultater av Forskningsrådets næringsrettede virksomhet i perioden 2006-2024 – SSB

finner vi ingen signifikante forskjeller bortsett fra økt produktivitet i gruppen som består av de yngste foretakene.

Når det gjelder foretak som har søkt om eller fått støtte to år på rad, så skiller disse seg ut som større og mer FoU-intensive enn andre foretak. I den grad man kan observere høyere vekst her enn i kontrollgruppen av foretak som ikke fikk støtte verken i tildelingsåret, året før eller året etter, så har det trolig mer å gjøre med egenskaper ved disse foretakene enn at de har fått støtte. For eksempel kan det være slik at foretak med høy FoU-kompetanse og -erfaring har større sannsynlighet for å få støtte.»

SSB har analysert utviklingen i gjennomsnittlige FoU-utgifter for bedrifter med støtte sammenlignet med bedrifter uten støtte. Det er en positiv utvikling for de med støtte, mens kontrollgruppen (uten støtte) har en flat utvikling. Figuren under viser en økning i realverdien av FoU-utgifter blant innovasjonsprosjektsøkere sammenlignet med kontrollgruppen som ikke får støtte.

Figur: Utvikling i gjennomsnittlige FoU utgifter: Alle søkere med prosjekter som har fått karakter 5 eller 6. Mill. kroner (faste 2017-priser), (Kilde: SSB)

Note: Gruppe B1 inkluderer søkere med prosjekter som har fått karakter 5 eller 6 og får tildelt støtte i $t=0$, men ikke året etter; gruppe B11 inkluderer søkere med prosjekter som har fått karakter 5 eller 6 og får tildelt støtte i både i $t=0$ og i påfølgende år ($t=1$); gruppe B01 inkluderer søkere med prosjekter som har fått karakter 5 eller 6 og får ikke tildelt støtte i $t=0$, men får tildelt støtte i påfølgende år ($t=1$) mens kontrollgruppe inkluderer søkere med prosjekter som har fått karakter 5 eller 6, men som ikke får tildelt støtte.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

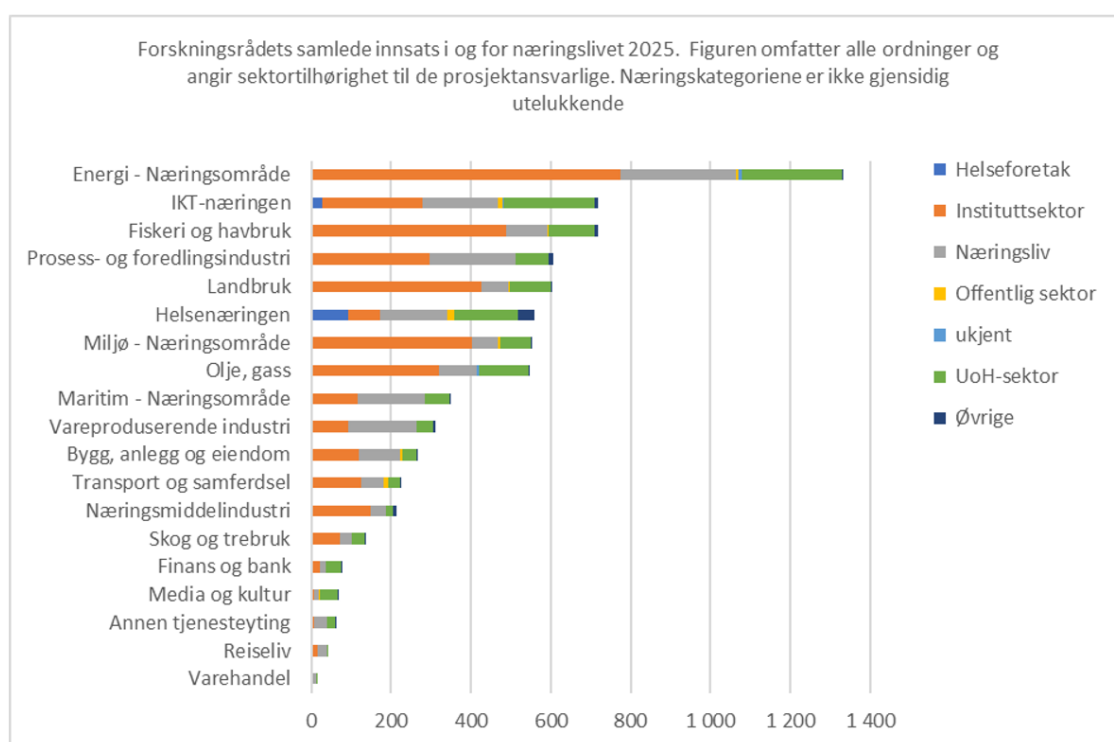
Styrket evne til omstilling i norsk økonomi

Målformulering: *Forskningsrådet skal identifisere, bygge opp kunnskap og legge til rette for utvikling av forskningsmiljøer på områder som er viktige for omstilling i økonomien.*

Næringsmessig fordeling av Forskningsrådets støtte

Forskningsrådets totale portefølje for og i næringslivet er differensiert med tanke på næringsområder, geografi og hvem som leder prosjektene. Den samlede næringsrelevante porteføljen utgjorde i 2025 5,3 mrd. kroner. Av dette var 1,3 mrd. kroner i bedriftsledede prosjekter. Energi er det klart største næringsområdet også i 2025 (se figuren under). Dernest følger områdene IKT og fiskeri og havbruk. Instituttsektor er største FoU-sektor i alle disse, unntatt for områdene IKT, industri og helse der bedrifter og UH også leder større deler av innsatsen. Fordeling på næringsområder og FoU-aktør er som de siste årene, og i stor grad påvirket av områdenes konkurransevne på åpne arenaer (IKT, industri, helse) og målrettede satsinger for energi og ressurs-næringene. Forskningsrådet innførte et tiltak for å stimulere til forskning i mindre FoU-intensive bransjer i 2025 gjennom å avsette 15 prosent av midlene innenfor IPN - Industri og tjenestenæringer til tiltaket. Tiltaket mobiliserte bedrifter innen tjenestenæringene, og støtteverdige prosjekter innenfor bransjer som reiseliv, kultur, og sport ble tildelt, som ikke ville nådd opp i konkurransen uten dette tiltaket.

Figur: Forskningsrådets innsats per næringsområde i 2025, mill. kroner.

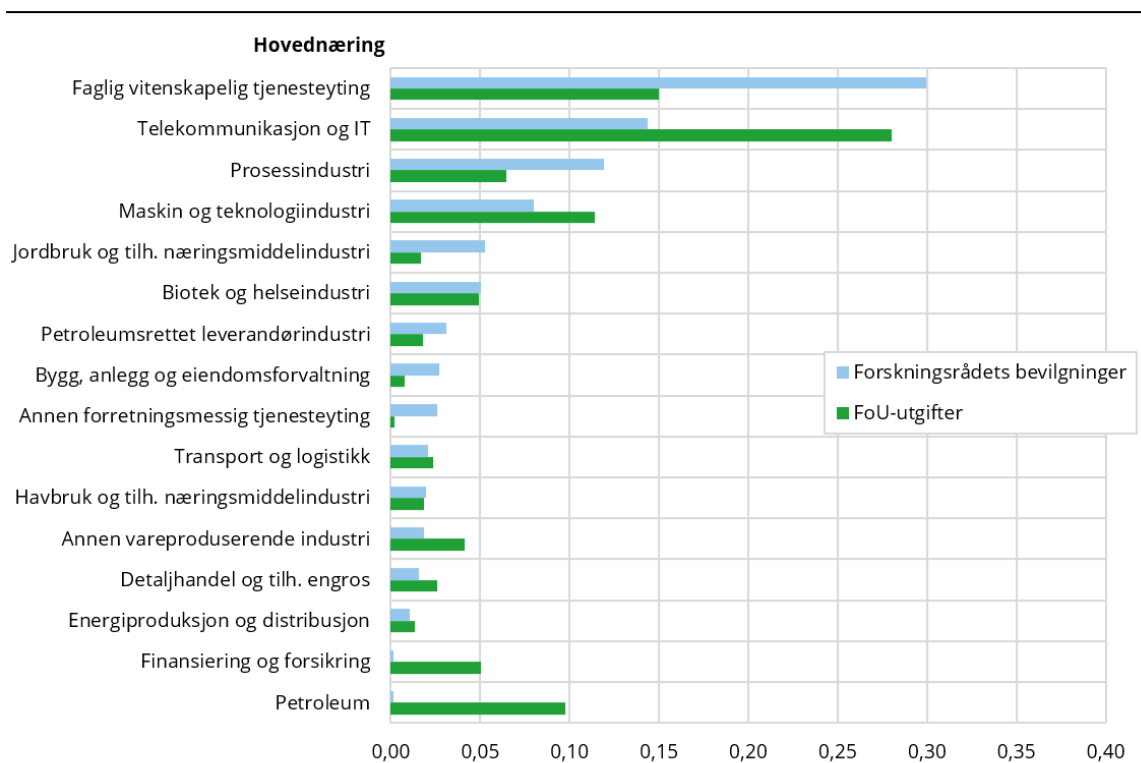
Næringsporteføljen viser at IKT har hatt stor vekst over tid, noe som er positivt for IKT-næringen som er kjennetegnet av lav forskningsintensitet. Digitalisering og KI har kommet inn i alle næringsområder og bidrar til veksten. Over år har energi vært det største området. Olje og gass har imidlertid falt i størrelse, mens industri, helse og miljø er områder i vekst. Porteføljens største næringsområder er viktige for lavutslipp, omstilling og utvikling av norsk økonomi.

Geografisk er Forskningsrådets investeringer i næringslivet konsentrert til de store byene, men alle fylker er representert. Oslo-bedrifter konkurrerte seg til vel 450 mill. kroner i 2025, fulgt av bedrifter i Akershus, Rogaland, Trøndelag og Vestland, hver med 100-150 mill. kroner. Som før er Troms og Finnmark svakt representert. For næringsrelevante prosjekter i forskningsinstitusjonene er aktørene i Trøndelag størst, etterfulgt av Oslo og Akershus. Profilen er som tidligere år, og reflekterer nærings-struktur, FoU-kapasitet og hovedkontorlokasjon. Eksempelvis har Oslo høy andel oppstartsbedrifter og SMB-er innenfor IKT og helse, som vinner frem på åpne arenaer, og tema- og teknologisatsingene viser høy kapasitet og kvalitet i forskningsinstitusjonene i Trøndelag og Oslo. Forskningsrådets midler er geografifnytrale, men i flere

næringsrelevante utlysninger er kriterier som påvirker regional fordeling lagt inn for å skille ellers like gode søknader. Kriteriet er brukt blant annet for tildelinger av kommersialiseringsprosjekter og Senter for forskningsdrevet innovasjon (SFI) i 2025.

SSB¹⁴ har sammenlignet fordelingen av Forskningsrådets bevilgninger til nye IPN-prosjekter i 2024 med fordelingen av FoU-utgifter fra SSBs FoU-undersøkelse for 2024, etter foretakets hovednæring basert på næringskode. SSB viser at en stor andel av Forskningsrådets bevilgninger til FoU- og innovasjon går til næringsgruppen Faglig vitenskapelig tjenesteyting. Dette er forventet siden mange kunnskapstunge foretak og foretak som driver med forskning og utvikling befinner seg i denne gruppen. Deretter følger næringsgruppene Telekommunikasjon og IT, Prosessindustri og Maskin og teknologiindustri. Disse næringene er også blant de mest FoU-intensive næringene, basert på tall fra SSBs FoU-statistikk. SSB påpeker at det er interessant at Bioteknologi og helseindustri bruker støtte fra Forskningsrådet i mye mindre grad enn før. På den andre siden av skalaen ligger de relativt FoU-tunge næringene, i SSBs FoU-statistikk, Petroleum og Finansiering og forsikring, som fikk lite direkte støtte til nye innovasjonsprosjekter i næringslivet fra Forskningsrådet i 2024.

Figur: Forskningsrådets bevilgninger til næringslivet og FoU-utgifter fra SSB-statistikk etter hovednæring (prosent-andel av totale bevilgninger/FoU-kostnader i 2024) (kilde: SSB)

¹ Gjelder tildelinger til nye i 2024 prosjekter og omfatter ikke utbetalt støtte til løpende prosjekter. Næringsgrupper med %-andel < 0,01 for begge indikatorer er ikke med i figuren.

Kilde: Virkemiddeldatabasen og FoU-statistikk. Statistisk sentralbyrå.

¹⁴ Resultater av Forskningsrådets næringsrettede virksomhet i perioden 2006-2024 – SSB

Grønn plattform for omstilling i næringslivet

Grønn plattform ble lansert under pandemien som et felles investeringsoppdrag til Siva, Innovasjon Norge og Forskningsrådet (VMA) fra NFD. Ordningen skal støtte grønn omstilling i næringslivet gjennom koordinert bruk av virkemidler som bidrar til et bærekraftig og samfunnsøkonomisk lønnsomt næringsliv. Målgruppen er næringsliv og forskningsinstitutter. Fra 2021 til 2025 har ordningen hatt jevnlig utlysninger som samlet har gitt støtte til 44 større innovasjonsprosjekter. Tildelingene har variert i omfang, og i 2025 ble det lyst ut 824 mill. kroner – hvor 781 mill. ble tildelt 12 nye prosjekter med god geografisk og tematisk spredning, inkludert styrking av innsats innen transport, bygg og anlegg og mineraler. Prosjektene er jevnt fordelt mellom bedrifter og forskningsinstitutter som prosjekteiere og har en god spredning i bedriftsstørrelse. Seks av tolv prosjektledere er kvinner, noe som gir ca. 30 prosent kvinnelig prosjektledelse i porteføljen.

Enkelte målgrupper er i krevende markeder. Flere bransjer, som energisektoren, bygg og anlegg og deler av transportsektoren, preges av lav investeringsvilje på grunn av usikre markedsutsikter, økte kapitalkostnader og presset likviditet, regulatorisk usikkerhet og venting på nye standarder, og krevende rammevilkår for pilotering og skalering. Dette kan svekke gjennomføringsevnen for store samarbeidsprosjekter og tilsier at Grønn plattform fremover kan ha behov for justeringer, særlig knyttet til risikodeling, finansieringsmodell og utformingen av partnerkrav.

I 2025 har åtte prosjekter levert sluttrapport. Disse vil gi viktig informasjon om hvordan ordningen fungerer i praksis, hvilke resultater som skapes, og hvor det finnes behov for forbedringer. Det er blant annet identifisert behov for forbedret rapportering og koordinering mellom rapporteringskravene hos de tre virkemiddelaktørene. Tilbakemelding fra prosjektene, også de som nå løper, tyder på at ordningen treffer en reell utfordring med risikoavlastning til større, flerårige samarbeidsprosjekter som kobler forskning, teknologiutvikling, pilotering og tidlig industrialisering. Grønn plattform utløser samarbeid og investeringer som ellers ikke ville blitt realisert, særlig i komplekse verdikjeder.

Den igangsatte evaluering av Grønn plattform i regi av NFD vil ferdigstilles sent 2026 og gi viktig innspill om måloppnåelse, tilleggseffekter, samfunnsnytte og hvordan virkemiddelaktørene samarbeider om gjennomføringen. Sluttrapportene fra prosjektene som avsluttes i 2025 og 2026 vil være en sentral kilde for arbeidet. Den samlede kunnskapen fra evalueringen, porteføljeutviklingen og erfaringene fra tidligere utlysninger, vil det være naturlig å vurdere behovet for justeringer av ordningen, både i struktur, innretning og administrasjon.

Muliggjørende teknologier for sikkerhet og verdiskaping

Muliggjørende teknologier (MT) er en av de store porteføljene i Forskningsrådet med over 3000 aktive prosjekter og en samlet FoU-innsats på 4,7 mrd. kroner i 2025, hvorav 67 prosent var finansiert med nasjonale midler og 33 prosent av EU. I lys av porteføljens innretning investerte Forskningsrådet 2,2 mrd. kroner i nye teknologiprojekter i 2025, hvorav 65 prosent ble tildelt seks forskningssentre for kunstig intelligens (KI-sentre) og fire grunnforskningssentre innenfor kvanteteknologi som også har til hensikt å koble næringsaktører og FoU-institusjoner for norsk verdiskaping og konkurransekraft.

MT-porteføljen kjennetegnes av høy grad av samarbeid, både tverrfaglig, tverrsektorielt, nasjonalt og internasjonalt, og bidrar både til kompetanseheving, kunnskapsspredning og kunnskap som tas i bruk for omstilling og verdiskaping i privat og offentlig sektor. Virkemiddelbruken er bred, og en stor del av porteføljen bygges «bottom-up». Forskningsrådets strategiske teknologirådgeving, investeringer og virkemiddelbruk retter seg derfor mot generiske utfordringer som kvalitet, kapasitet, kompetanse og sektorkunnskapsflyt.

I 2025 ble KI- og kvanteteknologi særskilt prioritert, med vekt både på doktorgrader i bedrifter og offentlig sektor, økt tungregningskapasitet (blant annet innenfor rammen av EU-partnerskapet EuroHPC), videreutvikling av forskningsinfrastruktur (nasjonalt og gjennom EU) og gjennom å styrke norsk FoU-kvalitet og -kapasitet på KI og kvanteteknologi i sentre der kunnskapsspredning og sektorsamspill står sentralt. For å koble nye aktører, koble aktørene på nye måter og utløse økte private FoU-investeringer, hadde Forskningsrådet en betydelig aktørdialog både i 2024 og 2025. Prosessen rundt KI-sentrene skapte stort og bredt engasjement og ledet til uvanlig stor synlighet og interesse hos et høyt antall aktører fra ulike sektorer.

Allerede før de er formelt etablert, har sentrene og den forutgående prosessen satt spor og retning i forsknings- og innovasjonssystemet gjennom økt engasjement og helt nye samarbeidskonstellasjoner og avtaleerfaringer som aktørene, inkludert Forskningsrådet selv, nyttiggjør seg. Intensjonsavtalen mellom ti store selskaper om samarbeid innenfor industriell KI og kvanteteknologi er et eksempel på dette.

Forskningsrådet har i 2025 hatt en omfattende aktørdialog blant annet knyttet til sensitive teknologier, digital sikkerhet, bioteknologi, avanserte materialer og kvanteteknologi. Sammen med Innovasjon Norge og Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM) laget Forskningsrådet et kunnskapsgrunnlag med anbefalinger til en norsk kvantestrategi basert på analyser og tett dialog med også relevant næringsliv. Forskningsrådet utarbeidet også, sammen med NSM og Forsvarets forskningsinstitutt, et kunnskapsgrunnlag for vurdering av sensitive teknologier (KVAST). Sluttrapporten gir blant annet en første oversikt over sensitive teknologier i en norsk kontekst samt kunnskap og metoder for å vurdere risiko og iverksette tiltak for å beskytte sensitiv teknologi.

Gjennom EU-partnerskapet Chips JU bygges det opp fem store pilotlinjer for framstilling av halvleder-komponenter. I 2025 ble ytterligere seks kvantepilotlinjer finansiert, og Norge er med i pilotlinjen for kvantefotonikk som delfinansieres av Forskningsrådet. Forskningsrådet investerte også i 36 forskerprosjekter for å styrke kvaliteten og flytte forskningsfronten på teknologiområder som er viktige for konkurransekraft og innovasjonsevne i bredt, og for Norges totalberedskap, suverenitet og forpliktelser under Parisavtalen. Det ble også tildelt seks nye samarbeidsprosjekter mellom FoU-institusjoner og bedrifter innenfor bioteknologi. Bakgrunnen er forventningen om at forpliktende samarbeid gjør forskningen mer treffsikker og relevant, bidrar til kunnskapsspredning og legger til rette for at ny kunnskap og teknologi blir tatt i bruk. Det er stor konkurranse om de strategiske midlene til forskning på muliggjørende teknologier og gjennomsnittskarakteren til nye nasjonale prosjekter har de siste fem årene holdt seg stabilt på 6, der 7 er høyeste karakter.

Forskningsrådet er bevisst på at nasjonale og internasjonale må utfylle hverandre og også kvalifisere til utlysningene i EU. En analyse av Horisont Europas klynge 4 *Digital, Industry and Space*, viser at i 2025 deltok Norge i 43 av 163 prosjekter, og at rundt 37 mill. euro er tilfalt prosjekter med norske partnere. De beste resultatene innenfor *Digital* og *Industry* med temaer som KI, generativ KI, råmaterialer, fotonikk og innovative avanserte materialer, hvor Norge er godt representert og henter betydelig finansiering. Norge lykkes ikke på samme måte innenfor halvledere og sirkularitet, og er også svake på robotikk og til dels på kvante og HPC.

I 2025 ble Senter for digitalt liv Norge avsluttet etter 10 år som en nasjonal, virtuell bioteknologisk forskningsinfrastruktur. Senteret har vært viktig for læring og utvikling på tvers av fag, sektorer og FoU-institusjoner i møte med samfunnsutfordringene, og var et senter disse samarbeidet om å utvikle beste praksis for innovasjon, utdanning og forskning på feltet. Et annet eksempel er prosjektet AQUAeD, som har utviklet en DNA-basert test som kan fastslå havbunnens økologiske tilstand, og som er tatt videre et oppstartsselskap. Standard Bio AS utviklet biokullbaserte materialer som inaktiverer mikroorganismer i luft og vann, og som er egnet for desinfeksjon. Corticalis AS utviklet og lansert flere antibiotikafrie produkter innenfor tannhelse/odontologi, for reduserte kostnader og bekjemping av antimikrobiell resistens, og har fem patent-søknader, 13 publikasjoner og flere nye metoder, modeller og arbeidsprosesser.

EURATOM – Strålevern og håndtering av radioaktivt avfall

EURATOM – Strålevern og håndtering av radioaktivt avfall (EU-STRA) finansiering gir norske FoU-institusjoner mulighet til å delta EURATOM. Finansieringen kommer fra NFD, LMD, KLD, HOD og DU og er øremerket til strålevern, håndtering av radioaktivt avfall og dekommisjonering, samt fra KD og der uten tematiske begrensninger. Nasjonal finansiering er en forutsetning for at Norge kan delta og derigjennom opprettholde essensiell kompetanse innenfor strålevern. Etterspørselen etter midler er økende. Kommisjonen lyser i stadig større grad ut midler fra EURATOM via ulike partnerskap, og det forventes at søknadsaktiviteten fra norske søkere vil øke parallelt med partnerskapenes økende aktivitet. Den totale bevilgningen på 20 mill. kroner har blitt tildelt til 7 prosjekter i 2025.

Bedre samspill og kunnskapsoverføring mellom FoU-miljøer og næringsliv

Målformulering: *Forskningsrådet skal fremme samspill og kunnskapsoverføring mellom offentlig finansierte forskningsinstitusjoner og næringsliv som fører til økt verdiskaping i norsk økonomi. Forskningsrådets virksomhet skal gi økt næringsrelevant kompetanse i FoU-miljøene og økt FoU-kompetanse i næringslivet. Forskningsrådet skal også bidra til at forskning ved offentlig finansierte institusjoner kommer til bedre utnyttelse i næringslivet, blant annet gjennom kommersialisering av forskningsresultater.*

Kommersialisering og nyskaping fra bredden av FoU-institusjoner

Forskningsrådets innsats for kommersialisering og nyskaping er rettet mot den tidlige fasen i ofte lange utviklingsløp fra forskning til innovasjon, og bidrar til at forskning ved offentlig finansierte forskningsorganisasjoner kommer til nytte nærings- og samfunnsmessig. Prosjekttypene TTO-funksjon, kvalifisering og verifisering er rettet mot institusjons- og prosjektnivå. Dette gir FoU-organisasjonene mulighet til å bygge kultur og strukturer for nyskaping, og forskerne og oppstartsbedrifter som springer ut fra disse mulighet til innledende undersøkelser og verifisering av resultater med lovende potensial. Denne tidlige fasen er ofte forbundet med høy teknologisk risiko, store kapitalbehov og markedssvikt. Målet med prosjektene er å fremskaffe data som kan utløse videre interesse fra næringsliv, kapitalaktører, EU og virkemiddelaktører.

Forskningsrådet har i 2025 fulgt opp gründermeldingen om å styrke støtten til tidligfase kommersialisering ved at Styret gav prioritet til feltet i bruken av handlingsrommet som kom gjennom prisjusteringen. Også flere porteføljestyrer legger nå inn midler til feltet. Støtten til TTO-funksjon ble økt til 87,5 mill. kroner i 2025 og den øvrige innsatsen, som totalt var på rekordhøye 453 mill. kroner, var rettet mot kvalifisering og verifisering. Midlene fra NFD utgjorde 220 mill. av dette, fra KD 230 mill. og fra HOD 3 mill. kroner. Det var løpende søknadsmottak, behandling og tildelinger av kvalifiserings- og verifiseringsprosjekter i henhold til ønske fra søkerne om raskere responstid. Prosjektkvaliteten var høy, og tildelinger gikk til en større bredde av fag, disipliner og søkere enn tidligere, og fortsatt er biomedisinfeltet særlig sterkt med hensyn til tilsøking og kvalitet. I 2025 ble det tildelt 51 mill. kroner til 102 kvalifiseringsprosjekter og 235 mill. kroner til 47 verifiseringsprosjekter. Tildelingsandelen er som ønsket høy for de korte kvalifiseringssøknadene, og 30 prosent for verifiseringssøknad. Dette er tråd med tidligere år, noe som innebærer avslag på mange støtteverdige prosjekter. Rundt 60 prosent av verifiseringsprosjektene med tildeling har tidligere hatt kvalifiseringsprosjekt.

TTO-funksjonsstøtten har ført til at flere fagmiljøer og institusjoner har utviklet tiltak og ambisjoner for å fange og vurdere ideer opp mot mulige anvendelser. I tildelingene for 2025–2026 ble det lagt vekt på å videreutvikle samarbeid mellom aktører og bruk av kompetansen ved TTOene. Ordningen når nå betydelig bredere ut, både institusjonelt og faglig sett, enn tidligere. Etter omleggingen i 2023, fra å støtte TTO-er direkte, til nå å la forskningsorganisasjonene være søker, er antall aktører som mottar TTO-funksjonsstøtte firedoblet. Det er 40 institusjoner som mottar støtte i inneværende periode, 2025-2026.

Tabell: Kommersialiseringsresultater 2025, i form av innrapporterte nøkkeltall fra forskningsorganisasjoner ¹ under TTO-funksjonsordning

	2025	2024	2023	2022	2021
Innhentet kapital (mill. kr) ²	1 149 (2 221)	654 (1241)	580 (1256)	1171 (2056)	542 (3228)
Herav fra såkorn og venture	1 058 (1 957)	14	34	2	214
Herav fra andre private aktører	13 (54)	502	471	625	205
Herav fra offentlig forvaltning	78 (209)	133	50	14	123
Antall forretningsideer	1 736	918	596	634	623
Antall patenter ³	1 964	614	319	242	245
Antall lisensavtaler	819	245	159	73	53
Antall bedriftsetableringer	135	57	54	28	14
Lisensinntekter og teknologisalg (mill. kr)	191	34	56	142	93
Budsjett utlysninger kommersialisering	273	209	187	188	238

¹⁾ Innhentet fra 34 forskningsinstitusjoner og 11 teknologioverføringskontorer tilknyttet TTO-funksjonsstøtte

²⁾ Tallene gjelder kapital innhentet i 2025 for selskaper 5 år eller yngre, tall i parentes gjelder for selskaper 10 år eller yngre, og inkluderer selskaper der institusjonene fortsatt er eier eller har solgt seg ut (ikke fullstendige tall da institusjonene har begrenset mulighet til å fange opp kapitalinnhenting etter at TTOene har solgt seg ut).

³⁾ Summen av innleverte prioritetsøknader, prioritetsøknader som er videreført som PCT-søknad og videreførte nasjonale og regionale søknader.

Resultatrapporteringen fra aktører med TTO-funksjonsordningen viser 2025 som et sterkt år med kraftig vekst og fortsatt høy aktivitet. Tallene bør tolkes med forbehold. Samlet sett var innhentet kapital til oppstartsselskaper nær doblet fra årene før, og drevet av noen få og store kapitalinnhentinger. Variasjonene mellom kapitalinngang fra såkorn- og venturemiljøer og "andre private aktører" i perioden kan dels skyldes ulik kategorisering gjort av institusjonene. Veksten i antall forretningsideer, fra rundt 600-900 i årene 2021-2024, og hele 1700 i 2025 kan dels forklares av at flere institusjoner mottar TTO-funksjonsstøtte og at det er økt bevissthet om nyskaping og kommersialisering, i tillegg til faktisk aktivitetsøkning. Økningen i antall patenter er ikke primært vekst i "årets nye patenter", men skyldes at rapporteringen fanger totalporteføljen av aktive patenter, noe som påvirker sammenlignbarheten over tid. Den markerte økningen i lisensinntekter og teknologisalg er positiv, men det er vanskelig å trekke en entydig konklusjon om dette representerer vekst, eller underrapportering i tidligere år. Resultatene som er rapportert for 2025 viser at det må sikres felles forståelse av hva som skal rapporteres under de ulike kategoriene.

Nøkkeltall er sykliske, og der årlige variasjoner må forventes, men trenden over år gir likevel indikasjon på modning, flere aktører og bedre resultater. Forskningsinstitusjonene melder i 2025 om høy kapitaltilgang til oppstartsselskaper fra såkorn- og venturemiljøer. Hovedinntrykket er at det er store potensialer i forskningen, og at støtte til kommersialisering spiller en viktig rolle i å mobilisere privat kapital, og styrke overgangen fra forskning til marked. Forskningsrådet vurderer at støtten bidrar til å redusere risiko i tidlig fase og gjør prosjekter attraktive for kapitalaktører og utløser betydelige private investeringer.

I 2025 etablerte Forskningsrådet nyskappingsforum for forskningsorganisasjoner, forskere og oppstarts-bedrifter, kapitalaktører, virkemiddelaktører, departementer og andre relevante aktører, for å dele innsikter, og styrke samspillet og den felles innsatsen for kommersialisering og nyskaping fra forskning. Forskningsrådet har videreutviklet samarbeidet med andre aktører både nasjonalt og internasjonalt, særlig i arbeidet med å styrke koordineringen mot EU. Dette er godt mottatt av søkerne og bidrar til å synliggjøre forskjeller og likheter mellom nasjonale og internasjonale virkemidler. Synergier mellom kvalifisering, verifisering og EUs «plug-in» bidrar til forenklete prosesser og bedre utnyttelse av støtteordningene. Forskningsrådet har også i 2025 samarbeidet med Innovasjon Norge om REACH, et inkubatorprogram i Silicon Valley for å spisse verdiforslaget og bygge nettverk i arbeidet med kommersialisering av forskning, og to kommersialiserings-prosjekter, som har hatt støtte fra Forskningsrådet i den tidlige fasen, ble tatt inn i programmet.

Forskningsrådets støtte kan være utløsende for at forskere tør å ta steget fra lab til å bli entreprenør. Lace Lithography AS er et eksempel på et oppstartsselskap som spinner ut fra norsk grunnforskning innen nanoteknologi. Lace's CEO er professor Bodil Holst, som mottok Forskningsrådets innovasjonspris 2025 for sin innsats. Bedriften er i skaleringsfasen og har hentet betydelig kapital for sin litografiteknologi som disruptivt kan endre produksjonen av avanserte halvledere. Dette er et felt med stor geostrategisk og økonomisk betydning, der teknologiske gjennombrudd kan få konsekvenser langt utover enkeltbedrifter og markeder. Holst fremholder at Forskningsrådets teknologi-, kommersialiserings- og innovasjonsstøtte har vært nødvendig og utløsende for å ta stegene fra grunnleggende forskning til å være et av Europas mest lovende «deep tech»-selskaper.

Nærings-ph.d.-ordningen – rekordstor og positivt evaluert

Nærings-ph.d. bidrar til rekruttering, samarbeid mellom academia og bedrifter og til at kunnskap spres og tas i bruk. I 2025 var det en rekordstor tildeling av 110 mill. kroner til totalt 51 prosjekter innen transport, maritim, KI, kryptologi, natur og klima mm. Ordningen ble evaluert i 2025 og viser at den er velfungerende og med addisjonalitet. Fire av fem kandidater ville ikke tatt doktorgrad, og fire av fem bedrifter ville ikke deltatt i et doktorgradsløp uten ordningen. Nær 90 prosent av kandidater og bedrifter sier at prosjektet i stor eller svært stor grad har gitt økt kunnskap. Hele 70 prosent av prosjektene har gitt nye eller forbedrede metoder, produkter, prosesser eller tjenester. Evalueringen viser også at mange bedrifter i etterkant av et nærings-ph.d.-prosjekt øker sin forskningsinnsats. Gradsgivende institusjon opplever også ordningen som relevant og øker deres samarbeid med næringslivet. Forskningsrådets porteføljestyre bruker i økende grad nærings-ph.d.-ordningen for å nå sine mål om rekruttering og næringsrettet FoU. En større bredde av forsvarsrelevant næringsliv har den siste tiden vist interessen for ordningen som et grep for å øke sin FoU-aktivitet, rekruttere nyutdannede og for samarbeid med sivile forskningsorganisasjoner.

Gjennomføringsgraden for stipendiater er høyere enn i andre ph.d.-løp. Ordningen involverer en rekke gradsgivende institusjoner i Norge og utenlands, og dekker mange fagområder og bransjer i SMBer og store konsern. Det er økende andel kvinnelige stipendiater i flere fagområder. Forskningsrådet følger kandidatene enkeltvis og i nettverksamliger for å styrke samarbeidet mellom kandidatene og bidra til erfaringsutveksling på tvers av sektorer og fagfelt.

Internasjonalt næringsrettet FoU-samarbeid

Internasjonalt FoU-samarbeid er viktig for næringslivets tilgang på kunnskap, partnere og for markedstilgang. Norske bedrifter har til nå konkurrert seg til om lag 3 mrd. kroner i Horisont Europa, hvorav halvparten innenfor klima, energi og mobilitet. Suksessraten til deltakelse fra næringslivet er på vel 22 prosent. I Horisont Europas partnerskap har næringslivet hentet 46 prosent av sin retur, og kun tre prosent fra samfunnsoppdragene. Næringslivsreturen fram til oktober 2025 er totalt 0,55 prosent og har, i likhet med suksessraten, falt det siste året pga. økende konkurranse fra Storbritannia. EUs industrisatsinger og skaleringsstøtte er komplementær til nasjonale ordninger og attraktive pga. andre støttesatser. Retur-EU-ordningen har stor betydning, og stimulerer til økt deltakelse fra næringslivet gjennom forskningsinstituttene. Norske aktører har

hatt stor suksess i European Defence Fund, men økt tilsøkning fra mange land den siste tiden gir mer konkurranse. Store aktører og små og mellomstore bedrifter i norsk forsvarsindustri deltar i prosjektene.

Eurostars er et samarbeid mellom EU-kommisjonen og Eureka, og der nasjonale midler forsterkes av kommisjonen. Ordningen er komplementær til norske virkemidler ved at SMB-er med markedsnære FoU-prosjekter får støtte til internasjonalt samarbeid, også med land utenfor Europa. I 2025 ble 20 prosjekter med norske deltagelse tildelt vel 100 mill. kroner, hovedsakelig i IKT-, akvakultur-, helse-, energi- og IKT-næringene.

Norge, ved NSM og Forskningsrådet, har ansvar for et norsk koordineringssenter for forskning og innovasjon innenfor cybersikkerhet (NCC-NO) finansiert av EU, og er dermed med i et bredt europeisk nettverk på feltet. I 2025 ble det tildelt vel 30 prosjekter til norske SMB-er for å styrke deres arbeid med cybersikkerhet og det er også en utlysning for å styrke cybersikkerhet innenfor energi, der hele 25 SMB-er har søkt.

Forskningsinstituttene er viktige for norsk næringsliv

Forskningsinstitutter omfattet av Retningslinjer for statlig grunnbevilgning dekker en betydelig del av norsk næringsliv og offentlig sektors etterspørsel etter anvendt forskning og kunnskap. I 2024¹⁵ hadde disse instituttene regnskapsførte inntekter fra nasjonalt næringsliv på til sammen 2,5 mrd. kroner, svarende til 18,6 prosent av deres samlede netto driftsinntekter (her definert som totale driftsinntekter fratrukket finansinntekter og inntekter overført til andre i samarbeidsprosjekter). For de teknisk-industrielle instituttene alene er tilsvarende tall henholdsvis 1,7 mrd. kroner og 25,2 prosent. Inkluderes inntekter fra offentlig sektor, har «retningslinje-instituttene» nasjonale inntekter fra privat og offentlig sektor utenom Forskningsrådet i 2024 var 6,1 mrd. (45,9 prosent av netto driftsinntekter).

Instituttene konkurransutsatte inntekter fra Forskningsrådet (utover grunnbevilgningen) var i 2024 på 2,4 mrd. kroner eller 17,7 prosent av netto driftsinntekter. En stor del av denne porteføljen er organisert som sentre eller samarbeidsprosjekter der også næringslivet og/eller aktører i offentlig sektor deltar. I tillegg regnskapsførte «retningslinje-instituttene» 1,1 mrd. kroner fra EU (8,1 prosent av netto driftsinntekter); de er dermed den sektoren som bidrar mest til Norges EU-retur. Instituttene deltakelse er særlig stor i samarbeidsprosjekter rettet mot mer konkurransedyktig næringsliv og mot store samfunnsutfordringer, der også norsk næringsliv og offentlig sektor har sin største deltakelse. En viktig forutsetning for dette er Retur-EU-ordningen, som kompenserer for noe av gapet mellom EUs finansiering og instituttene faktiske kostnader.

Analyse viser at Forskningsrådet bidrar til samspill og kunnskapsspredning

Samfunnsøkonomisk Analyse (SØA) gjennomfører årlig en analyse¹⁶ for å belyse resultater fra prosjekter med støtte fra Forskningsrådet. Analysen viser at når markedsrettede og offentlige virksomheter samarbeider med FoU-institusjoner, drar førstnevnte nytte av fagkunnskapen i institusjonene, samtidig som FoU-institusjonene får innsikt i kunnskapsbehov i privat eller offentlig sektor. En annen konsekvens av samarbeid kan være at opparbeidet kunnskap og relasjoner styrkes eller utvides. Samarbeid kan også være viktig i selve prosjektgjennomføringen fordi partnerne komplementerer og utvikler hverandre. I snitt er det 4,8 samarbeidspartnere i hvert prosjekt. Siden samarbeid er krevende, tolker SØA det relativt store antallet deltakere som en indikasjon på at virksomhetene vurderer det som formålstjenlig å ha flere partnere med i prosjektene, og dette er også tidligere understøttet i intervju SØA har gjennomført. Norske bedrifter og forskningsinstitutter inngår mest frekvent i konsortiene. Samarbeid kan gi nytte utover det konkrete prosjektet. I undersøkelsen oppgir flertallet at prosjektene har bidratt til etablering av nye nasjonale eller internasjonale nettverk.

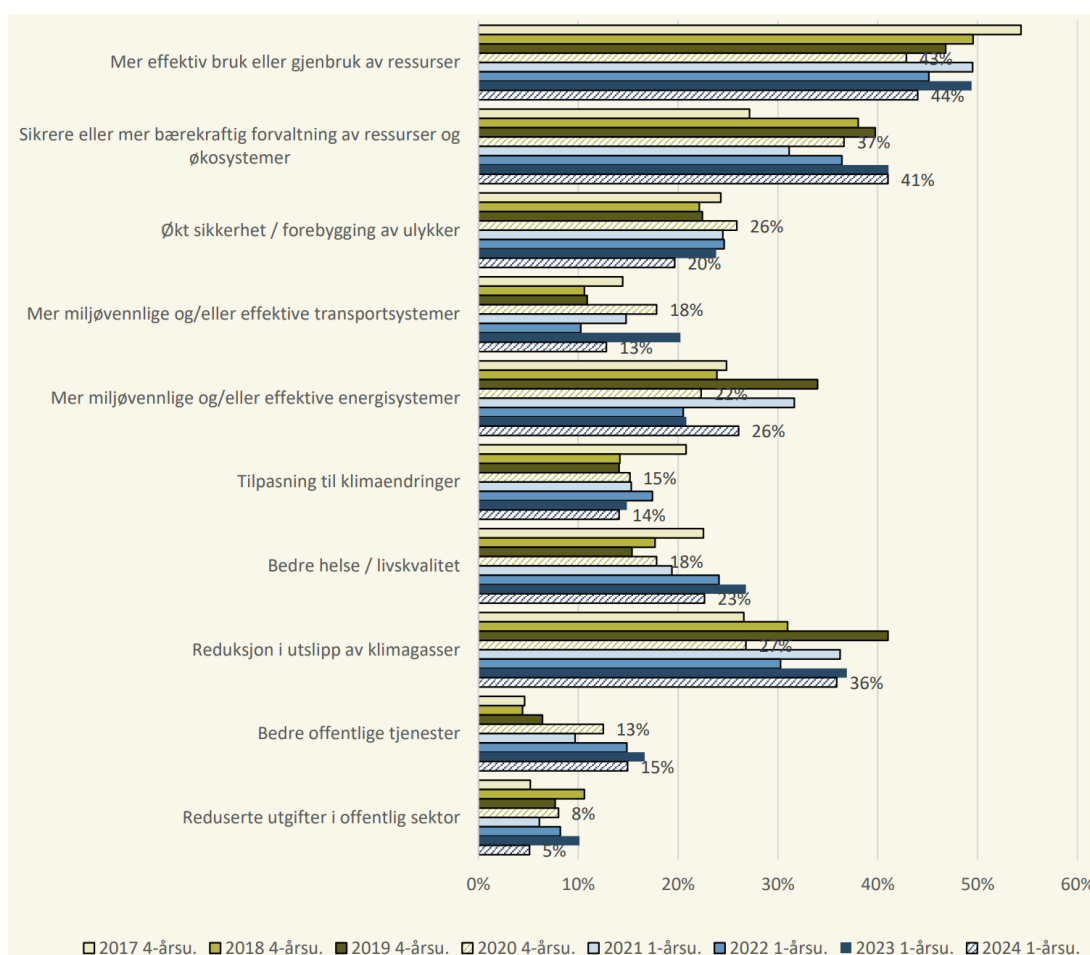
¹⁵ Mer fullstendige tall og drøfting finnes i Årsrapport 2024 for forskningsinstituttene omfattet av retningslinjer for statlig grunnbevilgning.

¹⁶ Resultatanalyse 2025 | Samfunnsøkonomisk Analyse

Det er ønskelig og en sentral begrunnelse for offentlig FoU-støtte at prosjektene gir nytte for samfunnet utover nytten det har for prosjektpartnerne. Effektene kan ta mange ulike former, men en viktig forutsetning er at kunnskap og teknologi tas i bruk og/eller gjøres tilgjengelig. De prosjektansvarlige ble i ett- og fireårsundersøkelsene spurt om de er kjent med at resultatene er tatt i bruk av andre. Hele 63 prosent oppgir i fireårsundersøkelsen at resultatene er tatt i bruk av FoU-institusjoner, og 47 prosent at bedrifter har tatt i bruk resultatene. Bedrifter bruker gjerne kunnskapen som grunnlag for å gjøre endringer i egne varer eller tjenester. FoU-institusjoner bruker gjerne kunnskapen videre i nye prosjekter. Det kan for eksempel være at metoder kan brukes videre eller at FoU-resultatene kan ha relevans for andre brukergrupper, samfunnsområder eller sektorer, eller at kunnskapen utviklet gjennom prosjektet har avdekket helt nye problemstillinger som bør utforskes.

Spredning av ny kunnskap, kvalitetsforbedringer av teknologi og positive miljøeffekter er en viktig del av begrunnelsen for offentlig FoU-støtte. Respondentene blir spurt om prosjektenes mulige bidrag til kunnskaps- og teknologiutvikling i møte med store samfunnsutfordringer. Både for prosjekter som ble avsluttet i 2024 og i 2020 er det bidrag til «mer effektiv bruk, eller gjenbruk, av ressurser» det som flest bedrifter rapporterer som relevant i sitt prosjekt, fulgt av «sikrere eller mer bærekraftig forvaltning av ressurser og økosystemer».

Figur: Bidrag til kunnskaps- og teknologiutvikling for å løse samfunnsutfordringer. «Har prosjektet bidratt til kunnskapsutvikling og/eller teknologiutvikling for ...» (Kilde: SØA).

Grunnbevilgning til teknisk-industrielle institutter

Regjeringens strategi for helhetlig instituttpolitikk slår fast at instituttsektoren "skal utvikle kunnskaps-grunnlag for politikkutforming og bidra til bærekraftig utvikling og omstilling, gjennom forskning av høy kvalitet og relevans". Formålet med grunnbevilgningen er, i henhold til Retningslinjer for statlig grunn-bevilgning, "å sikre en instituttsektor [...] som kan tilby næringsliv, offentlig sektor og/eller samfunnsliv relevant kompetanse og forskningstjenester av høy internasjonal kvalitet." Grunnbevilgningen skal disponeres til "langsiktig kunnskaps- og kompetanseoppbygging, relevant for dagens og framtidens brukere." Forskningsinstituttene skal m.a.o. ikke bare levere forskning for dagens kunnskapsbehov, men også bygge kompetanse for å kunne løse morgendagens utfordringer. Grunnbevilgningen er et strategisk virkemiddel for at instituttene selv skal kunne definere målsetting og innhold for forskning som skal styrke instituttets konkurransekraft, relevans og posisjonering. Følgende institutter mottar grunnbevilgning fra NFD via Forskningsrådet på den teknisk-industrielle arenaen: IFE, NGI, NORCE (teknisk-industriell del), NORSAR, Norsk regnesentral, RISE PFI og SINTEF-konsernet (teknisk-industriell del). Samlet beløp i 2025 var 553,25 mill. kroner. Grunnbevilgningen består av en fast og en resultatbasert del der sistnevnte utgjør 10 prosent av totalen og fordeles på grunnlag av instituttens score på fastsatte resultatindikatorer for faglig kvalitet og relevans for instituttens brukere.

For flere detaljer om de teknisk-industrielle instituttene grunnbevilgning, f.eks. dens størrelse for det enkelte institutt, henviser vi til Forskningsrådets Årsrapport 2024¹⁷ for forskningsinstituttene omfattet av retningslinjer for statlig grunnbevilgning. Denne rapporten inneholder også informasjon om utviklingen i disse (og de øvrige instituttene omfattet av retningslinjene) sine inntektskilder, bemanning, driftsresultat, m.m. de siste ti årene (2015-2024). Tilsvarende årsrapportering for 2025 kommer i juni. Vi viser også til 2024-rapportens vedlegg 4¹⁸ med egenrapportering fra de teknisk-industrielle instituttene på deres bruk av grunnbevilgning.

¹⁷ <https://www.forskningsradet.no/siteassets/publikasjoner/2025/250600-arsrapport-2024-forskningsinstitutter-med-grunnbevilgning.pdf>

¹⁸ <https://www.forskningsradet.no/siteassets/publikasjoner/2025/250600-arsrapport-2024-vedlegg-4-de-teknisk-industrielle-instituttene.pdf>

2.5 Marin og maritim forskning

Marin forskning

Det marine området omfatter forskning som skal fremme økte verdier fra fiskeri, havbruk og nye næringer basert på marine ressurser, forvaltning av økosystemer og ressurser i hav- og kystområdene, og sikre et rent hav og trygg sjømat. Den målrettede innsatsen på det marine området (havbruk, fiskeri og marint miljø) i 2025 beløp seg til 286 mill. kroner, mens den samlede innsatsen i Forskningsrådet i 2025 på fiskeri var på 266 mill. kroner, havbruk 372 mill. kroner og 357 mill. kroner på marint miljø (tallene overlapper noe og bør ikke slås sammen). En vesentlig del av Forskningsrådets innsats innen fiskeri-forskning, havbruksforskning og forskning på marint miljø finansieres gjennom andre aktiviteter i Forskningsrådet som Grønn plattform, sentersatsinger og forskningsinfrastruktur.

I 2025 styrket Forskningsrådet innsatsen på hav, klima og miljø gjennom målrettede nasjonale og internasjonale tiltak. Endringer i klima- og naturforhold påvirker Norge og polarområdene i betydelig grad, og risikoen for store samfunnskONSEKVENSER øker. Dette gjelder både storskala endringsprosesser, så vel som lokale endringer og enkelthendelser. Forskningsrådet utlyste derfor i 2025 totalt 170 mill. kroner for å øke kunnskapen om hvilken risiko menneskeskapte påvirkninger på klima og natur utgjør, og hvilke konsekvenser det kan medføre for natur og samfunn. Forskningen vil bidra til en mer helhetlig risikoforståelse, slik at samfunnet kan forhindre, begrense og tilpasses endringer i klima og natur. Forskning på biodiversitet er fortsatt et prioritertområdenasjonalt og gjennom internasjonale samarbeid som partnerskapet Biodiversa+. I 2025 ble det lyst ut 326 mill. kroner til sjømatforskning fordelt på forskerprosjekter, samarbeidsprosjekter, innovasjonsprosjekter for næringslivet og internasjonale utlysninger.

Maritim forskning

Maritim næring defineres som rederinæringen, verftsindustrien, tjeneste- og utstyrsleverandører til alle typer skip og fartøy inkludert fartøy og maritim teknologi knyttet til andre havnæringer som havbruk, fiskeri, offshore olje- og gassutvinning og offshore fornybar energi. På det maritime området hadde Forskningsrådet en total innsats i 2025 på om lag 437 mill. kroner, fordelt på 245 prosjekter. Av dette var 123 mill. kroner målretta innsats. De siste seks årene har antall maritime prosjekter ligget mellom 220 og 262. En vesentlig del av porteføljen finansieres også gjennom andre Forskningsrådsaktiviteter som Grønn plattform, sentersatsingene, forskningsinfrastruktur og nærings-ph.d. I 2025 ble det lyst ut 233 mill. kroner målrettet til maritim forskning innenfor grønn skipsfart, digitalisering og implementering av klima- og miljøvennlige løsninger. De målrettede utlysningene fordelte seg primært på innovasjonsprosjekter for næringslivet, maritimt forskningssenter for kunstig intelligens og internasjonale utlysninger.

Forskningsrådets prioritering av digitalisering i maritim næring har gitt konkurransekraft og ført til at Norge er i fremste rekke innenfor blant annet autonome skip. Oppstarten av verdens første maritime forskningssenter for kunstig intelligens¹⁹ i 2025 har koblet ledende forskningsmiljøer innenfor kunstig intelligens med våre beste maritime forskningsmiljøer. Senteret er med på å sikre at norske maritime aktører får delta i den internasjonale forskningsfronten og får tilgang til den beste og mest oppdaterte kunnskapen om teknologi og innovasjon innen kunstig intelligens.

Forskningsrådet har i 2025 hatt økt oppmerksomhet på samspillet mellom nasjonal og internasjonal maritim forskningsinnsats. Dette har blant annet resultert i økte midler til maritime internasjonale utlysninger, både EU-partnerskap (MarLEN) og bilateralt (Norge-Brasil), samt tett oppfølging av det globale partnerskapet Zero-Emission Shipping Mission. En milepæl i 2025 innen grønn skipsfart er samarbeidsavtalen mellom Norge og

¹⁹ [100 millioner kroner til verdens første maritime forskningssenter for kunstig intelligens - regjeringen.no](https://www.regjeringen.no)

Brasil om forskning på klimavennlig skipsfart⁵, som har ført til privat-offentlig samarbeid om en dekarbonisert transatlantisk skipskorridor, og økt forskningssamarbeid mellom norske og brasilianske aktører.

Resultater, virkninger og effekter

Norge står i den internasjonale forskningsfronten på flere områder innenfor marin og maritim sektor, med forskning som holder svært høy kvalitet og relevans, også i 2025.

Marin forskning

Midlene til marin forskning skal legge grunnlaget for bærekraftig forvaltning og videre vekst og nyskaping innen fiskeri- og havbruksnæringen. Midlene skal gi økt kunnskap om hav-, kyst- og fjordområdene, og bidra til å sikre produksjon av sunn og trygg sjømat. Endringer i klima påvirker miljø, matproduksjon og folkehelse, og motsatt. Disse områdene har mange gjensidige avhengigheter og det er avgjørende å styrke kunnskapsgrunnlaget for å forstå og håndtere fremtidige endringer. I tråd med føringer fra departementet, har Forskningsrådet lyst ut midler som belyser sammenhengen mellom mat, miljø, klima og folkehelse både i 2024 og 2025. Prosjektene fra utlysningen i 2024 startet opp i 2025, samtidig som åtte nye prosjekter ble tildelt 97 mill. kroner. Støtten fra Forskningsrådet har vært utslagsgivende for å sette i gang forskning på en rekke tema på feltet, som for eksempel betydningen av miljøgifter og mikroplast for mennesker (mattrygghet). Utlysningsserien fortsetter i 2026 og får en pause i 2027 for å utarbeide en kunnskapsoppsummering på feltet, før den eventuelt fortsetter.

Tilgang til egnet areal og god sameksistens mellom marine næringer, miljøet og samfunnet er både viktig og utfordrende. Gjennom deltagelse i fellesutlysningen «Arealer under press», som Forskningsrådet har utlyst i over fem år og totalt invester 1 milliard til, er flere prosjekter som jobber med denne problematikken finansiert. Senterutlysningen for bærekraftig areal- og naturbruk i 2025 forventes å bli svært viktig fremover. Regelmessige utlysninger til havbruksrelevant forskning innenfor samfunn, forvaltning og marked har gitt ny kunnskap om arealbruk og sameksistens, havbruksforvaltning, maktstrukturer og balansen mellom profit og bærekraft.

Nordisk ministerråds satsing «Sustainable Fisheries from Healthy Seas», i regi av NordForsk, ble utformet i 2024 med deltagelse fra Estland, Danmark, Færøyene, Finland, Island, Litauen og Norge. Fire prosjekter med fokus på bærekraftige fiskerier fikk støtte og startet opp våren 2025, samtlige med norsk deltagelse. Satsingen er en del av arbeidet med å oppfylle Visjon 2030 fra Nordisk ministerråd og har særlig fokus på klimaendringer og grønn omstilling. Målet er å undersøke hvordan fiskeriaktivitet påvirker det marine miljøet, og hvilke tiltak som kan redusere denne påvirkningen. Prosjektene skal bidra med viktig ny kunnskap for fremtidig økosystembasert fiskeriforvaltning.

Belmont Forums andre utlysning om havmiljø, biodiversitet og samfunn (Oceans 2) ble annonsert i juni 2025. Utlysningen har som mål å styrke kunnskapen om det marine miljøet gjennom internasjonal, tverrfaglig og transdisiplinær forskning. Utlysningen er godkjent som en aktivitet under FNs Havforskningstår. Forskningsrådet bidrar med 27 mill. kroner for å sikre norsk deltagelse. Alle norske hav- og kystområder omfattes av utlysningen.

For å følge opp tildelingsbrevet fra NFD i 2025, hvor det blant annet kommer frem «behovet for å styrke forvaltningen av lokale og kystnære bestander», besluttet Porteføljestyret for mat og bioressurser i samarbeid med Porteføljestyret for klima og miljø å begynne arbeidet med en felles utlysning. Utlysningen omfatter forskning som skal fremme ny kunnskap om hvordan lokale og kystnære fiskebestandene i Norge responderer til endringer i klima og/eller miljø. Søknadsfristen vil være våren 2026 og vil ha ca. 115 mill. kroner tilgjengelig til denne utlysningen. Forskning på fiskehelse- og velferd har vært avgjørende for utviklingen av norsk havbrukssektor og utgjør en stor andel av den samlede porteføljen i Forskningsrådet.

God dyrehelse og -velferd er forutsetninger for etisk forsvarlig matproduksjon. I 2025 lyste Forskningsrådet ut 123 mill. kroner til forskning på dyrehelse og -velferd hvor både husdyr på land, i vann og fiskeri var inkludert. Målet var å sette i gang prosjekter som skal bygge grunnleggende kunnskap som gir bedre helse og velferd i norsk matproduksjon. Prosjektene som fikk finansiering dekket et bredt spekter av problemstillinger, særlig innen sjømat, der åtte prosjekter ble tildelt 88 mill. kroner. Sjømatprosjektene vil blant annet gi ny kunnskap om hvordan bedre velferd i fiskeri kan gi bedre kvalitet og pris på villfanget torsk, alternative fôrråvarer som kilde til bedre helse og velferd hos oppdrettsfisk, utvikling av vaksiner mot lakselus og testing av ny kamerateknologi for å forbedre fiskevelferd.

Samfunnsoppdrag om bærekraftig fôr

Samfunnsoppdraget om bærekraftig fôr er en langsiktig og ambisiøs tilnærming til et nasjonalt løft som skal sikre en bærekraftig, robust og mer selvforsynt fôrbase for norsk havbruk og husdyrproduksjon fram mot 2034. Oppdraget berører sentrale samfunnshensyn som klimamål, matsikkerhet, norsk selvforsyning, beredskap, verdiskaping, og forutsetter tett samspill mellom næringsliv, forskning, forvaltning og virkemiddelapparat. Forskningsrådet er vertskap for et sekretariat for dette samfunnsoppdraget og har allokert to fulltidsstillinger i 2025. Sekretariatet har arbeidet i tråd med mandatet for samfunnsoppdraget fastsatt av regjeringen og hatt som hovedoppgave å legge til rette for dialog, bred involvering og koordinering på tvers av sektorer og virkemidler. I 2025 har sekretariatet, sammen med den oppnevnte styringsgruppen, gjennomført en årskonferanse og en toppledersamling i tilknytning til konferansen. I løpet av 2025 er det avholdt ni møter i styringsgruppen, og sekretariatet har arrangert ni regionale dialogmøter. En ekspertgruppe, oppnevnt i mai 2025, leverte i oktober et rammeverk for vurdering av bærekraft i fôr og fôrråvarer²⁰.

Styringsgruppen leverte i november rapporten «På vei mot bærekraftig fôr–20 grep for 2026²¹» som foreslår sentrale grep for å nå målene i samfunnsoppdraget. Tiltakene er bredt forankret gjennom innspill og dialog med aktører i både blå og grønn sektor over hele landet for å gi legitimitet og reflektere et felles nasjonalt bidrag. Sekretariatet har også, i nært samarbeid med øvrige virkemidler, oppdatert og systematisert en samlet oversikt over alle offentlig støttede FoU-prosjekter innenfor temaet. Denne er vedlagt rapporten. Ellers gir rapporten også status på importandeler på råvarer til fiskefôr og husdyrfôr. I nært samarbeid med Mattilsynet, er det også levert en status og anbefalinger for utvikling av regelverk med relevans for fôr. Det er også utarbeidet en egen aktivitetsrapport for 2025, der alle kommunikasjonstiltakene er samlet.

Samfunnsoppdraget har i 2025 hatt en tydelig utadrettet profil. Sekretariatet har lagt stor vekt på å møte aktører der de er, både geografisk og tematisk. De regionale dialogmøtene har bidratt til å synliggjøre forskjeller i forutsetninger, utfordringer og muligheter mellom ulike deler av landet, samtidig som de har gitt et mer helhetlig bilde av hvilke virkemidler og tiltak som oppleves som mest relevante. Effekten av arbeidet har først og fremst vært å etablere en bredere, felles forståelse av utfordringsbildet og av hva som kreves for å nå målene i samfunnsoppdraget. Samtidig viser erfaringene at det utadrettede arbeidet alene ikke er tilstrekkelig for å sikre rask omstilling. Mange aktører etterlyser tydeligere politisk forankring, bedre koordinering av virkemidler og sterkere økonomiske insentiver for å ta ny kunnskap i bruk. Dette er forhold samfunnsoppdraget har synliggjort, men som i stor grad forutsetter politiske avklaringer og videre oppfølging. Videre har sekretariatet og styringsgruppen bidratt til formidling gjennom å delta på eksterne arrangementer, medieinnspill, kronikker, podkaster og digitale kanaler. Samfunnsoppdragets nettside og LinkedIn-kanal har fungert som sentrale plattformer for løpende deling av kunnskap, arrangementer og resultater, og har hatt jevn trafikk og økende engasjement gjennom året.

Sekretariatet har etablert en utvidet gruppe med aktører fra virkemiddelapparat, hvor både Forskningsrådet, Innovasjon Norge/Bionova og andre aktører har deltatt. Målet har vært å koordinere innsatsen rettet mot bærekraftig fôr, ha et «sømløst» virkemiddelapparat, øke forståelsen av hverandres virkemidler, avklare

²⁰ [Rammeverk for vurdering av bærekraftig fôr](#)

²¹ [På vei mot bærekraftig fôr-20 grep for 2026](#)

intensjon og mulighet for forpliktende samarbeid, og oppdatere oversikt over prosjekter og tildelinger. Det har blitt gjennomført ni møter i dette utvidede virkemiddelapparatet i regi av samfunnsoppdraget. Det har vært gjort forsøk på å etablere en felles utlysning mellom to eller flere virkemiddelaktører, hvor søkerbedriften sender én søknad med en samordnet beslutning om støtte gjennom hele utviklingsløpet. En slik fellessatsing ble også foreslått som tiltak i rapporten. Dette har i foreløpig ikke resultert i et konkret, felles initiativ, noe som illustrerer de strukturelle utfordringene knyttet til forpliktende samarbeid på tvers av virkemidler. Samtidig gir erfaringer fra andre områder, blant annet når det gjelder Pilot-E²², grunnlag for å jobbe videre med ambisjonen om mer samordnede virkemidler. Derimot ble det besluttet av BIO3, en oppstartsbedrift som skal produsere en fôrråvare til oppdrettslaks basert på pekilo-sopp, skal være et av prosjektene i den såkalte «Samhandlingsmodellen-VMA2.0». Dette er en samarbeidsmodell mellom virkemiddelaktører for å koordinere innsatsen mot komplekse prosjekter med stort næringspotensial, etablere felles kundeteam som følger prosjekter gjennom hele virkemiddelapparatet, og forenkle og effektivisere prosesser. Kundeteamet har hatt flere møter med bedriften i 2025 og fortsetter arbeidet i 2026.

For å støtte opp under samfunnsoppdraget, lyste Forskningsrådet i 2025 ut 105 mill. kroner til forskningsprosjekter innen bærekraftig fôr til husdyr og oppdrettsfisk. Utlysningen resulterte i sju prosjekter, hvorav fem utelukkende omhandler fôr til oppdrettsfisk og to går på tvers av sektorer og er dermed relevant for både oppdrettsfisk og husdyr. Alle prosjektene skal bygge kunnskap om utvikling av nye, bærekraftige fôrråvarer. Ett av dem fokuserer spesifikt på å tette kunnskapshull som i dag forhindrer bruk av slam fra oppdrettsfisk som substrat for å produsere fôrråvarer fra insekter, bærstemark eller mikroalger. I tillegg ble det lyst ut 3 mill. kroner til en kunnskapsoppsummering for å identifisere kunnskapshull som bidrar til regelverksbarrierer. Et konsortium bestående av Veterinærinstituttet, Havforskningsinstituttet, SINTEF og NIBIO fikk tildelt midler²³. Prosjektet starter opp i 2026 og avsluttes i løpet av 2027.

GoNorth

GoNorth avsluttet sitt fjerde og siste tokt i midten av desember 2025. Toktet, som gikk nord og vest for Svalbard, ble gjennomført sent på året og ble det mest stormfulle i løpet av programmet. Underveis kartla forskerne havbunnsstrukturer i Polhavet, målte dybdeforhold og samlet inn informasjon om bergartene på havbunnen. Det ble også hentet inn sedimentprøver fra havbunnen, hvor noen av prøvene skal analyseres for miljøgifter, mens andre skal brukes til å studere kornstørrelse og for å forstå hvordan havstrømmer har endret seg over tid.

Maritim forskning

Forskningsrådet har i 2025 prioritert maritime innovasjonsprosjekter innen grønn skipsfart, digitalisering og sikkerhet til havs, samt et nytt forskningssenter for anvendelse og utvikling av kunstig intelligens (KI) til nytte for maritime aktører. Av de målrettede tildelingene i 2025 (totalt 233 mill. kroner), ble 100 mill. kroner tildelt det nye 5-årige maritime forskningssenteret for kunstig intelligens. Sistnevnte er sett i lys av at KI er et forskningsfelt i sterk utvikling og at bruk av KI innen den maritime forskningen har vært sterkt økende i de senere årene (en åttedobling fra 2019 til 2023). Det nye senteret *Norwegian Maritime AI Centre*, ledet av NTNU, får 100 mill. kroner over fem år og hadde oppstart i 2025⁴. Senteret har 47 partnere fra næringsliv, offentlig sektor og academia. Dette inkluderer 22 maritime bedrifter, fire offentlige aktører, sju norske og fem utenlandske forskningsmiljø (fra Nederland, Sverige, Polen og Storbritannia), samt klynger og interesseorganisasjoner. Senteret vil gi bedre koordinert forskning og utvikling, og skal øke innovasjonen for maritime aktører og verdiskapingen for maritime bedrifter ved økt bruk av KI.

Resterende målrettede tildelinger var rettet mot innovasjonsprosjekter i næringslivet (125 mill.kr), MarLEN (10 mill.kr), nærings-ph.d. (6.5 mill.kr) og arrangementsstøtte (1 mill.kr). Innovasjonsprosjekter i næringslivet

²² Pilot-E er et finansieringstilbud, etablert av Forskningsrådet, Innovasjon Norge og Enova med formål å akselerere utvikling og implementering av nye produkter og tjenester innen miljøvennlig energiteknologi, gjennom støtte fra idéstadiet til markeds lansering.

²³ Utlysningen Kunnskapsgrunnlag for regelverksutvikling for bærekraftig fôr

fordelte seg slik: 45 prosent på grønn skipsfart, 41 prosent på digitalisering av maritim sektor, og 14 prosent på sikkerhet til havs. Den relative fordelingen mellom de ulike prioriterte temaområdene følger av søknadstilfang og søknadskvalitet innen hvert temaområde. Innsatsen innen grønn skipsfart inkluderer satsingen *Maritim Zero 2050*, som har finansiert prosjekter for nullutslippsløsninger for store skip som går over lengre strekninger. Prosjektene engasjerer forskningsmiljøer og et stort antall virksomheter i Norge og internasjonalt på tvers av hele den maritime verdikjeden. Flere av bedriftene som deltar i prosjektene, tilhører andre næringer som energi, industri, IKT og teknisk tjenesteyting, noe som reflekterer en tett kobling mellom maritime næringer og andre næringer. Porteføljen innen grønn skipsfart omfatter prosjekter som bidrar til lav- og nullutslipp gjennom utvikling og utforskning av ulike energibærere og teknologier, herunder batteri, ammoniakk, LNG, vindassistert fremdrift og kjernekraft. Porteføljen inkluderer også prosjekter som har som mål å redusere energiforbruket betydelig gjennom forbedret energieffektivitet, optimalisert operasjon og redusert motstand, og resultatene vil bidra til utslippskutt og nye næringsmuligheter for norsk maritim sektor.

Den maritime porteføljen har videre en betydelig andel FoU-prosjekter innen digitalisering, autonomi og bruk av kunstig intelligens, som bidrar til mer effektiv, sikker og fleksibel design, bygging og drift av fartøy. Prosjektene omfatter blant annet utvikling av beslutningsstøtte, autonome funksjoner, tilstandsovervåking og intelligente systemer for operasjonell optimalisering, og understøtter både reduserte utslipp, økt sikkerhet og styrket konkurransekraft. Samlet bidrar denne satsingen til en grunnleggende omstilling av maritim næring og til at Norge opprettholder en ledende posisjon innen maritim teknologiutvikling og innovasjon.

Gjennom arrangementsstøtte har Forskningsrådet bidratt til målrettet spredning av maritime forskningsresultater og kunnskap. I 2025 har støtten blant annet gått til fagkonferanser, seminarer og workshops innen grønn skipsfart, digitalisering, kunstig intelligens og sikkerhet til havs. Spredning av resultater skjer også gjennom internasjonale arenaer og samarbeid, herunder EU-partnerskapet ZEWT og Mission Innovation partnerskapet ZESM og bilateralt samarbeid med Singapore (MPA) og Brasil (Finep).

Øvrige kvalitative vurderinger

Tema-, fag-, -sektor- og næringsområder

Fiskeri- og havbruksforskningen er hovedsakelig forankret i landbruks- og fiskerifag, teknologi, matematikk og naturvitenskap. Innen forskning på marint miljø er matematikk og naturvitenskap det viktigste fagområdet. De siste årene har det vært en styrking av samfunnsvitenskapelig forskning. Dette kan være et resultat av regelmessige utlysninger over mange år innen fiskeri- og havbruk rettet mot samfunnsvitenskapelige miljøer, innføringen av søknadstypen kompetanse- og samarbeidsprosjekt i 2019 og deltagelse i *Arealer under press*-utlysningene. For forskningen fleste prosjektene på det maritime området, har naturlig nok hovedvekten på næringsområdet maritim, men også IKT, transport og samferdsel og energi er viktige fagområder. Forskningen er hovedsakelig maritim teknologi, men noen prosjekter ser også på samfunnsvitenskapelige problemstillinger.

Forskningssystemet

Forskning innenfor marint miljø, fiskeri- og havbruk og maritim sektor foregår langs hele kysten, men de tyngste forskningsmiljøene er lokalisert i Bergen, Tromsø og Trondheim. Samarbeidet er godt, både på tvers av miljøene og internasjonalt, slik beskrevet i det påfølgende delkapittelet. En betydelig del av forskningen innenfor fiskeri, havbruk og maritim sektor skjer i bedriftene. Innovasjonsprosjekter i Forskningsrådet og aktivitet gjennom SkatteFUNN-ordningen speiler den høye FoU-aktiviteten i de marine og maritime næringene. SkatteFUNN er Norges viktigste virkemiddel for FoU i næringslivet og er et tilbud til bedrifter innenfor alle bransjer. Med verdens nest lengste kystlinje, er det naturlig med stor aktivitet innen marine og maritime næringer. Ordningen mottok 2924 søknader i 2025. Av disse var 260 søknader innen fiskeri og havbruk og 152 innen maritim. Fiskeri og havbruk er et av de største næringsområdene med 345 aktive prosjekter per utgangen av 2025.

Forskning innenfor marint miljø, fiskeri- og havbruk omfatter hele forskningssystemet, fra universiteter, høyskoler og forskningsinstitutter, til private bedrifter i både produsent- og leverandørleddet. Andelen rettet mot offentlige virksomheter er mindre. Forskningen dekker hele spekteret fra grunnleggende kunnskapsutvikling til problemløsning og innovasjon og unge talenter får jevnlig muligheter gjennom målrettede utlysninger. Anvendt forskning utgjør den største andelen (58 prosent) blant de målrettede midlene til havbruk- og fiskeriforskning, med en god andel til grunnforskning (34 prosent) og en liten andel rettet mot utviklingsarbeid (8 prosent). Andelen grunnforskning anslås til 43prosent for havmiljøforskning, hvor resten er anvendt forskning (57 prosent).

Innenfor de målrettede maritime midlene utgjør anvendt forskning den klart største andelen, og næringslivet leder flertallet av prosjektene. I 2025 ledet næringslivet 58 prosent av de pågående prosjektene, universitets- og høyskolesektoren 23 prosent, og instituttsektoren 19 prosent. Et viktig virkemiddel for å bidra til økt verdiskaping i den maritime næringen er innovasjonsprosjekter med et bredt konsortium av bedrifter og forskningsmiljøer, som utgjorde rett i overkant av halvparten av budsjettet for nye målrettede maritime tildelinger i 2025.

Blant innovasjonsprosjekter med lik kvalitet, har Forskningsrådet de siste årene prioritert søknader der forskningsoppgavene krevde en samlet innsats fra flere ulike aktører langs verdikjeden for å nå målene og der resultatene vil komme til nytte for flere bedrifter i næringen. I den aktive prosjektporteføljen for målrettede maritime midler er i overkant av en tredjedel kompetanse- og samarbeidsprosjekter, der forskningsinstitutter og UoH-aktører samarbeider med bedrifter i maritim næring. Dette er et viktig virkemiddel for næringsrettet forskerutdanning og langsiktig kompetanseoppbygging i norske forskningsmiljøer, innenfor faglige temaer med stor betydning for utviklingen av den maritime næringen i Norge. I 2025 ble i overkant av 40 prosent av de målrettede maritime midlene utlyst til et maritimt KI-senter, der forskningen gjennomføres av forskningsorganisasjoner i faktisk samarbeid med relevante aktører i offentlig sektor, frivillige organisasjoner, næringsliv og private organisasjoner.

Forskningsskapasitet

Norge har generelt svært høy forskningsskapasitet innen marin forskning (fiskeri, havbruk og havmiljø) og har flest havforskere per innbygger i verden. Norske forskere er attraktive samarbeidspartnere innen marin forskning og deltar aktivt i en lang rekke ulike internasjonale forskningsinitiativer, slik beskrevet i neste delkapittel. Også de maritime forskningsmiljøene har betydelig gjennomslag internasjonalt, blant annet i Horisont Europa, og regnes som globalt ledende innen områder som grønn skipsfart, digitalisering og autonomi.

I 2025 finansierte de målrettede prosjektene under Hav og kyst (havteknologi og maritim innovasjon: marine bioressurser og havforvaltning; og petroleum maritimt, og energi) til sammen 59 rekrutterings-årsverk, fordelt på 36 doktorgradsårsverk og 23 postdoktorårsverk. Andel kvinner i Ph.d.-årsverk i 2025 var på 34 prosent. Det totale antallet rekrutteringsårsverk har gått ned de siste årene. I 2025 ble det avsatt målrettede midler til maritime nærings-ph.d. prosjekter for å styrke samspillet mellom forskning og maritimt næringsliv. Det ble også avsatt målrettede midler for yngre forskere innen marin fiskeri- og havbruksforskning i 2025.

Inngående/utgående mobilitet og bruk av stimuleringsmidler

I 2017 sentraliserte Forskningsrådet utlysningene for utenlandsopphold og etablerte en ny rettighetsbasert ordning for doktorgradsstipendiater og postdoktorer i Forskningsrådsfinansierte prosjekter. Ordningen *Utenlandsopphold for doktorgrads- og postdoktorstipendiater* dekker kostnader ved utenlandsopphold på 3–12 mnd. For postdoktorer er det i tillegg mulig å søke om forlenget finansiering av postdoktorstipendet tilsvarende oppholdets lengde. Fra og med 2023 kunne også prosjektledere for Unge talenter-prosjekter søke ordningen. Formålet er å gi flere unge forskere internasjonal forskningserfaring som styrker norsk forskning, øker kompetansen og gir internasjonalt nettverk som er nyttig for senere karriere. Det ble ikke lyst ut gjesteforskerstipend eller annen reisestøtte utover det som inngår i ordinære prosjektsøknader i 2025.

Strategisk tildeling til Havforskningsinstituttet

Havforskningsinstituttet, som ikke er omfattet av statlig grunnbevilgning, mottok 30,4 mill. kroner gjennom Forskningsrådet til strategiske satsinger i 2025. Disse satsingene gir langsiktig kunnskaps-oppbygging på aktuelle tema som høsting, kyst, velferd og sjømat. Grunnbevilgninger til de teknisk-industrielle instituttene, som er relevant for maritim forskning, blir omtalt i den delen av årsrapporten som gjelder midler fra næringsministeren.

Internasjonalt samarbeid

Samarbeidsland gjennom prosjektfinansiering

Den største internasjonale innsatsen skjer gjennom samarbeid initiert i prosjektene gjennom nasjonale utlysninger. Innenfor fiskeri og havbruk, hadde 166 av 188 prosjekter (målrettede) i 2025 internasjonale partnere fordelt på 33 land. Danmark var det største samarbeidslandet, etterfulgt av Storbritannia og Sverige. Som tidligere år, var det også i 2025 et omfattende samarbeid mellom norske institusjoner og ulike utenlandske FoU-institusjoner innenfor marint miljø. Det store flertallet av prosjekter inkluderer internasjonalt samarbeid, selv om dette ikke var et utlysingskrav eller eget vurderingskriterium. Samarbeidet inkluderte partnere fra 23 ulike land, hvor de mest sentrale samarbeidslandene var Canada, USA og Danmark, etterfulgt av Italia, Storbritannia, Sverige og Australia. Blant de 245 målrettede maritime prosjektene var det samarbeid med totalt 20 land i 2025. Det pågikk mest samarbeid med Tyskland (seks prosjekter), Storbritannia (fem prosjekter) og Sør-Korea (fire prosjekter). Det var også flere prosjekter med samarbeidspartnere fra Canada, Singapore, Finland, Sverige og Tyrkia. Samarbeid med Tyskland og Sør-Korea har økt de siste årene, mens samarbeidet med Storbritannia har holdt seg relativt stabilt.

EUs rammeprogram for forskning og innovasjon Horisont Europa

Horisont Europa er verdens største forsknings- og innovasjonsprogram med et budsjett på 95.5 mrd. euro. Den norske hav- og kystporteføljen tilhører først og fremst Klynge 5 (klimateknologi, energi og mobilitet), Klynge 6 (mat, bioøkonomi, naturressurser, landbruk og miljø), samt samfunnsoppdraget Sunne hav og vann innen 2030. EU-porteføljen er stor og holder svært god kvalitet. Forskningsrådet, i samarbeid med relevante departementer og Innovasjon Norge, deltar aktivt i utformingen av arbeidsprogrammene for både klyngene og samfunnsoppdraget. Forskningsrådet har også jobbet målrettet med mobilisering av norske aktører i samarbeid med Innovasjon Norge til å delta i Horisont Europa.

Marine aktører deltar hovedsakelig i Klynge 6, men også i INFRA (forskningsinfrastruktur), EUs samfunnsoppdrag *Sunne hav og vann innen 2030* og Klynge 5. Norske miljøer gjør det meget godt. Per oktober 2025 har norske miljøer mottatt totalt rundt 148 mill. euro relatert til marine temaer, noe som utgjør nesten 10 prosent av alle midlene Norge har mottatt totalt så langt i Horisont Europa. Resultatene er aggregerte innenfor Horisont Europas løpetid, dvs. samlet fra oppstarten i 2021. Av de 166 samarbeidsprosjektene merket *marint* har 31 prosjekter norsk koordinator. Returraten for samfunnsoppdraget *Sunne hav og vann innen 2030* var i 2025 på 5,9 prosent.

Europeiske partnerskap tilknyttet Horisont Europa

Det maritime EU-partnerskapet *Zero-Emission Waterborne Transport (ZEWT)* er viktig for å kunne utvikle og demonstrere nullutslipp for alle skipstyper og tjenester innen 2030. Partnerskapet er inngått mellom EU og bransjeklyngen Waterborne TP med 119 medlemmer fra 25 land. En rekke norske aktører (DNV, SINTEF, IFE, Kongsberg Maritime, Equinor, NTNU, GCE Blue Maritime Cluster, Maritime CleanTech, Transportøkonomisk institutt og SAMS Norway) er representert i styret og i Alignment Group som koordinerer de tekniske FoU-sakene i partnerskapet. Norske aktører har svært sterke resultater i ZEWT-utlysningene: per november 2025 er Norge det landet som har hentet mest midler fra ZEWT-utlysningene, med en returandel på 18,2 prosent i inneværende rammeprogramperiode. Av totalt 309 mill. euro tildelt signerte prosjekter har norske aktører mottatt ca. 56 mill. euro, med deltakelse i 27 prosjekter og koordinatorrolle i syv av disse. Dette indikerer både høy konkurranseevne og godt samsvar mellom nasjonale prioriteringer og EUs strategiske

satsinger. I 2025 har Forskningsrådet også deltatt i MarLEN (Maritime Low Emission Network), som har som mål å styrke samarbeide og koordinere og utvikle synergier mellom nasjonal og regionale maritime forskningsprogram i tråd med målene i ZEWT-partnerskapet.

EU-partnerskapet *Sustainable Blue Economy* (SBEP) er en sentral arena for europeisk havforskning, med 75 partnere fra 31 land samt EU-kommisjonen. I 2025 har Forskningsrådet vært tett involvert gjennom støtte til norske forsknings- og næringslivsaktører, blant annet via to heltidsstillinger til administrasjonen, kooordinering av partnerskapet og gjennom midler fra tre porteføljestyre. Partnerskapet er også en arena for å diskutere og gi innspill til utkastet til EUs neste rammeprogram for forskning (FP10) og innretningen av europeisk marint forskningssamarbeid. Partnerskapets andre fellesutlysning ble besluttet i mars 2025, hvor norske aktører deltar i 15 av 24 prosjekter hvorav to koordineres av norske forskere. Norge bidro med 34 mill. kroner, og norske søkere mottok 9,3 prosent av de tilgjengelige midlene. Den tredje utlysningen tildeles i november 2026.

Bærekraftig produksjon og utnyttelse av blå bioressurser er fortsatt et særlig etterspurt innsatsområde, også blant norske søkere. Andre sentrale områder er flerbruksstrukturer til havs samt marin- og maritim arealplanlegging. I 2025 ble et nytt, lovende innsatsområde lansert: robuste kystsamfunn, virksomheter og turisme, i tråd med Forskningsrådets prioriteringer for kystsoner.

I løpet av det siste året har de europeiske partnerskapene Animal Health and Welfare (EUPAHW) og European Partnership for a Sustainable Future of Food Systems (FutureFoodS) kommet godt i gang, gjennomført deres første utlysninger og startet arbeidet med de neste. Begge partnerskapene er svært relevante for norske forskningsmiljøer innen sjømat. I første utlysning ble det satt av 5 mill. kroner til sjømatforskning i hvert partnerskap med god norsk tilsøkning til begge.

Forskningsrådet har prioritert forskning innen fiskehelse og -velferd i lang tid og norske forskningsmiljøer ligger langt fremme på det internasjonale feltet. Dette gjør norske forskere attraktive samarbeidspartnere i Europa. Partnerskapet EUPAHW inkluderer både husdyrproduksjon og akvakultur, og er svært relevant for norsk havbruksforskning. I første runde kom det inn 13 søknader med norsk deltagelse, hvorav seks var innen havbruksfeltet. Fire prosjekter med norsk deltagelse ble finansiert til slutt, hvorav to var innen havbruk; diagnostikk og sykdomsbeskyttelse for middelhavsarter (AQUAMED, SINTEF AS) og immunologiske verktøy for å teste effekt av fiskevaksiner (AquTRep, Veterinærinstituttet og Universitetet i Tromsø).

Partnerskapet FutureFoodS favner mat fra både blå og grønn sektor. Her har vi mye å lære av Europa, samtidig som Norge ofte er ledende og drivende innen sjømatforskning. I første utlysning fikk Norge finansiert hele 11 prosjekter med norsk deltagelse. Fem av disse dreier seg helt eller delvis om mikro- eller makroalger som ressurs i matproduksjon og fire av dem har med norsk bedriftspartner. Til sammen fikk Norge hele 1.2 mill. euro (ca. 13 mill. kroner) i top-up fra EU-kommisjonen, noe som styrker vårt bidrag og gir betydelig merverdi.

JPI Oceans

Samarbeidsplattformen JPI Oceans initierer forskningssamarbeid i Europa innenfor tematikk som ikke fanges opp av EUs rammeprogram eller andre internasjonale forskningsinitiativ. JPI Oceans er en svært relevant bidragsyter til samarbeid mellom forskningsmiljøene og politikktutforming i Europa (science-to-policy) og har stor annerkjennelse i EU, som reflektert i European Ocean Pact. Norge styrket den organisatoriske og strategiske deltakelsen i JPI Oceans i 2025, blant annet gjennom å videreføre sekundært personell til sekretariatet i Brussel med en fulltidsstilling. Fra november 2025 har Norge også overtatt som styreleder i JPI Oceans og er representert i Internal Advisory Committee. I løpet av året har JPI Oceans igangsatt flere aktiviteter for å styrke forståelsen av klimaendringenes påvirkning på havet. Under aktiviteten *Ocean Carbon Capacity* ble det levert et veikart og et policy paper om behovet for å forbedre observasjoner av karbonstatus i hav og kystområder. Sammen med JPI Klima, ble det også startet opp et arbeid for å bedre forstå endringene

i havsirkulasjonen i Atlanterhavet (AMOC – Atlantic Meridional Overturning Circulation). I tillegg ble det utlyst midler på opptak av karbon i tang og tare. JPI Oceans fortsatte også sitt engasjement i de to EU-finansierte prosjektene AMRIT (Marine infrastructure coordination) og OKEANO (All Atlantic Cooperation). Under UNOC 2025 arrangerte JPI Oceans et «side-event» der resultater fra en rekke aktiviteter ble presentert.

Havsekretariatet

Å styrke befolkningens havforståelse står sentralt i FNs havforskningstiår. I 2025 finansierte Forskningsrådet åtte kommunikasjons- og formidlingsprosjekter med til sammen 2 mill. kroner, nettopp for å fremme dette formålet. Prosjektene inkluderer utvikling av en havutstilling ved et vitensenter, til folkeforskning om havstrømmer og undervisningsopplegg om lite utnyttede ressurser rettet mot barn i grunnskolen. I 2025 markerte Forskningsrådet at vi er halvveis i FNs havforskningstiår. Nasjonalkomiteen lanserte rapporten «Midtveis – men halvveis?» som foreslår ni prioriteringer for tiårets andre halvdel. Blant disse er økt innsats på kystsamfunn, forskning på klima og forurensing, økosystembasert forvaltning, bærekraftig havøkonomi og blå mat, havobservasjon og digitalisering, samt bedre samhandling både internasjonalt og mellom forskning, politikk og samfunn. Rapporten ble lansert på et seminar der også involverte havforskningstiårsprosjekter delte resultater fra sin forskning. Norge er det fjerde største landet målt i antall godkjente prosjekter, og norske forskere og andre deltar også aktivt i både arbeidsgrupper og styrever. Havsekretariatet mobiliserer til deltakelse og følger opp de involverte.

OECD Ocean Economy

Norge har deltatt i OECDs arbeid med havøkonomi fra begynnelsen. OECD ga ut rapporten *Ocean Economy to 2050*²⁴ i 2025. For å gjøre innholdet kjent for norske målgrupper, lanserte vi rapporten på et seminar, i samarbeid med SSB og Norad. Rapporten setter klima i kjernen for hvordan havøkonomien forventes å utvikle seg fremover og forskningsbasert havforvaltning pekes på som helt nødvendig. Arbeidet følges opp blant annet ved at SSB deltar i videreutviklingen av indikatorer og måling. OECD vil framover sette i gang arbeid på blant annet indikatorer for havforskning og -innovasjon og gjennomføre analyse av politikk som fremmer mer produktive og bærekraftige havøkonomier.

Zero-Emission Shipping Mission (ZESM)

På havområdet er det også internasjonalt samarbeid utenom EU. Forskningsrådet har det administrative ansvaret for det globale privat-offentlige initiativet Zero-Emission Shipping Mission (ZESM) under Mission Innovation. Målet er å demonstrere kommersielt levedyktige nullutslippsskip på interkontinentale ruter innen 2030. Klima- og miljødepartementet sitter i styringsgruppen på vegne av Norge, mens Forskningsrådet sitter i sekretariatet. Det har også vært samarbeid med Nærings- og fiskeridepartementet, Energidepartementet og Utenriksdepartementet om dette initiativet. Relatert til dette samarbeidet ble det signert en samarbeidsavtale mellom Norge og Brasil om en dekarbonisert skipskorridor i februar 2025. Forskningsrådet engasjerte også DNV til å utarbeide et kunnskapsgrunnlag for en slik transatlantisk dekarbonisert skipskorridor. Samarbeidsavtalen og kunnskapsgrunnlaget som ble ferdigstilt i november i fjor har resultert i et konkret prosjekt med deltagelse fra både private (e.g. Hydro, Odjell, Equinor, Petrobras) og offentlige aktører på begge sider, samt en fellesutlysning mellom Forskningsrådet og Brasils statlige innovasjons og forskningsfinansieringsorgan (Finep).

2.6 Grunnbevilgning til primærnæringsinstitutter

SINTEF (primær-delen) og Nofima mottok en grunnbevilgning på til sammen 132,760 mill. kroner i 2025, hvor den resultatbaserte andelen utgjorde 5 prosent. 100 449 279 kroner tildeles Nofima og kroner 32 310 721 tildeles SINTEF Ocean. Grunnbevilgningen består av en fast del og en resultatbasert del som fordeles etter fastsatte indikatorer. Formålet med grunnbevilgningen er å sikre en sterk instituttsektor som kan tilby

²⁴ [The Ocean Economy to 2050 | OECD](#)

næringsliv og offentlig sektor kompetanse og forskningstjenester av høy i kvalitet. Instituttene prioriterte midler til publisering, forskerutveksling, nettverksbygging, forprosjekter, utviklingsprosjekter og styrket innsats mot EUs rammeprogram. Instituttsektoren spiller en nøkkelrolle for Norges suksess i EUs utlysninger.

2.7 Lenker til annen relevant informasjon

Relevante porteføljer

[Portefølje for innovasjon](#)

[Portefølje for energi og transport](#)

[Portefølje for helse](#)

[Portefølje for klima og miljø](#)

[Portefølje for mat og bioressurser](#)

[Portefølje for muliggjørende teknologier](#)

Strategier, statistikk, evalueringer og kartlegginger

Strategier og planer: <https://www.forskningsradet.no/forskningspolitisk-radgivning/strategier-og-planer/>

Statistikk og evalueringer: <https://www.forskningsradet.no/tall-analyse/>

Indikatorrapporten: [Indikatorrapporten \(forskningsradet.no\)](https://www.forskningsradet.no/indikatorrapporten/)

Prosjektbanken: <https://prosjektbanken.forskningsradet.no/>

Publikasjoner: <https://www.forskningsradet.no/om-forskningsradet/publikasjoner/>

Prosess21: <https://www.prosess21.no/>

Maritim21: <https://www.maritim21.no/>

HelseOmsorg21-rådet: <https://www.helseomsorg21.no/>

Energi21: <https://www.energi21.no/>

OG21: <https://www.og21.no/>

Transport21: <https://www.transport21.no/>

Havforskningstiåret: [Havforskningstiåret \(forskningsradet.no\)](https://www.forskningsradet.no/havforskningstiaret/)

International Advisory Board (IAB): <https://www.forskningsradet.no/om-forskningsradet/oppgaver-organisering/forskningsradets-internasjonale-utvalg/>

Generelle informasjonssider

Internasjonale midler: <https://www.forskningsradet.no/sok-om-finansiering/internasjonale-midler/>

Stipender – mobilitet og rekruttering: <https://www.forskningsradet.no/sok-om-finansiering/midler-fra-forskningsradet/>

Laboratorier, databaser, installasjoner og annen infrastruktur: [Nasjonalt satsing på forskningsinfrastruktur \(forskningsradet.no\)](https://www.forskningsradet.no/nasjonalt-satsing-pa-forskningsinfrastruktur/)

Instituttpolitikk: [Instituttsektoren \(forskningsradet.no\)](https://www.forskningsradet.no/instituttpolitikk/)

Energidepartementet

3 Energidepartementet

Innledning

Årsrapporten til Energidepartementet (ED) omhandler Forskningsrådets anvendelse av departementets tilskudd for 2025 over kap. 1850 post 73. EDs tildelinger knytter seg hovedsakelig til Norges forskningspolitiske mål på energi og petroleumsområdet, men omfatter også forskningsinnsats innen havbunnsmineraler, kartlegging av sjøfugl og snøskredforskning. I kapittel 1.1. gis en *Samlet vurdering* av innsatsen i 2025. I 1.2. oppsummeres *Utkvittering av føringer* fra tildelingsbrevet i tabellform. I kapittel 1.3. rapporterer vi overordnede aktiviteter og resultater før de sektorpolitiske prioriteringene omtales i detalj i det følgende: *Miljøvennlig energi* utgjør 1.3.1., *Petroleum* 1.3.2., *CO₂-håndtering* 1.3.3. og *Havbunnsmineraler* 1.3.4. Derneft følger innsats som går på tvers av prioriteringene i avsluttende kapitler (1.3.5. *Internasjonalt samarbeid* og 1.3.6. *Aktiviteter i fellesskap med andre*). Sistnevnte omfatter brede fellesutlysninger, samarbeid på tvers av virkemiddelapparatet samt sjøfuglprogrammene *SEAPOP/SEATRACK* og *Snøskredforskning*, som administreres av hhv. NINA og NPI og NGI.

3.1 Samlet vurdering

Forskningsrådets innsats på EDs områder i 2025 vurderes som god, målrettet og i tråd med departementets forventninger, beskrevet i tildelingsbrevet. Innsatsen har i stor grad bygget oppunder Regjeringens hovedmål på området, som er å bidra til økt verdiskaping og sikker, kostnadseffektiv og bærekraftig utnyttelse av energi- og petroleumsressursene. Forskningsrådets velutviklede virkemidler og fagfellebaserte vurderingsprosesser har over tid bidratt til finansiering av en bred portefølje med prosjekter av svært høy kvalitet som bidrar til langsiktig kunnskaps- og teknologiutvikling, konkurransedyktighet og økt verdiskaping. Innretningen av utlysninger sikrer også teknologiutvikling og løsninger som er forenlige med lavutslippssamfunnet innen 2050. Tema 5 – Storulykker og arbeidsmiljø – i Petroleumsporteføljen er spesifikt rettet mot å bidra med ny kompetanse, teknologi og innovasjoner som forbedrer HMS og sikring i petroleumsnæringen.

Også i 2025 har det vært mulig for Forskningsrådet å finansiere relevante og svært gode prosjekter i bredden innen Miljøvennlig energi. Porteføljestyret for energi og transport besluttet å gjennomføre en pilot for energieffektivisering i bygg og industri i 2026 rettet mot bransjer med svake FoU-tradisjoner og få lokomotivbedrifter. Forskningsinnsatsen på petroleumsområdet er redusert de senere årene, men det er fortsatt god søking til utlysningene våre med noe variasjon mellom temaområdene.

CO₂-håndtering er åpnet for kommersiell drift selv om det fortsatt gjenstår betydelige kunnskapshull som bør dekkes for å realisere kostnadseffektiv og sikker CO₂-håndtering i fremtidige markeder. Innsatsen til Forskningsrådet bidrar til å styrke kvaliteten og konkurranseevnen på området gjennom prosjekter med høy måloppnåelse innen forskning, utvikling og innovasjon, i stadig større grad gjennomført med internasjonalt ledende partnere.

Forskningsrådet har i tillegg satt i gang forskning om havbunnsmineraler som vil være viktig ved eventuell åpning for utvinning i fremtiden.

Forskningsrådet bidro sterkt til at norske miljøer fortsatte å hevde seg sterkt i internasjonal konkurranse. Den internasjonale innsatsen, særlig på energiområdet, var omfattende og bidro til styrket samarbeid, også på arenaer hvor dette etter hvert har blitt krevende; det multilaterale systemet er under sterkt press og det gjenstår å se hvilke følger dette har på mellomlang og lang sikt.

3.2 Utkvittering av føringer

Oppdrag/føring	Status	Kommentar
Hydrogensatsingen videreføres	Det har vært åpning for hydrogen i alle store nasjonale og internasjonale utlysninger.	Søknadstilfanget har sunket de siste årene. Se nærmere omtale under <i>Tema-, fag, sektor- og næringsområder</i> .
Miljøkonsekvenser av havvindutbygging på norsk sokkel (sjøfugl, arealbruk og naturpåvirkning)	Det er utarbeidet et notat om porteføljen av prosjekter innen temaområdet.	Notatet vil bli presentert for ED i eget møte.
Forsknings-satsing på havbunnsmineraler	Første utlysning er gjennomført.	Strategi for FoU på havbunnsmineraler utvikles gjennom Energi2050.
Areal, natur og sameksistens	Deltatt i fellesutlysningen Arealer under press.	Bidratt i utlysning og søknadsbehandling av søknader til Sentre for bærekraftig arealbruk.
Konsekvenser av energiproduksjon for reindrift	Deltatt i fellesutlysningen Oppfølging av Sannhets- og forsoningskommisjonens rapport.	Ett prosjekt med energirelevans ble finansiert.
P&A, energieffektivisering, reduksjon av klimagassutslipp og HMS ((Petroleumsforskning)	Har vært prioritert i utlysningen av petroleumsmidlene.	Søknadstilfanget innen tematikken er variabelt. Mobiliseringstiltak pågår.
Næringslivsdeltakelse	Næringslivets deltakelse ivaretas gjennom utlysninger rettet spesifikt mot næringslivet og i samarbeidsprosjekter og sentre hvor næringslivet deltar.	
Samspill i virkemiddelapparatet	Fulgt opp gjennom Grønn vekst-, HEILO-, og CLIMIT-samarbeidet og Grønn Plattform.	
Horisont Europa, FP10, SET-plan, CETP, ECCSEL ERIC, M:I, IEA og NEF samt samarbeid med prioriterte land	Det pågår omfattende samarbeid i alle relevante kanaler.	Se omtale under «Internasjonalt samarbeid».

3.3 Årets aktiviteter og resultater

Bevilgningen på post 1850.73 var 954 mill. kroner på i 2025, hvorav 868 mill. kroner ble utbetalt. Dette gir et underforbruk på 85,4 mill. kroner. Avviket skyldes endringer i prosjektfremdrift og periodiseringsdifferanser mot anslåtte kontantutbetalinger, og innebærer ikke en reduksjon i forpliktelsene. Utestående beløp forventes utbetalt fra 2026 og fremover.

Bevilgningen på post 73 var 71,7 mill. kroner i 2025, hvorav 66,5 mill. kroner ble utbetalt. Dette gir et underforbruk på 5,2 mill. kroner. Avviket skyldes endringer i prosjektfremdrift og periodiseringsforskjeller mot

anslåtte kontantutbetalinger, og innebærer ikke en reduksjon i forpliktelsene. Utestående beløp forventes utbetalt fra 2026 og videre.

Tabell: Bevilgning og forbruk i 2025 (1 000 kroner)

Kap.	Post	Bevilgning 2025	Kontant utbetalt 2025	Ubrukt bevilgning
1850	73	954 000	868 601	85 399

Tabell: Forbruk per tema (1 000 kroner)

Tema	Kontant utbetalt 2025	%
CO ₂ håndtering	75 281	8,7%
Internasjonalt forsknings- og teknologisamarbeid	27 647	3,2%
Kartlegging av sjøfugl	24 267	2,8%
Ny klimavennlig teknologi - Miljøvennlig energi	507 427	58,4%
Petroleum på vei mot nullutslippssamfunn	228 979	26,4%
Snøskredforskning ved Norges geotekniske institutt	5 000	0,6%
Havbunnsmineraler	0	0,0%

Til nye utlysninger ble det gitt en tilsagnsramme på 959 mill. kroner, hvorav om lag 864 mill. kroner ble tildelt innenfor året. Ikke-tildelte midler søkes overført til påfølgende år for å hensynta Stortingets opprinnelige intensjon og opprettholde aktivitetsnivået over tid.

Tabell: Tilsagnsramme og tildelt beløp per tilskuddspost (1 000 kroner)

Kap.	Post	Tilsagnsramme 2025	Tildelt 2025	Ubrukt tilsagnsramme
1850	73	959 000	864 000	95 000

Tilsagnsrammen har vært benyttet til utlysninger innenfor miljøvennlig energi, petroleum, CO₂ håndtering og havbunnsmineraler, jf. tabellen over, deltagelse i fellesutlysninger i Forskningsrådet og deltagelse i internasjonale fellesutlysninger, illustrert med tabellene nedenfor.

Utlysningene har vært rettet mot forskningsorganisasjoner og næringsliv, og omfatter to utlysninger av kompetansebyggende prosjekt for næringslivet (KSP-K), tre utlysninger av samarbeids- og kompetanseprosjekter (KSP-S) og to utlysninger av innovasjons- og demonstrasjonsprosjekter for næringslivet (IPN). *Kompetansebyggende prosjekt for næringslivet (KSP-K)* er en viktig samarbeidsarena mellom forskningsorganisasjoner og næringsliv. Det er krav til at næringslivet bidrar med kontantfinansiering

av prosjektkostnader hos forskningsorganisasjoner, og prosjektene kan ikke inneholde statsstøtte.²⁵

Samarbeidsprosjekt for å møte utfordringer i samfunn og næringsliv søkes av forskningsorganisasjoner i samarbeid med næringsliv, offentlig sektor eller andre brukere av forskning. Tildelingene kan gi statsstøtte til foretak, og medvirkningskravet er definert utfra kostnader brukerpartnerne har i prosjektet.²⁶ *Innovasjons- og demonstrasjonsprosjekter i næringslivet* (IPN/IPD) søkes av næringslivet i samarbeid med minst en partner i næringslivet eller i forskningssektoren. Utlysningene rettet mot forskningsorganisasjoner har hatt fastsatte frister. Det har ikke vært utlyst midler til *Forskerprosjekter*, som kun inneholder grunnforskning og der samarbeid med næringsliv eller andre brukere av forskning ikke er tillatt.

Søknadstilfanget har vært jevnt over tilfredsstillende. Løpende søknadsbehandling ble innført i 2025 for utlysningene rettet mot næringslivet. Overgang til løpende behandling har medført en nedgang i søknadsvolum slik at de økonomiske rammene for IPN utlysningene i 2025 ikke fullt ut ble benyttet. Løpende behandling innebar i tillegg at utlysningen var åpen frem til 31.12.25. I tillegg til tildelingene vist i tabellen over, ble 20 søknader behandlet, med en søknadssum på til sammen 343 mill. kroner. I februar ble ni søknader for 85 mill. kroner tildelt, og gjenstående rammer for utlysningene av IPN energi og petroleum ble benyttet.

Tabell: Utlysninger og tildelinger innenfor miljøvennlig energi, petroleum, CO2-håndtering og havbunnsmineraler

Utlysningstittel	Utlyst beløp (mill kroner)	Omsøkt beløp (mill kroner)	Antall søknader	Tildelt beløp (mill kroner)	Antall tildelte prosjekter	Tidelingsprosent (beløp)	Tidelingsprosent (antall)
KSP-K Energi	220	427	33	220	18	52 %	55 %
KSP-K Petroleum	125	292	19	116	8	40 %	42 %
KSP-S Energi	80	334	29	92	8	28 %	28 %
KSP-S Havbunnsmineraler	50	122	8	48	3	40 %	38 %
IPN Energi	230	365	35	185	17	51 %	49 %
IPN Petroleum	125	156	12	85	7	55 %	58 %
KSP-S CO2-håndtering	50	84	9	49	5	58 %	56 %
SUM	880	1779	145	795	66		

²⁵ [Kompetansebyggende prosjekt for næringslivet – veiledning til søker](#)

²⁶ [Samarbeidsprosjekt for å møte utfordringer i samfunn og næringsliv – veiledning til søker](#)

Tabell: Utlysninger og karakterer innenfor miljøvennlig energi, petroleum, CO2-håndtering og havbunnsmineraler

Utlysningstittel	Omsøkt beløp (mill kroner) for søknader med karakter 5,6,7	Antall søknader med karakter 5, 6, 7	Tidelings-prosent (beløp) for søknader med karakter 5,6,7	Tidelings-prosent (antall) for søknader med karakter 5,6,7
KSP-K Energi	427	33	52 %	55 %
KSP-K Petroleum	276	18	42 %	44 %
KSP-S Energi	164	14	56 %	57 %
KSP-S Havbunnsmineraler	89	6	54 %	50 %
IPN Energi	254	25	73 %	68 %
IPN Petroleum	99	8	86 %	88 %
KSP-S CO2-håndtering	74	8	66 %	63 %

Deltagelse i fellesutlysninger i Forskningsrådet er vist i tabellen under. Utlysningene innebærer et tverrsektorielt samarbeid med finansiering fra forskjellige departementer. Utlysningene er nærmere omtalt i kapittel 1.3.6.

Tabell: Deltagelse i fellesutlysninger i Forskningsrådet

Utlysningstittel	Utlyst beløp totalt (mill kroner)	Utlyst beløp fra ED (mill kroner)	Antall tildelte ED relevante prosjekter
Samfunnssikkerhet og beredskap (Energi og Petroleum)	144	40	6
Sannhets- og forsoningskomisjonens rapport (Energi)	90	10	1
Arealer under press (Energi)	95	20	2

Tabell: Deltagelse i internasjonale utlysninger

Utlysningstittel	Søknadsfrist	Utlyst beløp (mill kroner)	Omsøkt beløp	Antall skisser	Antall søknader	Tildelt beløp (mill kroner)	Antall tildelte prosjekter*
CETP 2024 (Energi og CCS)	12.09.2024 (trinn 1) og 29.01.2025 (trinn 2)	90	300	51	25	95	15
Nordisk Energiforskning (Energi)	25. mars 2025	12	ca. 40	na	34	3	6
M.era.net (Energi)	19. november 2025 (frist), vedtas i 2026	40		na		45	8
Korea (Energi)	12. mars 2025	12	123	na	44	12	4

*Tildelt beløp fordeles med 81 mill. kr fra Forskningsrådet og 14 mill kr fra Europakommisjonen

**Nordiske nettverksprosjekter, Energi deltar med 3 mill. kroner til delt 6 prosjekter.

***Energi deltar med 10 mill. kroner, 7 av prosjektene som finansieres er innen temaet "bærekraftige avanserte materialer for energi".

****2 prosjekter er hydrogenrelatert. Utlysningen ble finansiert av internasjonale midler.

Resultater

Strategisk retning

Forskningsrådet vedtok en ny porteføljeplan for Portefølje for energi og transport tidlig i 2025.²⁷

Porteføljeplanen har en tydelig sammenheng til Forskningsrådets strategi, Langtidsplanen for forskning og høyere utdanning og 21-strategiene, [Energi21](#), [OG21](#), [Maritim21](#), [Transport21](#) og [Nasjonal transportplan](#), som er viktige styringsdokumenter for porteføljen. Videre er behovene for forskningsinfrastruktur innenfor Energidepartementets ansvarsområde innarbeidet i det nye Veikartet for forskningsinfrastruktur.²⁸

Forskningsrådet er vertskap for sekretariatet for Energi2050. Sekretariatet er omorganisert som del av opprettelsen av Energi2050. Energi2050-styret er etablert og har, i samarbeid med sekretariatet, god fremdrift i arbeidet med den første Energi2050-strategien. Det første Energi2050-forumet ble arrangert 23. oktober 2025. Konferansen hadde høy deltakelse og bidro til god synliggjøring av Energi2050s rolle og mandat. Energi2050 ble åpnet av energiminister Terje Aasland, og det ble også gjennomført et frokostmøte med toppledere fra sentrale selskaper og organisasjoner innen energisektoren. Hovedtemaene for konferansen var hvordan forskning og utvikling kan styrke energiforsyningssikkerheten i Norge, Europa og globalt.

I november 2025 publiserte Energi2050 en omverdensanalyse.²⁹ Analysen konkluderer med at Norge må styrke systemforståelsen og evnen til å håndtere økende kompleksitet og målkonflikter for å opprettholde sin posisjon som en ledende energinasjon i omstillingen. Den tydeliggjør også betydningen av forsknings- og innovasjonsinnsats for å møte fremtidens sammensatte utfordringer i energisektoren. Omverdensanalysen utgjør et sentralt kunnskapsgrunnlag for det videre strategiarbeidet.

²⁷ [portefoljeplan-energi-og-transport.pdf](#)

²⁸ [Veikartet for forskningsinfrastruktur](#)

²⁹ [Ny omverdensanalyse fra Energi2050 gir innsikt i en mer urolig verden](#)

Energi2050 har etablert to ekspertgrupper innen energisikkerhet og havbunnsmineraler. I tillegg gjennomføres åpne strategiske innspillmøter i mars og april 2026, som dekker hele mandatet. Formålet er å hente innspill fra næringsliv, industri, FoU-I-miljøer og universiteter om nødvendig FoU-I-innsats innenfor mandatets teknologi- og temaområder, som grunnlag for å nå Energi2050s mål.³⁰

3.3.1 Miljøvennlig energi

Resultater, virkninger og effekter

Effekter av energiforskningen

Det ble gjennomført en studie for å belyse effekter av energiforskningen av de åtte FME prosjektene som ble avsluttet i 2025.³¹ Studien ble gjennomført av Menon og Multiconsult. Arbeidet er oppsummert i to rapporter:

- Delrapport 1: Effekter av energiforskningen. Vurdering av økonomiske og miljømessige effekter av 60 utvalgte cases som har fått støtte fra FME-ordningen samt fra prosjektfinansiering innen miljøvennlig energi og lavutslipp.
- Delrapport 2: Vurdering av FME-ordningen i lys av sentrenes egenskaper. Dette inkluderer strukturer for samarbeid, forskerutdanning, publikasjoner, flerfaglighet, internasjonalisering og øvrige resultater utover det som presenteres i delrapport 1.

Studien viser at det lønner seg å investere i forskning innen miljøvennlig energi. Med utgangspunkt i de antatt seks mest vellykkede forskningscasene der det ble gjort detaljerte effektanalyser, er det er anslått en samfunnsøkonomisk gevinst for Norge mellom 9 og 36 mrd. kroner. Av dette er om lag 5 mrd. kroner allerede realisert, mens resten må anses som potensielle forventede effekter som det er knyttet stor usikkerhet til. De globale effektene er derimot langt større.

Videre viser studien av FME-ene har egenskaper som gjør at de er spesielt godt egnet for bidrag til utvikling av robuste energisystemer, noe som er avgjørende for å håndtere fremtidige utfordringer. Det handler om å etablere en helhetlig tilnærming til både energiproduksjon og miljøpåvirkning. Menon peker på spesifikke egenskaper ved FME-ene som gjør de spesielt godt egnet for bidrag til robuste energisystemer. De fungerer som viktige plattformer for samarbeid mellom forskningsinstitusjoner, næringsliv og offentlige aktører, noe som fremmer utvikling av felles mål. Sentrene tillater langsiktige forskningsprioriteringer, som opprettholder stabilitet og kontinuitet. I tillegg fremmer FME-ene et helhetsperspektiv og tverrfaglighet, som er viktig for robusthet i energisystemer.

Vurderingen av FME-ordningen understøtter med det at FME-ene er et viktig virkemiddel innen norsk energiforskning som er synlige i samfunnet og som bidrar til en faktabasert diskusjon om energiomstillingen.

Midtveisevaluering av pågående FME-er

Av pågående FME-er ble FME Northwind midtveisvurdert i 2025. Formålet er å vurdere senterets aktivitet sett opp mot målene til senteret og suksesskriteriene for forskningssentre generelt. Ifølge fagpanelet bestående av tre internasjonale eksperter har FME Northwind:

- lagt et godt grunnlag innen forskning og innovasjon relatert til offshore vind

³⁰ Energi2050 ber om styrket innsats for energisikkerhet, [Første Energi2050-forum åpnet av Energiminister Terje Aasland](#), [Økt trusselnivå mot energisystemene krever styrket forskning og samarbeid](#), [Energi2050 ekspertgruppe om energisikkerhet](#)

³¹ <https://www.forskningsradet.no/siteassets/publikasjoner/2025/del1-effekter-av-energiforskningen.pdf>

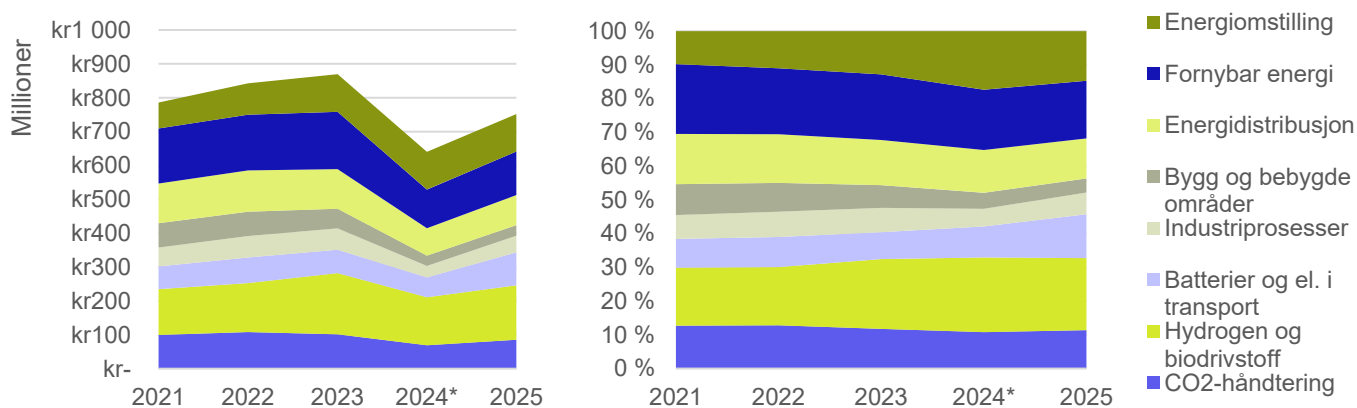
- tiltrukket seg dyktige forskere, etablert internasjonalt samarbeid og oppnådd forskningsresultater på et godt nivå
- oppnådd flere betydningsfulle resultater
- til tross for utfordrende tider for offshore vind, greid å respondere på industriens behov og opprettholde et stekt industriengasjement i senteret.
- utviklet seg til å bli et ledende kunnskapscenter innen viktige områder for offshore vind

I tillegg til de positive bemerkningene, fant også fagpanelet flere punkter for forbedring, som senteret har eller er i ferd med å iverksette. Disse dreide seg om 1) strukturert oppfølging av forskningsaktiviteter og resultater, 2) forbedring i bruken av teknologioverføringskomiteen til å engasjere industrien mer effektivt 3) styrke strategiske valg av emner for PhD-er og forskningsaktiviteter 4) bedre involvering av studentene, 5) mer strategisk tilnærming til internasjonalt samarbeid og 6) styrking av samarbeidet på tvers av arbeidspakker. I 2026 midtveisvurderes ytterligere to sentre, FME HYDROGENi og FME HyValue.

Tema-, fag, sektor- og næringsområder

Forskningsrådets satsing innenfor miljøvennlig energi har en stor tematisk bredde, og er inndelt i følgende temaområder:

- fornybar energiproduksjon (vindkraft, vannkraft, havenergi, solenergi, bioenergi og geotermisk energi)
- infrastrukturer for energidistribusjon og integrasjon av disse
- løsninger for energibruk i bygg og bebygde områder
- energieffektivisering og avkarbonisering av industriprosesser
- batteri og elektrifisering av transport
- hydrogen, hydrogenbaserte energibærere og biodrivstoff
- energiomstilling og virkninger for samfunn, klima og natur
- CO₂-håndtering (fangst, transport og lagring)

Figuren viser forbruk i sentre og prosjekter innen Miljøvennlig energi og CO₂-håndtering i absolutte og relative tall for perioden 2021-2025, fordelt på tema. *Tall for 2024 er kunstig lave på grunn av endret periodisering av regnskapet i Forskningsrådet.

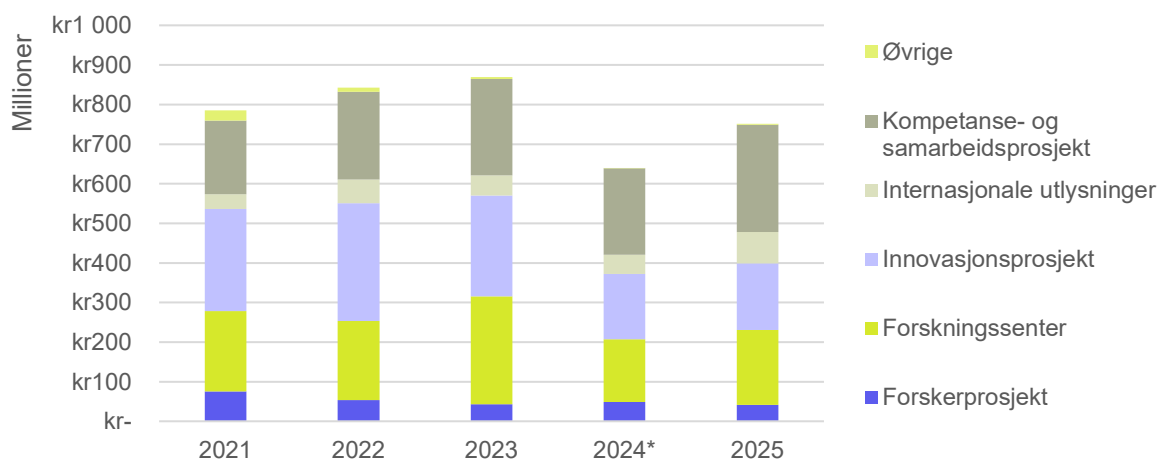
Ved overgangen fra 2024 til 2025 gikk Forskningsrådet over fra nettobudsjettering til bruttobudsjettering. Det er derfor ikke sammenlignbare tall for 2024 og 2025. Lavere forbruket i 2024 reflekterer i stor grad endret periodisering i forbindelse med denne overgangen.

Det samlede forbruket i pågående sentre og prosjekter innen Miljøvennlig energi og CO₂-håndtering var i 2025 724 mill. kroner, en nedgang på ca. 13 prosent fra 2023 som er siste sammenliknbare driftsår. Nedgangen er først og fremst i næringslivets aktivitet og skyldes ulike forhold som er nærmere belyst under temaomtalen i teksten under. CO₂-håndtering er nærmere kommentert i kapittel 1.3.2.

Oppsummert ser vi at flere prosjekter termineres underveis på grunn av manglende konkurransedyktighet for løsningene som utvikles. Dette skyldes både for høyt kostnadsnivå, manglende infrastruktur, endrede rammebetingelser og omlegging av strategi. Vi ser også at flere prosjekter mister partnere og må nedjusteres eller blir forsinket i prosessen med å få på plass nye partnere, ofte som en følge av de sammen momentene som nevnt over. Disse trendene gjør seg gjeldende både i nasjonale FoU-prosjekter og for SkatteFUNN-porteføljen.

For øvrig er det stor aktivitet i sterke FoU-miljøer innen miljøvennlig energi. Vi mottar mange gode søknader til de nasjonale utlysningene og det er svært god uttelling for norske miljøer i EUs rammeprogram og partnerskap. Søknadstilfanget er derfor samlet sett fortsatt på et nivå som gjør at vi kan tildele midler til svært gode prosjekter og med akseptable tildelingsprosjenter, illustrert med tabellene over.

Porteføljen innenfor Miljøvennlig energi omfatter hele verdikjeden fra strategisk grunnforskning innen utvalgte områder, anvendt forskning, herunder ikke-teknologisk kunnskap- og kompetansebygging, teknologiutvikling og noe innslag av pilotering av ny teknologi. Dette gjenspeiler seg i bruk av Forskningsrådets ulike søknadstyper, se figuren:

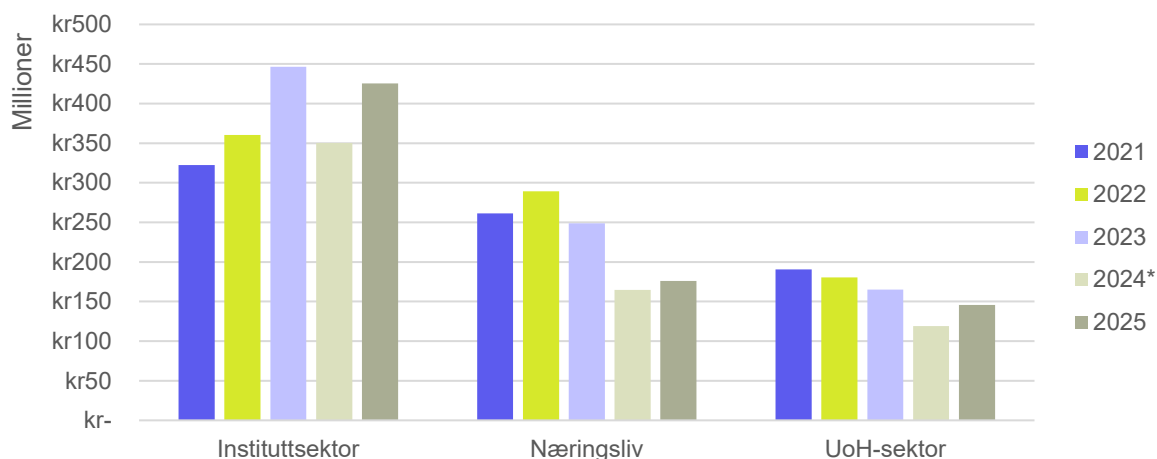

Figuren viser støtte til løpende prosjekter innen Miljøvennlig energi fordelt på søknadstyper. *Tall for 2024 er kunstig lave på grunn av endret periodisering av regnskapet i Forskningsrådet ved årsskiftet 2023/2024.

Kompetanse- og samarbeidsprosjekter og *forskningssentre* som innebærer samarbeid mellom forskningsorganisasjoner og næringsliv utgjør en vesentlig og økende andel av porteføljen.

Innovasjonsprosjekt i næringslivet søkes av næringsaktører, som oftest i samarbeid med forskningsmiljøer. Forbruket her går ned og bakgrunnen for dette er redegjort for under de ulike temaområdene lenger ned i rapporten. Grunnleggende forskerprosjekter ligger på et svært lavt nivå, litt kompensert ved at deler av porteføljen av internasjonale prosjekter også omfatter noe grunnleggende forskning. Forbruk i prosjekter som er resultat av internasjonale utlysninger øker i takt med at andelen av midler allokert til internasjonale utlysninger har økt de siste årene.

Porteføljen omfatter alle sektorer som produserer og transporterer miljøvennlig energi eller bruker energi. Søkere er i hovedsak FoU-miljøer, både forskningsinstitutter og UoH-sektoren, og aktører i næringslivet. Figuren under viser forbruket i den løpende porteføljen spesifisert på sektor. Forbruket i prosjekter ledet av aktører i instituttsektoren har økt de siste årene, men vi ser en nedgang i forbruk i prosjekter ledet av næringsliv, universiteter og høyskoler, ref. kommentarer til dette i teksten over.

Figuren viser støtte til løpende prosjekter innen Miljøvennlig energi fordelt på sektor. *Tall for 2024 er kunstig lave på grunn av endret periodisering av regnskapet i Forskningsrådet ved årsskiftet 2023/2024.

Internasjonalt samarbeid

Internasjonalt samarbeid er en sentral del av FME-ene og prosjektene finansiert gjennom nasjonale utlysninger til Miljøvennlig energi (KSP-K, KSP-S og IPN). I 2025 deltok Miljøvennlig energi i internasjonale utlysninger i Clean Energy Transition Partnership (CETP), i M.ERA.net og gjennomførte utlysninger i samarbeid med Nordisk Energiforskning, National Research Foundation of Korea og Globalstars Japan. Resultatene fra disse, resultatene fra Horisont Europa og annet internasjonalt samarbeid i 2025 som ikke involverer utlysninger er nærmere beskrevet i kapittel 1.3.5.

Oppsummering av status for de ulike temaområdene

Fornybar energi

Tre av åtte prioriterte områder i Energi 21s strategi er innenfor fornybar energi; vannkraft, havvind og solkraft. Den samlede porteføljen samsvarer godt med disse prioriteringene. I tillegg til det pågående FME-et på havvind, er det startet opp nye FME-er innen sol- og vannkraft i 2024/2025. Forskningsrådet finansierer også aktivitet innen bioenergi, geotermi og landbasert vind. Det er per i dag liten eller ingen aktivitet i porteføljen innen havenergi/bølgekraft/tidevannskraft.

Vannkraft

Det har skjedd mye spennende på vannkraftfronten i 2025. FME RenewHydro har kommet godt i gang og ansatt sine første PhD-er, hvilket forblir svært viktig for fortsatt utvikling og opprettholdelse av en konkurransedyktig næring. På europeisk nivå har vannkraftmiljøer jobbet for å bli tettere tilknyttet EUs felles strategiske veikart for ren energi (SET-planen) og har fra i år lyktes med å få en formell rolle i SET Planstrukturen. Det kan i sin tur sikre finansieringsmuligheter i rammeprogrammets fortsettelse. I tråd med norske og europeiske mål om å kunne balansere integrasjon av vind- og solkraft har vannkraftporteføljen blitt supplert med et kompetanseprosjekt innen miljøkonsekvenser av pumpekraft og to innovasjonsprosjekter omhandlende hhv. overvåking av vannveier og produksjonsplanlegging ved bruk av tungregning. Statkraftprosjektet GoHydro avsluttet nylig med gode resultater og med innført løpende frist for innovasjonsprosjekter ble oppfølgeren GoHybrid finansiert kort tid etter.

Graphic Processing Unit-accelerated optimization of hydropower

GoHydros hovedmål var å utvikle en rask og effektiv algoritme for planlegging av vannkraftproduksjon som kan brukes både for kortsiktige og langsiktige scenarier og hvor detaljnivået kan styres av brukeren. Prosjektet har utviklet og gitt verdifull erfaring med en grunnleggende ny metode for optimalisering av kraftsystemer dominert av vannkraft. Metoden er testet hos industripartnere og den nasjonale infrastrukturen for tungregning, Sigma2, valgte prosjektet som pilot for deres nyeste superdatamaskin, Olivia. Under testingen på Olivia viste den nye metoden hastighetsøkninger på opptil 200 ganger raskere enn dagens operative modeller. Den samlede konklusjonen er at GoHydro kan gi betydelige fordeler sammenlignet med dagens metoder, og bør videreutvikles for å realisere norsk vannkrafts fulle potensiale. Dette skal gjøres i det nylig bevilgede GoHybrid.

Vindkraft

Temaområdet omfatter forskning og utvikling av vindkraftteknologi, samt ikke-teknologisk relaterte prosjekter innen miljøkonsekvenser av havvind, kartlegging av ressurser og juridiske problemstillinger knyttet til konsesjon og andre prosesser i forbindelse med utbygging. I 2025 ble det totalt innvilget et kompetanseprosjekt, et samarbeidsprosjekt og to innovasjonsprosjekter innenfor temaområdene plattformdesign, konstruksjon, turbinkomponenter og fundamentering, og kartlegging og miljø- og samfunnskonsekvenser. I tillegg ble det innvilget et Grønn Plattform prosjekt, OCX, som skal utvikle, verifisere og demonstrere et fleksibelt, skalerbart og grønt vedlikeholdssystem for rask, sikker og kostnadseffektiv utskifting av hovedkomponenter på flytende vindturbiner. Det har de siste årene vært betydelig politisk oppmerksomhet rundt havvind og landbasert vind, og i 2025 utlyste Energidepartementet en konkurranse om tre prosjektområder for flytende havvind i Utsira Nord. Høye råvarepriser fører til høye kostnadsnivåer på tross av solid forskningsinnsats innen teknologi, produksjon og materialer. Forskningsrådet har i 2025 gjennomført en intern kartlegging av finansierte prosjekter innen miljø- og samfunnskonsekvenser av vindkraft, som vil stå ferdige i første halvdel av 2026. Havvind er et satsingsområde for EU og finansieringen fra EU har økt kraftig de siste årene. Det er også en rekke SkatteFUNN-prosjekter innenfor havvind.

Masseproduksjon av offshore vindkomponenter i Norge

Aker Solutions ASA er prosjekteier eller samarbeidspartner i en serie med prosjekter som går ut på å digitalisere og automatisere verftsindustrien for mer kostnadseffektiv masseproduksjon av understell eller flytere til ulike typer havvind (bunnfast og flytende). Europa mangler tilstrekkelig produksjonskapasitet for slike strukturer, og produksjonskostnadene er høye samtidig som nedgang i olje- og gassindustrien gjør at norske verft står overfor utfordringer og må tilpasse seg nye markedsområder og øke produktiviteten. AdaPfab-prosjektet har hatt som mål å utvikle en bærekraftig og kostnadseffektiv prefabrikasjonsprosess for masseproduksjon av flytere for havvindturbiner. Innovasjoner utviklet i prosjektet har spilt en avgjørende rolle i byggingen av Verdalen Production Line (VPL) som gir industripartnerne mulighet til å konkurrere nasjonalt og internasjonalt. Aker Solutions er også prosjekteier i WINDRISE, et Grønn plattform prosjekt som samler ledende norske aktører i verdikjeden for bærekraftig og oppskalert produksjon, transport og installasjon av bunnfaste havvindunderstell. Lokal masseproduksjon av offshore vindkomponenter og understell i Norge styrker robustheten og konkurranseevnen til den norske forsyningskjeden for offshore vind generelt, samtidig som det bidrar til robusthet i forsyningskjeden over hele Europa. Resultatene er et godt eksempel på hvordan industriaktører bruker forskning for å gå inn i nye forretningsområder med nye produkter og forbedrede tjenester.

Solenergi

Porteføljen har de siste årene dreid fra i hovedsak å bestå av prosjekter om av materialer til solpaneler til å handle om nedstrømsaktiviteter som bygningsintegret sol, agri-PV (solkraft kombinert med landbruk), forskning på planlegging, drift og vedlikehold av store solparker og utvikling av konsepter for flytende PV-anlegg (FPV). Porteføljen består av både Innovasjonsprosjekter i næringslivet og kompetanseprosjekter, samt et FME-senter.

Porteføljen preges imidlertid av at bransjen har hatt store utfordringer de siste årene, og flere prosjekter har blitt avsluttet før tiden. Fram til for noen år siden var det særlig bedrifter som produserte materialer til solpaneler som hadde vanskeligheter. Utfordringen der var at kinesiske produsenter gjennom mange år har utkonkurrert produsenter i Europa, norske Norsun var en av de siste som måtte gi opp denne produksjonen. Men de siste årene har også aktører som jobber med installering og drift av solpaneler i privathusholdninger i Norge fått store problemer. Dette har særlig vært påvirket av strømstøtteordningene fram til 2025, og fra 2025 Norgespris. Flere av de bedriftene som hadde bygget opp stor aktivitet på dette feltet er nå borte eller driver i veldig nedskalert virksomhet.

Det ble i 2025 bevilget tre nye innovasjonsprosjekter innen hhv solparker, solpaneler på tak og flytende solkraft, samt ett kompetanseprosjekt innen flytende sol. FME-senteret Susoltech ble avsluttet i 2025 mens FME-Solar startet opp. Begge disse FME-sentrene har IFE som vertsorganisasjon og samler store deler av norske bedrifter og forskningsmiljøer som jobber med solkraft. Internasjonalt er det fremdeles stor vekst innen solkraft, og solenergi utgjør nå en stor andel av produsert fornybar energi globalt. Norske bedrifter som Scatec, Fred Olsen og Equinor er viktige aktører innen det internasjonale markedet for storskala anlegg.

ENHANCED ENVIRONMENTAL RESILIENCE FOR OS FPV SYSTEM (EROS) – ikke tilgjengelig i prosjektbanken enda.

Ocean Sun har i 2025 fått et nytt innovasjonsprosjekt for flytende solkraft. De har et konsept som har vist høy ytelse og effektiv kjøling. Samtidig endres solmoduler raskt, noe som krever tilpasninger for å sikre driftssikkerhet over tid. EROS utvikler en trygg metode for å ta i bruk nye modulgenerasjoner i Ocean Sun-systemet, med fokus på tre påvirkninger fra miljøet: bølger, vann/fukt og støv/tilsmussing. Prosjektet skal løpe fra 2026 til 2029 og skal bl.a. bygge og teste en sammenkoblet modell for vind, bølger og temperatur.

Bioenergi

Området omfatter foredling og produksjon av biomasse til fornybar energi, samt biokarbon til bruk som reduksjonsmiddel i metallindustrien. Prosjektene har de siste årene endret seg fra produksjon og bruk av skogsbasert restvirke til varmemål til utvikling av bioraffineri-løsninger med samproduksjon av bioenergi og andre biobaserte kjemikalier og produkter. Det er videre et økende fokus på bærekraftig bruk og utnyttelse av flere typer bioressurser (marint, landbruk, skog og avfall). I 2025 ble det ikke bevilget noen nye søknader innen bioenergi i de nasjonale utlysningene For Biodrivstoff, se egen omtale under temaområde hydrogen og biodrivstoff

AEOLUS+ New generation digital wood stoves

Fremtidens vedovner må kunne oppfylle stadig strengere nasjonale og internasjonale krav til utslipp av skadelige gasser og støvutslipp. Dette er særlig viktig i tettbygde områder hvor støvutslipp fra eldre ovnstyper kan utgjøre et problem for lokalt miljø. Ovnsprodusenten Jøtul har i samarbeid med blant andre Sintef Energi i 2025 ferdigstilt et prosjekt som har utviklet nye rentbrennende multi-fuel ovner (ved/pellets) som kobles opp mot en skybasert KI-applikasjon som gir brukeren tilbakemeldinger for optimal bruk og utnyttelse. Dette bidrar til reduserte støvutslipp, mer effektiv energiutnyttelse og muliggjør utnyttelse på lave effektnivåer.

Geotermisk energi

Temaområdet handler i hovedsak om prosjekter innen grunn geotermisk energi og energilagring, med noen få prosjekter innen dyp geotermisk energi og brønnteknologi. Det ble ikke innvilget noen nye kompetansebyggende eller innovasjonsprosjekter på området i 2025. Norge har imidlertid deltatt aktivt i ERA-Net Geothermicas utlysninger i perioden 2019-2022 og finansiert norsk deltakelse fra både instituttsektoren og næringslivet i flere internasjonale prosjekter. Fra 2022 ble aktiviteten i ERA-Net Geothermica overført til CETP (Clean Energy Transition Partnership), og Norge har deltatt i årlige utlysninger siden 2022 og vil fortsette å delta i utlysninger på området i 2026.

Geotermisk energilagring som en muliggjører for avkarboniserte integrerte energisystemer

Et internasjonalt samarbeidsprosjekt som ble bevilget av ERA-Net Geothermica og ERA-Net SES Executive Board i juni 2022. Prosjektet ledes av Sintef Energi, som samarbeider med flere internasjonale partnere. Hovedmålet med prosjektet er å utvikle et implementerbart modelleringsrammeverk for å demonstrere effekten av sektorkobling og integrering av geotermiske ressurser, varmepumper, variable fornybare energikilder og termisk energilagring for å akselerere overgangen til et fullstendig avkarbonisert energisystem i Europa og USA. Prosjektet skal ferdigstilles i 2026.

Infrastrukturer for energidistribusjon og integrasjon av disse

Energidistribusjon handler både om distribusjon av energi gjennom kraftnettet og om distribusjon av varme. Prosjekter som tar for seg varme er sortert under temaområdene *Energibruk i bygg og bebygde områder* og *Energieffektivisering og avkarbonisering av industriprosesser* avhengig av den primære sektoren for anvendelse.

Energidistribusjon; et integrert og digitalisert strømnett

Temaet er innrettet mot å knytte sammen brukere, prosumenter og produsenter av elektrisk energi (kraft) og relaterte tjenester på en sikker, robust og effektiv måte. Det omfatter transmisjons- og distribusjonsnettet, samt offshore-overføringsnett. FME SecurEL har kommet godt i gang i sitt første av åtte år med forskningsaktiviteter, tre piloter og etablering av infrastruktur, rutiner og samarbeidsflater. Temaområdet omfatter også et pågående Grønn plattform-prosjekt (NextGrid) og et Pilot-E prosjekt (MaksGrid) med fokus på optimalisering og digitalisering av strømnettet.

I 2025 ble det innvilget fem nye kompetansebyggende prosjekter (KSP-K) og fire innovasjonsprosjekter (IPN) innenfor dette temaområdet. Prosjektene dekker bredt tematisk, fra utvikling av neste generasjon av kraftkomponenter og innfasing av miljøvennlige isolasjonsgasser i disse til etablering av systemkunnskap for effektivt samspill av det nordiske strømnettet. I tillegg ble det innvilget et Grønn Plattform prosjekt, B-READY, som skal utvikle neste generasjons smarte batterisystemer for å styrke strømnettet og øke forsyningssikkerheten ved blant annet samhandling av batterier på tvers av nettanlegg, kraftprodusenter og i elektriske busser.

Temaområdet bidrar til å sikre strømforsyningssikkerhet og legge til rette for bærekraftig elektrifisering av samfunnet gjennom kunnskap, innovasjon og løsninger for det eksisterende og fremtidige strømnettet. I 2025 fortsatte forskning og innovasjon innen energisystemområdet å fokusere på utvikling av (1) et smart, fleksibelt og optimalt utnyttet kraftnett med høy pålitelighet som tilrettelegger for økt integrering av fornybare energikilder, både on-shore og off-shore og (2) utnyttelse av fleksibilitet for å møte det økende energi- og effektbehovet i samfunnet.

Et digitalisert og sikkert kraftnett er en avgjørende forutsetning for omleggingen til lavutslippssamfunnet. Digitalisering gir store muligheter for effektivisering og verdiskaping, men også nye utfordringer knyttet til cybersikkerhet og sårbarhet. Relevant forskning og innovasjon, målrettet samarbeid og deling av kunnskap er nødvendig for å møte disse utfordringene. Forskningsrådet har kontinuerlig fokus på cybersikkerhet i energisektoren og mulighetene for å styrke porteføljen på dette området, bl.a. gjennom FoU-aktivitetene knyttet til samfunnssikkerhet. Vi har også økt fokus på FoU- aktiviteter som styrker motstandsdyktighet mot menneskeskapt trusler (sabotasje o.l.) i lys av den spente geopolitiske situasjonen.

New gases for GIS - long-term reliability and fundamental understanding of insulation properties Prosjektet har bidratt til etablering og formidling av kunnskap om alternative isolasjonsgasser som kan erstatte den miljøbelastende SF6 gassen i gassisolert koblingsutstyr i kraftnettet. Prosjektet har kombinert eksperimentelle og numeriske metoder for å undersøke elektriske utladninger, aldring og kjemisk stabilitet i nye gassblandinger, samt utviklet simuleringsverktøy og analyseteknikker for å støtte overgangen til SF6-frie løsninger.

Energibruk i bygg og bebygde områder

Porteføljen består av både innovasjonsprosjekter og kompetanseprosjekter og mesteparten av aktiviteten er rettet mot forbedrede løsninger for varme, kjøling, ventilasjon og energilagring inkludert smartere styring av disse funksjonene. I tillegg til disse 3-4-årige prosjektene, har Forskningsrådet også de siste 8 årene finansiert en betydelig aktivitet på området i FME-en ZEN – Zero Emission Neighbourhoods. Dette senteret ble avsluttet i 2025. Norsk deltakelse i EU-prosjekter på området har vært økende, og spesielt innenfor smarte byer og områder har norske miljøer lyktes godt. I 2025 ble det bevilget 2 nye KSP-prosjekter innen bygg/områder, samt ett nytt IP-N prosjekt.

ELTERM: Kombinerte Elektriske og Termiske Mikrogrid

Sol- og vindenergi er variable og uregulerbare energikilder. For å optimere utnyttelse av disse kildene må en ha mulighet for lagring av den produserte energien som ikke benyttes direkte videre i andre formål. Prosjektet ELTERM ledet av Norconsult, i samarbeid med NTNU, Norce og KTH utvikler i dette prosjektet modeller for samspill mellom termiske og elektriske energikilder og lagringsløsninger som best kan tilpasses det tidsvarierende effekt- og energibehovet for bygg og tilhørende mikrogrid på en kostnadseffektiv måte. Videre arbeides det med å etablere modeller for å kvantifisere usikkerheten for de ulike deler av energisystemet, påvirkning av lastprofiler for å redusere effekt- og energibehovet samt utvikle fleksible og effektive styringssystemer.

Energieffektivisering og avkarbonisering av industriprosesser

Området energieffektivisering og avkarbonisering av industriprosesser er sentralt for å nå norske klimamål og øke norsk næringslivs konkurransekraft. Temaområdet består av både innovasjonsprosjekter og kompetanseprosjekter med aktivitet innen skog-, metall- og datasenterindustri, i tillegg til varme- og kuldeprosesser. I 2025 ble det innvilget tre kompetanseprosjekter relatert til bærekraftige datasentre, utslippsfrie karbonmaterialer og modellering av elektriske smelteovner. Det ble også innvilget ett innovasjonsprosjekt relatert til utnyttelse av industriell overskuddsvarme fra aluminiumsproduksjon. FME ZeMe startet opp i 2025 og har som mål å utvikle kunnskap og teknologier som norsk metallurgisk industri trenger for å bli klimanøytral innen 2050.

Ettersom fjorårets årsrapport og porteføljeanalyse synliggjorde nedgang i tilsøking og aktivitet innen hhv. energieffektivisering i bygg og industri utover norsk metallindustri – på tross av forsøk på å prioritere dem i ulike utlysninger – har dette området vært viet ekstra oppmerksomhet i 2025. Årsakene til nedgangen er trolig sammensatte, men vi ser for både bygg- og industrisektoren at kravene til kontantfinansiering fra næringslivet i de benyttede søknadstypene (KSP-K) kan ha virket begrensende på tilsøkingen. Porteføljestyret for energi og transport har besluttet å gjennomføre en pilot rettet mot energi-effektivisering i bygg og industri i 2026, uten krav til kontantfinansiering. Hensikten er å nå bransjer som mangler lokomotivbedrifter og tradisjoner for forskning og vi får verdifull erfaring med bruk av samarbeidsprosjekter for teknologiutvikling.

SAFECI - Identifikasjon og forbedring av elektriske forhold i smelteovner

I samarbeid med aktører fra ferrolegeringsindustrien har NORCE og NTNU hatt som mål å forbedre energieffektiviteten til elektriske smelteovner gjennom bedre forståelse av de elektriske forholdene i ovnene. SAFECI-prosjektet har resultert i nye målemetoder og modeller som gir industrien bedre beslutningsgrunnlag for styring av ovnsdrift, med mer stabil produksjon og lavere energiforbruk. Ved prosjektslutt hadde to industripartnere tatt metodene i bruk i egne anlegg. Prosjektet har samtidig bidratt til betydelig kompetanseutvikling i både forsknings- og industrimiljøene, og lagt grunnlaget for videre forskning i oppfølgingsprosjektet SAPHIRE.

Batteri og elektrifisering av transport

Temaområdet batteri og elektrifisering av transport har sitt tyngdepunkt i nye batterimaterialer, men har også prosjekter på celleproduksjon, batterimoduler, lading, sikkerhet, batterirom, gjenbruk og materialgjenvinning. Temaområdet domineres av innovasjonsprosjekter, men har også en del kompetansebyggende prosjekter og

forskerprosjekter. I 2024 ble det i tillegg bevilget 8-årig finansiering til det nye FME Battery. Forskningsrådet finansierer også batteriforskning gjennom ordningene Grønn plattform og ulike åpne satsninger, inkludert forskningsinfrastruktur.

Den norske batteriindustrien har den senere tiden møtt flere utfordringer, spesielt på grunn av den globale konkurransen og usikkerheten i markedet. Europa har som mål å utvikle en bærekraftig og uavhengig batteriverdikjede, men Kinas overkapasitet for celleproduksjon og effektene av USAs satsing IRA har skapt et tøft marked for de norske aktørene. Til tross for disse utfordringene er det mange aktører som gjør det bra i andre deler av verdikjeden for batteri. Et eksempel er aktører som bygger og leverer batterisystemer for elektrifisering av skip. På dette området er ZEM og Corvus viktige virksomheter. For et år siden fryktet vi at endringene i batterimarkedet også ville påvirke prosjektporteføljen til Forskningsrådet. Foreløpig har dette ikke slått til. Tvert imot mottok vi rekordmange IPN-søknader i 2025.

Norsk forskning kan gi elbiler med 1000 km rekkevidde – SAIL/SiliconX-prosjektene

Prosjektet har arbeidet med utvikling av et nytt materiale som kan øke mengden energi som lagres i batterier. IFEs batterisatsing fokuserer på utvikling av silisium som materiale i den negative elektroden i litium-ionebatterier. Silisium kan lagre opptil ti ganger så mye strøm som det materialet som brukes i den negative elektroden i dag - grafitt. Dette materialet har tidligere blitt testet i tynnfilm-elektroder, hvor det har gitt veldig lovende resultater. I SAIL fortsatte utviklingen av dette materialet – SiNx - mot mer kommersielt relevante partikkelbaserte elektroder. Utviklingen av SiNx materialet og arbeid med oppskalering og kommersialisering er videreført i to prosjekter finansiert av Forny2020.

Hydrogen og hydrogenbaserte energibærere

Forskningsrådets portefølje innenfor området hydrogen og hydrogenbaserte energibærere er på et lavere nivå i 2025 enn tidligere. I 2025 ble temaområdet supplert med ett innovasjonsprosjekt og ett kompetansebyggende prosjekt. Det var til sammen tre søknader på disse to søknadstypene og viser klart lavere aktivitet fra hydrogenaktørene. Det ble imidlertid innvilget et Grønn plattform (GP)-prosjekt. Det lykkes også å få innvilget fire mindre prosjekter gjennom CETP, to av disse fra industriaktører og to fra forskningsorganisasjoner. I tillegg ble det innvilget to små hydrogenprosjekter i en samarbeidsutlysning mellom Forskningsrådet og National Research Foundation i Korea.

De to hydrogenentrene (FME) innen hydrogen og hydrogenbaserte energibærere som ble etablert i 2022 utgjør en stor og viktig del av den totale aktiviteten innenfor området. De gjennomførte en egenevaluering i 2024 og rapporterte oppfølging av denne i 2025. På grunn av mindre offensivt marked innen hydrogen enn forventet, har noen brukerpartnere trukket seg fra sentrene. Dette har medført endret prioritering av aktivitetene i spesielt det ene senteret, men de opprettholder fremdeles Forskningsrådets krav til brukerfinansiering

Porteføljen omfatter i stor grad produksjon, distribusjon/lagring og bruk i tillegg til noe på sikkerhet. I 2025 ble det ytterligere påfyll av produksjon, men i større grad enn tidligere fokus på nye retninger, blant annet naturlig hydrogen og fotokjemisk produksjon. GP prosjektet vil se på nye verdikjeder for naturgass eller biogass til industrielle produkter, inklusiv hydrogen og kompetanseprosjektet fokuserer på sikkerhet rundt bruk av ammoniakk.

Generelt gjør norske aktører det svært godt i EU. I 2025 fikk blant annet den norske Hydrogen Valley NORHyWay støtte fra Clean Hydrogen JU og både NEL og Hystar mottok betydelige midler fra EU Innovation fund.

Safe Hydrogen Fuel Handling and Use for Efficient Implementation 2

Prosjektet som handler om sikkerhet, ble avsluttet i 2025. Det har vært et utstrakt samarbeid mellom flere forskningsorganisasjoner og en rekke industripartner, og prosjektet har levert eksperimentelle data, numeriske modeller og rammeverk for risikovurdering om hydrogen. Kunnskapen som er oppnådd vil brukes videre i nye forskningsprosjekter og resultatene kan anvendes av relevante myndigheter til styring og tilsyn med sikkerhetsaspekter ved bruk av hydrogen. I tillegg til publikasjoner vil rapporter bli tilgjengeliggjort, og prosjektet har etablert en betydelig database med eksperimentelle resultater. Kunnskap fra prosjektet er blant ført videre til EU-prosjektet SH2IPS.

Biodrivstoff

Temaområdet omfatter bærekraftig utnyttelse av bioressurser til fornybart drivstoff gjennom ulike konverterings- og fordelingsprosesser. Flere store kompetanse- og forskerprosjekter har blitt avsluttet, mens det har kommet til flere nye innovasjonsprosjekter. Forskningen i FME-et Bio4Fuels er sentral og utgjør om lag 40% av den totale aktiviteten. Denne innsatsen er meget viktig da innfasing av fornybart biodrivstoff er viktig for oppnåelse av norske og europeiske klimamål. Bio4Fuels ble avsluttet i 2025. Kravene til innfasing av biodrivstoff omhandler ikke bare landtransport. Det er også innført tilsvarende krav til innfasing innen luftfart og marin sektor, noe som stadig får økt fokus da disse sektorene har få andre fornybare alternativer. Satsingen innen EU på biodrivstoff er betydelig og IEA påpeker viktigheten av biodrivstoff for å nå 1,5 graders målet. Norske forskningsmiljøer gjør det meget bra i EU-sammenheng innen biodrivstoff og deltar i (og leder) flere større Horisont Europe prosjekter innen biodrivstoff.

Microbial BioFuel Factories – Sustainable biofuel for the future

Utvikling av biodrivstoff for luftfart og maritim sektor basert på maritime bioressurser
Oppstartsbedriften Genofuel har arbeidet med utvikling av bakteriell butanol produksjon basert på primært makroalger som primær bioressurs. Dette skal så fungere som et drop-in-drivstoff innen luftfart og maritim sektor. Prosjektet har vært avgrenset til selve konverteringen av råstoffet til rå-butanol inkl. oppskalering. Forskningen har fokusert på å forbedre effektiviteten av bakteriell butanolproduksjon gjennom nye teknologier og bruk av genmodifiserte mikrober. Prosjektet ble avsluttet i 2025 og Genofuel arbeider nå videre med de neste trinn i utviklingen til ferdigstilt biodrivstoff til bruk i luftfart og marin sektor.

Energiomstilling og virkninger for samfunn, klima og natur

Prosjektporteføljen innen energiomstilling og virkninger for samfunn, klima og natur, samt FME-ene på området, har i 2025 fortsatt å stimulere til økt samarbeid, struktur og vitenskapelig kvalitet på forskning som kan gi en raskere, mer rettferdig og helhetlig energiomstilling – med hensyn til både samfunn og natur. Porteføljen er tematisk bred og inkluderer blant annet miljøkonsekvenser av havvind, sammenhenger mellom reindrift og utbygging av energiinfrastruktur, energisystemmodellering, regulatoriske rammeverk, forbrukeratferd og involvering, samt nye forretningsmodeller. I tillegg har det blitt noe større oppmerksomhet rundt samfunnssikkerhet og beredskap i energiyemed de siste par årene, en trend vi antar vil fortsette gitt geopolitikken.

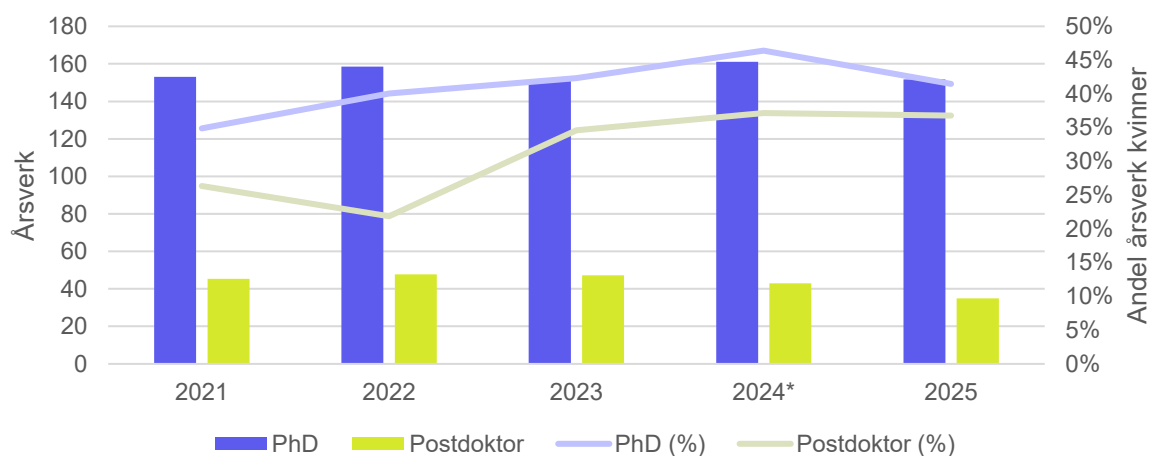
Porteføljen er i 2025 utvidet tematisk blant annet gjennom prosjekter som TraCES og RENOVATE. Disse vil arbeide med å forstå hvordan Norge vil påvirkes av omstillingen olje- og gassindustrien står overfor i møte med globale og nasjonale klimamål. TraCES fokuserer på hvordan investeringer i avkarbonisering og utvikling av nye industrier som havvind, hydrogen og CO₂-lagring vil påvirke norsk sokkel og kompetansebehov, mens RENOVATE vil undersøke ulike regioners sårbarhet og tilpasningsevne til energiomstillingen med vekt på arbeidsplasser og lokal økonomi. Avslutningsvis er det nylig avsluttede *Stress-testing the Norwegian economy* relevant, da det har analysert hvordan et 1,5°C-scenario påvirker energimarkeder og norsk økonomi.

Stress-testing the Norwegian economy: The effects of the 1.5°C scenario on global energy markets and the Norwegian economy

Prosjektet har undersøkt hvordan et 1,5°C-scenario vil påvirke globale energimarkeder og norsk økonomi gjennom omfattende modellstudier. Analysene viser at det er nødvendig med svært strenge tiltak for å nå klimamålet, blant annet en reduksjon på over 90 % i global bruk av fossile brenslere innen 2050. Modellene indikerer at oljeprisen vil kunne stige dersom tiltakene rettes mot tilbudssiden, noe som kan øke nåverdien av norske oljeinntekter, til tross for lavere produksjon. Videre har prosjektet sett på mulighetene for utvidelse av hydrogenmarkedet, som gir viktige bidrag til utslippsreduksjon. Det er likevel ikke tilstrekkelig alene; både kostnadsreduksjoner og insentiver må til for å oppnå betydelige resultater. Utfasing av petroleumsvirksomheten i Norge vil gi en permanent nedgang i BNP, men effekten på Fastlands-Norge er moderat og kan dempes med aktiv pengepolitikk, og ved at konkurranseevnen og sysselsettingen i andre eksportnæringer styrkes. Prosjektet har også undersøkt rebound-effekter av energieffektivisering.

Forskerutdanning

Forskningsrådet fyller kompetansegapet i sektorer relevant for energi primært gjennom målrettet finansiering av forskningsdrevet kompetanseoppbygging på strategisk viktige områder, hovedsakelig gjennom FME-ene og Kompetansebyggende prosjekter for næringslivet. Felles for begge virkemidlene er at industrien selv er med på å definere problemstillingene det forskes på, og særlig KSP-ene åpner for tematisk spissing.

Figuren viser antall årsverk innen miljøvennlig energi utført av doktorgrads- og postdoktorstipendiater og tilhørende kvinneandel 2021-2025

For energiområdet som helhet ble det i 2025 finansiert 187 årsverk fordelt på henholdsvis 152 årsverk doktorgradsstipendiater og 35 årsverk postdoktorstipendiater, jf. figuren over. Antall årsverk for doktorgradsstipendiater er marginalt ned fra 2024, men med etterslep i rapportering fra prosjektene er nivået antakelig ganske likt. I tillegg har det vært noen forsinkelser i ansettelse i de nye FME-ene, hvilket er normalt med tanke på de tunge prosessene som er gjeldende i akademien. Nedgangen i antall årsverk for postdoktorstipendiater fortsatte i 2025. Denne trenden er tidligere omtalt og skyldes prioritering av PhD-er og forskyvning bort fra forskerprosjekter. I tillegg har det vært politisk fokus på reduksjon av midlertidige ansettelse, mens kostnadene knyttet til rekrutteringsstillinger har økt uten tilsvarende vekst i budsjetter.

Kjønnsfordelingen i porteføljen er merkbart forbedret siden 2021/2022. Det er et direkte resultat av systematisk arbeid både fra institusjonene selv, sentre og prosjekter. Dessuten har Forskningsrådet i flere år løftet tematikken i dialog med brukerne. Fra og med 2023 er andelen kvinnelige PhD-er over 40 prosent. Blant postdoktorer skal det små endringer til for å gjøre utslag i statistikken, men andelen kvinner har vært over 35 prosent i samme periode, opp fra 20-25 prosent i 2021/2022.

SkatteFUNN Miljøvennlig energi og CO2-håndtering

Det kom inn 227 søknader i 2025, en oppgang på 6 prosent fra 2024. Dette er 7,7 prosent av alle nye SkatteFUNN søknader i 2025. Det ble godkjent 184 nye prosjekter. For nye godkjente prosjekter er digitalisering klart største tema med 20 prosent (9 prosent i 2021), batterier 10 prosent, strømnnett og havvind 9 prosent hver og energifleksibilitet 8 prosent. Det er godkjent 12 nye prosjekter innen CCSU og totalt 20 pågående CCSU prosjekter. Det ble godkjent 2 prosjekter knyttet til kjernekraft.

Det er mange energirelaterte prosjekter som er knyttet til andre sektorer som transport, maritim, miljø bygg, anlegg og eiendom, samt prosess og foredling som ikke kommer frem i porteføljen til Energi. Det er en klar øking i prosjekter innenfor digitalisering, bruk av KI, IoT og nye datadrevne algoritmer. Dette ser vi i hele verdikjeden. Spesielt digitalisering knyttet mot strømnettet, energibruk, markedsforståelse, krafthandel og muligheter innen reservekraft segmentene. Land og havvind står for 12 prosent av nye prosjekter mens dette utgjorde 16 prosent i 2021. Vi ser færre søknader og mindre interesse innen vannkraft 2 prosent (8 prosent i 2021), bølge og tidevann 1 prosent (3 prosent i 2021).

Gjennomføringsevnen innen grønne energiprojekter som hydrogen, batterier og vindkraft er nedadgående med mange prosjekter som ikke når målsetninger, forsinkes, avbrytes og selskaper som oppløses. Vanskelig finansiering, usikkerhet i markedet og økte kostnader er det vanligste årsakene. Vi ser prosjekter på tjenester rundt effektiv strømbruk som er terminert med begrunnelse i innføringen av Norgespris og usikkerhet i fremtidige strømpriser og forbrukeradferd.

3.3.2 Petroleum

Petroleumsvirksomheten er Norges største næring målt i verdiskaping, statlige inntekter, investeringer og eksportverdi.³² Petroleumsforskningen, herunder forskning på geologi og undergrunnsforståelse, er viktig for å øke verdiskapingen og kunne realisere de gjenværende ressursene på norsk sokkel på en bærekraftig måte.³³ Betydningen av norsk gass for energisikkerhet i Europa har økt som følge av krigen i Europa. Sokkeldirektoratet anslår at norsk gass står for omtrent 30 prosent av EUs gassforbruk, og Norge er den største leverandøren til Europa etter bortfall av russisk gass.³⁴

Temaområdet petroleum er avgrenset til olje- og gassvirksomhet, og alle prosjekter i porteføljen skal ha kobling til problemstillinger tilknyttet petroleumsvirksomheten i åpne områder på norsk kontinentalsokkel. For problemstillinger knyttet til sikkerhet i norsk petroleumindustri er også landanleggene relevant. Ny teknologi og kunnskap, og evnen til å ta dette i bruk raskt, vil bli avgjørende for en effektiv og bærekraftig ressursforvaltning og for å holde kostnader og miljøbelastning nede, redusere CO₂-utslipp kraftig, og kontinuerlig forbedre sikkerheten offshore.

Resultater, virkninger og effekter

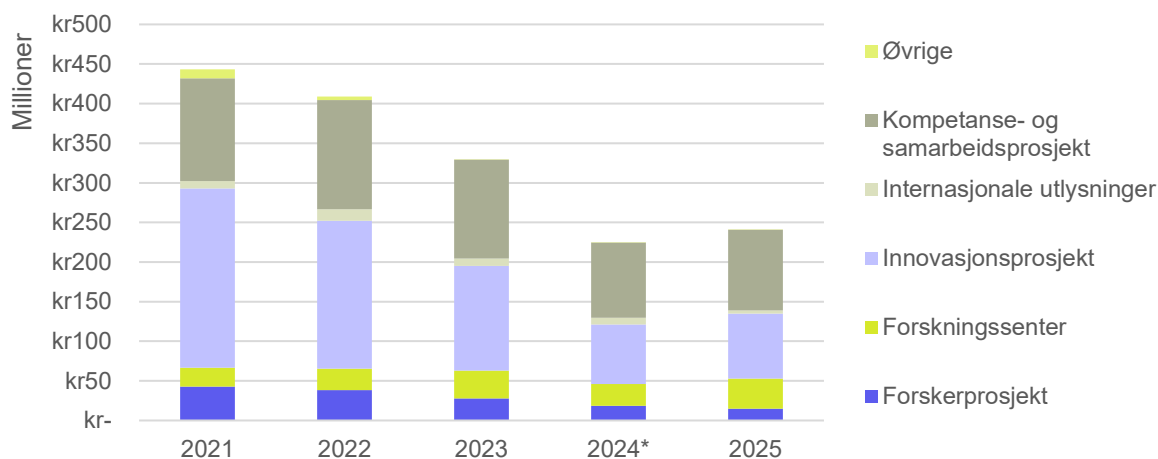
Forskningsskapasitet

Porteføljen innenfor petroleum strekker seg fra forskning, utvikling til innovasjon med en tyngde på anvendt forskning og innovasjon. Den samlede aktiviteten i porteføljen dekker strategisk grunnforskning, kunnskap- og kompetansebygging, anvendt forskning, teknologiutvikling og pilotering av teknologi.

³² [Prop. 1 S \(2025–2026\)](#)

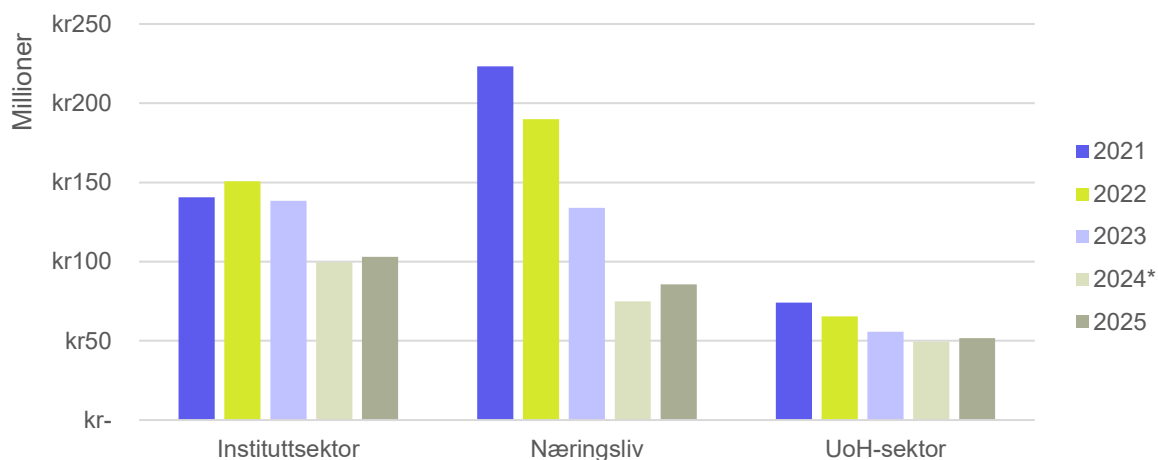
³³ Langtidsplan for forskning og høyere utdanning 2023–2032. [Meld. St. 5 \(2022–2023\)](#)

³⁴ [Sokkelåret 2025 - Sokkeldirektoratet](#)

Figuren viser støtte til løpende petroleumprosjekter fordelt på søknadstyper

Samarbeid mellom forskningsorganisasjoner og næringsliv har vært vektlagt. Dette vises ved en vesentlig andel av *kompetanse- og samarbeidsprosjekter* og *forskningscentre* slik figuren over viser. *Forskningscentrene* har spesielt ledet til et bredt, nasjonalt samarbeid mellom forskningsorganisasjoner og næringsliv. *Innovasjonsprosjekt i næringslivet* søkes av leverandørindustrien og omfatter både prosjekter med omfattende forsknings- og utviklingsinnhold (FoU) og prosjekter som skal teste ut ny teknologi (tidligere DEMO2000). En viktig målsetning er ny teknologi og kunnskap som er tilgjengelig på et marked, der norsk sokkel er førstegangsmarked. Teknolog utviklingen i leverandørindustrien bidrar i tillegg til eksport og til kompetanseoverføring til nye næringer.

Figuren viser støtte til forskning, utvikling og innovasjon innenfor ulike sektorer. Små bidrag til øvrige sektorer er ikke tatt med.

I perioden 2021-2025 har det vært en total nedgang i forskningsinnsatsen innenfor petroleum illustrert med figuren over. Dette skyldes flere forhold. Regjeringen innførte tiltakspakker for å håndtere de økonomiske konsekvensene av koronautbruddet i 2020. Tiltakspakkene førte til en større forskningsinnsats i næringslivet i perioden 2021-2022, og andelen innovasjonsprosjekter var høy. I perioden 2021-2025 har de ordinære bevilgningene fra departementene blitt redusert. Tidligere finansiering fra Kunnskapsdepartementet er blitt faset ut, og finansieringen fra Energidepartementet har også blitt redusert i perioden. Dette har medført en strammere prioritering av utlysninger, som blant annet har medført lavere andel forskerprosjekter.

Forskningsrådet har vektlagt å styrke forskning på samfunnsikkerhet og beredskap i 2025.³⁵ Det startes fire nye prosjekter som omhandler sikkerheten på norsk sokkel. Spørsmål som belyser geopolitikk, trusler for

³⁵ 140 millioner til forskning på samfunnsikkerhet og beredskap

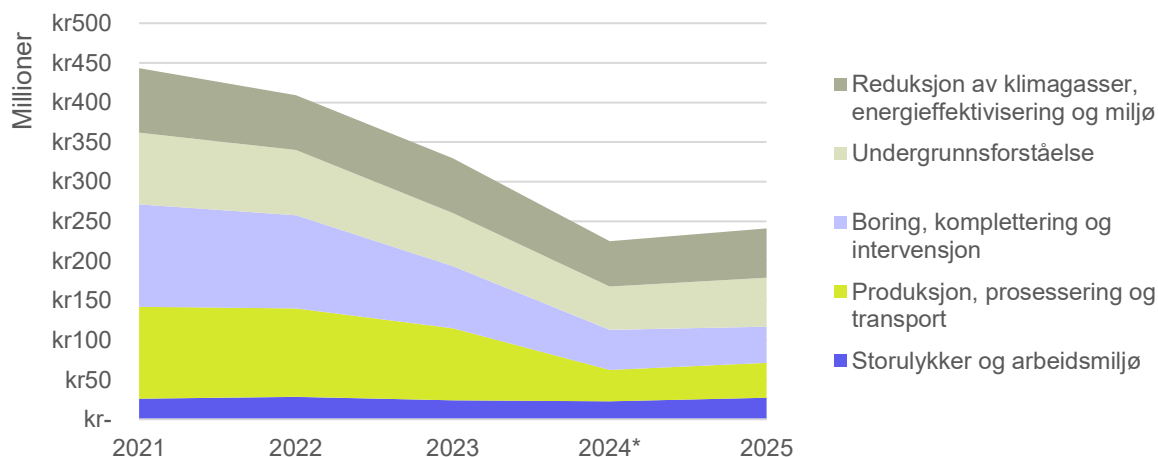
kritisk infrastruktur til havs, metodikk for overvåkning og hvordan sikkerheten kan ivaretas er viktig tematikk i prosjektene. Prosjektene har til dels en tverrfaglig tilnærming til problemstillingene, der samfunnsvitenskap og teknologiske fag kombineres. En fortsatt satsing på teknologiutvikling i leverandørindustrien er av høy prioritet, men søknadstilfanget til innovasjons- og demonstrasjonsprosjekter har dessverre vært synkende de siste årene. Det er imidlertid et godt samarbeid mellom forskningsorganisasjoner, leverandører og operatører på norsk sokkel i forskningssentre og kompetanseprosjekter.

De to pågående petrosentrene innenfor undergrunnsforståelse, National Centre for Sustainable Subsurface Utilization of The Norwegian Continental Shelf (NCS2030) og Centre for Sustainable Subsurface Resources (CSSR), er nå halvveis i prosjektperioden og har høsten 2025 gjennomgått en underveisvurdering av et fagpanel bestående av tre internasjonale eksperter for å vurdere sentrenes måloppnåelse i forhold til suksesskriteriene til denne type forskningssentre. Panelet peker på at begge sentrene er godt drevne, med en solid forskningsaktivitet og gode resultater når det gjelder vitenskapelig publisering. Sentrene har imidlertid også noen områder der det er rom for forbedring. Spesielt NCS2030 har utfordringer når det gjelder prioritering og innovasjonsarbeid. Innspillene fra fagpanelet vil bli fulgt opp av administrasjonen ved en site visit til begge sentrene våren 2026, før nye kontrakter for resterende prosjektperiode utformes.

Tema-, fag, sektor- og næringsområder

Den målrettede petroleumsforskningen og -teknologiutviklingen omfatter tematikk i tråd med OG21-strategien:

- Reduksjon av klimagasser, energieffektivisering og miljø
- Undergrunnsforståelse
- Boring, komplettering, intervensjon og permanent avstengning av brønner (P&A)
- Produksjon, prosessering og transport
- Storulykker og arbeidsmiljø

Figuren viser støtte til løpende petroleumsprosjekter fordelt på temaområder *Tall for 2024 er kunstig lave på grunn av endret periodisering av regnskapet i Forskningsrådet.

Reduksjon av klimagasser, energieffektivisering og miljø

Prosjektene innen dette området retter seg mot å redusere risikoen og forbedre kunnskapsgrunnlaget tilknyttet utslipp til sjø og luft ved petroleumssektoren på norsk sokkel. Utvikling av lavutslippsløsninger og implementering i et 2035-2050-perspektiv er helt essensielt for å kunne nå Norges klimamål. Området omfatter ulike teknologiområder som f.eks. elektrifisering, integrering av fornybare energikilder offshore, samt kraftproduksjon med høyere effektivitet og lavere utslipp av klimagasser. Videre er oljevernberedskap og miljøovervåkning også viktig for temaområdet, samt prosjekter som ser på ulike økologiske effekter av utslipp til sjø. Det er for tiden ett petrosenter som retter seg utelukkende mot reduksjon av klimagassutslipp fra petroleumsbransjen på norsk sokkel.

System- og teknologiutvikling for storskala ren hydrogen- og kraftproduksjon ved ZEGs ICC™-teknologi, inkludert offshoreanvendelser (332335) I dette prosjektet har ZEG Power videreutviklet og oppskalert sin teknologi for produksjon av rent hydrogen med integrert karbonfangst, med mål om å kunne tilby en kompakt og utslippsfri løsning for stabil og sikker kraftforsyning til plattformer på norsk sokkel. FoU-innsatsen omfatter utvikling av mer kompakt anleggsutforming, mer avanserte materialer med lengre levetid og med det reduksjon i kapital- og driftsutgifter for de større anleggene.

Undergrunnforståelse

Porteføljen favner kunnskap, kompetanse og teknologi knyttet til geologisk utvikling av petroleumsressursene på norsk sokkel, samt forbedret utvinning og drift av reservoaret for å oppnå bedre effektivitet og høyere utnyttelsesgrad. Temaområdet bidrar også med betydelig kunnskap for næringer som for eksempel CO₂ lagring. Porteføljen består først og fremst av kompetanse- og innovasjonsprosjekter. Prosjekter i næringslivet er hovedsakelig utvikling av teknologi, som for eksempel bedre avbildning av undergrunnen (seismikk, elektromagnetisme), samtidig som teknologiene skal redusere skadevirkninger på marint liv. Det har også blitt mer tilfang av prosjekter rettet mot digitalisering, som for eksempel digitale modeller av reservoaret som kan gi mer presise predikasjoner for mer optimale driftbeslutninger. Det er i dag to petrosenter rettet mot undergrunnsforståelse, samt et senter for forskningsdrevet innovasjon.

Boring, komplettering, intervensjon og permanent avstengning av brønner (P&A)

Det er bredt spekter av ulike problemstillinger som skal løses og effektiviseres innenfor livsløpsyklusen til en brønn. Det er utstyr og programvare for å automatisere brønnboring, utvikling av mer miljøvennlig brønnvæsker og optimalisere brønnkonstruksjon, overvåking og økt hydrokarbon produksjon for eksisterende felt, utvikling av utstyr for brønnvedlikehold og løsninger for å forlenge levetiden for brønner, utvikling av kostnadsparende systemer for permanent avstenging av brønner. Det er også prosjekter innen farlig avfallshåndtering offshore som tidligere har blitt utført på land. Det er energieffektiviserende å behandle farlig avfall offshore enn å transportere farlig avfall til land for behandling. Porteføljen har en god bredde og balanse mellom industriprosjekter (ca 2/3) og prosjekter innen grunn- og anvendt forskning (ca 1/3).

Produksjon, prosessering og transport

Temaområdet favner bredt, og aktive prosjekter ser blant annet på flerfasestrømning, bedre utnyttelse av vertsplattform ved undervannsutbygginger, monitorering/overvåking, levetidsforlengelse av infrastruktur og materialteknologi. Det er flere prosjekter innen disse tematiske områdene i dagens portefølje. Det er også noen prosjekter innen ubemannede operasjoner/autonome systemer, subsea pumper og utfordringer i nordområdene som is og nedising av utstyr og risiko forbundet med sjøis og isberg, men få rettet mot ubemannede operasjoner, standardisering av subsea komponenter, produsert vann, marine operasjoner, subsea kommunikasjon og fleksible og enkle feltutbyggingskonsepter. Det er ingen aktive prosjekter rettet mot elektrifisering eller prosess-simulering og -optimalisering. Porteføljen består av både kompetanse-, innovasjons- og demonstrasjonsprosjekter. Mer enn halvparten av prosjektene blir ledet av næringslivet.

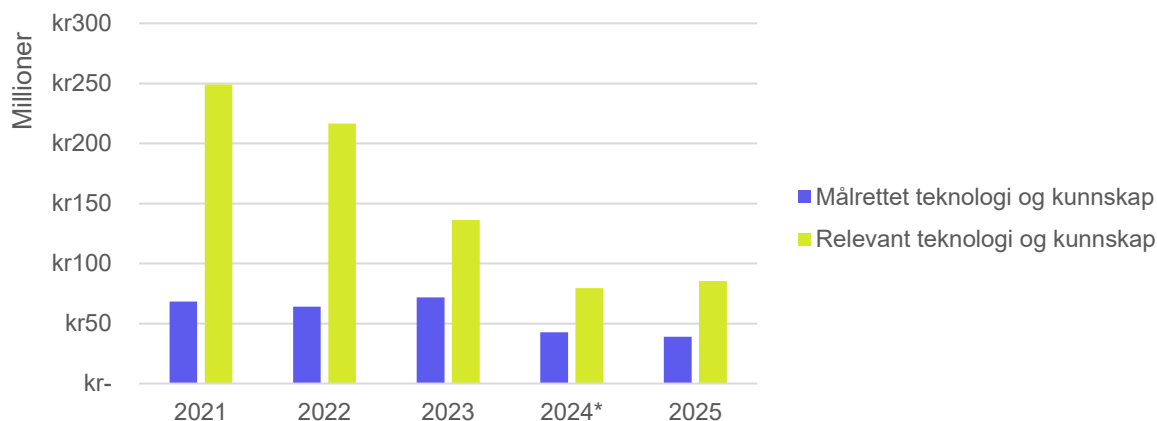
MonkeyBot 2.0 – Automatisert Rørinspeksjon for Økt Effektivitet, Sikkerhet og Bærekraft (355704). Kæfer Blu AS har utviklet en robotisert rørinspeksjon for økt effektivitet, sikkerhet og bærekraft. Korrosjon under isolasjon (CUI) er en av de mest kostbare og vedvarende utfordringene olje- og gassindustrien står overfor. Å oppdage korrosjon krever vanligvis stillas, nedstengninger og høyrisiko manuelt arbeid, noe som fører til både kostnader og driftsforstyrrelser. MonkeyBot 2.0 endrer dette paradigmet. Inspirert av smidigheten til aper som beveger seg gjennom grener, navigerer denne dobbeltsidige klatreroboten komplekse rørrnettverk mens den bærer avanserte inspeksjonsverktøy, inkludert røntgensystemer. Den opereres fjernstyrt og muliggjør sikker og presis inspeksjon uten stillas, produksjonsstopp eller personelleksponering for stråling. Teknologien vil endre inspeksjon fra en kostbar byrde til en smartere, tryggere og mer effektiv drift.

Storulykker og arbeidsmiljø

Effektene av prosjektene skal være med å forebygge storulykker, forbedre arbeidsmiljøet i petroleumsindustrien, eller bidra med å bygge sikringskompetansen. Temaområdet dekker også landanlegg, og spenner over et bredt spekter av fag og tematikk. Prioriteringer i porteføljeplan inkluderer forbedret kunnskap for å forstå og redusere risiko knyttet til opptak av ny teknologi og nye forretningsmodeller, bedre verktøy for å forstå storulykkerisiko, forbedret håndtering av cybersikkerhetsrisiko og kontinuerlig innsats for å redusere helse- og arbeidsmiljørisiko. I 2023 fikk porteføljen påfyll av flere prosjekter på risiko relatert til et endret geopolitisk bilde, cybertrusler og teknologi for å bedre sikre offshore infrastruktur. Også i 2025 ser vi en klar konsolidering av porteføljen mot sikkerhets- og beredskapsforskning, der avansert teknologiutvikling kombineres med samfunnsvitenskapelige og rettslige analyser av beskyttelse og styring av kritisk infrastruktur i et mer komplekst geopolitisk og teknologisk landskap. I 2026 forventes det større interesse for HMS-relaterte prosjekter. Porteføljen består av både forsker-, kompetanse- og innovasjonsprosjekter. Prosjektene har i mange tilfeller også relevans til andre temaområder i petroleum.

Tverrgående prioritering – reduksjon av klimagassutslipp og energieffektivisering

Porteføljens egne investeringer har siden 2009 prioritert forskning og utvikling for å redusere klimagass utslippene og energieffektivisering. Først og fremst er temaet Reduksjon av klimagasser, energieffektivisering og miljø i stor grad rettet mot dette, men de øvrige temaområdene har også bidrag til denne prioriteringen. Figuren under viser utviklingen i porteføljen. Innsatsen er fordelt på kategoriene målrettet og relevant teknologi og kunnskap. I de målrettede prosjektene er energieffektivisering og lavere utslipp av CO₂ hovedmålet for prosjektene. I de relevante prosjektene er ikke energieffektivisering et hovedmål, men utløses gjennom forskning og innovasjoner som i utgangspunktet er laget for helt andre formål, som robotisering, automatisering eller optimalisering av metoder og prosesser.

Figuren viser potensiale for energieffektivisering/kutt av klimagasser

Tverrgående prioritering –Nedstenging av brønner (P&A)

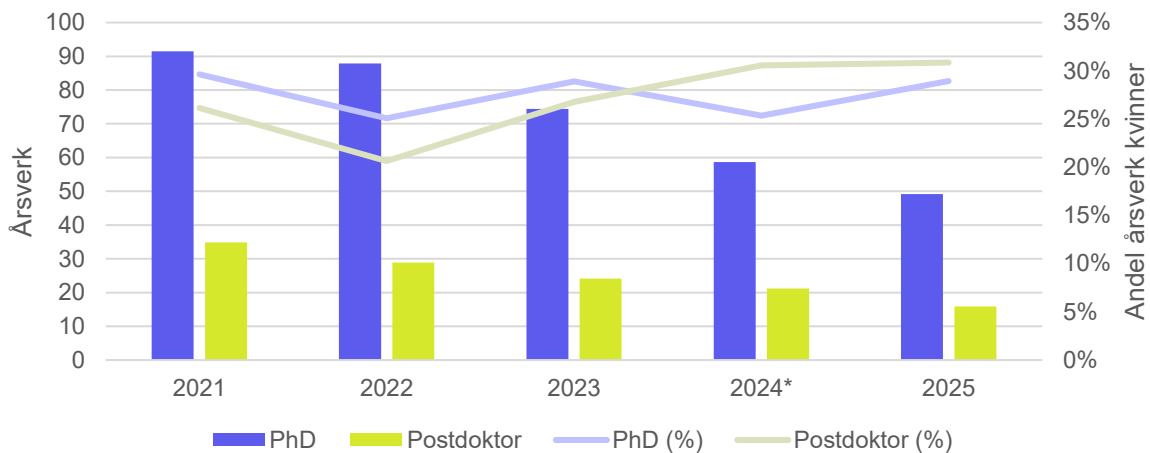
Hovedmålet med forskningen er å forbedre miljøvennlighet, sikkerhet og kostnadseffektivitet i P&A-prosesser. Arbeidet omfatter utvikling og testing av nye verktøy som brukes nede i brønnen, kvalifisering av nye barrierematerialer og utforming av permanente stengningsløsninger som kan implementeres uten boreinnretninger. Ved å gå over til fartøybaserte operasjoner i stedet for riggbaserte operasjoner, oppnås betydelige reduksjoner i klimagassutslipp. Dette kan inkludere bismuth materialer og ulike polymerer som kan erstatte standard sement og utvikling av termitt brønnplugg. Forskningen omfatter også risikovurdering av lekkasjer i permanent stengte brønner samt utvikling av robotteknologi for brønnintervensjon og riggløs P&A-teknologi.

Sporgass verifisering av P&A barrierer (356060)

Hovedmålet med prosjektet er å oppnå forståelse og erfaring som gjør det mulig å bruke sporstoffgassbasert verifiseringsmetode for å bekrefte integriteten til permanente barrierer for P&A-operasjoner. Dette inkluderer testing av barrierer fra laboratorieskala til fullskala barrierer i en testbrønn.

Forskerutdanning

Kompetansebygging og forskerrekuttering har vært en målrettet prioritering i utlysninger rettet mot forskningsorganisasjoner.

Figuren viser antall årsverk innen petroleumsforskning utført av doktorgrads- og postdoktorstipendiater per år og tilhørende kvinneandel

I likhet med den totale forskningsinnsatsen, er antall årsverk utført av stipendiater også redusert i perioden 2021-2025, se figuren over.

Internasjonalt samarbeid

I petroleumsporteføljen er det relativt få muligheter innenfor rammeprogrammene i EU. Porteføljen har derfor stimulert til internasjonalt samarbeid/utlysninger sammen med tilsvarende organisasjoner som Forskningsrådet i andre land. Det norsk-brasilianske samarbeidet med FINEP (omtalt under) er videreutviklet i 2025. Gjennom JPI Oceans finansieres to prosjekter som belyser økologiske effekter av støy i havet. Prosjektene har relevans både for petroleum og offshore vind. De nasjonale prosjektene initierer selv internasjonalt samarbeid. En rekke forskjellige land er representert i samarbeidet.

SkatteFUNN Petroleum

Det kom inn 202 søknader i 2025 en økning på 23% fra 2024. Dette er 6,9 % av alle nye SkatteFUNN søknader i 2025. Det ble godkjent 178 nye prosjekter. Siden 2015 har antall søknader i petroleumssektoren hatt en langvarig negativ trend som flatet ut i 2024 og med sterk økning i 2025. Største teknologiområde er Boring, komplettering, intervensjon og permanent avstengning av brønner (P&A) 32%, Offshore produkter, tjenester og service 31%, Produksjon, prosessering og transport 16% og Landbaserte produkter, tjenester og service med 9%. Storulykker og arbeidsmiljø, Reduksjon av klimagasser og energi effektivisering samt

Undergrunns forståelse står for resterende 12% av nye godkjente prosjekter. 90 % av porteføljen er oppstrøms og hovedsakelig direkte knyttet til norsk sokkel, mens resten omfatter nedstrøms aktiviteter, landbasert petroleum og industri rettet mot eksport markedet. Brønn og boring dominerer fortsatt, og offshore produkter og tjenester har økt, mens prosjekter for produksjon, prosessering og transport har gått ned.

3.3.3 CO₂-håndtering

Forskningsrådets innsats innen CO₂-håndtering inngår i et bredt nasjonalt og internasjonalt samarbeid. På nasjonalt nivå er det et tett samarbeid mellom Forskningsrådet og Gassnova innen CO₂-håndtering. Forskningsrådet har ansvar for langsiktig kunnskapsoppbygging, kompetanseutvikling og forskning som understøtter utvikling av et framtidig marked for CO₂-håndtering, mens Gassnova har hovedansvaret for virkemidler rettet mot teknologiutvikling, pilotering og demonstrasjon. Denne arbeidsdelingen bidrar til en helhetlig og effektiv virkemiddelbruk.

Forskningsrådets hovedaktiviteter innen CO₂-håndtering omfatter prosjekttildelinger, et senter for miljøvennlig energi (FME gigaCCS), investeringer i forskningsinfrastruktur gjennom ECCSEL, samt omfattende internasjonalt samarbeid, særlig gjennom Clean Energy Transition Partnership (CETP). Det internasjonale samarbeidet gir norske forskningsmiljøer tilgang til ledende kompetanse og bidrar til høy kvalitet og relevans i forskningen.

I 2025 støttet Forskningsrådet totalt 48 prosjekter innen CO₂-håndtering, med en samlet utbetaling på 69 mill. kroner over Energidepartementets bevilgning. Prosjektporteføljen har en fornuftig balanse mellom CO₂-fangst, -transport og -lagring. Samlet sett forventes prosjektene å bidra vesentlig til videreutvikling og modning av teknologier og løsninger som er nødvendige for å realisere kostnadseffektiv og sikker CO₂-håndtering i et framtidig marked.

Flere prosjekter retter seg mot utvikling av nye og forbedrede teknologier for CO₂-fangst, med potensial for oppskalering til industriell anvendelse og reduksjon av fangstkostnader over tid. Andre prosjekter adresserer sentrale kunnskapsgap innen CO₂-transport, herunder sikker og kostnadseffektiv transport med rør og skip, samt utforming av transportnettverk på tvers av landegrenser. Innen CO₂-lagring fokuserer prosjektene blant annet på effektiv injeksjon, vurdering av egnede reservoarer og takbergarter, samt tiltak som bidrar til å sikre permanent lagring uten risiko for lekkasje. Det er også prosjekter som ser på samordning av flere lagringslokaliteter i felles transportløsninger og på gjenbruk av eksisterende infrastruktur, inkludert brønner.

Porteføljen omfatter videre prosjekter som analyserer regulatoriske rammebetingelser og forretningsmodeller som er nødvendige for å legge til rette for kommersiell CO₂-håndtering til akseptable kostnader. Slike tverrgående problemstillinger er viktige for å sikre at teknologiske løsninger kan tas i bruk i praksis.

Det ble gjennomført to utlysninger i 2025 innen CO₂-håndtering. Det ble lyst ut 50 mill. kroner til Kompetanse- og samarbeidsprosjekter (KSP-S), og 50 mill. kroner til internasjonale prosjekter gjennom CETP. KSP-S-utlysningen mottok ni søknader med samlet søknadsbeløp på 84 mill. kroner, hvorav fem prosjekter ble innvilget støtte på til sammen 49 mill. kroner. Til CETPs 2025-utlysning kom det inn 18 skisser innen CO₂-håndtering med norske partnere, med samlet søknadsbeløp på 160 mill. kroner. Åtte skisser er invitert til å sende full søknad med frist 12. mars 2026, og vedtak om nye prosjekter fattes i juni 2026.

CETPs 2024-utlysning ble gjennomført som en totrinnsprosess med skisseutlysning i 2024 og full søknad i 2025. Her ble det lyst ut 50 mill. kroner fra Forskningsrådet til nye prosjekter innen CO₂-håndtering. Åtte søknader ble behandlet, med samlet søknadsbeløp på 71 mill. kroner. Fem prosjekter ble innvilget støtte til norske partnere med samlet ramme på 46 mill. kroner, hvorav Forskningsrådet bidrar med 40 mill. kroner og Europakommisjonen med 6 mill. kroner.

Gjennom betydelig deltakelse i CETP sikres norske FoU-miljøer innen CO₂-håndtering solid samarbeid med internasjonale forskningsaktører. Dette bidrar til høy faglig kvalitet, effektiv kunnskapsspredning og styrket gjennomslag for norske forskningsmiljøer i Europa.

Forskningsrådet har tidligere hatt høy aktivitet innen det internasjonale samarbeidet Acceleration CCS Technologies (ACT). Det lyses ikke lenger ut nye midler gjennom ACT, men ved utgangen av 2025 gjenstår tre pågående prosjekter som alle avsluttes i 2027, før samarbeidet fases ut. Det bilaterale FoU-samarbeidet med USA innen CO₂-håndtering har i 2025 vært redusert, primært som følge av lavere politisk prioritering av området i USA.

Det er ikke lyst ut midler til innovasjonsprosjekter (IPN) innen CO₂-håndtering, ettersom slike prosjekter i hovedsak ivaretas gjennom Gassnovas virkemidler.

Forbruket innen CO₂-håndtering har vært relativt stabilt over tid, men figur 1 viser en mindre nedgang fra 2023 til 2025. Dette kan forklares med forskjeller i forbruksprofil mellom sentrene, der FME NCCS var i avslutningsfase i 2023, mens FME gigaCCS var i en tidlig oppstartsfasen i 2025.

CLIMITs programstyre ble avviklet 1. juli 2025, og ansvaret for Forskningsrådets delportefølje innen CO₂-håndtering er overført til Porteføljestyret for energi og transport.

Kunnskapsdeling og erfaringsutveksling er fortsatt høyt prioritert. I samarbeid med Gassnova arrangerte Forskningsrådet konferansen CLIMIT Summit i Larvik i februar 2025, med om lag 300 deltakere. Konferansen bidro til formidling av resultater fra pågående prosjekter, styrking av nettverk og videreutvikling av internasjonalt samarbeid.

3.3.4 Havbunnsmineraler

Behovet for kritiske metaller og sjeldne jordarter er svært stort i omstillingen som verden er inne i, og mange av mineralene og metallene finnes på havbunnen.³⁶ En forskningssatsing på havbunnsmineraler ble startet i 2025, som oppfølging til Meld. St. 25 (2022-2023),³⁷ og beslutningen om å åpne et område i Norskehavet og Grønlandshavet for mineralvirksomhet.³⁸

Resultater, virkninger og effekter

Forskningsrådet har gjennomført den første tildelingen i den nye forskningssatsingen, og tre nye prosjekter startes i 2026.³⁹ Tildelingen har vektlagt at kunnskapen om dyphavets miljø og økosystem i tilknytning til mineralforekomster, kunnskap om mineralressursene og effekter av framtidig mineralvirksomhet på havbunnen må styrkes, og dette er særlig viktig i en startfase. Samarbeid mellom forskningsmiljø og næringslivet er også en viktig forutsetning for å bygge kunnskapen, teknologien og innovasjonen vi trenger for å sikre trygg og bærekraftig ressursutnyttelse.

Den nye forskningssatsingen bygger på kunnskap og teknologi som har framkommet gjennom tidligere forskningsprosjekter på tematiske og åpne konkurransearenaer. Petroleumsforskningen gitt en stor bredde i

³⁶ Langtidsplan for forskning og høyere utdanning 2023–2032. [Meld. St. 5 \(2022–2023\)](#)

³⁷ Mineralverksemd på norsk kontinentalsokkel – opning av areal og strategi for forvaltning av ressursane. [Meld. St. 25 \(2022–2023\)](#)

³⁸ [Åpning av område på norsk kontinentalsokkel for mineralvirksomhet - regjeringen.no](#)

³⁹ [48 millioner til forskning på miljø og naturverdier knyttet til havbunnsmineralvirksomhet](#)

relevante undervannsteknologier, og utviklet en verdensledende leverandørindustri. Videre har den marine miljøforskningen gitt viktige bidrag til forståelsen av mulige miljømessige effekter. Grønn plattform prosjektet «340939 Havbunnsmineraler - Akselererer energiomstillingen» (2023-2025)⁴⁰ har hatt særlig stor betydning for å flytte kunnskapsfronten. Prosjektet var ledet av Adepth minerals, og ble gjennomført av et bredt konsortium på til sammen 15 selskap og forskningsmiljøer med komplementær og ledende kompetanse. Industrien har hatt et vesentlig bidrag til gjennomføringen av prosjektet. Prosjektet har utviklet og demonstrert ny teknologi og metodikk innenfor miljøovervåking, leting etter ressurser, produksjon og mineralprosessering⁴¹. Resultatene fra prosjektet har oversteget forventningene.

Havbunnsmineraler - Akselererer energiomstillingen (EMINENT) (340939)⁴²

Samlet demonstrerer EMINENT at en komplett verdikjede for havbunnsmineraler er gjennomførbar, og at Norge kan utvikle en fremtidig grønn mineralnæring til havs som kombinerer teknologisk gjennomførbarhet, lavt miljøavtrykk, høy verdiskaping og sterk kunnskapsbase. En sentral del har vært utvikling og testing av teknologi for leting og uttak fra utdødde sulfidforekomster. Partnerne har utviklet, testet og kommersialisert prøvetakingsverktøy, inkludert Flexicore™ kjerneboringsystemet. Resultatene gir et viktig faktagrunnlag for videre ressursforvaltning og viser hvordan Norge kan styrke strategisk sikkerhet, bidra i energiomstillingen og ta en posisjon som leverandør av bærekraftige mineraler i et globalt marked der det pågår et kappløp om å sikre seg de strategisk uunnværlige byggesteinene.

EMINENT har etablert et omfattende kunnskapsgrunnlag om norske sulfidforekomster. Funnet av “Deep Insight” i 2023, den første utdødde sulfidforekomsten i Norskehavet var bærebjelken som ga en helt ny forståelse av et omfattende ressursgrunnlag på kun 1200 meters dyp med bruk av moden teknologi. EMINENT var opprinnelig basert på én ekspedisjon, men oppdagelsen utløste to nye forskningstokt i 2024 og 2025, som påviste enda høyere mineralkonsentrasjoner. Toktene samlet inn store mengder geologiske, biologiske, miljømessige og geokjemiske data, og ga samtidig grunnlag for uttesting av tilpasset teknologi og kostnadseffektive operasjonsmetoder med lavt miljøavtrykk. Til sammen gir EMINENT et solid grunnlag for vurderinger av ressurser, miljøpåvirkning, teknologisk modenhet og industrialisering og lønnsomhet.

Prosjektet kan vise til en rekke «tellekanter», som omfatter vitenskapelig publisering, formidling, bidrag til PhD, postdoktor og masterutdanning og industrielle produkter og prosesser. Blant annet kan prosjektet vise fram det første kobberet som noensinne er produsert fra en sulfidforekomst i de norske dyphavsområdene.⁴³

Internasjonalt samarbeid

Det er også stor internasjonal interesse for mineralressursene på havbunnen. Mange land ser på mulighetene til å utnytte mineralressursene i nasjonale og internasjonale havområder. Samtidig har flere land og organisasjoner etterlyst et robust regulatorisk rammeverk i internasjonalt område og påpekt utilstrekkelig kunnskap om miljømessige effekter.⁴⁴ Norge deltar i et nytt internasjonalt samarbeidsprosjekt, «Mining impact

⁴⁰ [Havbunnsmineraler - Akselererer energiomstillingen - Prosjektbanken](#)

⁴¹ [Complete value chain for responsible seabed minerals demonstrated | GCE Ocean Technology](#)

⁴² [Havbunnsmineraler - Akselererer energiomstillingen - Prosjektbanken](#)

⁴³ [Første kobber fra det norske dyphavet - Geoforskning.no](#)

⁴⁴ [Global Critical Minerals Outlook 2025 – Analysis - IEA](#)

3» gjennom JPI Oceans,⁴⁵ som belyser økologiske konsekvenser og har dialog med den internasjonale havbunnsmyndigheten.

SkatteFUNN Havbunnsmineraler

Det ble godkjent ett nytt prosjekt innen havbunnsmineraler i 2025, hvilket er lavere enn tidligere år. Skattefunn-porteføljen innenfor havbunnsmineraler har imidlertid alltid vært liten.

3.3.5 Internasjonalt samarbeid

Resultater i Horisont Europa og sammenheng med den nasjonale innsatsen

Som energinasjon har Norge høy kompetanse i akademia og næringsliv. Det gir konkurransekraft og høy vitenskapelig kvalitet, og reflekteres godt i norske energiresultater på de europeiske konkurransearenaene om FoU-midler, som er samlet under Horisont Europa (HEU) med tilhørende europeiske energipartnerskap. Fondsmidler på nær 95 mrd. euro er avsatt for perioden 2021-2027. Delprogrammet for energi og transport, Klynge 5, er ett av de to største og har 11 tilhørende europeiske partnerskap.

EU-finansierte prosjekter tilbyr norske miljøer muligheter til å delta i svært krevende arbeid både faglig, teknologisk og mht. demonstrasjoner. Årsaken er den store tilgangen på partnere med verdensledende kompetanse og mangfoldet i industrielle og samfunnsmessige oppgaver man skal bidra med å løse.

Forskere tilknyttet norske institusjoner samt bedrifter, offentlige foretak/etater og organisasjoner har hevdet seg svært godt i HEU fra januar 2021 til høsten 2025. Resultatene fra klynge 5 viser returandeler på 4,3 % ved årsslutt 2025. Ca. 400 mill. euro her hentet hjem i form av rene prosjektfinansieringer, og i tillegg kommer verdier for samfunnet som langt overgår denne summen.

I Klynge 5 inngår en mindre komponent av klimaforskning og en større knyttet til teknologi for maritim transport. Mens de største komponentene omfatter energiproduksjon og -lagring, energibruk i bygg/industri, CO₂-håndtering, hydrogen, kraftnett, lavkarbon drivstoff til de mest krevende transportformene (sjø og luft) samt sirkulær økonomi knyttet til innsatsfaktorer i alle energirelaterte oppgaver.

Forskningsrådet har over mange år gjort en viktig strategisk innsats for å påvirke delprogrammene og partnerskapene under EUs rammeprogrammer og ikke minst i å mobilisere norske aktører til å bygge seg europeiske nettverk og å søke på utlysningene. Samtidig bidrar Forskningsrådets utlysninger på energi og energiomstilling til å forberede norske miljøer på å ta større og mer krevende oppgaver i europeiske prosjekter. EU-mulighetene har blitt godt kjent i de fleste miljøer, og det har også Forskningsrådets EU-rådgivningstjenester og EU-kurs blitt. Både erfarne og mindre erfarne aktører kontakter Forskningsrådets NCP for energi på eget initiativ, eller etter tips fra «jungeltelegrafene», og får skreddersydd veiledning og dybderådgivning. Dette synes å virke bra, da gjennomslagsprosenten stadig går oppover.

Sammen med Energidepartementet legger Forskningsrådets energi-NCP også mye innsats i EUs programkomitéarbeid og er dermed med å påvirke de ulike strategiske forsknings- og innovasjonsagendaene (SRIA-er) som EU framover i tid baserer sine utlysninger på. Innsatsen er viktig, langsiktig og avstemmes nøye med norske prioriteringer i 21-strategier og porteføljepplaner samt særlige industrielle og naturgitte fortrinn. Man arbeider særlig aktivt med å skape allianser med land som har sammenfallende prioriteringer som oss, innenfor de ulike temaområdene. Slik har Forskningsrådet lyktes med å påvirke det siste

⁴⁵ [MININGIMPACT 3 | JPI Oceans](#)

arbeidsprogrammet under HEU som dekker årene 2026 og 2027. Norske prioriteringer og styrkeområder blir tatt frem, avstemt og tilpasset en større europeisk kontekst.

Arbeid og planer for tilsvarende strategisk arbeid inn mot neste rammeprogram (FP10 2028-2034, som blir del av et større europeisk konkurranseevnefond) er godt i gang. Vi tar utgangspunkt i de norske erfaringene både fra Horisont 2020 (2014-2021) og Horisont Europa (2021-2027). Hittil har Forskningsrådet bidratt med innspill til a) struktur/innretning og b) tematiske behov, til regjeringens samlede arbeid for å forberede Norge inn mot neste langtidperiode, 2028-2034. Forskningsrådets posisjoner er styrebehandlet og utgjør offentlige dokumenter som også benyttes av forskningssektoren i deres arbeid med tilsvarende posisjoner.

Clean Energy Transition Partnership (CETP)

Forskningsrådet har i 2025 investert betydelige midler gjennom CETPs utlysninger. Dette omfatter en stor andel av tilgjengelige midler innen CO₂-håndtering og en mindre andel av midlene innen miljøvennlig energi.

CETP vedtok støtte til 55 nye prosjekter i 2025, hvorav 15 prosjekter har norske partnere som samlet sett innvilges 95 mill. kroner i støtte, fordelt med 81 mill. kroner fra Forskningsrådet og 14 mill. kroner fra Europakommisjonen. Dette er gode resultater for Norge. Av 29 land som deltok i utlysningen, var Norge det fjerde beste landet, målt etter midler bevilget til nye prosjekter. Kun Sverige, Tyskland og Østerrike har et høyere aktivitetsnivå i de nye prosjektene innvilget i 2025.

CETP lyste ut over 1 mrd. kroner høsten 2025 og mottok 378 skisser, inkludert 51 med norske partnere. Etter evalueringen av skissene er 121 konsortier invitert til å sende inn full søknad til søknadsfrist i mars 2026. Det er norske partner i 21 av disse konsortiene. Søknadsbehandlingen konkluderes sommeren 2026.

M.ERA.NET call 2025

Etter søknadsbehandling i 2025 bevilget Forskningsrådet i januar 2026 45 mill. kroner til prosjekter innen avanserte materialer, der Porteføljestyret for energi og transport bidro med 10 mill. kroner. Syv av åtte prosjekter med norske partnere som ble finansiert er innenfor temaet «bærekraftige avanserte materialer for energi». I seks av prosjektene er det norske partnere fra industri og akademia.

Mission Innovation

Norge ved Energidepartementet er aktivt medlem i Mission Innovation og deltar i følgende 3 Missions:

- Zero Emission Shipping Mission (ZESM). Norge er Co-lead
- Clean Hydrogen Mission (CHM)
- Carbon Dioxide Removal Mission (CDR)

Forskningsrådet deltar i arbeidet i de to førstnevnte Missions, mens CDR følges opp av Gassnova, med noe bistand fra Forskningsrådet. Forskningsrådet fungerer også som sekretariat for Energidepartementet inn mot Mission Innovation sentralt samt er representert i Technical Advisory Group, som utfører årlige vurderinger av arbeidet i de 7 ulike Missions. Disse vurderingene legges frem for styringsgruppen hvert år under MI Annual Gathering, neste gang i juni 2026.

The International Energy Agency (IEA)

Det overordnede målet til Det Internasjonale Energibyrådet (IEA) er å fremme samarbeid mellom deltakerlandene med sikte på å styrke global energisikkerhet. Dette oppnås blant annet gjennom diversifisering av energikilder, fremme av energisparing og -effektivisering, samt økt bruk av miljøvennlige energiløsninger. Technology Collaboration Program (TCP) tilrettelegger for at uavhengige, internasjonale ekspertgrupper bistår myndigheter og industrien verden over med å lede og gjennomføre prosjekter og programmer innen et bredt spekter av energiteknologier og relaterte problemstillinger. Disse samarbeidsprogrammene omfatter mer enn

6 000 eksperter fra nærmere 300 offentlige og private organisasjoner i 55 land. I fellesskap arbeider de for å fremme forskning og innovasjon, utvikling og kommersialisering av nye energiteknologier. I 2025 deltok Norge i 19 av de 38 TCP-ene i IEA.

I 2025 ble årsmøtene for IEA Wind TCP og IEA Hydropower TCP arrangert av Norges vassdrags- og energidirektorat i samarbeid med Forskningsrådet. Etersom Norge var ansvarlig for begge årsmøtene, ble disse delvis slått sammen, og fant sted i Oslo og Rjukan i mai 2025.

17.–18. november avholdt IEA Bioenergy Executive Committee sitt årlige møte i Forskningsrådets møtesenter. Påfølgende dag ble det arrangert en stor workshop med temaet «Zero Emission Shipping», hvor 60-70 deltakere deltok fysisk og 150-200 digitalt.

Som en del av prosessfornyelse ble piloteringen av TCP Request for Extension (RfE) paneler gjennomført suksessfullt med deltakelse fra norske representanter, som Norge foreslo for IEA. Dette gjelder TCP-ene: Energy Storage (ES), Industrial Energy-related Technologies and Systems (IETS) og District Heating and Cooling (DHC).

Nordisk energiforskning

Nordisk forskningssamarbeid har lang tradisjon innenfor energiforskning. Nordic Energy Research er en organisasjon innenfor rammen av Nordisk Ministerråd og spiller en nøkkelrolle i å fremme samarbeid på tvers av de nordiske landene. I samarbeid med Forskningsrådet og andre nordiske forskningsfinansierer, etablerer Nordisk Energiforskning ulike typer utlysninger og finansieringsmodeller. I 2025 bevilget Forskningsrådet via Nordic Energy Systems Programme 6 små nettverksprosjekter som alle bidrar til å bygge nytt samarbeid og fremme kunnskapsutveksling på tvers av landegrenser, miljøer og modeller. På sikt bryter slike initiativer, sammen med innretning av nasjonale utlysninger på området, ned siloene som har hersket i modellmiljøene og muliggjør mer helhetlige analyser og større nytte for beslutningstakere i det offentlige og i næringslivet.

CONCERT-Japan

I mars 2025 organiserte the French National Research Agency (ANR) en avslutningskonferanse for prosjektene finansiert som en del av CONCERT-Japan-samarbeidet for «Sustainable Hydrogen Technology as Affordable and Clean Energy». Japan, Frankrike, Polen, Turkia, Spania og Sveits var en del av samarbeidet for utlysningen. NTNU og SINTEF Energi hadde prosjekter på grønt hydrogen fyllingsstasjoner og hydrogen-/ammoniakk-forbrenning i gassturbiner. Dette er områder hvor Norge ikke har så stort strategisk fokus, men internasjonalt samarbeid er viktig for å ha tilstrekkelig kompetanse innen området.

Globalstars call with Japan

Forskningsrådet deltok i 2025 for første gang i Globalstars-utlysningen «Globalstars call with Japan», som også administreres via Eureka-nettverket. Utlysningen var, fra norsk side, åpen for alle FoU-prosjekter i næringslivet innen energi, med unntak av teknologier knyttet til kjernekraft. Resultatene fra utlysningen vil bli publisert i første halvdel av 2026.

International Ocean Discovery Program (IODP)

2025 markerte et stort organisatorisk skifte for internasjonal vitenskapelig havbunnsboring. Etter at *International Ocean Discovery Program (IODP)* ble avsluttet 31. desember 2024, etablerte ECORD (European Consortium for Ocean Research Drilling) og JAMSTEC (Japan Agency for Marine-Earth Science and Technology) det nye globale samarbeidet IODP³ (<https://iodp3.org/>), som startet 1. januar 2025. Programmet skal styrke internasjonal forskning innen jord-, hav-, miljø- og livsvitenskap gjennom åpne data, felles vitenskapelig koordinering og bred global deltakelse i tråd med det strategiske veikartet 2050 Science Framework. ECORD koordinerer Europas felles medlemskap i IODP³, og konsortiet består i 2025 av 15 medlemsland med et samlet medlemsbidrag på om lag 15 millioner euro. Norge signerte

ECORD-medlemsavtalen i mars 2025 for perioden 2025–2029. Forskningsrådet bevilger årlig 850 000 euro til medlemskapet og inntil 70 000 kroner til møteutgifter i ECORDs råd og komiteer. Av den samlede bevilgningen finansierer Energidepartementet 5 millioner kroner årlig, mens resten dekkes av Kunnskapsdepartementet.

JPI Oceans - The Joint Programming Initiative Healthy and Productive Seas and Oceans

Norge var en av initiativtakerne da det i 2011 ble etablert et eget europeisk fellesprogram på temaet sunne og produktive hav - JPI Oceans. JPI Oceans står for The Joint Programming Initiative Healthy and Productive Seas and Oceans. JPI Oceans dekker alle hav- og sjøområder i Europa og har en stor bredde i tematikken, blant annet forskning knyttet til støy fra forskjellige kilder, deriblant seismikk, og havbunnsmineraler.

USA

I februar ble det arrangert et bilateralt møte innen CCUS i forbindelse med CLIMIT Summit 2025 i Larvik. Målsettingen for møtet var å diskutere fortsatt og nytt samarbeid innen CCUS mellom USA og Norge. Det var fire deltagere fysisk til stede fra USA og flere andre var med online. Fra diskusjonen ble det pekt på flere områder for mulig samarbeid. På grunn av den endrede situasjonen i USA er møtet ikke fulgt opp av nye initiativ. Neste MoU-møte skulle etter planen bli arrangert i USA.

Brasil

Forskningsrådet har helt siden 2013 hatt et bilateralt utlysningssamarbeid med Finep i Brasil. Dette har så langt resultert i fire fellesutlysninger, der den siste i 2024 inneholdt temaer innenfor både petroleum og miljøvennlig energi. På November-konferansen i Rio i november 2025 ble neste fellesutlysning lansert. I tillegg til miljøvennlig energi og petroleum, er samarbeidet utvidet til også å inkludere midler til prosjekter innenfor avkarbonisering av shipping. Utlysningen administreres via Eureka-nettverket og har planlagt søknadsfrist før sommeren 2026. Våren 2026 jobbes det også med en studie for å se på erfaringer og effekter av Brasil-samarbeidet så langt, basert på utsendt spørreundersøkelse til bedrifter og forskningsmiljøer som har hatt prosjekter i de fire utlysningrundene.

3.3.6 Aktiviteter i fellesskap med andre

Forskningsrådets fellesutlysninger

Energidepartementets midler inngår de siste årene også i Forskningsrådets tverrgående satsinger. Det er forsknings- og innovasjonsaktiviteter som er etablert for å løse kunnskaps- og samfunnsutfordringer som ikke naturlig hører hjemme i én enkelt portefølje, sektor eller disiplin. Prosjektene – og etter hvert sentrene som er etablert – går på tvers av Forskningsrådets ordinære porteføljestruktur og krever koordinert innsats over tid. Formålet er å håndtere sektorovergrepene, komplekse problemstillinger der ansvar, virkemidler og finansiering kan være fragmentert.

Samfunnssikkerhet og beredskap

Forskningsrådet har i 2025 gjennomført en fellesutlysning innen samfunnssikkerhet og beredskap med midler fra til sammen 9 departementer. Utlysningen var et bredt samarbeid mellom flere porteføljestyrer (energi og transport, mat og bioressurser, demokrati og globale relasjoner, klima og miljø), og verdien i satsingen ligger nettopp i å se ulike trusler og kriser i sammenheng. Ett av de prioriterte temaene var energiforsyningssikkerhet, kritisk energiinfrastruktur, samt olje- og gassinstallasjoner på norsk sokkel - inklusivt landanlegg. Av 77 mottatte søknader var 16 søknader relevante for energifeltet. Seks av disse vant frem i konkurransen om midler.⁴⁶

⁴⁶ 144 millioner til forskning på samfunnssikkerhet og beredskap

Samarbeidet i fellesutlysningen bidrar til at Forskningsrådet kan finansiere flere energirelevante prosjekter, og samtidig i større grad ivareta behov for å se på energisikkerheten i et større, tverrfaglig og tverrsektorielt perspektiv. Interessen for utlysningen har vist at det er et stort behov for nettopp den slags forskning. Det gjennomføres en tilsvarende utlysning på Samfunnssikkerhet og beredskap i 2026 med betydelig økt budsjett.

Oppfølging av Sannhets- og forsoningskommisjonens rapport

Forskningsrådet gjennomførte i 2025 en utlysning rettet mot forskning som kan dekke kunnskapsbehov identifisert i [Sannhets- og forsoningskommisjonens rapport](#). Ett av de prioriterte temaene var konsekvenser av energiomstilling og -infrastruktur, samt naturressurs- og arealforvaltning. Det ble sendt inn 43 søknader hvorav fire var helt eller delvis energirelevante. Ett delvis energirelevant prosjekt nådde opp i konkurransen og blir delfinansiert av midler fra Miljøvennlig energi. Det gjennomføres en tilsvarende utlysning i 2026 der energi også deltar.

Arealer under press og Senter for bærekraftig natur og arealforvaltning

Siden 2020 har fellesutlysningen *Arealer under press* investert til sammen én milliard kroner i 76 prosjekter. 10 av de som ble bevilget i 2025-utlysningen der miljøvennlig energi deltok med 20 mill. kroner, hadde høy relevans for energiområdet.

Omleggingen til en konsentrert sattersatsing som har foregått i 2025/2026 vil gi betydelig merverdi fremover: Ved å trekke på erfaringene fra Forskningscentre for miljøvennlig energi (FME) og Sentre for forskningsdrevet innovasjon (SFI), vil Areal-sentrene i enda større grad kunne koble forskning, næringsliv og offentlig sektor tettere sammen. Dette reduserer gapet mellom frembrakt kunnskap og praktisk bruk i ulike samfunnssektorer.

Sentrene vil også sikre en mer effektiv utnyttelse av eksisterende kunnskap ved at også resultater fra enkeltprosjektene sees i sammenheng. Den langsiktige finansieringshorisonten gjør det i tillegg mulig å ta et grundig og systematisk grep om komplekse, tverrgående problemstillinger. Dette gir et mer robust beslutningsgrunnlag.

Satsingens merverdi forsterkes ytterligere gjennom en samfinansieringsmodell der flere departementer og Forskningsmidlene for jordbruk og matindustri (FFL/JA) forener sine ressurser. Den tverrsektorielle tilnærmingen styrker koordineringen av nasjonal kunnskapsutvikling på områder med overlappende ansvarsområder og EDs bidrag sørger for at energiutfordringer vil spille en sentral rolle. Samlet sett sikrer dette at investeringene etterlater tydelige og varige spor i både forskningssystemet og samfunnet for øvrig, og bidrar til en mer helhetlig og effektiv naturforvaltning.

Veikartet for forskningsinfrastruktur⁴⁷

Forskningsinfrastrukturen innenfor energi og transport skal bidra til forskning for et bærekraftig og fremtidsrettet lavutslippssamfunn med nok fornybar energi på rett sted til rett tid, trygge og robuste land- og havbaserte transportløsninger, en bærekraftig utnyttelse av naturressurser og et konkurransedyktig næringsliv. Temaområdene omfatter energi og lavutslipp, petroleum, maritim, transport og havbunnsmineraler. Veikartet ble oppdatert i 2025, og lå til grunn for utlysningen med søknadsfrist 12. november 2025. Den økonomiske rammen for satsingen er inntil 1,4 milliarder kroner. Ved fristen kom det inn 99 søknader, med et samlet omsøkt beløp på 6,05 milliarder kroner. Til forskningsfeltene innenfor energi og transport inntok det 19 søknader for totalt 968,9 mill. kroner. Søknadsbehandling pågår med sikte på å fatte vedtak i porteføljestyret for forskningssystemets i september 2026.

⁴⁷ [Veikartet for forskningsinfrastruktur](#)

Senter for forskningsdrevet innovasjon (SFI)⁴⁸

Åtte forskningsmiljøer fikk tildelt til sammen 768 millioner kroner og status som Senter for forskningsdrevet innovasjon i 2025. De åtte nye sentrene involverer til sammen 16 forskningsinstitusjoner, 98 partnere fra næringsliv, 22 partnere fra offentlig sektor og i tillegg 17 internasjonale forskningspartnere og 13 utenlandske bedrifter. Tildelingen omfatter blant annet sentre med relevans for maritim og IKT sektor.

Samarbeid i virkemiddelapparater

Grønn vekst-samarbeidet

Grønn vekst (GV) samler virkemiddelaktører som arbeider spesifikt med energiomstillingen; Forskningsrådet, Enova, Innovasjon Norge, Gassnova og Siva har deltatt de siste årene.

I 2025 ble det igangsatt en prosess for å definere rollen for GV videre sett i lys av erfaringene så langt og resultatene fra blant annet VMA 2.0. Oppsummert er det besluttet at samarbeidet om grønn vekst fortsetter primært gjennom arbeidsgruppen, at ordningen med en formell styringsgruppe avvikles og at forankring av beslutninger skjer ad hoc, evt. gjennom en referansegruppe. Samarbeidsavtalen fornyes ikke. Den formelle forankringen av samarbeidet er gitt i oppdragsbrev/tildelingsbrev for alle aktørene.

En viktig pågående aktivitet er blant annet HEILO-plattformene for henholdsvis hydrogen, havvind og CCS. Det gjennomføres jevnlig samarbeidsmøter og HEILO-statistikken over tildelinger holdes oppdatert og benyttes i mange sammenhenger. Andre pågående aktiviteter er eventuell ny utlysning fra PILOT-E og arbeid med å øke henvisningskompetansen.

Samarbeid om CCS

Forskningsrådet og Gassnova har hatt et meget godt samarbeid over mange år, og dette samarbeidet videreføres selv om CLIMITs programstyre er lagt ned. Begge organisasjonene har signert en samarbeidsavtale som sikrer godt faglig samarbeid fremover. Gjennom tett dialog skapes et sømløst virkemiddelapparat hvor gode FoU-prosjekter støttet av Forskningsrådet kan søke om videreutvikling hos Gassnova. Det har i tillegg også vært betydelig samarbeid med Enova, Innovasjon Norge, SIVA og Eksportfinansiering (EksFin) gjennom plattformen Heilo CCS som nevnt over.

Grønn plattform⁴⁹

12 store forsknings- og innovasjonsprosjekter fra hele landet fikk støtte i 2025 til å utvikle nye klima- og miljøvennlige løsninger for næringslivet. Støtten går blant annet til prosjekter som skal utvikle neste generasjons batterisystemer, skalerbar, fleksibel og grønn løsning for offshore vindturbiner, integrere seilteknologi på skip og utvikle fremtidsrettede mobilitetsteknologier. Tildelingen omfatter også fokus på kritiske råstoffer, gjennom utvikling av landbasert mineralutnyttelse og bærekraftige og sirkulære elektronikkprodukter. 3 av prosjektene er direkte energirelatert og er omtalt i kapittel 1.3.1 under de respektive temaomtalene; hydrogen, vind- og vannkraft.

SEAPOP og SEATRACK 2025

Arbeidet i SEAPOP og SEATRACK ble gjennomført i henhold til vedtatt virksomhetsplan og budsjett for 2025. Aktiviteten er rettet mot å styrke kunnskapsgrunnlaget for konsekvensvurderinger av havvindutbygginger,

⁴⁸ [Norge får åtte nye forskningssentre for innovasjon](#)

⁴⁹ [Regjeringen satser på grønn omstilling](#)

spesielt i Nordsjøen, men også Norskehavet og Barentshavet. Samtidig ivaretar SEAPOP rollen som det nasjonale kunnskapsprogrammet for norske sjøfuglbestander.

Siste del av fagutredningene til strategisk konsekvensutredning (SKU) av områder identifisert som egnet for havvind ble levert til NVE i juni 2025. Et eget havvind-webinar ble arrangert i oktober hvor resultater fra havvindarbeidet i SEAPOP ble presentert. Den økte aktiviteten på nøkkellokalitetene ble videreført i 2025, og supplerende overvåkning på hekkebestander i sør har blitt videreført. Kartlegging og sporing av sjøfugl er særlig viktige dataleveranser for vurdering av konsekvenser av havvindutbygging, og dette arbeidet hadde høy prioritet i 2025. Kartlegging av hekkebestandene langs norskekysten ble videreført, og kysten av Trøndelag og Helgeland ble kartlagt. Kartleggingen har vært mer omfattende og tatt noe lengre tid enn planlagt, og fortsetter i 2026 med Lofoten og Vesterålen. Fra datasettene som samles inn har det blitt laget dedikerte kartprodukter som brukes i de strategiske konsekvensvurderingene, slik som sårbarhetskart for ulike sesonger og habitatmodeller og funksjonsområder i hekketiden.

SEATRACK videreførte sporingen utenfor hekketiden, både i de sørlige og de nordlige bestandene. Generelt var 2025-sesongen vellykket for de 16 artene som nå inngår i programmet, med aktivitet på mer enn 100 lokaliteter i 13 land. Suksessraten for de fem nye artene introdusert i 2023 fortsetter å øke og arbeidet på nye lokaliteter rundt Nordsjøen (Sverige, Danmark, Tyskland, Nederland, UK og Norge) ble videreført og styrket. Overgangen til ny sporingsteknologi for de store måkeartene som er tallrike i Nordsjøen, der det nå benyttes loggere som overfører data via GSM-nettet, har gitt ny og verdifull kunnskap om artenes arealbruk og trekkruiter. Dette arbeidet vil bli videreført i 2026. Utvidelsen med nye lokaliteter, teknologier og arter vil gi bedre grunnlagsdata for å vurdere konsekvensen av havvindutbygginger i Nordsjøen, men også andre havområder.

Skredforskning

Det er behov for å øke kunnskapen i samfunnet om flom- og skredfare og fremme samarbeid mellom aktuelle aktører på flom- og skredområdet. FoU på fagfeltene flom, skred og overvann er avgjørende for at forvaltningen skal kunne møte nye og eksisterende utfordringer med oppdatert faglig kunnskap og metodikk.

Forskningsrådets portefølje på området finansieres i hovedsak av JD, KLD og ED og omfatter blant annet prosjekter som ser på vannkraftens rolle i flomberedskap, se [331676 Innovative monitoring and modelling of loads and damage processes on embankment dams forebygging](#) og [327753 Socio-economical value of hydropower regulations for flood management](#) (modeller og analyseverktøy, flomkontekst), eller som ser på klimadrevne naturfarer.⁵⁰

I 2025 ble en ny satsing på samfunnssikkerhet og beredskap gjennomført for første gang, se omtale over. Ett av fem prioriterte temaområder var alvorlige naturhendelser, som forebygging og håndtering av tørke, flom, skred og andre typer naturfare. Flere av de totalt 12 tildelte prosjektene hadde særlig relevans for naturfare knyttet til infrastruktur og forståelse og styrking av samfunnets og innbyggernes rolle i beredskap, samt risikomodellering, ressursstyring og operativ beredskap hos nødetater. Se blant annet [358832 Optimal Infrastructure Maintenance in a Future with more Extreme Weather](#), [358324 Prepare, support and comply: The public as a critical resource in times of crisis](#) og [358189 BRACE - Balancing Resources Anticipating Compound Events](#). Prosjektene starter opp i 2026.

Skredforskning ved Norges Geotekniske Institutt

I 2025 ble det bevilget øremerkede midler til snøskredforskning ved Norges Geotekniske Institutt (NGI), prosjekt 359890. Hovedmålsettingen med prosjektet er å levere forskning som løser problemer etterspurt av

⁵⁰<https://prosjektbanken.forskningsradet.no/project/FORISS/310129?Kilde=FORISS&distribution=Ar&chart=bar&calcType=funding&Sprak=no&sortBy=score&sortOrder=desc&resultCount=30&offset=0&Fritekst=310129&source=FORISS&projectId=327753353197> Beredt! - Scalable Services & Risk-Based Governance for Climate-Driven Natural Hazards in Norway.

norske problemeiere av snøskredfare mot infrastruktur (f.eks. NVE, SVV, Statnett, Statkraft) og skredteknisk bransje, styrke forskningskapasiteten på området, styrke nasjonale og internasjonale nettverk, samt øke aktiviteten på Ryggfonn testfelt og Fonnbu forskningsstasjon.

Så langt har prosjektet lyktes godt i nettverksaktiviteter og med å bygge opp tidlig karriere forskere. Det har vært avholdt en rekke seminarer, workshops og deltagelser på konferanser. Det har vært god kontakt med universitetene og 2-3 masterstudenter har til enhver tid oppgave i prosjektet. Et hovedfokus har vært tilgjengeliggjøring og lansering av dynamiske modeller som er utviklet ved NGI de siste 6 årene. Modellene er nå ute og testet mot målinger fra fullskala forsøk i Ryggfonn, og det er gjort en god del sammenligning med de sveitsisk-utviklede snøskredmodellene RAMMS og RAMMS::Extended. I 2025 ble det avholdt en workshop under Nordisk snøskredkonferanse på Oppdal for opplæring i bruk av snøskredmodeller i AvaFrame for problemeiere som NVE og SVV, og ingeniører og geologer fra ulike konsulentfirma. Arbeidet med en forbedret utløsningssannsynlighet for snøskred med effekt av klima og vegetasjon, for bruk i varsling og skredfarekartlegging er ikke ferdigstilt, og vil fortsette mot publikasjon i 2026. Arbeidet på snøskred i skog vil tas videre inn i KSP-prosjektet FORTRESS, finansiert gjennom utlysningen «Arealer under press» omtalt over, som starter våren 2026. Arbeidet i WP3 har kommet kortere enn planlagt. Dette gjør at kvantitativ risikoanalyse ikke er jobbet med i denne perioden, men det vil foregå aktivitet på dette området i 2026.

Klima- og miljødepartementet

4 Klima- og miljødepartementet

Innledning

I 2025 fulgte Forskningsrådet opp Klima- og miljødepartementets (KLD) ansvarsområder gjennom innsatsen som beskrives i denne rapporten. KLDs tildeling til Forskningsrådet var 400 mill. kroner. Av de fem målene Kunnskapsdepartementet har fastsatt for Forskningsrådet, er det særlig målet om å møte store samfunnsutfordringer som er relevant for KLD. Rapporten er delt i to, i tråd med KLDs sektorpolitiske prioriteringer: (1) KLDs seks resultatområder (Naturmangfold, Kulturmiljø, Friluftsliv, Forurensning, Klima og Polarområdene) og (2) Grønn omstilling (Lavutslippssamfunnet, sirkulær økonomi og areal). Områdene overlapper delvis.

I kapittel 1.1 vurderer vi samlet hvordan innsats, aktiviteter og resultater har bidratt til å nå målene for bevilgningene. Kapittel 1.2 gir en kort virksomhetsoversikt og viser hvordan vi har fulgt opp føringene i KLDs tildelingsbrev for 2025. Kapittel 1.3 oppsummerer nøkkeltall. I kapittel 1.4 beskriver vi relevante aktiviteter og resultater i 2025 under de to sektorpolitiske prioriteringene, og vi omtaler på tvers tema/sector/fag-/næringsområder, internasjonalt samarbeid, kommunikasjon og rådgivning, samt forskningssystemet. Kapittelet inkluderer også en oversikt over grunnbevilgninger til miljøinstituttene og SkatteFUNN. Lenker til relevant informasjon er lagt inn fortløpende og samlet i kapittel 1.5.

4.1 Samlet vurdering

I 2025 har Forskningsrådet styrket innsatsen for klima, miljø, hav og polarområdene gjennom målrettede nasjonale og internasjonale tiltak, med særlig vekt på klimaendringene og risiko for både samfunn og natur – samt hvordan vi kan håndtere dem. Klima- og naturendringer påvirker Norge og polarområdene og øker risikoen for omfattende samfunnseffekter. Forskingen spenner fra storskala og langsiktige endringsprosesser til mer lokale endringer og enkelthendelser, og bidrar til et bedre kunnskapsgrunnlag for tilpasning, forebygging og omstilling. Forskningsrådet har prioritert å gi de internasjonale utlysningene og aktivitetene gode rammer, og norske forskningsmiljøer har respondert og markert seg sterkt i sentrale europeiske partnerskap og hentet hjem mange prosjekter. Samtidig har polarområdene hatt en tydelig plass i innsatsen, både som særlig sårbart område og som sentralt utgangspunkt for å forstå og observere globale klimaendringer, med stor strategisk betydning for Norge. 2025 var andre året av Forskningsrådets satsing Naturløftet, som samlet og forsterket innsatsen innen natur og miljø. Gjennom flere nasjonale og internasjonale utlysninger, og med etableringen av Senter for bærekraftig areal- og naturbruk som et sentralt strategisk grep, er det lagt et solid og langsiktig fundament for kunnskapsutvikling. Samlet sett har Forskningsrådet i 2025 styrket evnen til å koble forskning og samfunnsbehov, og bidratt til et godt kunnskapsgrunnlag for politikk, forvaltning og bærekraftig utvikling innen klima, miljø og polar innenfor KLDs forvaltningsområde.

- Kunnskap og kompetanse knyttet til klima- og naturrisiko fikk et stort løft gjennom nye, store tildelinger
- Norge har meget høy retur rammeprogrammet i både utlysninger og relevante partnerskap innenfor KLDs ansvarsområde
- Ny satsing på klimatilpasning som integrert del av samfunnssikkerhet og beredskap etablert for første gang
- Sannhets- og forsoningskommisjonens rapport er fulgt opp med dedikert satsing på kunnskap og kompetanse på klima og miljøområdet
- Natur og miljø er særskilt styrket igjennom målrettet virkemiddelbruk og samarbeid på tvers av porteføljer

- Samfunnsoppdraget for sirkulær økonomi er gang og følges opp av 80 mill. kroner til forskning og innovasjon i næringsliv og offentlig sektor i 2026
- Fire nye sentre for bærekraftig areal- og naturbruk vil gi stort løft for kunnskapsutvikling, koordinering og bruk av forskningsfronten på feltet. Dette må utnyttes klokt.
- Geopolitisk uro setter oppmerksomheten på klima- og miljø under press. Dette kommer tydelig til uttrykk i internasjonal forskningspolitikk.
- Storsatsingen Polhavet 2050 er i gang og vil gi stort løfte for polar, klima og miljøforskning nasjonalt og internasjonalt
- Nytt partnerskap på kulturarv er i gang og følges opp med dedikert satsing på forskningssamarbeid
- Utkastet til nytt rammeprogram i EU gir både potensielle utfordringer og muligheter for klima- miljø- og polarforskning

Forskningsrådets vurdering er derfor at innsatsen på KLDs områder er målrettet og i tråd med departementets sektorpolitiske prioriteringer.

4.2 Utkvittering av føringer

All styringsinformasjon er oppsummert i Årsrapport 2025 under de relevante MRS-målene. Tabellen under viser oppfølgingen av føringer gitt i departementets tildelingsbrev for 2025:

Oppdrag/føring	Status	Kommentar
Utvikle og utlyse en senterordning for forskning på bærekraftig natur- og arealbruk, med tildeling i starten av 2026.	Gjennomført	Nye sentre tildelt 20.3.2026
Forberede norsk deltakelse i partnerskapet Resilient Cultural Heritage (RCH) under Horisont Europa.	Gjennomført	Oppstart i 2026. Første tildeling til forskningsprosjekter i 2027.
Oppfølging av KLDs kunnskapsstrategi 2021-2024	Fortløpende oppfølging	KLD har utviklet en ny plan for 2025-2028 som Forskningsrådet vil følge opp.
Mission Innovation/ Zero-Emission Shipping	I prosess etter planen	Se beskrivelse av status og milepæler i 2024 i kap.1.4.4 under «Annet internasjonalt samarbeid».
Forskningsrådet skal fortsette å legge til rette for forskning på tvers av sektorer og fagområder innenfor områdene mat og matproduksjon, inkl. sjømat, ernæring, helse, klima og miljø, hvor Én-helse-perspektivet også ivaretas.	Gjennomført	Se beskrivelse under kapittel 1.4.1

4.3 Årets aktiviteter og resultater

Disponibelt budsjett viser summen av departementets tildeling i 2025 og ubrukt bevilgning fra tidligere år (herunder eventuelle omdisponeringer av avsetninger). Tabellen viser departementets tildeling i 2025 fordelt på kapittel og post i 1000 kroner.

Kap. post	Bevilgning	Kontant utbetalt	Ubrukt bevilgning
KLD Kap. 1410.73	444 695	396 871	47 824

Tabell: Departementets tilsagnsramme og tildelt beløp i 2025 i 1000 kroner.

Kap. post	Tilsagnsramme	Tildelt	Ubrukt tilsagnsramme
KLD Kap. 1410.73	478 778	400 478	78 300

Bevilgningen på post 73 var 444,7 mill. kroner i 2025, hvorav 396,9 mill. kroner ble utbetalt. Dette gir et underforbruk på 47,8 mill. kroner. Avviket skyldes endringer i prosjektfremdrift og periodiseringsdifferanser sammenlignet mot anslåtte kontantutbetalinger, og innebærer ikke en reduksjon i forpliktelsene. Utestående beløp forventes utbetalt fra 2026 og videre. Til nye utlysninger ble det gitt en tilsagnsramme på 478,8 mill. kroner, hvorav 400,5 mill. kroner ble tildelt innenfor året. Ikke-tildelte midler søkes overført til påfølgende år for å hensynta Stortingets opprinnelige intensjon og opprettholde aktivitetsnivået over tid.

Ved overgangen fra 2024 til 2025 og i forbindelse med omlegging til bruttobudsjettering er den interne virkemiddelstrukturen i Forskningsrådet endret. Tallene fremstilles på et mer aggregert nivå og det er innført nye begreper med bruttomodellen som gjør at det ikke er mulig å sammenligne med 2024.

I 2025 var den totale forskningsinnsatsen på 3,8 mrd. kroner. Forskningsrådet tildelte 1,3 mrd. kroner gjennom nasjonale utlysninger og 330 mill. kroner gjennom internasjonale utlysninger. Den løpende prosjektporteføljen på området bestod ved utløpet av 2025 av til sammen 1047 prosjekter, som er på nivå med foregående år. Også innenfor de ulike kategoriene er det relativt stabilt fra 2024 til 2025.

Tabellen under viser bruk av midlene for 2025 i 1 000 kroner. Dette er nøkkeltall som er utviklet i samarbeid mellom Forskningsrådet og KLD i løpet av 2023.

Kategori*	Sum i 1 000 kroner, 2025	Antall prosjekter
<u>Kutt i utslipp av klimagasser</u>	1 524 872	814
<u>Klimarelevant forskning</u>	3 779 069	2060
<u>Klimaeffekter og klimatilpasninger</u>	354 335	273
<u>Naturmangfold</u>	539 274	417
<u>Kulturminner og kulturmiljø</u>	24 166	48
<u>Forurensning</u>	273 904	196
<u>Polarforskning</u>	331 902	196

*Lenke til tabeller og grafer i prosjektbanken er tagget til hver kategori. Tidsserier ligger i prosjektbanken.

4.3.1 Naturmangfold, Kulturmiljø, Friluftsliv, Forurensning, Klima- og Polarområdene

Tabellen gir en oversikt over utlysninger, finansieringsordninger, tildelte midler og antall nye prosjekter i 2025.

Utllysning	Finansieringsordning	Tildelte midler	Ant. prosjekter
Klima- og naturrisiko	Stort, tverrfaglig forskerprosjekt	50 000*	2
Klima- og naturrisiko	Stort, tverrfaglig forskerprosjekt	118 097*	10
Mat, miljø, klima og folkehelse	Kompetanse- og samarbeidsprosjekt	19 000**	2
Romforsk	Forskerprosjekt	33 773***	3

Tabell forts.

Utløsning	Finansieringsordning	Tildelte midler	Ant. prosjekter
Biodiversa+	Forskerprosjekt	26 343	9
Oppfølging av Sannhets- og forsoningskomisjonens rapport	Forskerprosjekt for fornyelse	10 000	2
Støtte til arrangement	Koordinerings- og støtteaktivitet	3 906	33
Kommunikasjon og formidling	Koordinerings- og støtteaktivitet	3 750	15
Offentlig sektor ph.d.	Innovasjonsprosjekt	8 000	4
Nærings- ph.d.	Innovasjonsprosjekt	2 000	1
Europeiske partnerskap for Sustainable Blue Economy	Internasjonalt samarbeidsprosjekt	5 783	2

*Finansiert av KLD, KD og NFD **Finansiert av KLD, LMD, HOD og NFD ***Finansiert av KLD og KD

Resultater, virkninger og effekter

Sammensatte utfordringer mellom klima, miljø, mat og folkehelse

Kapasitet og kvalitet på forskningen som ser sammenhenger mellom mat, miljø, klima og folkehelse er styrket etter målrettede tildelinger over flere år. Støtten fra Forskningsrådet har resultert i det er forskning om for eksempel betydningen av miljøgifter og mikroplast for mennesker (mattrygghet). Videre bidrar forskningen til å kartlegge både miljømessige risikofaktorer og menneskelig eksponering gjennom samarbeid med bønder på tvers av ulike produksjonssystemer i prosjektet «Farmer's Health». Dette prosjektet bygger kunnskap som styrker folkehelseberedskap og gjør både landbruket og samfunnet mer motstandsdyktig mot klima- og naturdrevne sykdomstrusler. Det planlegges å gjennomføre en kunnskapsoppsummering av disse sammensatte utfordringene i 2027.

Naturmangfold

Ny teknologi, avanserte datakilder og tverrfaglige tilnæringer har bidratt til økt forståelse av naturens bruk og tilstand, og gitt et bedre kunnskapsgrunnlag for arealbasert forvaltning på land og i kyst- og havområder. Resultatene spenner fra detaljerte analyser av arters arealbruk og økologiske effekter til utvikling av planverktøy som styrker beslutningsgrunnlaget i offentlig forvaltning.

Resultater fra et prosjekt ved UiO [318575](#) har kartlagt hjortens bruk av innmark i Norge basert på GPS-data fra over 400 dyr. Studien viser at hjorten tilbringer mer tid på innmark vinterstid, spesielt i områder med høy bestandstetthet. Lokale miljøfaktorer har større innflytelse på hjortens trekkemønster enn klimaendringer. Parasittundersøkelser og vekstanalyser dokumenterer hvordan tilgang til innmark påvirker både parasittforekomst og hjortens vektutvikling. Beiteburforsøk viser at hjorten reduserer grasavlingen med ca. 12 prosent årlig, og prosjektet gir viktige tall på biomassetap og beiteskader, men avveining mellom bestand og økonomi for bønder gjenstår.

Prosjektet EcoGaps ledet av OsloMet [320042](#) har studert hvordan naturhensyn og naturkunnskap kan integreres sterkere i den lokale og regionale arealplanleggingen i Norge, med særlig vekt på redskaper som naturregnskap og konsekvensutredninger. Prosjektet har blant annet belyst utfordringene med å få tatt eksisterende kunnskap om naturmangfold og klimaendringer i bruk i kommunale planprosesser, og studert og dokumentert hvordan naturregnskap kan fungere som styringsinnovativt verktøy som styrker kommunens transformativ kapasitet i planprosessen.

Kulturmiljø

Kunnskapsbehov knyttet til kulturmiljø ble integrert i KSP- utlysninger som blant annet «Arealer under press» der en prioritering var «Barrierer og muligheter for mer helhetlig forvaltning og bruk av arealer, naturressurser og/eller kulturmiljøer med hensyn til klima og natur» og «Redusert forbruk av arealer og naturressurser for rettferdig omstilling i et globalt-, generasjons-, eller urfolksperspektiv». Av bevilgede prosjekter er det flere som inkluderer kulturmiljø, bl.a. ett på sirkulær og bærekraftig regional planlegging av arealbruk ved å identifisere muligheter for tilpasningsdyktig utvikling, og løfter frem natur-, klima- og kulturarvsinteresser.

Prosjektet *Samskaping av kulturelle fortellinger for bærekraftig utvikling i rurale områder – CULTIVATE* som ble avsluttet i 2025 har utforsket hvordan kulturarv kan bidra til bærekraftig utvikling i rurale områder, særlig med tanke på klima- og naturkrisen. Lokalt har prosjektet styrket engasjement og bevissthet, spesielt i UNESCO-biosfæreservater som Nord Hordaland. Samarbeid med skoler og kunstnere har ført til økt kunnskapsdeling og kreative uttrykk som er tilgjengelige for både beslutningstakere og innbyggere. Prosjektet har også fremmet tverrfaglig og tverrsektoriell utveksling, inspirert nye nettverk og samarbeid på tvers av landegrensene.

JPI-prosjektet (samarbeid mellom Norge, som leder, Spania og Storbritannia og Ukraina) *Utnyttelse, ødeleggelse og fredelige naboers omtanke for kulturarv i krig – DECOPE*, 343995 har undersøkt hvordan omsorg og vern av kulturarv mobiliseres og praktiseres under væpnet konflikt, med fokus på Ukraina etter Russlands invasjon. Prosjektet har styrket bærekraftig forvaltning og samarbeid gjennom kunnskapsdeling og nettbaserte ressurser, ved økt forståelsen for hvordan verdien av kulturarv endres under konflikt, og kartlagt effektive tiltak og støttemekanismer. Forskningen avdekket juridiske mangler og utfordringer knyttet til beskyttelse og ulovlig fjerning av kulturarv. Tverrsektorielle samarbeid og fleksible organisasjonsformer har vært avgjørende for rask respons og ressursmobilisering. Utviklingen av en internasjonal database for lovverk har styrket innsatsen mot ulovlig handel med kulturgjenstander. Prosjektet har involvert sentrale aktører og myndigheter, og bidratt til nasjonal beredskap og policyutvikling. Formidling og samarbeid har gitt bredere gjennomslag enn forventet, med varig verdi for feltet.

Arrangementsstøtte ble gitt til Bjerknæssenterets *Klimathon 2024* i Haugesund. Målet var å koble sammen kulturarv og klimatilpasning, og vise hvordan lokal kulturarv kan bidra i møte med klimautfordringer i norske kommuner. Arrangementet fokuserte på hvordan forskere kan støtte og lære av lokal kulturarv for å redusere miljørisiko og styrke økosystemer. Deltakerne kom fra hele Norge samt Europa og USA.

Det har skjedd mye spennende i det internasjonale kulturarvsarbeidet i 2025, der Norge var vertskap for *JPI Cultural Heritage-møtet* 12. og 13. juni i Oslo, *CSA-en ARCHE* ble avsluttet og arbeidet med å ferdigstille grunnlaget for søknad for partnerskapet *Resilient Cultural Heritage- RCH* ble fullført og søknaden sendt i september (se 1.4.4).

Friluftsliv

Flere nye prosjekter er satt i gang med relevans for resultatområdet. Et nytt samarbeidsprosjekt ledet av NINA [358501](#) skal se på sameksistens mellom villrein og mennesket for å bidra til å redusere barrierer, sett i

et sosioøkologisk rammeverk. Prosjektet har samarbeid med flere partere utenfor academia, blant annet kraftbransjen, frivillig sektor, næringsliv og myndigheter. Forskningsrådet bidrar regelmessig til å støtte friluftslivkonferanser gjennom utlysning av arrangementsstøtte.

Forurensing

Prosjektene i porteføljen bidrar til KLDs mål om å forebygge og redusere forurensning som truer helse, økosystemer og naturmangfold, og til å styrke kunnskapsgrunnlaget for regulering og forvaltning nasjonalt og internasjonalt. Forskingen spenner fra utvikling av ny renseteknologi og håndtering av fremvoksende forurensninger til bedre forståelse av miljøeffekter av kjemikalier og plast, med resultater som kan tas direkte i bruk i regelverk, standarder og praksis. Forskning på forurensning ble ivaretatt igjennom mange ulike utlysninger i 2025.

Antibiotikaresistens er viktig ut fra et miljøperspektiv. Resultater fra et prosjekt [329046](#) ved NIVA har utviklet teknologi for å fjerne miljøgifter og antibiotikaresistens fra avløpsvann, med mål om trygg gjenbruk til landbruksvanning. Nanofiltrering reduserte miljøgifter (CEC) med opptil 99 %, og utvalgte membraner viste gode resultater i prototypenlegg i Spania. Desinfeksjon med ozongass og elektrolyse sikret trygg irrigasjon med det rensede vannet. Langtidstester i landbruksforsøk dokumenterte effektiv fjerning av både antibiotikaresistens og miljøgifter. Resultatene viser at nanofiltrering gir svært rent vann egnet til irrigasjon, industri og drikkevann. Teknologien er testet i Europa og Afrika, med potensiale for overføring til områder med begrensede ressurser.

Mikroplast [295174](#) Langtidseffekter av plast og tilhørende kjemikalier på marine organismer ledet av NIVA og avsluttet i 2025, har gitt ny og viktig kunnskap om hvordan plastpartikler og tilsetningsstoffer bidrar til mikroplastens giftighet i marine miljøer, basert på omfattende kjemiske og toksikologiske tester. Resultatene har ført til konkrete anbefalinger for standardiserte metoder innen utlekking, eksponering og risikovurdering av mikroplast. Kunnskapen vil være til støtte for både fremtidig regulering, utvikling av mer bærekraftige materialer og styrker Norges rolle i det internasjonale arbeidet mot marin forurensning.

Et annet prosjekt [302208](#) avsluttet i 2025 har gitt viktig ny kunnskap om miljøeffekter av legemidler og antifouling-kjemikalier brukt i akvakultur, basert på feltstudier av bunnlevende økosystemer. Resultatene kan brukes direkte i regulering og forvaltningspraksis, i samarbeid med næring, myndigheter og internasjonale standardiseringsorganer som ISO og OECD. Prosjektet har også synliggjort Norges aktive rolle i å håndtere miljøutfordringer knyttet til vekst i havbruksnæringen.

Forskningsrådet bistår Miljødirektoratet i oppfølging av det nye vitenskapspanelet på kjemikalier, avfall og forurensning som startet opp i 2025.

Klima

Forskningsrådets finansiering og kontinuerlig utvikling av den norske jordsystem modellen NorESM er helt avgjørende for at norsk klimaforskning kan delta i internasjonal front og bidra med relevante klimafremskrivninger gjennom kvalifisering under CMIP7 og etterfølgende bidrag til IPCCs hovedrapporter. Modellen utvikles videre fra 2025 under det nasjonale infrastrukturprosjektet INES2 og det store tverrfaglige klimaforskningsprosjektet NorESM4CMIP7.

I 2025 ble en ny satsing på klimatilpasning som integrert del av samfunnssikkerhet og beredskap etablert for første gang. Denne gir et stort løft for forskningsmiljøers kapasitet og kompetanse på et felt som treffer oss med full tyngde. Utlysningen var et bredt samarbeid mellom flere porteføljestyre (energi og transport, mat og bioressurser, demokrati og globale relasjoner, klima og miljø), og verdien i satsingen ligger nettopp i å se ulike trusler og kriser i sammenheng. Koblingen til klima i satsingen handler i hovedsak om hvordan klimaendringer er knyttet til risikovurdering, styring, og hvordan vi kan forebygge, forberede, håndtere og

gjenoppbygge etter hendelser som truer liv, helse, infrastruktur og viktige samfunnsfunksjoner ved alvorlige naturhendelser (skred, flom, tørke etc.). 5 av de totalt 12 tildelte prosjektene hadde særlig relevans for klima, både knytte til naturfare, men også knyttet til samfunnsvitenskapelig klimaforskning (forstå og styrke samfunnets og innbyggernes rolle i beredskap og klimatilpasning) og operativ klimatilpasning (risikomodellering, ressursstyring, operativ beredskap hos nødetater).

I 2025 tildelte Forskningsrådet også 12 nye forskerprosjekter og to store, tverrfaglige forskerprosjekter på 25 mill. kroner hver til forskning på klima- og naturrisiko som for å styrke samfunnets evne til å forstå og håndtere klimaendringer og naturfarer. Alle 12 tildelte prosjekter er relevante for klimaforskning. Prosjektene som har fått tildeling undersøker blant annet hvordan klimaendringer skaper nye risikoer for natur, samfunn og næringer, og hvordan disse risikoene kan forstås, reduseres og håndteres gjennom kunnskapsbaserte tiltak. De tar opp klimarelatert risiko knyttet til energiproduksjon, flom og vannkvalitet, tap av økosystemfunksjoner, arts- og genetisk sårbarhet, skogskader, og raske endringer i marine og arktiske økosystemer. Flere prosjekter analyserer økologiske vippepunkter, samvirkende stressfaktorer og kumulativ risiko, samt utvikler modeller og beslutningsstøtte for klimatilpasning, naturbaserte løsninger og bærekraftig forvaltning. Samlet bidrar prosjektene med kunnskap og verktøy for å redusere klimarisiko, styrke motstandskraft og støtte langsiktig håndtering av klima- og naturrelaterte usikkerheter.

I 2025 ble det tildelt tre romforskningsprosjekter som mottok delfinansiering gjennom Klima- og miljødepartementets andel av bevilgningen, som var 6,5 prosent av totalrammen. Ett av disse prosjektene (358004) omhandler forskning på solvind og geomagnetiske forhold og deres påvirkning på ionosfæren og dynamikken i den øvre atmosfæren. Prosjektet skal bidra til økt kunnskap om sammenhengen mellom geofysiske prosesser og påvirkning på samfunnskritisk infrastruktur.

Norge bygger også kompetanse på klimatilpasning igjennom EU-samarbeid. RESIST er et av Norges største klimatilpasningsprosjekter noensinne og et flaggskip i det europeiske samfunnsoppdraget på klimatilpasning. Gjennom prosjektet utvikles og testes konkrete løsninger for klimatilpasning i utsatte regioner i Europa. I Danmark tas digitale verktøy i bruk for bedre flomberedskap, blant annet sensorer for tidlig varsling, visualisering av tiltak med utvidet virkelighet og digitale modeller som gjør det mulig å teste ulike scenarier før investeringer gjøres. I Extremadura i Spania arbeides det med naturbaserte løsninger for å redusere risikoen for skogbrann. Her utvikles såkalte «produktive branngater», der vegetasjonen forvaltes slik at brannspredning begrenses samtidig som arealene gir økonomisk verdi gjennom beiting eller dyrking. Felles for tiltakene er at de utvikles i tett samarbeid med lokale aktører og kan overføres til andre regioner med lignende klimautfordringer.

Samlet sett har Norge nå en i betydelig kunnskapsproduksjon på teamene klima- og naturrisiko og klimatilpasning, koblet med samfunnssikkerhet og beredskap.

Polarområdene

Forskningsrådet bidrar til koordinering av norsk polarforskning, mobiliserer og stimulerer til internasjonalt samarbeid og har mange oppdrag og rådgivende oppgaver på polarforskningsfeltet. Forskningsrådets polarforskningsportefølje samfinansieres i hovedsak fra av KLD og KD.

I 2025 ble midlene tildelt gjennom utlysninger som blant annet omfatter klima-, marin- og banebrytende forskning. I løpet av de siste årene har norske polarforskningsmiljøer hentet stadig mer midler fra EUs rammeprogram, og EU står dermed for en stadig større del av av norsk polarforskning.

Utlysningen til forskning på klima- og naturrisiko omtalt over ga også et stort løft for polarforskingeb. Nærmere 50 mill. Kroner av midlene ble tildelt polare forskningsprosjekter. Et av prosjektene, *Disentangling land-coast-ocean connections at Bouvetøya, the most remote marine ecosystem hotspot in the Southern*

Ocean (BOUVECO) ledet av Norsk Polarinstitutt, mottok 25 mill. kroner til å studere koblinger mellom land, kyst og hav ved Bouvetøya. Prosjektet skal sammenligne øya med andre subantarktiske øyer og vurdere hva funnene betyr for forvaltning av menneskelig aktivitet i et klima i rask endring. Det skal også bidra til å utvikle rammeverk for fremtidige beslutninger om høyriskoinfrastruktur.

Den nye satsingen på samfunnssikkerhet og beredskap var også meget relevant for polarforskningen. Blant prosjektene som fikk støtte, var *Securing Norway's Waters: Legal and Political Responses to Maritime Hybrid Threats in the Arctic* av FNI, som skal forske på hvordan norske havområder kan sikres bedre gjennom folkerettslig og politisk respons på hybride maritime trusler i Arktis.

Satsingen på samfunnssikkerhet og beredskap videreføres i 2026 og vil blant annet vektlegge forvaltning av norske interesser i Arktis og Antarktis, kritisk sivil infrastruktur og operasjoner i polare områder, trygge lokalsamfunn og informasjon, samt internasjonalt forskningssamarbeid og forskningsdiplomati som fredsskapende og stabiliserende faktorer.

I tillegg til store, tverrfaglige satsinger bidrar mindre virkemidler til betydelige samfunnseffekter gjennom støtte til tidligkarriereforskere, faglige møteplasser og formidling.

I oktober 2025 arrangerte Forskningsrådet Svalbard Science Conference (SSC) for femte gang. Konferansen er en sentral møteplass for å styrke kvalitet, samarbeid og internasjonale nettverk innen arktisk forskning, og for å videreutvikle Svalbard som plattform for kunnskapsutvikling om klimaendringer og polarområdene. Hovedtemaet i 2025 var «*Svalbard as an Arctic Hotspot for Climate Change and International Cooperation*», og rundt 350 norske og internasjonale forskere deltok.

Som følge av regjeringens ambisjoner om sterkere, norsk forskningsledelse på Svalbard, har Forskningsrådet i løpet av 2025 jobbet aktivt med oppdraget fra KD og KLD om å etablere Svalbard forskningskontor etter Stortingsmelding 26 (2032-2034) i samarbeid med Norsk Polarinstitutt. Svalbard forskningskontor ble offisielt åpnet 3. mars 2026 i Longyearbyen av forsknings- og høyere utdanningsministeren. Svalbard Science Forum, som Forskningsrådet har hatt ansvar for i mer enn 25 år, ble utfaset i 2025. Det er planlagt å etablere Svalbard Science Advisory Forum som en dialogarena og rådgivende forum for det nye forskningskontoret på Svalbard.

I 2025 fulgte Forskningsrådet opp oppdraget fra KLD og KD om å forberede det neste internasjonale polaråret (IPY) i 2032/33, i samarbeid med Norsk Polarinstitutt. I løpet av året ble mandat og organisering for det nasjonale IPYsekretariatet og den faglige IPYkomiteen etablert, og en nasjonal nominasjonsprosess gjennomført. IPYkomiteen ble deretter formelt oppnevnt av departementene i februar 2026 og er i gang med arbeidet. Forskningsrådet har også lagt til rette for informasjon og involvering av forskningsmiljøene gjennom ulike digitale kanaler.

Polhavet 2050 er et nytt, tiårig forskningsprosjekt der 18 ledende norske polarforskningsinstitusjoner samarbeider om omfattende forskning i Polhavet i perioden 2026-2036. Programmet skal gi ny kunnskap om overgangen fra et isdekket Polhav til et mer isfritt havområde, med store miljømessige og samfunnsøkonomiske konsekvenser, og vil utgjøre et sentralt norsk bidrag til det internasjonale polaråret (IPY). I 2025 bevilget regjeringen 1 milliard kroner til satsingen over ti år, med midler forvaltet gjennom Forskningsrådet. Etter mottak av den vitenskapelige planen i 2025 begynte Forskningsrådet en faglig evaluering for å sikre høy vitenskapelig kvalitet, et arbeid som videreføres i 2026.

Samlet sett var 2025 et meget viktig år for norsk polarforskning, både gjennom store nye tildelinger, nettverks og kommunikasjonsaktivitet, etablering av forskningskontoret og opptakt til Polhavet 2050.

4.3.2 Grønn omstilling – Lavutslippssamfunnet, sirkulær økonomi og areal

Tabellen viser utlysninger, finansieringsordninger, tildelte midler og antall prosjekter i 2025.

Utlysning	Finansieringsordning	Tildelte midler 1 000 kroner	Antall prosjekter
Arealer under press	Kompetanse- og samarbeidsprosjekt	86 000*	7
Arealer under press	Forskerprosjekt for fornyelse	94 431*	9
Forskning for økt samfunnssikkerhet og beredskap	Kompetanse- og samarbeidsprosjekt	20 000	2
Miljøvennlig energi – inntil 220 mill. kroner til fornybar energi, energibruk i bygg, områder, anlegg, transport og industri	Kompetansebyggende prosjekt for næringslivet	220 000 (hvorav ca. 30 000 fra KLD)**	18 (4)
Energiomstilling og konsekvenser for samfunn, klima og natur	Samarbeidsprosjekt	92.000 (hvorav ca. 30 000 fra KLD)**	8 (3)
Miljøvennlig energi	Innovasjonsprosjekt i næringslivet, løpende utlysning i 2025	185.000 (hvorav ca. 23 000 fra KLD)**	17 (3)
Maritime Zero 2050	Innovasjonsprosjekt i næringslivet	44 991 (hvorav ca 40 000 fra KLD***)	3

* finansiert av KLD, ED og NFD

**finansiert av KLD, ED, SD og KD

*** finansiert av KLD og NFD

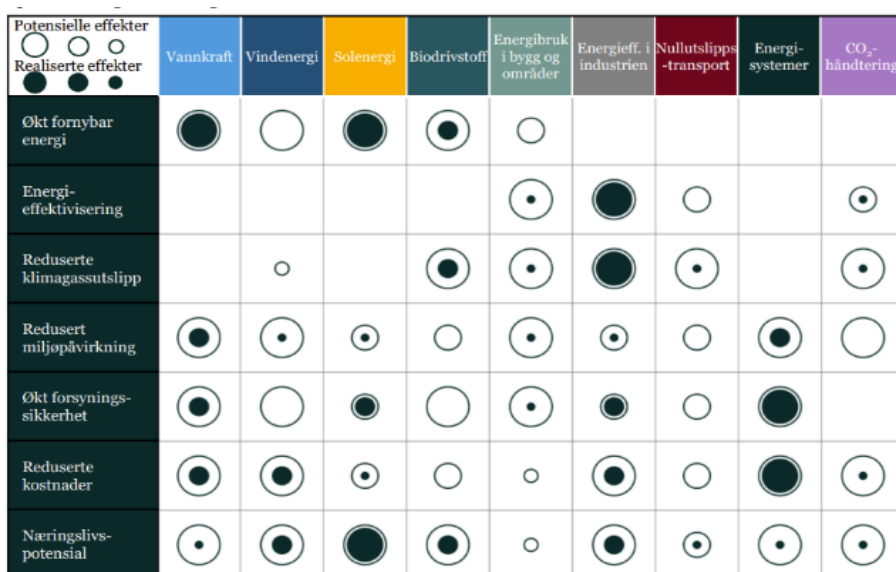
Resultater, virkninger og effekter

Lavutslippssamfunnet

Forskningsrådets innsats på lavutslippsløsninger omfatter forsknings- og teknologiprojekter hovedsakelig innenfor porteføljen for energi og transport, inkludert løsninger for reduserte miljøkonsekvenser av energiinfrastruktur, fornybar energiproduksjon og teknologier for nullutslipps maritim og landbasert transport. Satsingen på lavutslippssamfunnet bidrar til gode synergier mellom sektordepartementene, spesielt KLD, ED og SD.

Resultatene fra studien gjennomført av Menon i 2025 viser at det lønner seg å investere i forskning innen miljøvennlig energi og lavutslipp. Det er realiserte samfunnsøkonomiske gevinster estimert til 5 mrd. kroner fra seks av de mest vellykkede prosjektene. Det er identifisert betydelige potensielle forventede effekter, både nasjonalt og globalt. I tillegg til de samfunnsøkonomiske effektene, ble det gjort vurderinger av effekter på energieffektivisering, reduserte klimagassutslipp, redusert miljøpåvirkning, økt forsyningssikkerhet og næringslivspotensial for 60 forskningsstudier.

Realiserte og potensielle effekter er oppsummert i følgende figur:

Figuren viser relative effektstørrelser på tvers av effekttyper og forskningsområder (Menon 66/2025).

Studien viser også at FME-ene bidrar til gode samarbeidsarenaer, et langsiktig perspektiv og at de fremmer et helhetsperspektiv og tverrfaglighet. Dette er gode læringspunkter for den nye satsingen på Sentre for bærekraftig areal- og naturbruk som starter opp i 2026.

Den målrettede innsatsen innen energiomstilling og utvikling av nye lavutslippsteknologier omfattet tildeling til 42 nye prosjekter i 2025:

- 92 millioner kroner (hvorav 30 millioner fra KLD) ble bevilget til 7 Samarbeidsprosjekter som omhandler klima- og miljøkonsekvenser og samfunnsendringer som støtter oppunder lavutslippssamfunnet. Blant annet skal Akvaplan-NIVA se på effekten av havvind på det pelagiske systemet (358086).
- 220 millioner kroner (hvorav 46 millioner fra KLD) ble tildelt 18 Kompetansebyggende prosjekter for næringslivet. Disse skal både bidra til økt kompetanse (inkl. stipendiater) og ny kunnskap. Prosjektet Hamony (358675) vil gi ny kunnskap og innsikt i hvordan det norske energisystemet kan utvikles når miljømessige og økologiske konsekvenser tas i betraktning. Prosjektet integrerer forskning på arealbruk, naturpåvirkning, politiske og regulatoriske rammeverk med energisystemanalyse. Prosjektet omfatter også 2 ph.d.-stipendiater.
- 185 millioner kroner (hvorav 23 millioner fra KLD) ble bevilget til 17 Innovasjonsprosjekter i næringslivet. Ett av disse er i regi av bedriften Fjell Technology Group AS som skal utvikle prosesser for å omdanne fiskekvev til bærekraftig flydrivstoff med mål om å utnytte avfall fra havbruk som ressurs, redusere utslipp og bidra til grønn omstilling i luftfarten.

Det ble også tildelt finansiering til en rekke prosjekter i internasjonale utlysninger i samarbeid med EUs partnerskap Clean Energy Transition Partnership (CETP) og til bilaterale utlysninger.

Grønn skipsfart

Den målrettede innsatsen innen grønn skipsfart med midler fra klima- og miljødepartementet ble i 2025 videreført gjennom nye tildelinger i satsingen Maritim Zero 2050 ('MZ2050'). Disse midlene går til prosjekter som gir gjennomførbare nullutslippsløsninger for store skip som seiler over lengre strekninger.

- Tre nye innovasjonsprosjekter ble tildelt i satsingen MZ2050 i 2025. Porteføljen utgjør nå totalt 13 aktive prosjekter og ett avsluttet prosjekt. De inkluderer innovasjons- og samarbeidsprosjekter, og har et totalt innstilt beløp på 169 MNOK i perioden 2022 til 2025.
- Den aktive Maritime Zero 2050-porteføljen inkluderer prosjekter relatert til nullutslippsdrivstoff som flytende hydrogen og kjernekraft for handelsskip, samt sikker lagring og overføring av ammoniakk. Porteføljen omfatter også prosjekter med mål om å redusere energiforbruket betydelig ved hjelp av vindpropulsjon og reduksjon av overflatefriksjon. Denne typen energireduksjon kan muliggjøre nullutslippsløsninger for store skip som seiler over lengre avstander.
- To av de nye prosjektene adresserer utfordringer som er særlig viktige for handelsskip som seiler langt, lenge og med begrenset tilgang til havn og vedlikehold, og er knyttet til autonom, utslippsreducerende skrogvask, og nye bærekraftige polymerer for framtidens bunnstoff. Det tredje prosjektet ser på sikkerhetsrammeverk for atomdrevne handelsskip. De tre nye MZ2050-prosjektene ledes av sterke industribedrifter i samarbeid med ledende forskningsmiljøer.

I tillegg til den målrettede MZ2050-innsatsen har Forskningsrådet en stor portefølje av maritime forskningsprosjekter som har til formål å frambringe kunnskap og teknologi som reduserer utslipp av klimagasser og reduserer øvrig miljøbelastning finansiert av andre departementsinntekter.

Sirkulær økonomi

Porteføljen på sirkulærøkonomi ble styrket i 2025 gjennom flere store utlysninger. Flere departementer bidrar til dette tema, og spesielt KLD og NFDs bevilgning er meget viktig og samspiller godt til dette.

Et prosjekt på resirkulering av plast ved NORNER RESEARCH ASP har utviklet innovative løsninger for plastemballasje for mat, med særlig fokus på bruk av resirkulert plast uten å gå på kompromiss med matsikkerheten. Gjennom utprøving av lukkede kretsløp og effektive barrierer har prosjektet bidratt til å møte Norges sirkulære mål og kommende emballasjekrav fram mot 2030 og 2040. Løsningene minsker matsvinn og styrker matsikkerheten, blant annet ved bruk av mono-materialer og resirkulerbare alternativer. Miljøeffektene er dokumentert gjennom LCA-analyser, som knytter prosjektet til flere bærekraftsmål. Resultatene danner også grunnlag for videre utvikling i Re3Plast og gir innspill til fremtidige emballasjeforskrifter og forbedrede innsamlings- og sorteringssystemer.

Forskning på organisk ved AQUATEAM COWI AS har vist at organisk avfall kan omdannes til biokull via biogassproduksjon og pyrolyse, med opptil 80 % volumreduksjon og fjerning av forurensninger. Biokull fra husdyrgjødsel og biorest gir konsentrert fosfor og forbedrer plantevekst, men har redusert nitrogeninnhold. Tungmetaller, særlig sink, må overvåkes nøye for trygg bruk i landbruket. Kombinasjon av biogass og pyrolyse gir best klimaeffekt og økt bærekraft. Prosjektet konkluderer med at biokull kan bli en bærekraftig jordforbedrer dersom kvalitetskontrollen er god.

I 2025 ble det lyst ut og tildelt midler til sirkulær økonomi og redusert forbruk gjennom den tematisk brede utlysningen Arealer under press. Blant de finansierte prosjektene er det særlig tre som bidrar til kunnskapsbehovet om sirkulær økonomi og ressurseffektivitet for å redusere klima- og miljøfotavtrykk:

- Prosjektet «Bærekraftig urban snøhåndtering innenfor strammere rammer for natur, miljø og arealbruk», SNOWLAND, skal øke kunnskap og utvikle retningslinjer og beslutningsstøtteverktøy som gjør byers snøhåndtering mer effektiv, miljøvennlig og bærekraftig i et klima i endring.
- Prosjektet «Sirkulære muligheter for natur-, klima- og kulturarvbevisste miljøer», CONCHE, skal øke kunnskap og utvikle retningslinjer og beslutningsstøtteverktøy for sirkulær areal- og bygningsforvaltning, gjennom adaptiv gjenbruk av kulturhistoriske bygg i naturområder for å redusere naturinngrep, ressursbruk og klimagassutslipp.

- Prosjektet FORTRESS – «Skog for trygge og bærekraftige samfunn» skal utvikle verktøy som gjør at skoger kan forvaltes bedre som naturbaserte løsninger for å redusere skred- og flomrisiko, samtidig som man ivaretar natur, sikkerhet og verdiskaping.

Areal

Forskningsrådet har lyst ut «Arealer under press» som tema fra og med 2020 og i 2025 ble den femte utlysningen på temaet gjennomført med en ramme på 293 mill. kroner. Sammen med sentertildelingene i 2026 vil satsningen ha en økonomisk ramme på 1 mrd. kroner over de siste fem årene.

Forskningsrådet lyste ut 198 mill. kroner til nye samarbeidsprosjekter for å møte utfordringer i samfunn og næringsliv (KSP) med disse prioriterte forskningsutfordringene:

- Velfungerende sameksistens mellom ulike samfunnshensyn, interesser og næringsvirksomhet
- Barrierer og muligheter for mer helhetlig forvaltning og bruk av arealer, naturressurser og/eller kulturmiljøer med hensyn til klima og natur
- Redusert forbruk av arealer og naturressurser for rettferdig omstilling i et globalt-, generasjons-, eller urfolksperspektiv
- Sirkulære løsninger og tiltak for bruk og forvaltning av arealer som en knapp ressurs

Utllysningen var samfinansiert av porteføljene for klima og miljø, energi og transport, og demokrati og internasjonalisering.

[Lenke til tildelte prosjekter](#)

Forskningsrådet lyste ut 95 mill. kroner til Forskerprosjekt for fornyelse (FP), med disse prioriterte forskningsutfordringene:

- Samfunnsmessige, kulturelle eller institusjonelle barrierer og muligheter for mer helhetlig forvaltning og bruk av arealer og/eller kulturmiljøer
- Handlingsalternativer og veivalg i en situasjon med usikkerhet og konflikt om kunnskapsgrunnlaget for forvaltning og bruk av arealer og naturressurser
- Konsekvenser av maktforhold, ulike interesser og verdisyn for bruk og forbruk av arealer og naturressurser
- Redusert forbruk av arealer og naturressurser for rettferdig omstilling i et generasjons-, ulikhets- eller urfolksperspektiv

[Lenke til tildelte prosjekter](#) (velg fane Arealer under press)

Samlet sett vil satsingen som er gjort de siste fem årene bidra til stor kunnskapsproduksjon og mange nye løsninger og verktøy samfunnet kan dra nytte av for å forbedre arealforvaltningen vår.

Tema-, fag, sektor- og næringsområder

Forskningsrådets portefølje innenfor KLDs ansvarsområde preges av stor bredde, både med tanke på fagdisipliner, og verdikjeden fra grunnforskning til innovasjon. I tillegg er porteføljen preget av at forskningen skal løse tverrsektorielle problemstillinger. Måloppnåelse på de fleste resultatområder er avhengig av godt samspill og synergi med satsinger i de andre sektordepartementene, spesielt ED, LMD, SD og NFD.

I 2025 har miljøvennlig energi blitt det største tema, etterfulgt av lavutslippsteknologi som begge økte fra året før. Naturmangfold og miljø, som er uendret, havner nå på tredje plass. Deretter følger marin forskning og helse, og deretter klima som er i vekst. Teknologi dominerer som fag etterfulgt av matematikk og naturvitenskap, og samfunnsvitenskap som er på omtrent samme nivå siden 2023 etter å ha styrket seg betydelig fra de forangående årene. Energi er det største næringsområde, etterfulgt av fiskeri og havbruk, landbruk og miljø. Blant politikk- og forvaltningsområdene er Miljø og Energi på omtrent samme nivå, etterfulgt av Helse og omsorg, og Fiskeri og kyst.

Internasjonalt samarbeid

EUs rammeprogrammer

Horisont Europa er verdens største forsknings- og innovasjonsprogram med et budsjett på 95,5 milliarder euro, hvorav 35 prosent skal gå til klimaformål for å oppnå grønn omstilling og bærekraftig verdiskaping. Programmet er det niende i rekken av EUs forsknings- og innovasjonsprogrammer og etterfølger Horisont 2020.

- Norske aktører har nå mottatt rundt 627 mill. euro til klimarelevant forskning i Horisont Europa. 47 prosent av disse midlene har gått til instituttsektoren, mens næringslivet har mottatt 24 prosent og UoH-sektoren 22 prosent av midlene. Halvparten av midlene som Norge har mottatt til klimarelevant forskning kommer fra Klynge 5: Klima, energi og mobilitet, en fjerdedel kommer fra Klynge 6: Mat, bioøkonomi, naturressurser, landbruk og miljø. Resten kommer fra alle deler av Horisont Europa.
- Norske aktører har mottatt rundt 197 mill. euro til naturmangfold og miljø i Horisont Europa. 50 prosent av disse midlene har gått til instituttsektoren, mens næringslivet har mottatt 12 prosent, offentlig sektor 2 prosent og UoH-sektoren 29 prosent av midlene.
- Norske aktører har mottatt rundt 42 mill. euro til polarforskning i Horisont Europa. 39 prosent av disse midlene har gått til instituttsektoren, mens næringslivet har mottatt 5 prosent, offentlig sektor 1 prosent og UoH-sektoren 51 prosent av midlene.
- Norske aktører har mottatt rundt 97 mill. euro til sirkulær økonomi i Horisont Europa. 38 prosent av disse midlene har gått til instituttsektoren, mens næringslivet har mottatt en tredjedel av midlene, offentlig sektor 4 prosent og UoH-sektoren 20 prosent.

Horisont Europa har stor oppmerksomhet på samfunnseffekter, og missions eller samfunnsoppdrag, er et virkemiddel for å løse store samfunnsutfordringer. Det er pekt ut fem samfunnsoppdrag man ønsker å finne en løsning på gjennom banebrytende forskning og innovasjon, hvorav fire har relevans for KLD: Sunne hav, kystområder og vassdrag, Klimanøytrale og smarte byer, Jordhelse og mat og klimatilpasning. Forskningsrådet følger opp og bidrar til mobilisering omkring samfunnsoppdragene i tett samarbeid med blant annet relevante departementer, EU-nettverk, Innovasjon Norge, Miljødirektoratet og forskningsmiljøer og sivilsamfunn, som arbeider sammen om dette.

Utlysningene for 2026-27 i Horisont Europa følger opp Horisont Europas strategiske plan (2025-2027) og målet om at 10 prosent av budsjettet skal gå til biologisk mangfold. Behovet for å se klima-sikkerhet, helse-klima-miljø, klima-finans-økonomi og klimatilpasning og utslippsreduksjoner, inkludert samfunnsendring i sammenheng fremheves. Kunnskap og løsninger om en gjennomgripende, rettferdig samfunnsomstilling i møte med klimaendringene og økt sikkerhet og beredskap lyses ut innenfor alle sektorer. Flere utlysninger har som mål å fremskaffe kunnskap som kan settes i bruk underveis i prosjektet, i en kommune, i industrien eller i ny politikk.

Med bakgrunn i at klima-, natur- og forurensningskrisen nå ses i sammenheng og kobles til samfunnssikkerhet og beredskap er helse, klima, sikkerhet, polar, naturmangfold, forurensning og sirkulær

økonomi i større grad integrert i utlysningene i alle klyngene i Horisont Europa. Potensielle kriser ses i sammenheng og kunnskap og løsninger fremskaffes for å forhindre, forebygge og forberede, der det overordnede målet er å bygge «resilience», dvs. robusthet i samfunnet og industrien.

Europeiske partnerskap knyttet til Horisont Europa

En fjerdedel av midlene i Horisont Europa går til partnerskap. Gjennom partnerskapene inngår Europakommisjonen avtaler om at midler fra rammeprogrammet skal brukes sammen med midler fra medlemslandene eller fra næringslivet. Nedenfor omtales de partnerskapene som er relevante for KLDs resultatområder, samt der Forskningsrådet deltar med finansiering fra KLD.

Biodiversa+

Forskningsrådet og Miljødirektoratet er norske partnere i Biodiversa+. Partnerskapet Biodiversa+ ferdigstilte fjerde fellesutlysning i 2025. Utlysningen om gjennomgripende samfunnsendringer (BiodivTransform) resulterte i 35 nye felleseuropeiske prosjekter, hvorav åtte nye prosjekter har norske partnere. Det er to prosjekter med norsk koordinator (MPA4Fish og ACT). Totalt tildelt beløp til de norske partnerne er 26 mill. kroner hvorav 5 mill. kroner betales av EU.

Forskningsrådet bidrar spesielt innenfor partnerskapet i en arbeidspakke knyttet til naturbaserte løsninger, nærmere bestemt framtidige kunnskapsutfordringer og hvordan videre forskning på naturbaserte løsninger bør innrettes. I februar 2025 var vi vertskap for en vellykket workshop i Oslo med 30 deltakere. Rapporten fra workshopen inn inngår i Biodiversa+' videre arbeid med naturbaserte løsninger, "transformative change og business and biodiversity". En ny workshop i Oslo i februar 2027 er under planlegging. Arbeidet vi deltar i er viktig for Biodiversa+, har merverdi for EUs videre satsing på naturmangfoldforskning, og er tett koblet til den internasjonale science-policy agendaen på området - spesielt IPBES.

Water4All

Partnerskapet Water4All åpnet høsten 2025 den fjerde felleseuropeiske fellesutlysningen *Water4All 2025 Joint Transnational Call – Water and Health*. Utlysningen retter seg mot forskning og innovasjon som setter søkelys på utfordringer knyttet til sammenhenger mellom vannressurser og human helse. I tillegg åpner utlysningen for søknader med *OneHealth*-tilnærming, jf. WHO. Totalt er ca. 28 mill. euro stilt til rådighet. Norge stiller med inntil 14 mill. kroner til norske prosjektpartnere.

Utlysningen var tofasert, og søknadsfrist for første fase var satt til 13. november 2025, mens frist for full søknad nylig er utsatt til 21. april 2026. Totalt er 68 norske partnere, fordelt på 62 ulike prosjekter, godkjent for innsending av full søknad, noe som viser hvor relevant partnerskapet er for norske forskningsmiljøer og norske problemstillinger

På grunn av budsjettprioriteringer deltok ikke Norge i den tredje fellesutlysningen som hadde tildelingsmøte i 2025, *Water and Circular Economy*.

Driving Urban Transitions to a sustainable future (DUT)

Driving Urban Transitions to a sustainable future (DUT) er et europeisk partnerskap som støtter forskning og innovasjon for å fremme bærekraftige, inkluderende og klimanøytrale byer gjennom løsninger innen sirkulær økonomi, byplanlegging og energisystemer. Hovedsøknadsfristen for 2024-utlysningen var i 2025, med tildeling i juli samme år. Utlysningen resulterte i tildeling til 46 prosjekter med deltakelse fra 28 land. Norske miljøer gjorde det svært godt og 14 av prosjektene ledes av eller inkluderer norske deltakere. Tildelingene gjelder alle "transition pathways" med prosjekter innenfor temaområdene Circular Urban Economies (4), 15-minute City (6) og Positive Energy Districts (4). DUT er spesielt viktig ettersom Forskningsrådet ikke har noen egen, nasjonal bysatsing.

Resilient Cultural Heritage (RCH)

Partnerskapssøknaden for Resilient Cultural Heritage - RCH ble sendt inn til EU i september 2025. RCH planlegger for er 10-årig tverrfaglig forsknings- og innovasjonsprogram med oppstart i 2026 og ledet av Frankrike. Totalt budsjett er på nesten 260 millioner euro, hvor EU bidrar med nesten 60 millioner euro. Til sammen deltar 78 partnere og 17 assosierte partnere fra 29 land, inkludert alle de nordiske landene. Det legges opp til 6 – 7 felles europeiske forskningsutlysninger, samt samarbeid, nettverk og kunnskapsdeling. Norge planlegger å delta i alle utlysninger, med midler hovedsakelig fra KLD, men også fra KUD.

RCH har identifisert to hovedutfordringer: 1. Hvordan klima- og miljøendringer påvirker kulturarv og hvilke tilpasningstiltak som virker og 2. Hvordan kulturarv kan brukes som ressurs i samfunnsutvikling og politikkutforming. Basert på dette er det satt opp to mål: 1. Styrke kunnskapsgrunnlaget for å beskytte og forvalte Europas kulturarv, og 2. Bidra til bærekraftig og klimanøytral samfunnsutvikling gjennom kunnskap, praksiser og løsninger knyttet til kulturarv

Partnerskapet vil gi et stort løft for å utvikle kompetanse og kunnskap på kulturarv, ikke minst koblet til klimaendringene som nå påvirker oss i stort omfang.

Joint Programming Initiatives (JPI)

Forskningsrådet deltar i flere europeiske fellesprogrammer (*Joint Programming Initiatives, JPI*) på store samfunnsutfordringer, drevet av medlemslandene med relevans for KLD.

JPI Climate

I 2025 har JPI Climate arbeidet med to fellesutlysninger innen klimarisiko og gjennomføring av klimaløsninger: Afrikansk-Europeisk utlysning: "Klimatjenester for å redusere risiko i Vest-Afrika" (CS4RRA), der Forskningsrådet bidrar med 40 millioner kroner, og SOLSTICE II, som undersøker hvordan klimapolitikk kan fremme sosial samholdighet og bred støtte i samfunnet. JPI Climate har samarbeidet med JPI Oceans om en kunnskapshub om havnivåstigning (Home - Knowledge Hub: Sea Level Rise) og en kunnskapsoppsummering om omveltningssirkulasjonen i Atlanterhavet (AMOC in Focus – JPI Climate), som kan påvirke regionale værmønstre og hydrologi.

Den pågående CSA-en MAGICA, som støtter opp under JPI Climate, har utviklet en strategisk forsknings- og innovasjonsagenda (SRIA) for 2026–2035, og har arrangert Equinox-workshops og EUs klimatilpasningskonferanse ECCA 2025 - 7th EUROPEAN CLIMATE CHANGE ADAPTATION CONFERENCE for å utforme retningen for fremtidig klimaforskning, styrke koblingen mellom forskning og politikkutforming, og bygge et felles kunnskapsgrunnlag for et klimarobust og klimanøytralt Europa innen 2050. MAGICA-prosjektet styrker samordningen mellom JPI Climate og EUs samfunnsoppdrag om klimatilpasning og klimaomstilling, og legger et tydelig grunnlag for tettere samarbeid om klima og polarområder i det fornyede europeiske forskningsområdet (ERA). Samtidig, i fravær av et eget partnerskap for klima og polar, arbeider JPI Climate med videreføring gjennom en ny CSA.

JPI Cultural Heritage and Global Change (JPI CH)

Norge var vertskap for JPI CHs vårmøte 12. og 13. juni 2025 i Oslo. Møtet ble holdt i KLDs lokaler og gjestene ble invitert til Bygdøy til en omvisning på Vikingtidsmusset som er under bygging, til Oscarshall og på Bygdøy Kongsgård. Et vellykket møte, der gjennomgang av pågående arbeidspakker og JPIens rolle inn mot nytt partnerskap, Resilient Cultural Heritage – RCH, var sentralt. Tilsvarende tematikk ble gjennomgått på høstmøtet som kombinert med en konferanse ble avholdt i Versailles i november 2025.

CSA-en ARCHE hadde sin avslutningskonferanse 11. og 12. september i Paris, der det ble gitt gode oppsummeringer av arbeidet som er gjennomført, sammen med paneldiskusjoner knyttet til veien

videre inn mot partnerskapet Resilient Cultural Heritage - RCH. Sentralt i dette er SRIA - en ny Strategi og Innovasjonsplan som ble framlagt.

JPI Oceans - Healthy and Productive Seas and Oceans

Samarbeidsplattformen JPI Oceans initierer forskningssamarbeid i Europa innenfor tematikk som ikke fanget opp av EUs rammeprogram eller andre internasjonale forskningsinitiativ. JPI Oceans er en svært relevant bidragsyter til samarbeid mellom forskningsmiljøene og politikktutformingen i Europa (science-to-policy), og har stor annerkjennelse i EU noe som bl.a. er reflektert i omtalen av JPI'en i European Ocean Pact. Norge har fra november 2025 styreleder i JPI Oceans og er også representert i Internal Advisory Committee, og har med dette styrket sin organisatoriske deltagelse i JPI Oceans. I 2025 har JPI Oceans bl.a. initiert flere aktiviteter for å forstå klimaendringenes påvirkning på havet; aktiviteten *Ocean Carbon Capacity* leverte i 2025 et veikart og policy paper for å styrke observasjoner av karbonstatus i hav og kystområder; sammen med JPI Klima ble arbeid for å forstå endringene av havsirkulasjonen i Atlanterhavet (AMOC – Atlantic Meridional Overturning Circulation) igangsatt, og utlysning på opptak av karbon i tang og tare ble lagt ut. JPI Oceans fortsatte også sitt arbeid i de to EU-finansierte prosjektene *AMRIT - marine infrastructure coordination* og *OKEANO - All-Atlantic cooperation*. JPI Oceans hadde en side event under UNOC 2025 der resultater fra en rekke aktiviteter ble presentert.

JPI Water - Water challenges for a changing world

Forløperen til partnerskapet Water4All, Water Joint Programming Initiative (JPI) ble offisielt avsluttet med konferansen *Water Challenges in a Changing World*, som ble avholdt i Malaga i oktober 2025. Konferansen markerte slutten på over ti års internasjonalt forskningssamarbeid, der 18 medlemsland står bak sju utlysninger med totalt 110 støttede prosjekter. Norge deltok i de fleste av utlysningene, og en rekke norske forskningsinstitusjoner har mottatt bevilgning og deltatt i prosjektene. JPI-en har vært et viktig løft for norsk forskning på feltet, og kontinuiteten opprettholdes med partnerskapet Water4All.

Annet internasjonalt samarbeid

Globalt samarbeid gjennom Belmont Forum

Belmont Forum sin andre utlysning om havmiljø, biodiversitet og samfunn (*Oceans 2*) ble annonsert i juni 2025. Utlysningen har som mål å styrke kunnskapen om det marine miljøet gjennom internasjonal, tverrfaglig og transdisiplinær forskning. Utlysningen er anerkjent som en aktivitet under FNs Havforskningstiår. Forskningsrådet bidrar med 27 millioner kroner for å sikre norsk deltagelse, og alle norske hav- og kystområder inkludert polare områder, omfattes av utlysningen.

Samarbeid gjennom NordForsk

Nordisk ministerråd tok initiativ til programmet «*Sustainable Fisheries from Healthy Seas*» i regi av NordForsk. En utlysning ble utformet i 2024 med deltagelse fra Estland, Danmark, Færøyene, Finland, Island, Litauen og Norge. Fire prosjekter som omhandler bærekraftige fiskerier ble innvilget støtte, med oppstart våren 2025, samtlige med norsk deltagelse. Satsingen er en del av arbeidet med å oppfylle Visjon 2030 fra Nordisk ministerråd og er rettet mot klimaendringer og grønn omstilling. Målet er å undersøke hvordan fiskeriaktivitet påvirker det marine miljøet, og hvilke tiltak som kan redusere denne påvirkningen. Prosjektene skal bidra med viktig ny kunnskap for fremtidig økosystembasert fiskeriforvaltning.

Norsk deltakelse i IIASA

International Institute for Applied Systems Analysis (IIASA) er et internasjonalt forskningsinstitutt som utfører tverrfaglig og policy-orientert forskning på globale, sammensatte utfordringer. Norske institusjoner har samarbeidet med IIASA på 278 publikasjoner mellom 2020-2024. Norge har vært medlem av IIASA siden 1996 og representeres av Forskningsrådet som Vice Chair i IIASA Council Membership Committee.

EURATOM – Strålevern og håndtering av radioaktivt avfall (EU-STRA)

EURATOM gir norske forskningsorganisasjoner mulighet til å delta som tredjeland i EURATOM-

prosjekter. Finansieringen skjer gjennom årlige bevilgninger på 2 mill. kroner per år fra hvert av de fem ansvarlige departementer NFD, LMD, KLD, HOD og UD. Midlene fra disse departementene er øremerket til strålevern, håndtering av radioaktivt avfall og dekommisjonering. Fra 2024 bevilges det i tillegg 10 mill. kroner per år fra KD uten tematiske begrensninger. Den nasjonale finansieringsordningen for norske deltagere i EURATOM-prosjekter er en forutsetning for at Norge kan delta og derigjennom opprettholde essensiell kompetanse innenfor strålevern

Zero-Emission Shipping Mission (ZESM)

Forskningsrådet har det administrative ansvaret for *Zero Emission Shipping Mission (ZESM)*, et globalt offentligprivat initiativ under *Mission Innovation* med mål om å demonstrere kommersielt levedyktige nullutslippsskip på interkontinentale ruter innen 2030. I 2025 gikk ZESM inn i en ny fase med økt vekt på utrulling, kommersialisering og finansiering, formalisert gjennom *Strategic Priorities 2025–2030* vedtatt i september. Strategien prioriterer særlig skalering av grønne skipsfartskorridorer, tidlig markedsintroduksjon samt styrket regulatorisk samordning, sikkerhet og målbar effekt.

Prosjektporteføljen i 2025 kombinerte pågående analyser med nye, mer anvendelsesorienterte prosjekter innen ammoniakk, metanol og biodrivstoff, med økt vekt på sikkerhet, operasjonelle erfaringer og tidlig markedsutrulling. ZESM hadde høy internasjonal synlighet gjennom deltakelse på blant annet CEM16/MI10ministermøtet i Busan, COP30 i Belém og andre relevante tekniske fora. Norges forskningsråd gjennomførte i 2025 også et besøk til U.S. Department of Energy og flere av departementets nasjonale laboratorier (DOE National Laboratories), med hensikt å lære om transatlantiske verdikjeder for bærekraftig bioenergi, FoU på livssyklusutslipp for maritimt biodrivstoff og se på mulighet for konkrete forskningssamarbeid.

Et sentralt bidrag fra Forskningsrådet i 2025 var oppfølgingen av det norsk-brasilanske samarbeidet om en dekarbonisert skipskorridor mellom Brasil og Norge/Europa. Samarbeidet ble formalisert gjennom en MoU i februar 2025, med Forskningsrådet i en ledende rolle i samarbeidets prosjektgruppe og for forsknings- og kunnskapsdelen, samt støtte til styringsgruppen ledet av Klima og miljødepartementet på norsk side. I 2025 ble det også startet arbeid med å forberede en felles forskningsutlysning mellom Norges forskningsråd og brasilianske myndigheter med sikte på gjennomføring i 2026. Selv om Brasil ikke er medlem av ZESM, ble samarbeidet fulgt opp under ZESM paraplyen for å sikre konsistens med strategiske prioriteringer og mulig videre forankring.

Kommunikasjon og rådgivning

Forskningsrådet har i 2025 støttet både koordineringstiltak, arrangementer og annen formidlingsaktivitet, samt deltatt på flere sentrale arenaer. Kommunikasjons- og formidlingsaktivitet skjer gjennom ulike arrangementer, men den viktigste formidlingen er i regi av prosjektene. Kommunikasjon, formidling og støtte til arrangement har bidratt til flere gode prosjekter. Ett eksempel er Klimafestivalen Varmere Våtere Villere i Bergen der målet er å gjøre klimasamtalen mer tilgjengelig og engasjerende for allmenheten.

Å øke befolkningens havforståelse er sentralt i FNs havforskningstiår. I 2025 støttet Forskningsrådet åtte kommunikasjonsprosjekter for til sammen 2 mill. kroner og prosjektene inkluderer utvikling av en havutstilling ved et vitensenter, folkeforskning om havstrømmer og undervisningsopplegg om lite utnyttet ressurser rettet mot barneskolebarn.

Forskningssystemet: kapasitet, kvalitet og innovasjon

Både kapasitet og kvalitet på norsk forskning og innovasjon knyttet til KLDs sektorpolitiske prioriteringer kommer tydelig frem blant annet igjennom antall og kvalitet på søknader i de nye europeiske partnerskapene,

samt norsk andel tildelte prosjekter. I alle partnerskapene som er relevant for KLD konkurrerer norske forskningsmiljøer svært godt, og Norge er et av landene som henter hjem mest midler. Norske forskere gjør det også svært godt i andre internasjonale utlysninger.

Grunnbevilgning til miljøinstituttene

Regjeringens strategi for helhetlig instituttpolitikk slår fast at instituttsektoren "skal utvikle kunnskaps-grunnlag for politikkutforming og bidra til bærekraftig utvikling og omstilling, gjennom forskning av høy kvalitet og relevans". Formålet med grunnbevilgningen er, i henhold til Retningslinjer for statlig grunn-bevilgning, "å sikre en instituttsektor [...] som kan tilby næringsliv, offentlig sektor og/eller samfunnsliv relevant kompetanse og forskningstjenester av høy internasjonal kvalitet." Grunnbevilgningen skal disponeres til "langsiktig kunnskaps- og kompetanseoppbygging, relevant for dagens og framtidens brukere." Forskningsinstituttene skal m.a.o. ikke bare levere forskning for dagens kunnskapsbehov, men også bygge kompetanse for å kunne løse morgendagens utfordringer. Grunnbevilgningen er et strategisk virkemiddel for at instituttene selv skal kunne definere målsetting og innhold for forskning som skal styrke instituttets konkurransekraft, relevans og posisjonering.

Følgende institutter mottar grunnbevilgning fra KLD på miljøarenaen: CICERO, NERSC, NIKU, NILU, NINA, NIVA, NORCE (miljø) og TØI. Samlet beløp til miljøinstituttene i 2025 var 248,021 mill. kroner.

Grunnbevilgningen består av en fast og en resultatbasert del der sistnevnte utgjør 10 prosent av totalen og fordeles på grunnlag av instituttens score på fastsatte resultatindikatorer for faglig kvalitet og relevans for instituttens brukere.

For flere detaljer om miljøinstituttens grunnbevilgning, f.eks. dens størrelse for det enkelte institutt, henviser vi til Forskningsrådets [Årsrapport 2024 for forskningsinstituttene omfattet av retningslinjer for statlig grunnbevilgning](#). Denne rapporten inneholder også informasjon om utviklingen i disse (og de øvrige instituttene omfattet av retningslinjene) sine inntektskilder, bemanning, driftsresultat, m.m. de siste ti årene (2015-2024). Tilsvarende årsrapportering for 2025 kommer i juni. Vi viser også til 2024-rapportens [Vedlegg 1 til Årsrapport 2024 for forskningsinstitutter omfattet av retningslinjer for statlig grunnbevilgning](#): [Egenrapportering fra miljøinstituttene på deres bruk av grunnbevilgning](#).

SkatteFUNN og grønn rapportering

I 2024 ble virkemiddelaktørene gitt i oppdrag å klassifisere hele prosjektporteføljen med utgangspunkt i EUs taksonomi. Språkmodellen som benyttes er fortsatt i tidlig fase, det er derfor mest hensiktsmessig å rapportere på aggregert nivå i denne sammenhengen. Klassifiseringsmodellen for Grønn rapportering har siden oppstart i begynnelsen av 2025 klassifisert totalt 6342 godkjente SkatteFUNN-prosjekter. Av disse har 1842 (29 prosent) blitt klassifisert til å ha positiv effekt på minst én av de følgende seks kategoriene i EUs taksonomi:

1. Redusere og forebygge klimagassutslipp
2. Klimatilpasning
3. Bærekraftig bruk og beskyttelse av vann- og marine ressurser
4. Omstilling til en sirkulær økonomi, avfallsforebygging og gjenvinning
5. Forebygging og kontroll av forurensning
6. Verne om og restaurere naturmangfold og økosystemer

Omtrent halvparten av disse er knyttet til kategorien «Redusere og forebygge klimagassutslipp». Det er også et betydelig antall prosjekter som bidrar til «Bærekraftig bruk og beskyttelse av vann og marine ressurser». De

kategoriene som i svært liten grad omfattes av SkatteFUNN -porteføljen er «Klimatilpasning» og «Verne om og restaurere naturmangfold og økosystemer».

Fordelingen på de seks kategoriene er (summerer til mer enn 1842 fordi samme prosjekt kan ha positiv effekt på flere kategorier:

Effekter av SkatteFUNN fordelt på kategorier	
Redusere og forebygge klimagassutslipp	904
Klimatilpasning	28
Bærekraftig bruk og beskyttelse av vann- og marine ressurser	657
Omstilling til en sirkulær økonomi, avfallsforebygging og gjenvinning	487
Forebygging og kontroll av forurensning	378
Verne om og restaurere naturmangfold og økosystemer	15

4.4 Annen relevant informasjon

Forskningsrådets porteføljer og relevante porteføljeanalyser: [Porteføljer \(forskingsradet.no\)](https://forskingsradet.no/for-sok-om-finansiering/portefoljer/)

Klima og miljø: [Portefølje for klima og miljø \(forskingsradet.no\)](https://forskingsradet.no/for-sok-om-finansiering/portefoljer/klima-og-miljo/)

Energi og transport: [Portefølje for energi og transport \(forskingsradet.no\)](https://forskingsradet.no/for-sok-om-finansiering/portefoljer/energi-og-transport/)

Mat og bioressurser: [Portefølje for mat og bioressurser \(forskingsradet.no\)](https://forskingsradet.no/for-sok-om-finansiering/portefoljer/mat-og-bioressurser/)

Forskningsrådets strategier og policyer: [Strategiar og planar \(forskingsradet.no\)](https://forskingsradet.no/for-sok-om-finansiering/strategier-og-planar/)

Horisont Europa: [Horisont Europa \(forskingsradet.no\)](https://forskingsradet.no/for-sok-om-finansiering/horisont-europa/)

Europeiske partnerskap i Horisont Europa: [Europeisk partnerskap \(forskingsradet.no\)](https://forskingsradet.no/for-sok-om-finansiering/europeiske-partnerskap/)

Europeiske fellesprogrammer (JPI): <https://www.forskingsradet.no/sok-om-finansiering/internasjonale-midler/europeiske-fellesprogrammer/>

Belmont Forum: [Belmont Forum](https://www.belmontforum.org/)

Landbruks- og matdepartementet

5 Landbruks- og matdepartementet

Innledning

Årsrapporten redegjør for bruken av tildelte midler over Forskningsrådet i 2025 over kapittel 1137 post 71 og 72. Årsrapporten gir en gjennomgang av aktiviteter og resultater innenfor LMDs sektoransvar. Første del starter med en samlet vurdering av måloppnåelse og utfordringer og muligheter innenfor de tre sektorpolitiske prioriteringene til LMD: 1) Målrettet bruk av midler til forskning og innovasjon, 2) Kunnskap og kompetanse er tilgjengelig for næring og forvaltning og 3) En effektiv og robust instituttsektor i samspill med andre. Departementets tildelinger gitt over kapittel 1137 post 71 dekker i hovedsak innsatsen under sektorpolitisk prioritering 1 og 2, mens tildelinger på post 72 dekker grunnbevilgninger til forskningsinstitutter under sektorpolitisk prioritering 3. Videre i årsrapporten gis det en utkvikling av føringer gitt i tildelingsbrevet fra LMD og oversikt over virksomheten i 2025.

5.1 Samlet vurdering

Den samlede måloppnåelsen i 2025 vurderes av Forskningsrådet som svært god. Innsatsen legger til rette for utvikling av nye og forbedrede produkter, tjenester og prosesser som styrker matberedskap og forsyningssikkerhet, og som understøtter et mer bærekraftig landbruk med lavere klimagassutslipp. De finansierte prosjektene bidrar til økt konkurransekraft og verdiskaping i både etablerte næringer og nye verdikjeder basert på bioressurser. 2025 bar preg av økt geopolitisk spenning, og samfunnssikkerhet og nasjonal beredskap ble viktige stikkord. Klima- og naturkrisen gjør seg gjeldende og merkes på åker, i skogen og i fjøs. Det har påvirket Forskningsrådets prioriteringer for mat- og landbruk, spesielt tema for utlysningene. Beredskap har i liten grad vært dekket i porteføljen av prosjekter fram til nå, mens fra 2025 har matsikkerhet og forsyning fått en større plass.

Gjennom innsats både innen tilskuddsforvaltning, rådgivning, dialog og håndtering av oppdrag bidrar Forskningsrådet til å nå de landbruks- og matpolitiske mål. Forskningsrådets vurdering er at både disse aktivitetene og FoU-prosjektene som Forskningsrådet har investert i gir betydelige bidrag. Innsatsen har bidratt til sterkere forskningsmiljøer, hevet kvalitet og relevans. Prosjektene spenner fra nysgjerrighetsdrevet og grunnleggende forskning til anvendt forskning og forskningsbasert innovasjon. Dette svarer samlet på samfunnets behov for kunnskap og nyutvikling i mat- og landbrukssektoren. Resultatene fra porteføljen styrker det nasjonale kunnskapsgrunnlaget for politikktutforming, og bidrar til næringsutvikling, økt konkurransekraft, verdiskaping og god forvaltning. Gjennom målrettede virkemidler og utlysninger legger vi til rette for samarbeid mellom ulike aktører for å håndtere komplekse utfordringer som ofte krysser faglige og sektorielle grenser.

Klima- og naturkrisen og en urolig verden har påvirket Forskningsrådets prioriteringer for mat- og landbruk i 2025. Innsatsen på klima og natur ble videreført, mens matsikkerhet og forsyning har hatt en større plass. Forskningsrådet samordner tildelinger fra flere departementer og sikrer slik finansiering av sektorovergrepene problemstillinger. Deler av midlene til landbruk og landbasert mat lyses ut i samarbeid med andre porteføljer for å oppnå synergier og styrke tverrgående samarbeid.

Økt FoU-innsats i næringslivet er et sentralt forskningspolitisk mål. Forskningsrådet tok i 2025 i bruk virkemidler for næringslivsledede prosjekter, særlig innovasjonsprosjekter i næringslivet, for mat- og landbrukssektoren så vel som innen industri – og tjenestenæringer og energi og transport. Vi ser generelt at

det er en utfordring å få økt innsatsen blant foretak, i alle sektorer. Det blir viktig å fortsette innsatsen for å øke forskningsinnsatsen i mat- og landbruksbasert næringsliv. En undersøkelse av Samfunnsøkonomisk analyse som ser på resultater fra Forskningsrådsprosjekter innen næringsrettet virksomhet (på alle sektorer) viser at støtten bidrar til prosjekter som ellers ikke ville blitt gjennomført, eller realisert senere eller i mindre skala. Prosjektene gir økt kompetanse og fornyer eller styrker samarbeid, som igjen kan støtte økt omstillings- og innovasjonsevne. Funn gjort av SSB-analyser av foretak med støtte fra Forskningsrådet viser at disse har høyere vekst årene etter i FoU-intensitet, omsetning og antall ansatte sammenlignet med foretak som ikke fikk støtte samme år. Dette gjelder også innen mat- og landbrukssektoren.

Betydningen av strategisk, internasjonalt FoU-samarbeid er viktigere enn noen gang. Forskningsrådet har videreført innsatsen rettet mot internasjonalt samarbeid innen mat og landbruk, i tråd med føringer. Norske forskningsmiljøer innen mat og bioøkonomi har svært god suksess i EUs rammeprogram for forskning. Dette styrker også nasjonal kompetanseutvikling og fornyelse. Det er høy aktivitet for å ivareta internasjonalt samarbeid innen EU, partnerskap og nordisk samarbeid, og vi kan vente fortsatt gode resultater som følge av denne.

Samarbeidet mellom Forskningsrådet og Forskningsmidlene for jordbruk og matindustri (FFL/JA) fungerer meget godt og sørger for at den samlede forskningsinnsatsen utfyller hverandre slik at vi får best mulig utnyttelse av midlene.

5.2 Utkvittering av føringer

All styringsinformasjon er oppsummert i Årsrapport 2025 under de relevante MRS-målene. Tabellen under viser oppfølging av føringer gitt i departementets tildelingsbrev for 2025.

Oppdrag/føring	Status	Kommentar
Forskningsrådet skal bidra til å utvikle samfunnsoppdrag bærekraftig før	I prosess og etter planen	Ivaretas gjennom løpende portefølje, utlysninger i 2025 og gjennom høy aktivitet innen samfunnsoppdraget
Forskningsrådet bes gjøre en helhetlig vurdering av departementets bidrag til senterordning på arealbruk sett opp mot behovet for å ivareta departementets sektoransvar på øvrige prioriterte områder	Gjennomført	Vurdering overlevert januar 2025 i samråd med departementet. LMD-midler bidrar til senterordningen
Forskningsrådet ser departementets midler til forskning i sammenheng med tildelinger fra Fondet for forskningsavgift på landbruksprodukter og Forskningsmidler over jordbruksavtalen	I prosess og etter planen	Godt samarbeid med sekretariatet for FFL/JA og Forskningsrådet. Vurderer kontinuerlig arbeidsdeling – gjennom bruk av virkemidler og innretning på utlysninger som komplementerer FFL/JA sine
Forskningsrådet skal se til at kunnskap og kompetanse er tilgjengelig for næring og forvaltning	Gjennomført	Fremmet prosjektinnretninger som ivaretar kompetansedeling mellom aktører på tvers av sektorer, deriblant senter på arealbruk Fremmet prosjektaktiviteter og -resultater i nyhetssaker og sosiale medier

Tabell forts.

Oppdrag/føring	Status	Kommentar
Forskningsrådets skal stimulere til samfunnsfaglig forskning innenfor sektoren	Gjennomført	Utlysninger som fremmer samfunnsfaglige og humanistiske perspektiver, bl.a. agroøkologi, matsikkerhet, sammenhenger mat, miljø, klima og folkehelse samt svensk-norsk hesteforskning
Forskningsrådet skal bidra til å øke den næringsrettede forskningen	I prosess og etter planen	Utlysningstema og søknadstyper som inviterer næringslivet som projektansvarlig eller samarbeidspartner. Høy grad av samarbeid i porteføljen mellom forskningsinstitusjoner og næringsliv
Forskningsrådet skal bidra til en effektiv og robust instituttsektor	I prosess og etter planen	Aktørene i sektoren har stabile driftsinntekter og høy søknadsaktivitet, og suksess i EU, nordiske utlysninger og partnerskap
Forskningsrådet skal bidra til internasjonalt forskningssamarbeid	Gjennomført	Innsatsen har omfattet aktiv rådgiving, mobilisering og tilrettelegging innen EUs rammeprogram, EU-partnerskap og nordisk samarbeid
Departementet ber oss vurdere behovet for mindre, spissede forskningsprosjekter for å løse konkrete utfordringer opp mot større, tverrfaglige prosjekter	Gjennomført	Ivaretas bl.a. i dyrehelse og -velferdsutlysningen samt bærekraftig fôr-utlysningen, med bruk av Forskerprosjekttypene talent, fornyelse og stort tverrfaglig prosjekt, og gjennom kunnskapsnotat
Departementet forventer at vi legger til rette for et godt nordisk samarbeid innenfor landbruksforskning	Gjennomført	Dette ivaretas løpende gjennom løpende portefølje, utlysning i svensk-norsk hesteforskning, og nordisk skogbruk-utlysning og NKJ
Departementet ber oss vurdere om det skal gjennomføres en evaluering av ordningen med forvaltningsforskning gjennom Mattilsynet i 2025	Utsatt til 2026	Anbefalt utsettelse til 2026. Vi anbefaler at evalueringen i større grad enn i 2019 vektlegger Forskningsrådets vurderinger, og ikke kun blir en evaluering av og for Mattilsynet.
Forskningsrådet skal sikre forskning, innovasjon og ny teknologi som bidrar til økt selvforsyning	Gjennomført	Ivaretas av løpende prosjektportefølje og utlysninger om bærekraftig fôr og matsikkerhet i 2025
Forskningsrådet skal sikre kunnskap innen agronomi og hvordan landbruket blir påvirket av og best kan tilpasses et endret klima	Gjennomført	Ivaretas av løpende prosjektportefølje og tildelinger i 2024 (klimasmarte løsninger i jord og skog)
Forskningsrådet skal sørge for nye og forbedrede produksjonsmetoder og kunnskap som gjør det mulig å tilpasse produksjonen til regionale forhold	Gjennomført	Ivaretas av løpende prosjektportefølje og utlysning av innovasjonsprosjekter og bærekraftig fôr i 2025 og utlysninger i partnerskapet Agroøkologi

Tabell forts.

Oppdrag/føring	Status	Kommentar
Forskningsrådet skal sørge for forskning og utvikling innen dyrevelferd for å opprettholde god dyrehelse og et lavt forbruk av antibiotika	Gjennomført	Ivaretas av løpende prosjektportefølje og dyrehelse-utlysninger i 2025 (nasjonalt og i partnerskapet Dyrehelse og dyrevelferd)
Forskningsrådet skal sørge for oppdatert kunnskap om bærekraftig bruk av areal, der hensynet til miljø og klima blir balansert mot hensynet til næringsutvikling	Gjennomført	Ivaretas av løpende prosjektportefølje og arealutlysning i 2025 og utlysninger i partnerskapet agroøkologi
Forskningsrådet skal fortsette å legge til rette for forskning på tvers av sektorer og fagområder innenfor områdene mat og matproduksjon, inkludert sjømat, trygg mat, ernæring, helse og miljø, hvor en helse-perspektivet også ivaretas	Gjennomført	Ivaretas i løpende prosjektportefølje og utlysning i 2025 om sammenhenger mat, miljø, klima og folkehelse

5.3 Årets aktiviteter og resultater

Bevilgningen fra LMD i 2025 var 204,3 mill. kroner, hvorav 178,7 mill. kroner ble . Dette gir utbetalt gir et underforbruk på 25,7 mill. kroner. Avviket skyldes endringer i prosjektfremdrift og periodisering mot anslåtte kontantutbetalinger, og innebærer ikke en reduksjon i forpliktelsene. Utestående beløp forventes utbetalt fra 2026 og videre. Tabellen viser bevilgning og forbruk i 2025 (1 000 kroner):

Kap.	Post	Bevilgning 2025	Kontant utbetalt 2025	Ubrukt bevilgning
1137	71	204 327	178 664	25 663
1137	72	213 016	213 016	0

Til nye utlysninger ble det gitt en tilsagnsramme på 215 mill. kroner, hvorav 207,7 mill. kroner ble tildelt innenfor året. Ikke-tildelte midler søkes overført til påfølgende år for å hensynta Stortingets opprinnelige intensjon og opprettholde aktivitetsnivået over tid. Tabellen under viser tilsagnsramme og tildelt beløp per tilskuddspost (1 000 kroner)

Kap.	Post	Tilsagnsramme 2025	Tildelt 2025	Ubrukt tilsagnsramme
1137	71	214 961	206 561	8 400
1137	72	213 016	213 016	0

Tilsagnsrammen har vært benyttet til utlysninger innenfor sammenhenger mat, miljø, klima, folkehelse, dyrevelferd og -helse, bærekraftig fôr, matsikkerhet, skog, matsystemer, arealer under press, agroøkologi og arrangementsstøtte. Tabellen viser hvordan LMD-midler er fordelt på aktivitet:

Kap.	Post	Aktivitet	Beløp
1137	71	MILJØTEMA	1 698 468
1137	71	LANDBASERT	211 262 532
1137	71	INTSAMARBEID	2 000 000

Ved overgangen fra 2024 til 2025, og i forbindelse med innføring av bruttobudsjettering, er Forskningsrådets interne virkemiddelstruktur endret. Tallene vises derfor på et mer overordnet nivå, og det er innført nye begreper. Dette gjør at tallene ikke kan sammenlignes direkte med fjoråret.

Utlysningene var rettet mot forskningsorganisasjoner og næringsliv, og omfatter to utlysninger av samarbeids- og kompetanseprosjekter (KSP-S), to utlysninger av forskerprosjekter og en utlysning av innovasjons- og demonstrasjonsprosjekter for næringslivet (IPN). *Samarbeidsprosjekt for å møte utfordringer i samfunn og næringsliv* søkes av forskningsorganisasjoner i samarbeid med næringsliv, offentlig sektor eller andre brukere av forskning. Tildelingene kan gi statsstøtte til foretak, og medvirkningskravet er definert utfra kostnader brukerpartnerne har i prosjektet.⁵¹ *Forskerprosjekter* inneholder grunnforskning og samarbeid med næringsliv eller andre brukere av forskning er ikke tillatt⁵². *Innovasjons- og demonstrasjonsprosjekter i næringslivet (IPN/IPD)*⁵³ søkes av næringslivet i samarbeid med minst en partner i næringslivet eller i forskningssektoren. Utlysningene rettet mot forskningsorganisasjoner har hatt fastsatte frister.

5.3.1 Målrettet bruk av midler til forskning og innovasjon

Innsatsen innenfor sektorpolitisk prioritering 1 er i hovedsak bevilget via innsatsen innen landbasert mat og bioressurser og videre innen miljøforskning gjennom kompetanse- og samarbeidsprosjekter, forskerprosjekter og innovasjonsprosjekter i næringslivet. En betydelig støtte er også gitt via norsk deltakelse i nordiske og europeiske forskningsnettverk. Tildelingene er i tråd med prioriteringene. Det er bred tematikk i prosjektporteføljen og god spredning på fag samt næringsområder.

I 2025 hadde porteføljen landbasert mat og bioressurser, som mottar størstedelen av LMD-midlene på kap. 1137 post 71, 182 aktive prosjekter. Det er på samme nivå som året før.

⁵¹ [Samarbeidsprosjekt for å møte utfordringer i samfunn og næringsliv – veiledning til søker](#)

⁵² [Forskerprosjekt](#)

⁵³ [Innovasjonsprosjekt i næringslivet](#)

Nasjonale utlysninger 2025

Med LMD-midlene for 2025 ble det gjennomført 10 nasjonale utlysninger innen mat og bioressurser, og temaene vises i tabellen under.

Fire nasjonale utlysninger med LMD midler innen mat og bioressurser

Sammenhenger mat, miljø, klima, folkehelse, KSP

God dyrevelferd og helse FP-fornyelse

God dyrevelferd og helse FP tidlig karriere

Bærekraftig fôr FP-fornyelse

Bærekraftig fôr, FP-tidlig karriere

Bærekraftig fôr; FP- stort tverrfaglig prosjekt

Innovasjonsprosjekter i næringslivet - mat og bioressurser, IPN

Samfunnsikkerhet og beredskap

Arrangementstøtte

Kunnskapsoppsummering om regelverksbarrierer fôr

Dyrehelse og -velferd

Det ble lyst ut til sammen 123 millioner kroner på temaet Dyrehelse og -velferd (inkludert fisk), til forskerprosjekt fornyelse og forskerprosjekt tidlig karriere. Til fristen mottok vi totalt 60 søknader, og etter avslag til to søknader av formaliagrunner, gikk 58 søknader videre til panelbehandling. 47 av søknadene var hovedsakelig på fisk, 8 var på landlevende husdyr og 3 dekket begge deler. Søknadskvaliteten var høy, både til fisk og landlevende husdyr. Samlet ble 11 prosjekter tildelt støtte, av disse handlet tre om husdyr.

Bærekraftige fôrråvarer til oppdrettsfisk og husdyr

Til forskerprosjekt-utlysningene (Unge forskertalenter, Fornyelse og Stort tverrfaglig) på bærekraftige fôrråvarer til oppdrettsfisk og husdyr mottok Forskningsrådet totalt 25 søknader. Utlysningen hadde midler fra både Landbruks- og matdepartementet, Nærings- og fiskeridepartementet og Kunnskapsdepartementet. Av de innsendte søknadene omhandlet én fôr til husdyr, 9 hadde hovedvekt på fôr til oppdrettsfisk, mens 15 var «blågrønne» og omfattet både oppdrettsfisk og husdyr. Porteføljestyret for Mat og bioressurser tildelte samlet 89,4 millioner kroner til sju prosjekter, hvorav fem utelukkende omhandler fôr til oppdrettsfisk og to går på tvers av sektorer og er relevante både for oppdrettsfisk og husdyr. Som følge av lavt antall søknad innen rene husdyrprosjekter ble ikke alle midlene fra Landbruks- og matdepartementet benyttet i denne utlysningen.

Kunnskapsoppsummering om regelverksbarrierer fôr

Forskningsrådet lyste ut tre millioner kroner, med midler fra LMD og NFD, til en kunnskapsoppsummering for

å identifisere kunnskapshull som bidrar til regelverksbarrierer. Et konsortium bestående av VI, HI, Sintef og Nibio fikk tildelt midler⁵⁴. Prosjektet starter i 2026 og skal avsluttes i løpet av 2027.

Arrangementstøtte

Det ble lyst ut tre millioner til arrangementer innenfor portefølje mat og bioressurser. Arrangementene skulle fremme forskning og innovasjon innenfor portefølje Mat og bioressurser, enten innenfor temaene Landbasert mat og bioressurser, Havbasert mat og bioressurser eller på tvers av temaene.

Vi mottok 13 søknader. Åtte arrangementer fikk innvilget støtte, hvorav syv var landbasert og ett var havbasert. Total sum innvilgede midler for land- og havbaserte arrangementer var 930 000 kroner.

Forskningsrådets fellesutlysninger

Samfunnssikkerhet og beredskap – Totalt 144 mill. kroner ble lyst ut til samarbeidsprosjekter for økt samfunnssikkerhet og beredskap. Tolv nye forskningsprosjekter skal styrke kunnskapsgrunnlaget for å forebygge og håndtere alvorlige hendelser som truer liv, helse og kritisk infrastruktur. Prosjektene skal gi økt forståelse av sårbarhet og beredskap på tvers av sektorer, blant annet innen matsikkerhet, kritisk infrastruktur, naturfare og innbyggerinvolvering i krisehåndtering. To prosjekter er særlig relevante for landbasert matsikkerhet: SIFO leder prosjektet *Strengthening national preparedness through local food systems (FOODprepared)*, og NIBIO leder *Building resilience through urban agriculture and foraging*. Gjennom bredt tverrsektorielt samarbeid, finansiert av ni departementer, bidrar prosjektene til bedre samordning og felles innsats om samfunnssikkerhet og beredskap.

Sammenhenger mat, miljø, klima, folkehelse - I tråd med føringer fra departementene LMD, NFD, KLD og HOD er sammenhenger mellom mat, miljø, klima og folkehelse blitt lyst ut to ganger (i 2024 og 2025). Prosjektene fra 2024 kom i gang i 2025, og i 2025 det ble tildelt åtte nye prosjekter som får til sammen 97 millioner kroner i støtte. Støtten fra Forskningsrådet har vært utslagsgivende for å sette i gang forskning på en rekke temaer på feltet, for eksempel om per- og polyfluorete alkylstoffer (PFAS)-nivåer i jord, fôr og mat og om gnagerbårne zoonoser i sammenheng med matproduksjon under klimaendringer. Utlysningsserien fortsetter i 2026 og får etter planen en pause i 2027 for å utarbeide en kunnskapsoppsummering på feltet, før den eventuelt fortsetter etter denne.

Arealer under press - Den nasjonale porteføljen av utlysning på *Arealer under press* er videreutviklet, og viktigste grep i 2025 var overgangen fra prosjektutlysninger til etableringen av Senter for bærekraftig areal- og naturbruk. Siden 2020 er det investert én milliard kroner i 76 prosjekter. Omleggingen til en sentersatsing gir merverdi ved å koble forskning, næringsliv og offentlig sektor tettere sammen og sikre bedre utnyttelse av kunnskapen på tvers av prosjekter. Den langsiktige finansieringen gjør det mulig å arbeide mer systematisk med komplekse, tverrgående problemstillinger. Satsingen styrkes ytterligere gjennom samfinansiering fra flere departementer og FFL/JA, noe som bidrar til bedre koordinering av nasjonal kunnskapsutvikling og en mer helhetlig naturforvaltning. Sentrene vil sikre en mer effektiv utnyttelse av eksisterende kunnskap ved at resultater fra enkeltprosjektene sees i sammenheng. Den tverrsektorielle tilnærmingen styrker koordineringen av nasjonal kunnskapsutvikling på områder med overlappende ansvarsområder. Samlet sett skal dette sikre at investeringene etterlater tydelige og varige spor i både forskningssystemet og samfunnet for øvrig, og bidrar til en mer helhetlig og effektiv naturforvaltning.

Sannhets- og forsoningskommisjonen – samiske matsystemer

Forskningsrådet vektlegger å følge opp anbefalinger i rapporten fra sannhets- og forsoningskommisjonen. I en av Forskningsrådets utlysninger for å styrke kunnskap om samisk, kvensk/norskfinsk og skogsfinsk samfunn og kultur, uten midler fra Landbruks- og matdepartementet, fikk et matsystemprosjekt kalt Biebmolassi – Reconciling Sámi Food Systems tildeling. Prosjektet skal utforske samiske og lokale matsystemer i Sallto og Stuernjårga, med vekt på hvordan de er blitt avbrutt og endret over tid, og hvilke innovasjoner og nye

⁵⁴ Utlysningen [Kunnskapsgrunnlag for regelverksutvikling for bærekraftig fôr](#)

produkter som kan utvikles med utgangspunkt i samiske mattradisjoner som bærplukking, fiske, jakt, reindrift og matproduksjon. Prosjektet tar også utgangspunkt i at urfolks matsystemer får økende betydning i arbeidet med globalt naturmangfold og klimatilpasning/-reduksjon, og har som formål å undersøke samiske matsystemer som del av forskning på urfolks matsystemer og miljømessig og kulturell bærekraft.

Søknadstilfang og kvalitet på søknadene

Forskningsrådet har hatt god søknadstilgang på de fleste av utlysningene med finansiering fra Landbruks- og matdepartementet i 2025. Spesielt mange norske søkere så vi i utlysningene under partnerskapene matsystemer (FutureFoodS) og dyrehelse og -velferd (EUPAHW). Unntaket er utlysningene Dyrehelse og -velferd samt Bærekraftige fôrråvarer til oppdrettsfisk og husdyr. Her var det færre søknader med husdyrtematikk enn forventet, og sammenliknet med oppdrettsfisk. Det er uklart om det skyldes tilfeldigheter, at søkerne prioriterte partnerskapsutlysningen eller andre forhold. Vi arbeider aktivt med å styrke engasjementet i forskningsmiljøer og næringsliv frem mot kommende utlysninger for å sikre den nødvendige bredden i teknologi og kunnskapsutviklingen.

Kvaliteten på søknadene var meget god, og de tildelte prosjektene i de nasjonale utlysningene hadde hovedkarakter 5 (meget godt) eller 6 (svært godt). Samlet sett gir disse prosjektene gode forutsetninger for høy samfunnsnytte.

SkatteFUNN - Antall SkatteFUNN-søknader innsendt i 2025 var 2930, for alle bransjer, som var en oppgang på 10 prosent sammenliknet med 2024 og på nivå med antallet i 2023. I 2025 var det totalt 151 nye søknader med anvendelse innenfor landbruk (66), næringsmiddelindustri (75) og skog/trebruk (10). Dette er en viss nedgang sammenliknet med antallet i 2024 som var på 175. Nedgangen skyldes et noe lavere antall søknader innen landbruk og skog/trebruk, mens næringsmiddelindustrien er på samme nivå som i året før. Det er uvisst hva som er årsaken til disse variasjonene i søkingen til SkatteFUNN.

Samfunnsoppdrag om bærekraftig fôr - Gjennom samfunnsoppdraget om bærekraftig fôr arbeides det for å sikre en bærekraftig, robust og mer selvforsynt fôrbase for norsk havbruk og husdyrproduksjon fram mot 2034. For å støtte oppunder samfunnsoppdraget lyste Forskningsrådet i 2025 ut 105 millioner kroner til forskningsprosjekter innen bærekraftig fôr til husdyr og oppdrettsfisk og sju prosjekter fikk tildelt støtte. Alle prosjektene skal bygge kunnskap for utvikling av nye, bærekraftige fôrråvarer. Ett av dem fokuserer spesifikt på å tette kunnskapshull som i dag forhindrer bruk av slam fra oppdrettsfisk som substrat for å produsere fôrråvarer fra insekter, børstemark eller mikroalger. I tillegg ble det lyst ut 3 millioner kroner til en kunnskapsoppsummering for å identifisere kunnskapshull som bidrar til regelverksbarrierer.

Styringsgruppen for *Samfunnsoppdraget bærekraftig fôr* leverte i november sin rapport «På vei mot bærekraftig fôr – 20 grep for 2026»^[1] som foreslår konkrete grep for å nå målene i samfunnsoppdraget. Dette er fulgt opp med investeringer i porteføljestyrene. Sekretariatet for samfunnsoppdraget er etablert med to tilknyttede personer, og fungerer i tråd med mandatet.

Forskningsrådet finansierte et kunnskapsnotat på fôr til husdyr som ble ferdigstilt i 2025, med NMBU som ansvarlig for prosjektet. Notatet avdekket av norske publikasjoner dekker et bredt spekter av husdyrslag, fôrtyper og metodiske tilnærminger, med hovedvekt på eksperimentelle fôringsforsøk. Forskningsaktiviteten har vært stabil mellom 2017 og 2025. Forskingen er i stor grad konsentrert om miljømessig bærekraft, særlig klimagassutslipp, mens sosial bærekraft i liten grad belyses. Det er få publikasjoner som operasjonaliserer bærekraft gjennom helhetlige indikatorer eller rammeverk. Grovfôr, beite og kraftfôr utgjør de mest studerte fôrtypene, mens nye fôrråvarer, animalske biprodukter og sirkulær ressursbruk er mindre dekket. NMBU og NIBIO er de mest sentrale forskningsmiljøene, og majoriteten av publikasjonene er resultat av samarbeid mellom aktører fra to eller flere institusjoner. Graden av internasjonalt medforfatterskap er moderat.

^[1] [På vei mot bærekraftig fôr-20 grep for 2026](#)

Siteringsanalysene viser at kun et mindretall av studiene har høy internasjonal gjennomslagskraft. Det mangler en presis og allment akseptert forståelse av hva bærekraft innebærer i fôr- og husdyrproduksjon som kan være grunnlag for videre FOU. Dette påvirker mål, metoder og vurderingsrammer.

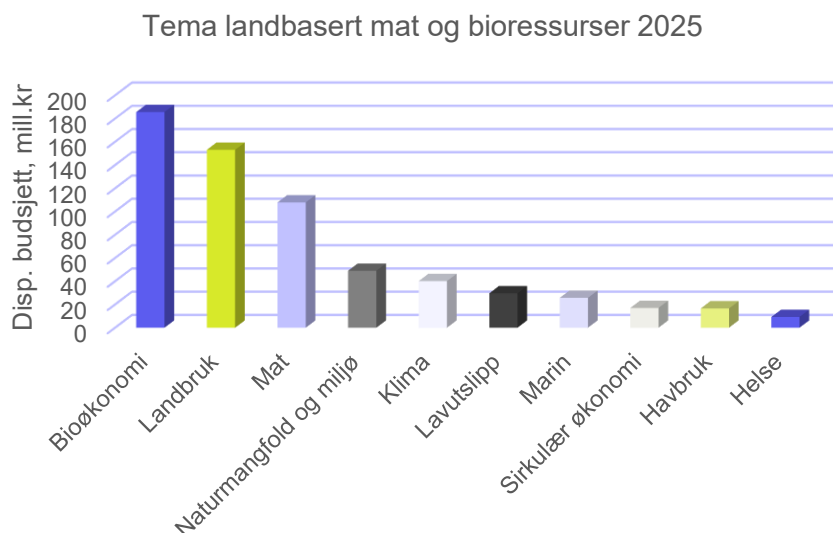
Innovasjonsgrad

I porteføljeanalysen for 2024 for porteføljen mat og bioressurser fant vi at prosjektene viser gode resultater for antall ferdigstilte produkter, prosesser og tjenester – resultatene ligger over gjennomsnittet i Forskningsrådets porteføljer. Det gir et solid utgangspunkt for fremtidig verdiskaping. Det er et forholdsvis høyt antall nye foretak etablert som følge av prosjekter, og det er en god andel nye forretningsområder i eksisterende bedrifter som følge av prosjekter. Vi har sett at det for søkte patenter er godt over gjennomsnittet, når vi sammenligner med Forskningsrådets samlede innsats. Tilsvarende tall for 2025 er så langt ikke klare, men vi vil følge status videre.

Tema-, fag, sektor- og næringsområder

Porteføljen for mat og bioressurser dekker mat og bioressurser fra hav og land, og porteføljestyret har ansvar for innsats i bærekraftig verdiskaping og forvaltning i norsk landbruk, skogbruk, fiskeri, havbruk og matindustri, langs hele verdikjeden. Porteføljen dekker en stor bredde av fagområder og fra grunnleggende forskning til anvendt. Gjennom virkemidler som kompetanse- og samarbeidsprosjekt og innovasjonsprosjekt i næringslivet har Forskningsrådet tildelt midler til prosjekter med samarbeid på tvers av landbrukssektoren og andre, og med aktører i næringsliv, offentlig sektor, akademia og sivil sektor.

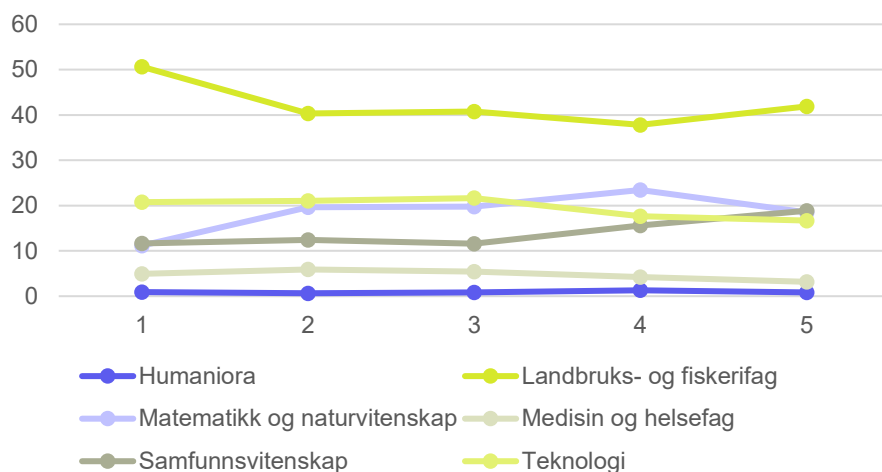
Figuren under viser fordelingen av midler på forskningstemaer for prosjekter innen landbasert mat og bioressurser. Et prosjekt kan ha flere og overlappende tema. Så godt som alle prosjekter innen landbasert mat og bioressurser tematiserer bioøkonomi. Utover bioøkonomi er landbruk det mest brukte merket og dernest mat, slik det også var i 2024. Etter dette kommer merkene naturmangfold og miljø, så klima og lavutslipp. Et tema det vil være ønskelig å se mer av i framtidige prosjekter, er samfunnssikkerhet.

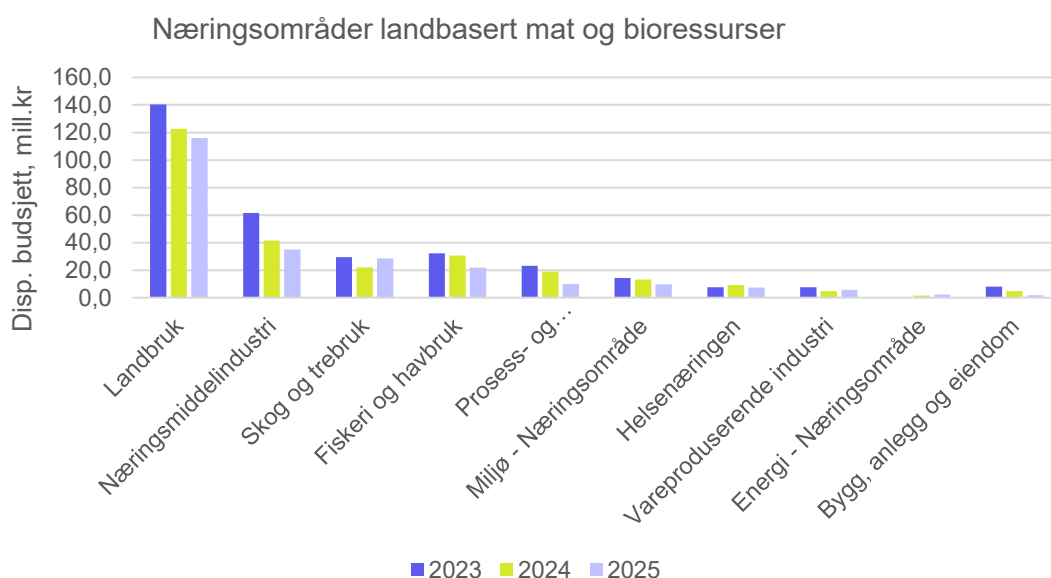
Figuren under illustrerer hvordan fagområder er fordelt på prosjekter innen landbasert mat og bioressurser, i prosent av budsjett. Det er en stabil fordeling på de fleste fagområdene de siste fem årene, men noe nedgang på andelen fiskeri- og landbruksfag og tilsvarende økning på samfunnsvitenskap. Denne økningen er i tråd med Landbruks- og matdepartementets føring om å sørge for samfunnsfaglig forskning på ansvarsområdet.

Eksempelvis på områdene matsikkerhet og forsyning og dyrevelferd er det behov for fagperspektiver fra humaniora og samfunnsvitenskap for økt forståelse og nye løsninger som tar hensyn til praksiser, kulturer og atferdsmønstre.

Fagområder, landbasert mat og bioressurser. Andel av budsjett, i prosent.

Når porteføljens prosjektinnsats innen landbasert mat og bioressurser finansiert gjennom LMD-midlene deles inn i næringsområder, er landbruk det største området slik det har vært i alle år, og dernest kommer næringsmiddelindustri, etterfulgt av skog og trebruk. Fordelingen vurderes i stor grad som hensiktsmessig for fagfeltet og næringene innen mat og landbruk. Tabellen under viser fordeling av næringsområder:

Forskningskapasitet

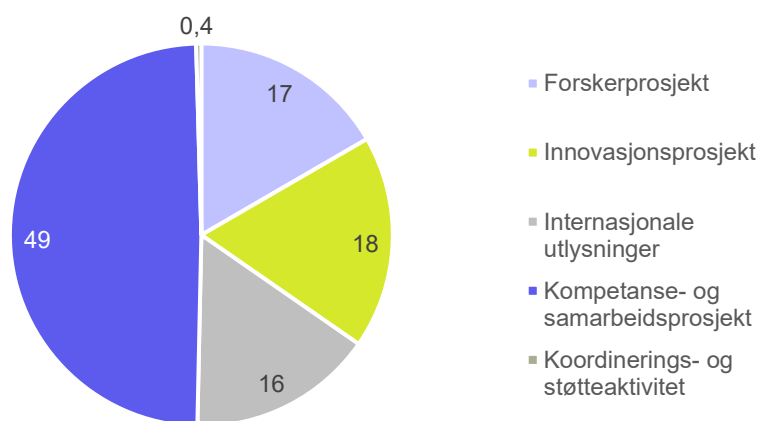
Søknadstyper - Porteføljens omfatter hele verdikjeden fra strategisk grunnforskning innen utvalgte områder til anvendt forskning. *Kompetanse- og samarbeidsprosjekter* innebærer samarbeid mellom forskningsorganisasjoner og næringsliv. Disse prosjektene utgjorde i 2025 halvparten av porteføljens budsjett.

Innovasjonsprosjekt i næringslivet søkes av næringsaktører, som oftest i samarbeid med forskningsmiljøer.

Forbruket her har gått ned de siste to årene og er nå på samme nivå som forskerprosjekter og internasjonale utlysningsprosjekter (16 – 18 prosent). Grunnleggende forskerprosjekter ligger på 17 prosent, noe kompensert ved at store deler av porteføljen av internasjonale prosjekter også omfatter grunnleggende forskning. Forbruk i prosjekter som er resultat av internasjonale utlysninger ligger på 16%, dette vil øke noe i takt med at andelen av midler allokert til internasjonale utlysninger har økt de siste årene. Det kan med fordel bli flere kommersialiseringsstøtte-prosjekter innen mat og landbruk, der forskere og oppstartsbedrifter får støtte til å verifisere lovende funn for markedet. I 2025 ble det for første gang lyst ut midler til en senteretsatsing innen arealbruk, med noe finansiering fra LMD og Forskningsmidlene for jordbruk og matindustri (FFL/JA), for å sikre effektiv utnyttelse av eksisterende kunnskap og å se resultater fra enkeltprosjekter i sammenheng. Senterordning er noe som vil vurderes videre på flere områder, deriblant innen fôr.

Det er svært høye søkertall på flere av de internasjonale utlysningene, få søknader på forskerprosjektutlysningene i 2025, og gode søkertall på utlysningene på samarbeidsprosjekter.

Søknadstyper Landbasert mat og bioressurser 2025.
Andel av disponibelt budsjett, i prosent.

Figuren viser søknadstyper

Forskerutdanning - For landbasert mat og bioressurser-porteføljen ble det i 2025 finansiert 26,7 årsverk fordelt på henholdsvis 21,2 årsverk doktorgradsstipendiater og 5,5 årsverk postdoktorstipendiater. Dette utgjør en nedgang siden året før, for begge typer rekrutteringsstillinger, men det er små tall og mindre endringer kan gi store utslag. I 2024 var det 30,6 årsverk doktorgradsstipendiater og 9,5 årsverk postdoktorstipendiater. Kvinneandelen utgjør langt mer enn halvparten, for begge stipendiattyper, og slik har det vært i en årrekke. Den samme overvekten av kvinnelige doktorgrader fastslås i Indikatorrapporten 2025⁵⁵, og videre forteller rapporten at det innen landbruksfag og veterinærmedisin er høyest gjennomføringsandel nasjonalt, sammen med medisin og helsefag. «Fire år etter opptak hadde 46 prosent av kandidatene innenfor landbruksfag og veterinærmedisin som startet mellom 2005 og 2017 disputert», og ti år etter oppstartsåret hadde 88 prosent av kandidatene innenfor landbruksfag og veterinærmedisin disputert.

Internasjonalt samarbeid

Norske aktører gjør det svært godt i Horisont Europa, særlig takket være en sterk instituttsektor, blant annet på fagområdene mat, landbruk og bioøkonomi. Gjennom mange år har Forskningsrådet prioritert høyt de internasjonale samarbeidene innen landbasert mat og landbruk og bioressurser. Det gjøres avveininger av hvor stor andel av investeringene som skal satses nasjonalt og internasjonalt. På feltet matsystemer har vi

⁵⁵ [Introduksjon Kapittel 1](#)

startet med å lyse ut nasjonalt for å bygge miljøer som over tid kunne lykkes på den europeiske arenaen, og nå ser vi gode suksesser i partnerskapet på matsystemer. Forskningsrådets aktive deltakelse i internasjonale samarbeider over mange år tjener norske interesser og muliggjør norske miljøers deltakelse. Dette har styrket norske forskningsmiljøer og vi ser at de stadig lykkes i konkurransen om midler i Norden og Europa.

Horisont Europa

Klynge 6 – Mat, bioøkonomi, naturressurser, landbruk og miljø

Gjennom deltakelse i prosjekter under Klynge 6 bidrar norske aktører til utviklingen av løsninger på felles europeiske og globale utfordringer. Returandelen på 4 prosent viser at norske aktører har høyt gjennomslag og er attraktive samarbeidspartnere i internasjonale konsortier. Så langt har norske miljøer mottatt 195,7 millioner euro, og prosjektene med norsk deltakelse har en samlet verdi på 1,6 milliarder euro. 29 prosent av søknadene med norsk deltakelse er innstilt til finansiering, nesten 5 prosentpoeng over gjennomsnittet. Norske aktører har deltatt i 723 søknader, og 207 av disse er finansiert, det tilsvarer en fjerdedel av alle prosjektene i Klynge 6.

Deltakelsen i Horisont Europa gir Norge tilgang til ledende kunnskap, sterke nettverk og nye teknologier. Den kan styrke konkurransekraften og åpne nye markedsmuligheter.

Forskningsrådets nasjonale eksperter og kontaktpersoner har i 2025 arbeidet systematisk for å sikre at norske interesser ivaretas i arbeidsprogrammene for 2026–2027. I rollen som NCP-er har de videreutviklet mobiliseringstiltak, som tematiske digitale kaféer. De har også hatt fokus på å veilede søkere individuelt for å bistå dem i prosessen for å utvikle konkurransedyktige prosjekter. Den økende kompleksiteten i Horisont Europa krever at de nasjonale kontaktpersonene bruker tid på å holde seg oppdatert for å kunne gi norske aktører god veiledning.

EU Samfunnsoppdraget «A Soil Deal for Europe»

Behovet for å forbedre jordhelsen i Europa har fått en viktig plass i politikktutforming i EU. Sentralt står Soil Monitoring Law, Carbon Removal and Carbon Farming-Regulation, Nature Restoration Regulation, Water Resilience Strategy og Soil Monitoring and Resilience Strategy, samt Common Agricultural Policy 2023 – 2027. Prosjekter finansiert gjennom samfunnsoppdraget bidrar til kunnskapsgrunnlaget og dekker alt fra monitoring av og indikatorer for jordhelseforbedring, bl.a. innenfor biologisk mangfold, forurensing, karbonlagring, og businessmodeller. Pr. oktober 2025 har norske aktører i samarbeid med de beste europeiske miljøene deltatt i til sammen 16 prosjekter. Av disse er 4 blitt innstilt i 2025. Jorderosjon, nitrogenhåndtering i jordbruk, forvaltning av våtmark i skogsområder og bedre jordhelse som viktig faktor i ivaretagelsen av jordavhengige pollinatorer er temaer som tas opp i prosjektene. Her deltar NIBIO, NMBU og NINA og bidrar med sin kompetanse til forbedret jordhelse i Norge og Europa. Hittil har ingen av de norske søknadene om levende laboratorier lyktes å bli innstilt.

Tabellen viser utlysninger 2025 i partnerskap og nordisk sammenheng med midler fra LMD:

Utllysning internasjonalt 2025	Antall prosjekter tildelt (norsk deltakelse)
Europeisk partnerskap om matsystemer (FutureFoodS)	11
Europeisk partnerskap om agroøkologi levende laboratorier og forskningsinfrastrukturer (AGROECOLOGY)	6
Europeisk partnerskap om dyrehelse og -velferd (EUPAHW)	4*
Nordisk-baltisk NordForsk-utlysning «Sustainable Futures for Forests»	6
Svensk-norsk hesteforskning	2

*to prosjekter innen terrestrisk dyrehelse

Europeisk partnerskap om agroøkologi levende laboratorier og forskningsinfrastrukturer (AGROECOLOGY)

Partnerskapet AGRØKOLOGI skal bidra til å fremskynde omstillingen av jordbrukssystemer gjennom agroøkologi, Living Labs og forskningsinfrastrukturer. Fem norske prosjekter fra den første utlysningen har startet og bidrar til overgangen til bærekraftig jordbruk både i Norge og Europa, ved å etablere levende laboratorier som tester agroøkologiske prinsipper. Den andre utlysningen satte søkelys på integrering av miljømessige, økonomiske og sosiale perspektiver i agroøkologi, samt samfunnsaspekter ved verdikjedetransformasjon og politikkutforming. 19 prosjekter ble innstilt, hvor seks har norsk deltakelse og ett ledes fra Norge. Prosjektene handler om overgangen til agroøkologisk jordbruk innen beiteøkosystemer, melkeproduksjon og skogsjordbruk. To prosjekter tar for seg verdikjedetransformasjon og etablering av kunnskapssenter for politikkutvikling. Alle prosjekter bruker levende laboratorier, og i ett skal unge bønder lede arbeidet. De samlede målene og forsknings- og innovasjonstemaene i de ti prosjektene kan bidra til å sikre matforsyning og beredskap gjennom jordbruk i samspill med natur. Mens klimatilpasning og -tiltak er en viktig del av løsningene, handler agroøkologi også om bønder og deres engasjement og kan sikre inntektstrinnet i verdikjeder som bygger på agroøkologiske prinsipper.

Europeisk partnerskap om dyrehelse og -velferd (EUPAHW).

Forskningsrådet deltar aktivt i partnerskapet, som skal styrke koordineringen av europeisk forskning og utvikling innen dyrehelse og dyrevelferd, med vekt på smittsomme sykdommer hos både terrestriske dyr og akvatiske arter, forbedret dyrevelferd, redusert zoonotisk risiko og håndtering av antimikrobiell resistens. Forskningsrådet bidrar til å posisjonere norske fagmiljøer i et langsiktig internasjonalt samarbeid. I den første utlysningrunden har partnerskapet tildelt støtte til fire prosjekter med norsk deltakelse, hvorav to innen akvakultur og to innen terrestrisk dyrehelse. Samlet støtte til norske prosjektpartnere utgjør 1, 063 millioner euro (ca. 12 millioner kroner). Norske mottakere av midler er SINTEF, Veterinærinstituttet, Universitetet i Tromsø, Norsvin AS og NMBU. Deltakelsen har strategisk betydning ved å styrke norsk forskningskvalitet, internasjonal synlighet og tilgang til europeiske nettverk, kunnskap og finansiering, samt bidra til mer bærekraftig mat- og dyreproduksjon nasjonalt og internasjonalt.

Europeisk partnerskap om fremtidens bærekraftige matsystemer (FutureFoodS)

Partnerskapet FuturefoodS favner mat fra både blå og grønn sektor. Problemstillingene som beskrives i utlysningen er felles for landene, og det er mye å samarbeide om deriblant hvordan forbrukere velger mat og hvor vi får den fra, matproduksjon og prosessering, samhandling mellom ledd i matsystemet og rammebetingelser. Etter partnerskapets første utlysning i 2025 ble det finansiert i alt 23 prosjekter, hvorav

hele 11 med norsk deltakelse. Av de 11 var det 5 med norsk koordinator. Til sammen fikk Norge hele 1.2 millioner euro (ca. 13 millioner kroner) i top-up fra EU-kommisjonen, noe som styrker vårt bidrag og gir betydelig merverdi. Prosjektene fordelte seg jevnt mellom blå og grønn sektor, og det var flere samfunnsvitenskapelige prosjekter med relevans for det totale matsystemet.

Europeisk partnerskap om skog, skogbruk og skogsektoren

I september 2025 samlet 28 europeiske land og 100 organisasjoner seg bak en søknad til EU om et nytt skogpartnerskap: European Partnership for FOrests, forestry, and the forest-based sector: REsearch and innovation for a Sustainable Transition (FOREST). For Norge og for skognæringen er det strategisk viktig å delta i dette europeiske forsknings- og innovasjonssamarbeidet. Skogpartnerskapet vil bygge videre på en over 20 år lang tradisjon med europeisk samarbeid om forskningsfinansiering innenfor skogsektoren. Forskningsrådet har deltatt aktivt i utformingen av søknaden i 2025. Skogpartnerskapet vil starte opp i løpet av 2026.

Nordisk-baltisk NordForsk-utlysning «Sustainable Futures for Forests»

I regi av NordForsk gikk Norges forskningsråd, Finlands forskningsråd, Formas – et svensk forskningsråd for bærekraftig utvikling, Estlands forskningsråd, Latvias vitenskapsråd og Litauens forskningsråd sammen om en felles nordisk-baltisk utlysning innenfor bærekraftig skogbruk i 2025. Åtte prosjekter fikk tildeling på til sammen 87 millioner kroner. Norske partnere deltar i seks av disse prosjektene og leder ett av dem.

Svensk-norsk hesteforskning

I 2025 ble det lyst ut 8,5 millioner norske til felles svensk-norsk hesteforskning gjennom Stiftelsen Hästforskning. To samarbeidsprosjekter mellom Sverige og Norge fikk tildeling, i tillegg til fire svenske. Det ene prosjektet handler om forbedret diagnostisering av hester med EMS (Equint metabolsk syndrom), som er knyttet til høye insulinnivåer. Den nye metoden bygger på hestespesifikke analyser av C-peptid og forventes å gi et mer pålitelig bilde av om forhøyede insulinnivåer skyldes økt produksjon eller nedsatt evne til å omsette insulin hos den enkelte hest. Det andre handler om hvorfor er det vanskelig å si ifra når hestevelferden svikter, og undersøker sosiale og psykologiske barrierer med ambisjon om å redusere taushetskulturen og dermed bidra til større fellesskap i ryttermiljøet og økt legitimitet for hestesporten. Det har vært en utfordring med svak tilsøkning fra norske forskningsmiljøer i de senere år. Det har vært diskusjon gjennom året om endring i styrerepresentasjon fra norsk side i stiftelsen, som ventet landes i starten av 2026.

Nordisk komite for jordbruks- og matforskning (NKJ)

NKJ bidro i 2025 til å styrke kunnskapsgrunnlaget for bærekraftig ressursforvaltning, arealbruk og robuste matsystemer i Norden. En ny strategi for 2026–2030 ble vedtatt, og interessen for nettverksmidlene økte. Dette resulterte i finansiering av ni nye forskernettverk, samt to nettverk innen reindrift. Reindriftsarbeidet ble videreutviklet gjennom reindriftskomitéen i NKJ, blant annet gjennom en konferanse i Alta om helse, velferd, klima og arealbruk, samt oppstart av et arbeid med å kartlegge reindriftenes rolle i den nordiske matberedskapen. NKJ og Samnordisk skogforskning (SNS) administrerer Nordic Testbed Network, som styrker deling av testfasiliteter og digital teknologi i Norden og Baltikum. Norske fagmiljøer, blant annet Senter for presisjonsjordbruk og SFI DIGIFOOD, deltar aktivt i nettverket.

5.3.2 Kunnskap og kompetanse er tilgjengelig for næring og forvaltning

Samarbeid og arbeidsdeling

Forskningsrådet og Forskningsmidlene for jordbruk og matindustri (FFL/JA) har et tett og godt samarbeid om utlysninger og annet strategisk arbeid. Målet for samarbeidet er at den samlede forskningsinnsatsen skal utfylle hverandre, og gi best mulig utnyttelse av midlene. Vi har i løpet av 2025 revidert tidligere samarbeidsavtale og delt den i en administrativ del og strategisk del. Den administrative delen beskriver

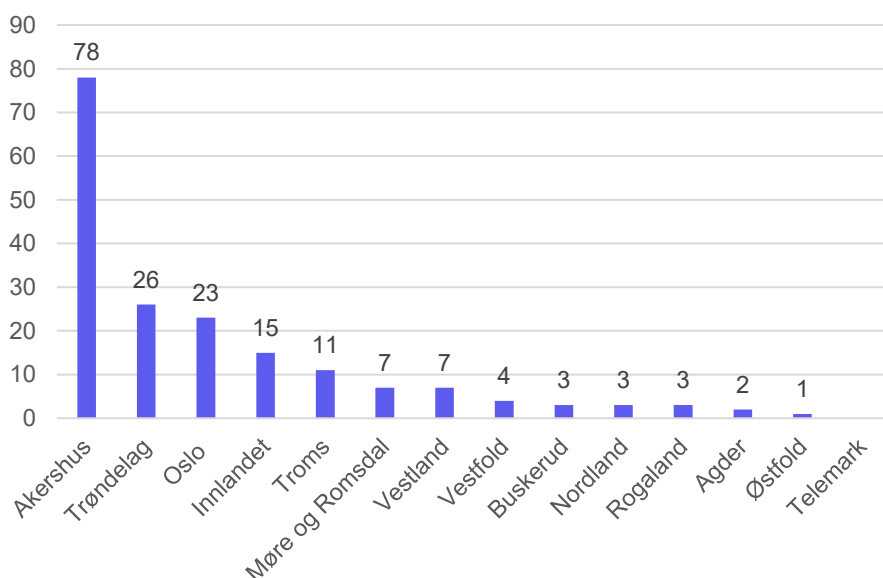
oppdraget Forskningsrådet gjør for FFL/JA-styrene, mens den strategiske avtalen dreier seg om samarbeid og arbeidsdeling i investeringsvirksomheten vår. Eksempler på samarbeid i 2025 var at FFL/JA besluttet å legge midler i Forskningsrådets utlysning på senter for arealbruk, og i en nordisk utlysning om matsikkerhet.

Forskningsrådet har jevnlig dialog og samarbeid med andre virkemiddelaktører relevante for bioøkonomi, mat, landbruk og grønn omstilling av næringslivet – spesielt Innovasjon Norge og SIVA, eksempelvis gjennom arbeidet med bærekraftig fôr og grønn plattform.

Forskningssystemet

Geografisk fordeling - Flertallet av prosjektene innen landbasert mat og bioressurser ledes av institusjoner med hovedadresse i Akershus, dette gjaldt 78 prosjekter i 2025. Videre var det 26 prosjekter i Oslo og 23 i Trøndelag. Det var 15 prosjekter i Innlandet og 11 i Troms. Det var syv prosjekter i Møre og Romsdal og syv i Vestland. Det var ingen i Telemark eller Finnmark i 2025. Den geografiske fordelingen har vært stabil de siste fem årene. Den geografiske fordelingen av prosjekter henger godt sammen med plassering av forskningsinstitusjoner med stor aktivitet innen relevante fagområder, og til dels også med konsentrasjonen av mange mat- og landbruksbaserte foretak. Tabellen under illustrerer hvordan prosjekter er fordelt på fylker:

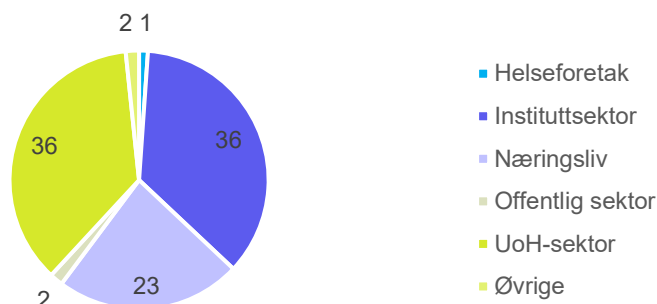
Prosjekter 2025 fordelt på fylker.
Landbasert mat og bioressurser.

Sektorfordeling - Prosjektene innen landbasert mat og bioressurser finansiert av LMD er representert i bredden av verdikjeden forskning, utvikling og innovasjon, med et klart tyngdepunkt i anvendt forskning (63 prosent), sett ut fra disponibelt budsjett. Det er like stor andel av porteføljen som har prosjektleder fra instituttsektor som fra UoH-sektor – 36 prosent. Fordelingen mellom instituttsektor og UoH-sektor har jevnet seg fra 2023 til 2024, året før var det 10 prosent flere fra instituttsektor. 23 prosent av prosjektene ledes i næringslivet. I tillegg er det noen få prosjekter ledet av offentlig sektor og helseforetak. Næringen deltar i en rekke samarbeidsprosjekter med ulike FoU-organisasjoner, i tillegg til å lede egne innovasjonsprosjekter. Mer enn 70 prosent av samarbeidsprosjektene har minst en næringslivsaktør med som partner. Prosjektene vil samlet sett bidra til økt verdiskaping og styrket konkurransekraft for næringsaktører i hele landet. Det er viktig å merke seg at tallene viser prosjekteiers sektortilhørighet, mens forskningen i prosjektene ofte utføres i samarbeid med en annen sektor. En betydelig andel av finansiering til næringslivet kanaliseres videre til aktører f.eks. i instituttsektoren. Tilsvarende gjennomføres prosjekter der akademia er prosjektansvarlig svært

ofte i samarbeid med aktører i næringsliv og forvaltning. Figuren under viser hvordan prosjektene fordeler seg på sektor:

Sektorfordeling landbasert mat og bioressurser.
2025. Prosent.

Fra tidligere analyser har vi sett at siteringsindeksen innen mat og landbruk ligger omtrent på gjennomsnittet for Norge, og at antallet vitenskapelige publiseringer er moderat. Sammenlignet med porteføljer av tilsvarende størrelser er antallet bøker, monografier og rapporter omtrent på snittet, mens det publiseres færre bokkapitler og tidsskriftartikler. Dette er som forventet for en portefølje som i så stor grad er rettet mot anvendt kunnskap. Miljøene innen forskning og innovasjon på feltet konkurrerer samtidig godt om midler, og forskningen gir relevant kunnskap for politikkutforming, næringsutvikling, offentlig forvaltning og praksisfelt.

Spredning av forskningsbasert kunnskap og resultater

I 2025 har Forskningsrådet bidratt til å formidle forskning om landbasert mat, bioressurser og landbruk ved å løfte fram resultater fra prosjektene vi finansierer. Vi har synliggjort utlysninger, tildelinger og prosjektresultater i egne kanaler (nyhetssaker, nyhetsbrev og sosiale medier), bidratt jevnlig med innhold til LMDs nyhetsbrev og deltatt på relevante møteplasser. I tillegg har vi mobilisert og veiledet aktører til nasjonale og internasjonale utlysninger.

5.3.3 En effektiv og robust instituttsektor i samspill med andre

Regjeringens strategi for helhetlig instituttpolitikk slår fast at instituttsektoren "skal utvikle kunnskapsgrunnlag for politikkutforming og bidra til bærekraftig utvikling og omstilling, gjennom forskning av høy kvalitet og relevans". Formålet med grunnbevilgningen er, i henhold til Retningslinjer for statlig grunnbevilgning, "å sikre en instituttsektor [...] som kan tilby næringsliv, offentlig sektor og/eller samfunnsliv relevant kompetanse og forskningstjenester av høy internasjonal kvalitet." Grunnbevilgningen skal disponeres til "langsiktig kunnskaps- og kompetanseoppbygging, relevant for dagens og framtidens brukere." Forskningsinstituttene skal m.a.o. ikke bare levere forskning for dagens kunnskapsbehov, men også bygge kompetanse for å kunne løse morgendagens utfordringer. Grunnbevilgningen er et strategisk virkemiddel for at instituttene selv skal kunne definere målsetting og innhold for forskning som skal styrke instituttets konkurransekraft, relevans og posisjonering.

LMD har ansvaret for grunnbevilgningen til tre institutter på primærnæringsarenaen (NIBIO, Ruralis og Veterinærinstituttet). Departementets grunnbevilgning til primærnæringsinstituttene i 2025 var på 202,779 mill. kroner. Grunnbevilgningen består av en fast og en resultatbasert del der sistnevnte utgjør 1 prosent av totalen for disse instituttene og fordeles på grunnlag av instituttens score på fastsatte resultatindikatorer.

NIBIO mottok i 2025 midler fra Forskningsrådet til å dekke faktiske økte utgifter knyttet til husleiekompensasjon på 10,2 mill. kroner.

Norge har de siste årene hatt stor suksess i FoU finansiert av EU, og har per oktober 2025 konkurrert seg til 3,08 prosent av de utlyste midlene (1,6 mrd. euro) i Horisont Europa (HEU), som er godt over ambisjonen på 2,8 prosent. Instituttsektoren står fortsatt for 31 prosent (5,3 mrd. kroner) av denne returen. Totalverdien av prosjektene som instituttene deltar i er på hele 4,3 mrd. euro, eller rundt 46 mrd. kroner. Det inkluderer også midler som har gått til de andre aktørene som deltar i de samme prosjektene. Da EU ikke fullfinansierer prosjektene de støtter; deres finansieringspolicy baserer seg på at forskningsinstitusjoner har vesentlig høyere grunnbevilgning enn det norske institutter har, kompenserer Forskningsrådets nasjonale finansiering "Retur-EU" for noe av gapet mellom EUs finansiering og faktiske kostnader. Uten Retur-EU ville ikke instituttene på langt nær kunnet delta i den grad de gjør i dag.

For flere detaljer om primærnæringsinstituttens grunnbevilgning, f.eks. dens størrelse for det enkelte institutt, henviser vi til Forskningsrådets [Årsrapport 2024 for forskningsinstituttene omfattet av retningslinjer for statlig grunnbevilgning](#). Denne rapporten inneholder også informasjon om utviklingen i disse (og de øvrige instituttene omfattet av retningslinjene) sine inntektskilder, bemanning, driftsresultat, m.m. de siste ti årene (2015-2024). Tilsvarende årsrapportering for 2025 kommer i juni. Vi viser også til 2024-rapportens [Vedlegg 2 til Årsrapport 2024 for forskningsinstitutter omfattet av retningslinjer for statlig grunnbevilgning: Egenrapportering fra primærnæringsinstituttene](#).

5.4 Lenker til annen relevant informasjon

Forskningsrådets porteføljer og relevante porteføljeanalyser: [Porteføljer \(forskningsradet.no\)](#)

Mat og bioressurser: [Portefølje for mat og bioressurser \(forskningsradet.no\)](#)

Klima og miljø: [Portefølje for klima og miljø \(forskningsradet.no\)](#)

Energi og transport: [Portefølje for energi og transport \(forskningsradet.no\)](#)

Forskningsrådets strategier og policyer: [Strategiar og planar \(forskningsradet.no\)](#)

Horisont Europa: [Horisont Europa \(forskningsradet.no\)](#)

Europeiske partnerskap i Horisont Europa: [Europeisk partnerskap \(forskningsradet.no\)](#)

Indikatorrapporten 2025: [Indikatorrapporten](#)

Helse- og omsorgsdepartementet

6 Helse- og omsorgsdepartementet

Innledning

Årsrapporten for 2025 gir en overordnet redegjørelse for bruken av bevilgningene over kapittel 780, post 70, og for oppfølgingen av føringene i Helse- og omsorgsdepartementets (HODs) tildelingsbrev. Kapittel 1.2 og 1.3 omhandler utkvittering av føringene samt regnskap og resultater. Kapittel 1.4–1.8 gir en samlet framstilling av resultater, sektorpolitiske prioriteringer, finansierte formål, strategiske satsinger og øvrige temaer, inkludert nytt oppdrag til HO21-monitor.

I 2025 tildelte Helse- og omsorgsdepartementet 465 mill. kroner til 356 prosjekter i den sektorpolitiske helseporteføljen. De sektorpolitiske prioriteringene og målene beskrevet i tildelingsbrevet er i stor grad ivaretatt gjennom Forskningsrådets totalportefølje, som bidrar samordning av innsatsen og styrking av helseforskningsmiljøene. Forskningsrådets samlede helseportefølje utgjorde samme år 1,6 mrd. kroner fordelt på 1.285 prosjekter finansiert av flere departementer. Den sektorpolitiske innsatsen inngår i denne helheten og understøtter en samlet og strategisk retning for helseforskningssystemet. Det vises til den overordnede årsrapporten for 2025 (kapittel «Strategisk område – Helse») for en bredere omtale av tverrdepartemental forvaltning, resultater og utfordringer.

6.1 Samlet vurdering

Den sektorpolitiske helseporteføljen har i 2025 styrket kunnskapsgrunnlaget for folkehelse og utvikling av bærekraftige helse- og omsorgstjenester. Innsatsen spenner fra forebygging til global helse og er forankret i regjeringens langtidsplan for forskning og høyere utdanning og HODs føring. Samtidig viser fagevalueringen fra 2025 utviklingen at fragmenterte fagmiljøer, rekrutteringsutfordringer og utilstrekkelig helsedatainfrastruktur fortsatt begrenser kapasitet og gjennomføringsevne (Fagevaluering av medisin og helse (2025)). En fortsatt nedgang i rekrutteringsstillinger i både den sektorpolitiske og den totale helseporteføljen øker risikoen for redusert forskningskapasitet over tid. For å sikre videre utviklingskraft fremover er det behov for langsiktig kapasitets- og kompetansebygging, sterkere samspill mellom tjenester, akademia og næringsliv, samt en mer koordinert virkemiddelbruk. Konsolidering av fagmiljøer, bedre tilgang til helsedata og tydeligere mekanismer for implementering og gevinstrealisering forventes å styrke innføring av kunnskapsbaserte løsninger. Dersom utfordringene knyttet til rekruttering, små miljøer og mangelfull datatilgang ikke håndteres, kan dette svekke porteføljens evne til å møte framtidige folkehelseutfordringer og redusere potensialet for bedre folkehelse og sosial utjevning over tid.

6.2 Utkvittering av føringer

Tabellen under gir en kortfattet oversikt av resultater som er oppnådd i 2025 for forskningen som helt eller delvis er finansiert av departementet.

Oppdrag/føring	Status	Kommentar
Midlene til implementeringsforskning på 10 mill kr fra 2024 videreføres i 2025.	Gjennomført og ferdig.	Prioriteres i alle aktuelle utlysninger.
Ordnningen med norsk deltakelse i Euratom videreføres med to mill. kroner, jfr. tildelingsbrev fra NFD, KMD, LMD og UD. HOD viser til dialog om Euratom og eget brev i 2024 i denne sammenheng..	Gjennomført og ferdig.	
Forskningsstatsningen for utsatte barn og unge videreføres. Dette er en del av oppfølging av BarnUnge21-strategien.	I prosess etter planen	
Forskning på utmattelsesykdommer, som CFS/ME, skal prioriteres innenfor relevante budsjettformål.	I prosess etter planen	Prioriteres i alle aktuelle utlysninger.
Sentrene for omsorgsforskning skal videreføres, og departementet vil komme nærmere tilbake til en vurdering av vilkårene ila 2025	I prosess etter planen	De regionale sentrene for omsorgsforskning videreføres etter planen.
Forskningsrådet skal fortsette å legge til rette for forskning på tvers av sektorer og fagområder innenfor områdene mat og matproduksjon, inkludert sjømat, trygg mat, ernæring, helse og miljø, hvor én helseperspektivet også ivaretas. Arbeidet i HDHL skal inngå.	I prosess etter planen	
Forskningsrådet operative ansvar for realiseringen av samarbeidet om EUs rammeprogram for forskning og innovasjon, herunder forberedelser og oppfølging av EUs partnerskap og Cancer Mission har høy prioritet.	I prosess etter planen	I oppfølging av europeiske partnerskap og Cancer Mission er gjort og norske aktører er mobiliser.
Forskningsrådet skal bidra til å mobilisere den norske helsenæringen og andre relevante aktører til relevante initiativer på nasjonalt og europeisk nivå.	I prosess etter planen	Forskningsrådet mobiliserer helsenæringen og andre relevante aktører til nasjonale og europeiske initiativer,

6.3 Årets aktiviteter og resultater

Bevilgningen på posten i 2025 var 464,5 mill. kroner, hvorav 393,1 mill. kroner ble utbetalt. Dette gir et underforbruk på 71,4 mill. kroner. Avviket skyldes forskyvninger i prosjektfremdrift og periodiseringsforskjeller mot anslåtte kontantutbetalinger, og medfører ikke en reduksjon i forpliktelsene. Utestående beløp forventes utbetalt fra 2026 og videre. For nye utlysninger ble det gitt en tilsagnsramme på 343,0 mill. kroner, hvorav 280,9 mill. kroner ble tildelt. Ubenyttede midler overføres til påfølgende år for å opprettholde aktivitetsnivået.

Bevilgning og kontant utbetalt per tilskuddspost (1 000 kroner)

Kap.	Post	Bevilgning 2025	Kontant utbetalt 2025	Ubrukt bevilgning
780	70	464 512	393 124	71 387

Tilsagnsramme og tildelt beløp per tilskuddspost (1 000 kroner)

Kap.	Post	Tilsagnsramme 2025	Tildelt 2025	Ubrukt tilsagnsramme
780	70	343 000	280 898	62 102

Fra

2025 rapporterer vi etter en ny modell (bruttobudsjettering). Det har ført til endringer i Forskningsrådets interne inndeling av virkemidler og til at tallene nå vises mer samlet. Derfor kan tallene for 2025 ikke sammenlignes direkte med 2024. Rapporteringen følger nå kapittel- og postnivå og i tråd med gjeldende føringer.

6.4 Resultater, virkninger og effekter

Forskningsskapasitet og forbedring av forskningssystemet

Forskningsskapasitet - FoU-sektorer

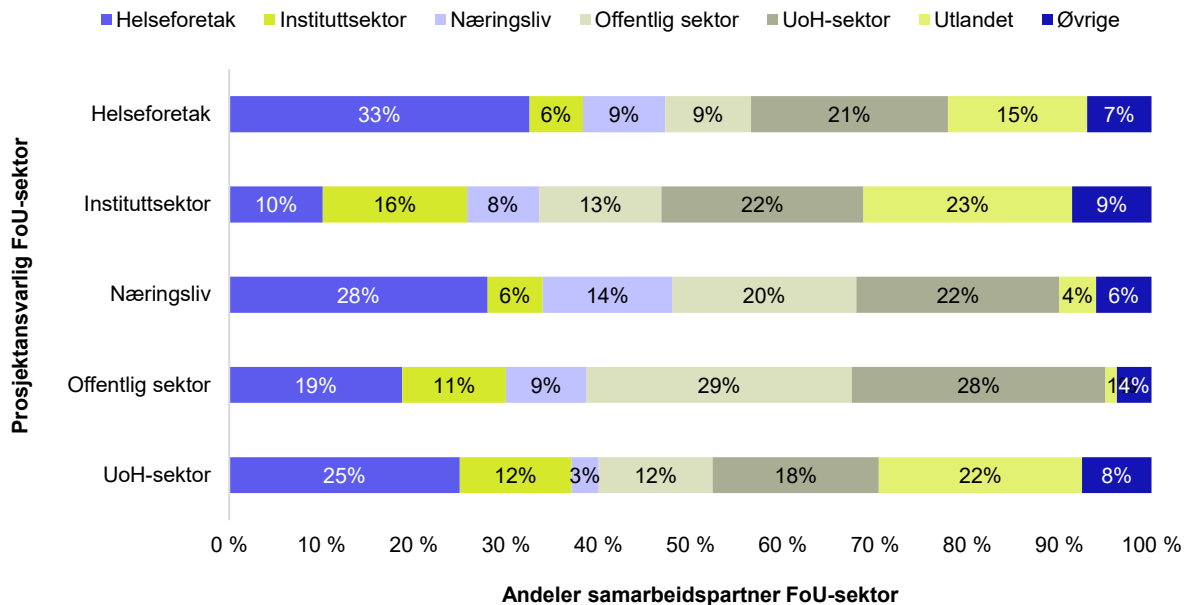
Sektorfordelingen i 2025 viser høy prosjektaktivitet, med en tydelig dominans fra UH-sektoren og helseforetakene. UH-sektoren var prosjekteier for 173 prosjekter (209 mill. kroner), helseforetakene for 99 prosjekter (128 mill. kroner), og instituttsektoren for 57 prosjekter (89 mill. kroner). Offentlig sektor hadde 30 prosjekter (38 mill. kroner), næringslivet 21 prosjekter (25 mill. kroner), øvrige aktører tre prosjekter (0,06 mill. kroner), og to prosjekter var registrert med ukjent prosjekteier. Totalt omfattet porteføljen 385 prosjekter.

Offentlig sektor og næringslivet deltar aktivt, men er fortsatt underrepresentert som prosjekteiere – særlig i kommunesektoren, der bred deltakelse i søknadsprosesser ikke reflekteres i innvilgede prosjekter. Instituttsektoren holder en stabil posisjon, men med en mer begrenset prosjektportefølje enn UH-sektoren og helseforetakene, særlig innen mer anvendte forskningsaktiviteter. I tråd med porteføljeanalyse for helse kan styrking av prosjekteierskap i offentlig sektor og næringslivet rettes mot kompetanseheving, forbedrede rammebetingelser og støtte til aktører med begrenset kapasitet til å lede FoU-prosjekter.

Nasjonalt sektorsamarbeid

Samarbeidstallene for 2025 viser tydelige mønstre i samhandlingen mellom aktørene. Helseforetakene har størst intern andel (33 prosent) og samarbeider deretter mest med UH-sektoren (21 prosent). Instituttsektoren samarbeider mest med aktører i utlandet (23 prosent), etterfulgt av UH-sektoren (22 prosent) og internt samarbeid (16 prosent). Næringslivet samarbeider mest med helseforetak (28 prosent), deretter UH-sektoren (22 prosent) og offentlig sektor (20 prosent), og har den laveste andelen internt samarbeid (14 prosent). Offentlig sektor samarbeider mest internt (29 prosent), etterfulgt av UH-sektoren (28 prosent) og helseforetak (19 prosent). UH-sektoren samarbeider mest med helseforetak (25 prosent), etterfulgt av utlandet (22 prosent), og har samtidig en noe lavere intern andel (18 prosent), som indikerer en bred ekstern orientering, illustrert med figuren under som viser andelen samarbeidspartnere fordelt på FoU-sektor⁵⁶.

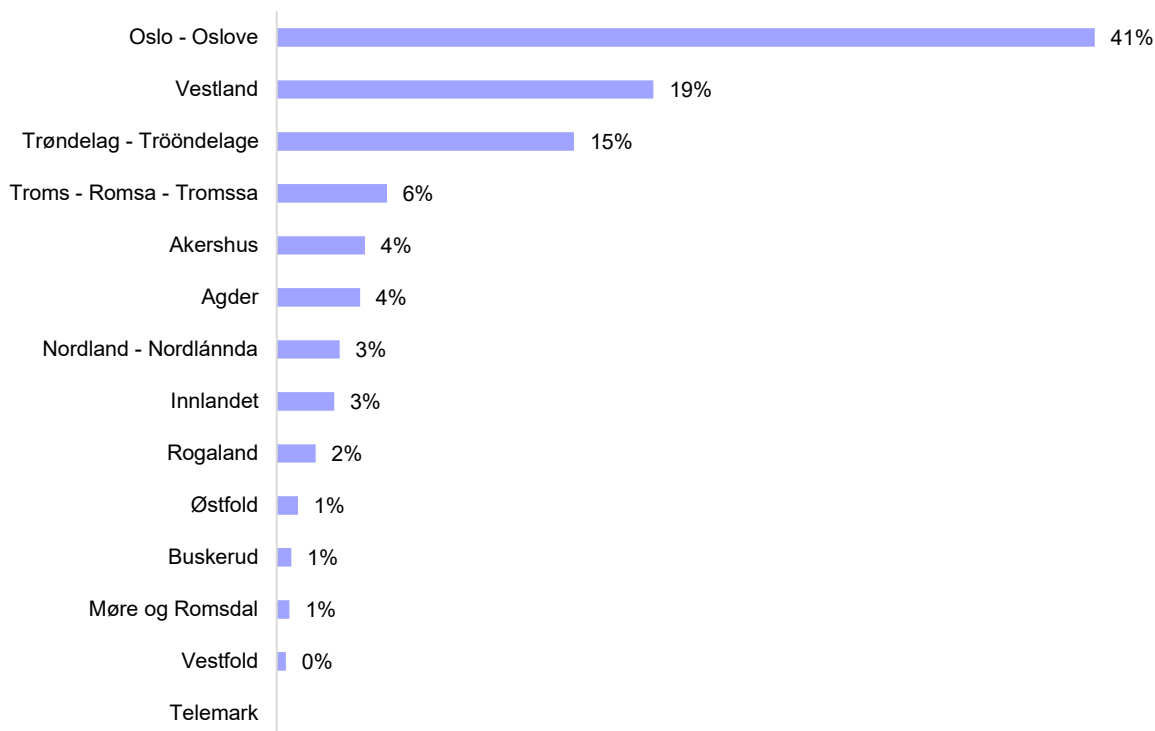
⁵⁶ NB! Det telles flere prosjekter med samarbeid (samme prosjekt telles flere ganger) for de sektorene som har en inndeling på nivået FoU-kategori (vises ikke her, men påvirker disse tallene). Når næringsliv er samarbeidspartner i et prosjekt, vil dette prosjektet bare telles en gang i denne tabellen, selv om prosjektet evt. har 5 samarbeid med næringslivet, fordi det ikke finnes FoU-kategorier ("underinndeling" av FoU-sektor) for næringslivet.

Mønstrene viser et bredt og sterkt samarbeid på tvers av sektorer, særlig mellom UH-sektoren, helseforetakene og instituttsektoren. Internasjonalt samarbeid styrker kvalitet og tilgang til globale kunnskapsmiljøer, lav internasjonal deltakelse i offentlig sektor og næringslivet, samt næringslivets svake samarbeid med instituttsektoren, begrenser innovasjon og kommersialisering. Et styrket samspill i forskningssystemet forutsetter økt samarbeid med næringslivet og videreutvikling av samarbeidet mellom UH-sektoren, helseforetakene, institutt- og offentlig sektor i kunnskaps- og tjenesteutviklingen. Mer strategisk bruk av internasjonalt samarbeid vil støtte opp om forskningskvalitet og norsk deltakelse i globale initiativer.

Regionale forskjeller i tildeling av forskningsmidler

Sektorfordelingen i 2025 viser en tydelig konsentrasjon i tildeling av forskningsmidler med hovedtyngden i de mest etablerte forskningsregionene, illustrert i figuren under. Dette gjenspeiler lokaliseringen av store universiteter, universitetssykehus og forskningsintensive institusjoner. Øvrige fylker har lavere andeler, noe som henger sammen med færre og mindre forskningsmiljøer innenfor de aktuelle ordningene. Figuren viser tildeling fordelt på fylker:

Årsverk

I 2025 var det doktorgradsstipendiater i helsesektorporteføljen som utgjorde 76,7 årsverk, hvorav 51,8 årsverk ble utført av kvinner, 24,3 av menn og 0,6 med ukjent kjønn. Dette tilsvarer en kvinneandel på 67,5 prosent. Blant postdoktorstipendiater var kvinneandelen også høy i 2025: Av totalt 52,0 postdoktorgradsårsverk i 2025 var 34,7 knyttet til kvinner, 15,7 til menn og 1,6 til ukjent kjønn, noe som gir en kvinneandel på 66,7 prosent. Tallene viser en tydelig overvekt av kvinner både i forskningskapasiteten og i doktorgradsutdanningen. Dette viser god rekruttering av kvinner, men understreker behovet for å utvikle karriereveier som gir reelle muligheter til topp- og lederstillinger.

Fagevaluering av medisin og helsefag ble ferdigstilt i 2025 og peker på at kjønnsbalanse henger tett sammen med institusjonelle rammevilkår, arbeidsdeling og ressursgrunnlag. Variasjoner mellom institusjoner kan påvirke like muligheter gjennom hele karriereløpet, og kjønnsdeling i fag kan prege forskningsagendaer og rekruttering over tid. For varig effekt av dagens balanse trengs målrettet karriereutvikling, tydelige insentiver og strukturelle tiltak som fremmer like muligheter uavhengig av fagområde og institusjon. Ressursfordeling, finansieringsmodeller og organisatoriske forhold er sentrale for utviklingen av forskningsmiljøene og balansen mellom kjønn, fag og sektor.

Internasjonalt forskningssamarbeid

Internasjonalt samarbeid er sentralt i HODs andels av helseportefølje, og norske prosjekter er tett knyttet til ledende miljøer globalt. I 2025 var det samarbeid med 36 land, med størst aktivitet mot Storbritannia og Sverige (13 prosent av antall prosjekter hver), Danmark (10 prosent), Tyskland (8 prosent) og USA (8 prosent), samt også samarbeid med Nederland, Italia, Frankrike, Spania, Australia og Canada. Denne bredden styrker kvaliteten i norsk helseforskning gjennom kompetanseutvikling, metodemangfold og effektiv kunnskapsdeling. Internasjonalt samarbeid gir tilgang til nye metoder, ekspertise og infrastruktur, og muliggjør deling av kostnader og risiko i større satsinger. Samtidig er prosjektene ofte krevende å koordinere, med ulike regulatoriske rammer, avtale typer og administrative prosesser. Konkurransen om lederroller er sterk, og uklare avtaler kan gi skjev fordeling av ansvar og ressurser. Globale endringer i politikk og finansiering kan forsterke slike utfordringer.

Både fagevalueringen og [porteføljeanalysen for helse \(2024\)](#) understreker at internasjonalt samarbeid er viktig for faglig kvalitet, men at gevinstene krever tydelig strategisk posisjonering, gode støttefunksjoner og klare strukturer for forankring og ressursbruk. Analysene viser at norske miljøer står sterkt innen blant annet kreftforskning, nevrovitenskap og global helse, men at mer målrettet innsats trengs for å sikre ledende roller i større europeiske og globale satsinger. Fremover vil det være behov for å styrke strategiske prioriteringer for internasjonalt engasjement, herunder økt deltakelse og gjennomslag på internasjonale konkurransearenaer, strategisk bruk av internasjonale partnerskap, styrking av norske helsemiljøers synlighet og nettverk, samt bedre samspill mellom nasjonal og internasjonal finansiering, særlig der norske miljøer har gode forutsetninger for å lykkes, jf. porteføljeanalysen for helse. Dette er et nasjonalt ansvar, men også et tydelig institusjonsansvar. Økt støtte til søknadsarbeid og posisjonering bør sees i sammenheng med behovet for sterkere koblinger mellom UH-sektoren, helseforetakene, instituttsektoren og næringslivet. I global helse vil likeverdige partnerskap og lokal forankring fortsatt være avgjørende, særlig i samarbeid med lav- og mellominntektsland. Et bedre datagrunnlag for rapportering er nødvendig for å følge utviklingen og sikre et solid grunnlag for strategiske beslutninger.

Internasjonalt sektorsamarbeid

Det er store forskjeller mellom land i hvordan forskningsaktiviteten fordeles mellom sektorer. UH- sektoren dominerer i de fleste land, som Sverige, Storbritannia, Danmark, Tyskland, USA, Italia, Frankrike, Spania og Finland og står for 50–70 prosent av bidragene. Helseforetakene har en sentral rolle i flere land, særlig i Norden og engelskspråklige land, med 29–43 prosent av aktiviteten. Instituttsektoren har betydning i enkelte land, mens næringslivets bidrag ofte er lavt.

Internasjonalt står UH-sektoren samlet for 58 prosent av forskningsbidragene, helseforetakene for 28 prosent, instituttsektoren for 13 prosent og næringslivet utgjør rundt 1 prosent. Dette viser at forskningsinnsatsen internasjonalt i hovedsak bæres av UH-sektoren og helseforetakene, mens næringslivets svært lave andel gir en skjev sektorfordeling. Fagevalueringen og porteføljeanalysen viser at balanse mellom sektorene og en tydelig arbeidsdeling er avgjørende for et velfungerende system. Mangelfull samhandling mellom universiteter, helseforetak og instituttsektoren skaper flaskehals for klinisk forskning, datadeling, rekruttering og innovasjon. Den lave næringslivsdeltakelsen – både internasjonalt og i Norge – representerer et betydelig uutnyttet potensial. For å styrke systemet er det behov for bedre koordinering, bredere sektorrepresentasjon og tettere samarbeid mellom alle sektorer. Strategisk styring og virkemidler som sikrer langsiktig kvalitet og kapasitet på tvers av sektorene er nødvendig for et robust og bærekraftig forskningssystem med høy kvalitet og relevans. Dette forutsetter samspill mellom HODs sektorpolitiske prioriteringer og næringsrettede virkemidler, samt videre utvikling og samordning som kan bidra til bedre balanse og samhandling mellom sektorene.

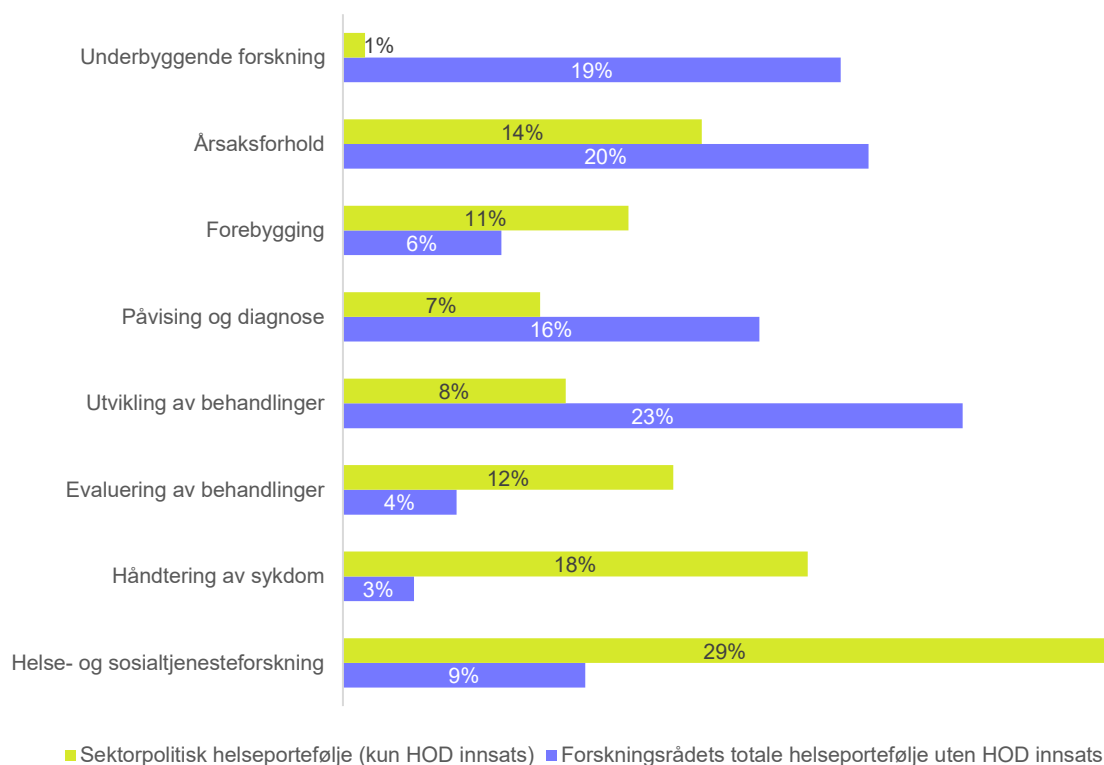
Årets aktiviteter

Health Research Classification System (HRCS) gir en strukturert oversikt over finansiert helseforskning og brukes som støtteverktøy for planlegging og prioritering. Systemet omfatter all helserelatert forskning og klassifiserer prosjekter etter forskningsaktiviteter og helsekategorier. Prosjekter kan merkes med inntil to forskningsaktiviteter og fem helsekategorier. HRCS har vært benyttet av Forskningsrådet (inkludert EU-midler), regionale helseforetak, Kreftforeningen, Stiftelsen Dam, Allmennmedisinsk forskningsfond, og er nylig tatt i bruk av Nasjonalforeningen for folkehelsen.

Forskningsaktivitet

Den sektorpolitiske porteføljen er i hovedsak innrettet mot tjenestenære forskningsaktiviteter, markert med grønne søyler i figuren. Helse- og sosialtjenesteforskning utgjorde 29 prosent, etterfulgt av håndtering av sykdom (18 prosent), årsaksforskning (14 prosent), evaluering av behandlinger (12 prosent) og forebygging (11 prosent). Underbyggende forskning og andre grunnleggende aktiviteter utgjorde 1 prosent.

Forskningsrådets samlede HRCS-merkede helseportefølje (uten HOD-innsats) hadde i 2025 et disponibelt budsjett på 1,4 mrd. kroner og en bredere tematisk og metodisk innretning, illustrert med de lilla søylene i figuren under. Utvikling av behandlinger utgjorde 23 prosent, etterfulgt av årsaksforhold (20 prosent), underbyggende forskning (19 prosent) og påvisning og diagnose (16 prosent).

Figuren viser samlet oversikt av HRCS forskningsaktivitet i den sektorpolitiske helseporteføljen og i Forskningsrådets totale helseportefølje for 2025 (prosent av disponibelt budsjett innenfor hver portefølje).

De to porteføljene inngår i en samlet innretning for faglig utvikling og strategisk retning som vist i figuren, rettet mot ulike deler av forsknings- og innovasjonsløpet og utfyller hverandre. Den sektorpolitiske porteføljen er i hovedsak innrettet mot tjenesteutvikling og sektorpolitiske behov, og omfatter i begrenset grad underbyggende forskning. Totalporteføljen har en bredere tematisk og metodisk innretning og dekker et større spekter av fagområder.

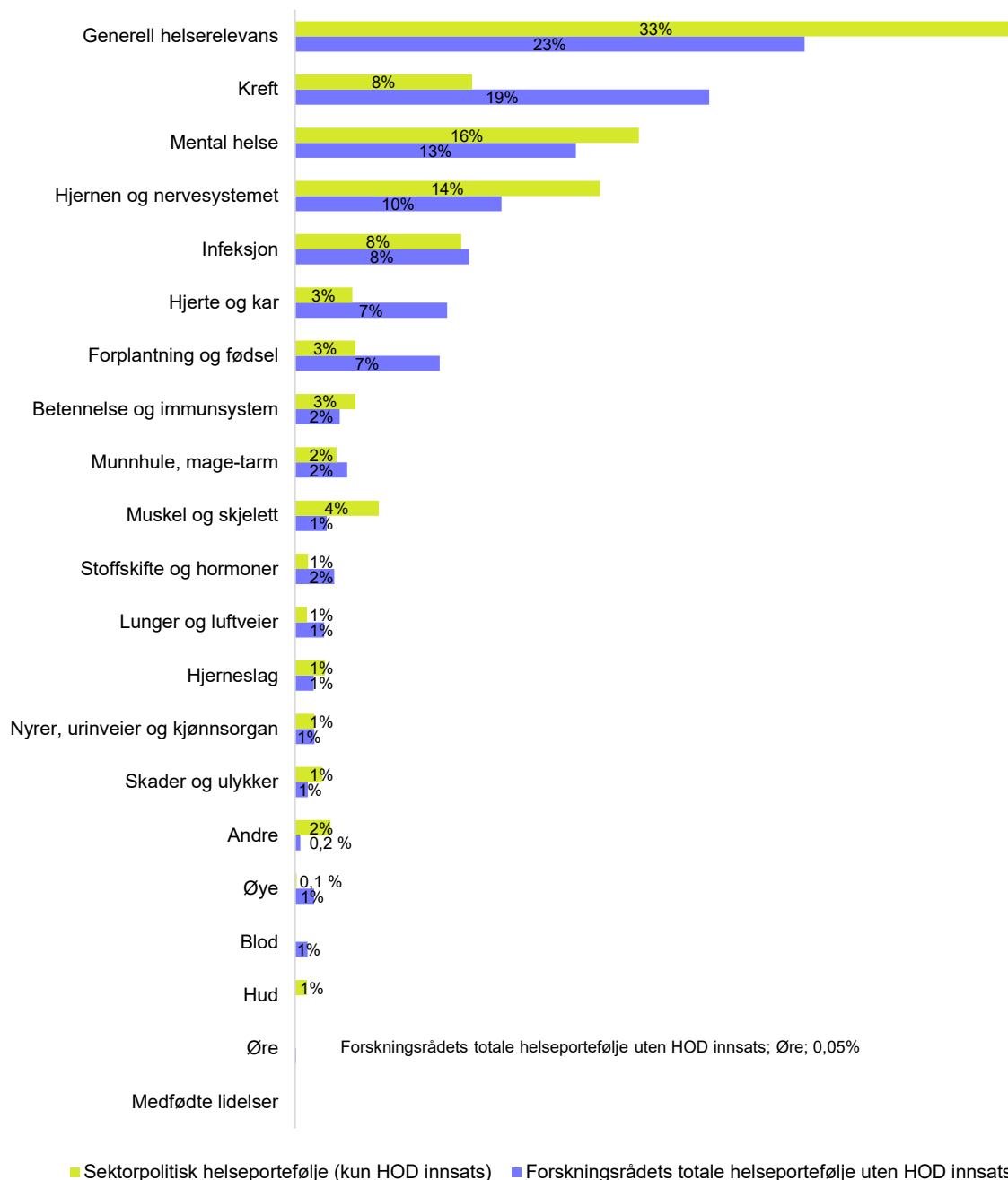
Sammenhengen mellom grunnforskning, anvendt forskning og implementering ivaretas gjennom koblingen mellom porteføljene. Innsatsen omfatter kapasitetsbygging og implementering, herunder underbyggende forskning, tjenesteforskning og prioriteringer i totalporteføljen.

Helsekategori

Tabellen under viser at helseporteføljen har 33 prosent og høy helserelevans. Porteføljen omfatter investeringer blant annet i metodeutvikling, infrastruktur og datamiljøer, og har samtidig en bred fordeling på sykdomsområder. Mental helse utgjør 16 prosent, etterfulgt av hjernen og nervesystemet (14 prosent), mens kreft og infeksjon hver utgjør 8 prosent.

I den samlede helseporteføljen er 23 prosent har prosjektene som har generell helserelevans. Midlene er blant annet rettet mot kapasitetsbygging, datadeling, metodeutvikling og tjenestenær innovasjon, med hovedvekt på tverrgående mekanismer fremfor enkeltstående diagnoser. Innenfor de sykdomsspesifikke områdene er 19 prosent innen kreft, 13 prosent innen mental helse, 10 prosent innen hjernen og

nervesystemet og 8 prosent innen infeksjon. Øvrige områder har lavere andeler.

Figuren er en oversikt av HRCS helsekategori i helseporteføljen og i Forskningsrådets totale helseportefølje for 2025 (prosent av disponibelt budsjett innenfor hver portefølje).

Samlet sett utfyller porteføljene hverandre ved at den sektorpolitiske porteføljen har en tematisk innretning, mens totalporteføljen bidrar med bredde på tvers av sykdomsområder og fagfelt. Begge porteføljer omfatter investeringer i metodiske satsinger, kapasitetsbygging og implementering, herunder underbyggende forskning, tjenesteforskning og bruk av helseregisterdata. I den sektorpolitiske porteføljen utgjør kreft samt hjerte- og karsykdommer en mindre del av innsatsen enn mental helse og nevrofagfeltet, mens kreft har en relativt større andel i totalporteføljen. Begge porteføljer omfatter også tiltak rettet mot små og sårbare fagfelt, samt systemrettede investeringer med relevans for flere sykdomsområder. Samlet inngår porteføljene i innretningen av helseforskningsinvesteringene.

6.5 Sektorpolitiske prioriteringer

God helse og mestring i befolkningen

Forskningsinnsatsen skal bidra til å fremme god helse og mestring i befolkningen, uavhengig av sosial bakgrunn. Virkemidlene omfatter tjenestenær forskning, brukerinvolvering og praksisnære kommunale prosjekter for å redusere sosial ulikhet og styrke kunnskapsbaserte tjenester. Dette er i tråd med Folkehelsemeldingen⁵⁷ og Nasjonal helse- og samhandlingsplan⁵⁸, som vektlegger tidlig innsats, helsefremmende arbeid og tverrsektoriell tilnærming. Årets innsats har styrket kunnskapsgrunnlaget og gitt bedre innsikt i tiltak som fremmer helse og mestring. Porteføljen har god framdrift og solid faglig kvalitet og dekker hele kjeden fra forebygging til behandling, rehabilitering og tjenesteinnovasjon. Prosjekter som Helt i mål og SAFE@HOME viser prioriteringen i praksis og gir kunnskap om hhv. rekruttering og trygg hjemmebasert omsorg for eldre migranter.

Gode pasientforløp og rask tilgang til tjenester i hele landet

Forskningen skal støtte utviklingen av helhetlige pasientforløp og sikre rask og likeverdig tilgang til tjenester i hele landet. Virkemidlene omfatter tjenestenær forskning, kliniske studier og innovasjonsprosjekter for mer helhetlige pasientforløp. Samhandlingsreformen⁵⁹ og senere føringer vektlegger behovet spesielt innen kreft, psykisk helse og rus. Årets innsats har styrket kvalitet og pasientsikkerhet, og prosjektene har høy tjeneste-relevans. Eksempler er Forsyningssikkerhet for legemidler – digitalt overvåkings- og beslutningssystem, som gir bedre oversikt over lagre og mangelrisiko, og VITAL, som utvikler en KI-basert løsning for bedre kommunikasjon i akuttkjeden.

Helse- og omsorgstjenesten er et attraktivt arbeidssted i et livslangt karriereløp

Forskningsmidlene skal bidra til å gjøre helse- og omsorgstjenesten til et attraktivt arbeidssted med gode muligheter for faglig utvikling og karriere. Virkemidlene omfatter praksisnær forskning, kompetansetiltak og partnerskap for å styrke arbeidsmiljø og rekruttering. SSB anslår at Norge kan mangle over 30 000 helsearbeidere i 2040 dersom utviklingen fortsetter⁶⁰. Årets innsats har gitt resultater med direkte anvendelse, blant annet gjennom SELFDRIIVE, som undersøker selvstyrte team i distriktskommuner, og en randomisert kontrollstudie på digital hjemmeoppfølging. Prosjektene støtter nasjonale anbefalinger om tverrfaglige team, teknologiassistert oppfølging og mer bærekraftig ressursbruk.

Bærekraftig og rettferdig ressursbruk

Forskningsinnsatsen skal styrke kunnskapsgrunnlaget for bærekraftig, effektiv og rettferdig ressursbruk i helse- og omsorgssektoren. Virkemidlene omfatter tiltak som styrker styringsinformasjon, beslutningsgrunnlag og effektive arbeidsformer i kommuner og spesialisthelsetjenesten. Porteføljen har levert resultater som støtter nasjonale veiledere og kvalitetsindikatorer. Et eksempel er et prosjekt om barn som opplever foreldres spilleproblemer, som gir grunnlag for målrettede tiltak. Bedre kunnskap om hvordan barn påvirkes, og hvilke tiltak som virker, kan bidra til tidligere innsats og mindre behov for mer ressurskrevende tjenester senere. Slike prosjekter bidrar til bedre ressursutnyttelse og redusert variasjon.

Helse- og omsorgssektoren er forberedt i møte med kriser og katastrofer

Forskningen skal bidra til bedre beredskap og økt robusthet i helse- og omsorgssektoren i møte med kriser og katastrofer. Virkemidlene omfatter Pilot Helse, innovasjonsutlysninger og partnerskap mellom tjenester og næringsliv for å styrke robusthet, beredskap og nasjonal kapasitet. Covid-19-pandemien synliggjorde behovet for teknologiske løsninger, økt produksjonskapasitet og bedre logistikk. Årets innsats har styrket beredskapen

⁵⁷ Folkehelsemeldingen (Meld. St. 15 2022–2023), Innstilling 398 S

⁵⁸ Nasjonal helse- og samhandlingsplan 2024–2027, side 23-27

⁵⁹ Meld. St. 9 (2023–2024) Nasjonal helse- og samhandlingsplan 2024–2027

⁶⁰ Statistisk sentralbyrå (SSB), framskrivinger av helsepersonellbehov fram mot 2040

gjennom prosjekter som Trygg legemiddelhåndtering i sykehjem, som evaluerer lukket legemiddelsløyfe, og HOME, som utvikler modeller for hjemmebasert omsorg med kontinuitet i krisesituasjoner.

Samlet vurdering av sektorpolitiske prioriteringer

For å sikre langsiktig bærekraft og videre utvikling prioriteres (a) kapasitetsbygging, (b) tydeligere prioriteringer og (c) sterkere tverrsektorielt samarbeid. I tillegg vektlegges bedre kobling mellom forskning, tjenesteutvikling og implementering – inkludert økt og mer målrettet bruk av helseregisterdata. Hvis utfordringene ikke følges opp, kan porteføljens evne til å møte framtidige folkehelseutfordringer svekkes.

Tverrgående utfordringer i porteføljen er (1) vedvarende rekrutteringssvikt, (2) små og sårbare fagmiljøer og (3) utilstrekkelig data- og systemstøtte, særlig i kommuner og distrikter. Fragmentert helsedatainfrastruktur og svake mekanismer for implementering og skalering gjør det vanskeligere å ta kunnskap i bruk, realisere gevinster og sikre likeverdige tjenester. Samtidig kan en lav andel prosjekter innen enkelte somatiske fagområder i den sektorpolitiske porteføljen gi et misforhold mellom forskningsinnsats og tjenestebehov, mens totalporteføljen kan miste gjennomslagskraft uten tydeligere prioritering.

Kommunal sektor – forskning og fasilitering

I 2025 ble innsatsen for bærekraftige kommunale helse- og omsorgstjenester samlet gjennom Kommunenes samarbeidsarena for forskning (KSF). I dialog med KS er det planlagt etablering av tre nasjonale forsknings- og innovasjonssentre i 2027, med utlysning av forprosjektmidler i 2026. KSF og sentrene ble definert som et tverrgående virkemiddel for å styrke gjennomføringsevne, kunnskapsutvikling og raskere implementering på tvers av sektorpolitiske prioriteringer.

HelseOmsorg21

HelseOmsorg21-rådet hadde høy aktivitet i 2025 og var en sentral pådriver for utviklingen av helse- og omsorgssektoren gjennom dialog, høringsinnspill, analyser, seminarer og målrettede initiativ. Arbeidet var særlig rettet mot tilgang til helsedata, rammebetingelser for helsenæringen, tverrsektorielt samarbeid og folkehelsearbeid. Rådet leverte 12 hørings svar og innspill, gjennomførte fire seminarer og arrangementer og publiserte to kronikker med tilhørende medieoppslag. Det hadde i tillegg omfattende dialog med en rekke eksterne aktører. LinkedIn-profilen, etablert i 2025, oppnådde god rekkevidde.

6.6 Formål som finansieres over posten

Helse er et prioritert område i Horisont Europa gjennom søyle 2 «Globale utfordringer og konkurransedyktig næringsliv», inkludert samfunnsoppdraget på kreft. Per oktober 2025 har norske aktører mottatt 258 mill. euro (4,8 prosent) innen helse, fordelt på 129 prosjekter. Av dette utgjør 140 mill. euro medfinansiering til internasjonale vaksineprosjekter gjennom Coalition for Epidemic Preparedness Innovations (CEPI). Uten CEPI er norsk returandel 2,2 prosent, 0,2 prosentpoeng lavere enn året før, men fortsatt høyere enn i Horisont 2020 (1,7 prosent).

Norske aktører har gode resultater i helseklyngen og kreftoppdraget, med en suksessrate på 35 prosent, mot 25 prosent for alle land. I 2025 ble 21 prosjekter med norsk deltakelse igangsatt, hvorav fire ledes fra Norge, innen blant annet musikkterapi, persontilpasset kreftbehandling, infeksjonssykdommer hos barn og tidlig kreftdeteksjon ved arvelig kreftrisiko. Oslo universitetssykehus deltar i flest innvilgede prosjekter (29), etterfulgt av Universitetet i Oslo (21) og Folkehelseinstituttet (20).

Forskningsrådet arbeider aktivt med mobilisering til utlysninger i Horisont Europa, blant annet gjennom partnerskap og deltakelse i Cancer Mission Hub Norway. I 2025 ble det arrangert flere workshops om

kommende utlysninger, og i desember publiserte hub-en en rapport som oppsummerer Norges resultater fem år etter EUs kreftsatsing.

En stor andel av helsemidlene kanaliseres gjennom partnerskap mellom EU, medlemsland og industri:

AAL (Active and Assisted Living) retter seg mot løsninger for aktiv og selvstendig livsførsel for eldre. I 2025 gjenstod kun et begrenset antall pågående prosjekter med norsk deltakelse, og det ble ikke gjennomført nye utlysninger.

EDCTP3

Tre nye Global Health-prosjekter under EDCTP3 med norske forskere, inkludert ett med norsk koordinator, hadde oppstart i 2025. Samlet er norske forskere involvert i 13 prosjekter og har mottatt bevilgninger på totalt 5,6 mill. euro. I februar 2025 arrangerte Forskningsrådet et mobiliseringswebinar for norske søkere, der EDCTP3 deltok og presenterte aktuelle utlysninger.

EP Brain Health er et europeisk partnerskap under Horisont Europa som samler over 55 partnere fra mer enn 30 land for å styrke forskning og innovasjon innen hjernehelse, med mål om bedre forebygging, diagnostikk, behandling og livskvalitet. I 2025 ble både grant agreement og consortium agreement signert. Se også omtale av JPND og ERA-NET NEURON.

EP PerMed (European Partnership for Personalised Medicine) hadde utlysninger i 2025 og støtter forskning og innovasjon innen persontilpasset medisin. Partnerskapet skal bidra til bedre samordning av europeisk innsats og til å fremme klinisk implementering av persontilpassede tilnærminger.

ERDERA er et europeisk partnerskap innen sjeldne sykdommer som i 2025 hadde utlysninger med norsk deltakelse. Partnerskapet retter seg mot koordinert, internasjonal forskning for å styrke kunnskapsgrunnlaget og utviklingen av bedre diagnostikk og behandling for sjeldne sykdommer.

European Partnership on One Health Antimicrobial Resistance (EUP OHAMR) er et tiårig partnerskap (2025–2035) under Horizon Europe. Det samler 53 organisasjoner fra 30 land for å redusere antimikrobiell resistens (AMR) gjennom en helhetlig One Health-tilnærming som kobler forskning på mennesker, dyr og miljø. Partnerskapet bygger på Joint Programming Initiative on Antimicrobial Resistance (JPIAMR). EUP OHAMR koordineres av det svenske forskningsrådet, har et forventet budsjett på 253 mill. euro, og lanserte sin første felles utlysning med frist i februar 2026.

Fostering a European Research Area for Health (ERA4Health) er et europeisk partnerskap med mål om å styrke folkehelse og pasientbehandling. Partnerskapet er nå inne i fase to, der hovedvekten ligger på støtte til store, ikke-kommersielle og pragmatiske kliniske studier rettet mot sentrale folkehelseutfordringer, særlig innen områder med fortsatt udekkede behov.

Forskningsrådet samarbeider med de regionale helseforetakene gjennom programmet KLINBEFORSK i den siste utlysningen for kliniske studier. Partnerskapet omfatter 67 organisasjoner fra 30 land, inkludert departementer, nasjonale og regionale finansieringsorganer, ideelle organisasjoner, forskningsinstitutter og stiftelser.

JPI HDHL (Healthy Diet for a Healthy Life)

JPI HDHL har som mål å styrke kunnskapsgrunnlaget om sammenhengen mellom kosthold og helse. I 2025 pågikk enkelte prosjekter med norsk deltakelse. Ingen nye utlysninger.

Joint Programme – Neurodegenerative Disease Research (JPND) er et europeisk partnerskap som koordinerer og finansierer forskning på nevrodegenerative sykdommer som Alzheimer, Parkinson og ALS. Partnerskapet skal styrke samarbeid på tvers av land, samle forskningsressurser og bidra til bedre forståelse, forebygging, diagnostikk og behandling av disse sykdommene. Norge har vært medlem siden 2011, siste utlysning var i 2025. Videreføres i det nye partnerskapet for hjerneehelse (EP Brain Health).

Network of European Funding for Neuroscience Research (ERA-NET NEURON) er et europeisk samarbeid som koordinerer og finansierer forskning på grunnleggende, klinisk og translasjonell forskning på hjernesykdommer og lidelser i nervesystemet. Partnerskapet skal bidra til bedre koordinering av nasjonale forskningsprogrammer og økt kvalitet og gjennomslag for europeisk nevrovitenskapelig forskning. Norge har deltatt siden 2016, siste utlysning var i 2025. Videreføres i det nye partnerskapet for hjerneehelse som startet opp i 2026 (EP BrainHealth).

TRANSCAN, europeisk nettverket og forskningsprogram som finansierer translasjonell kreftforskning, har fortsatt pågående prosjekter med norsk deltakelse. Ingen nye utlysninger i 2025.

Forskningsrådet deltok i 2025 med 22 mill. kroner i den felles europeiske utlysningen under EU-partnerskapet Transforming Health and Care Systems (THCS). Som følge av gode resultater fra norske søkere ble rammen økt med 3,5 mill. kroner, noe som utløste 6,1 mill. kroner i EU-midler. Totalt finansierte dette seks prosjekter med norsk deltakelse. Resultatet vurderes som utmerket og gir meget god retur på Forskningsrådets investering. Forskningsrådet videreførte i 2025 sitt ansvar som arbeidspakkeleder i THCS, med ansvar for å utvikle utlysningstema og -tekster.

6.7 Strategiske satsinger

Forskningssentre for klinisk behandling (FKB)

I 2025 fortsatte FKB-sentrene Neuro-SysMed, REMEDY, MATRIX og NorHead å styrke den nasjonale kapasiteten for kliniske studier. Sentrene bidrar betydelig til økt pasientinkludering og til måloppnåelse i handlingsplanen for kliniske studier. De publiserer på et høyt internasjonalt nivå, noe som styrker synligheten og kvaliteten på norsk klinisk forskning, og har i tillegg lyktes i å hente inn økt ekstern finansiering. Alle fire sentrene var i 2025 nominert i én eller flere klasser til prisen for fremragende innsats i kliniske studier, noe som understreker deres viktige rolle i utviklingen av nasjonal studiekompetanse og forskningsinfrastruktur. Ordningen Sentre for forskningsdrevet innovasjon (SFI) kompletterer FKB-satsingen gjennom SFI-tildeling fra 2025 til ICoN-Innovation Center for Neuroresilience, som bygger videre på forskningsmiljøer og kompetanse utviklet gjennom FKB-senteret Neuro-SysMed, og legger til rette for samarbeid mellom academia, helsetjenesten og industrien.

Kvinnens helse og kjønnsperspektivet i forskning

I tildelingsbrevet vises til regjeringens Kvinnehelsestrategi, og at Forskningsrådet skal vurdere hvordan kunnskapen om lidelser og sykdommer som særlig rammer kvinner – inkludert muskel- og skjelettlidelser – kan styrkes gjennom støtte til og utvikling av relevante forskningsmiljøer. Svar på oppdraget er sendt departementet og her vises det at kvinnehelseforskningen er fragmentert, lite koordinert og preget av betydelige kunnskapshull. Forskningsrådet anbefaler tre tiltak: etablering av et nasjonalt nettverk, målrettede utlysninger – særlig om overgangsplager og kvinnehelse gjennom livsløpet – samt systematisk integrering av kjønnsperspektiver i all medisinsk og helsefaglig forskning. En utlysning planlagt for 2026 skal bidra til å løfte kvinnehelse som et strategisk område og styrke kunnskapsgrunnlaget for helsetjenestene.

6.8 Utvalgte temaer

Demens⁶¹

Utviklingen i den sektorpolitiske helseporteføljen på demensområdet viser en markant styrking fra 2024 til 2025. Bevilgningene økte fra 30,6 mill. kroner i 2024 til 51,6 mill. kroner i 2025, samtidig som antallet prosjekter steg fra 21 til 23. Også totalporteføljen viser vekst i samme periode. I 2025 utgjorde den 64,2 mill. kroner fordelt på 39 prosjekter, opp fra 47,8 mill. kroner i 2024, selv om antallet prosjekter da var noe høyere. Utviklingen viser en ønsket styrking av demensområdet.

Forekomsten av demens øker med alderen, og flere tilfeller vurderes som mulig forebyggbare.

TEIDe-prosjektet utvikler nye screeningmetoder og presisjonstreningsintervensjoner for tidlig identifisering av risikopasienter. BOOMERANG-prosjektet undersøker effekter av kombinert B-vitamin- og omega-3-tilskudd på hjerne helse gjennom en randomisert kontrollert studie. Samlet styrker prosjektene kunnskapsgrunnlaget for målrettet demensforebygging.

Helsenæringen

Porteføljestyret for helse la i 2025 3 mill. kroner til nyskappings- og kommersialiseringstiltak for å bidra til at mer helseforskning kommer til nytte. Av i alt 92 såkalte kvalifiseringsprosjekter var hele 45 innenfor biomedisin og helsenæringen, med et samlet tildelt beløp på 46 mill. kroner, det det øvrige kommer fra porteføljestyret for innovasjon. Kvalifiseringsprosjektene støtter tidlig kartlegging av markeds- og anvendelsesmuligheter for forskning. Ordningen er åpen for alle bransjer, men helse dominerer og mottar altså om lag halvparten av midlene. Et økende antall søknader indikerer betydelig aktivitet og interesse på feltet. Disse prosjektene har lange utviklingsløp og krever kapital, og har høy risiko. Veksten i kommersialiseringssprosjekter medfører økt etterspørsel etter støttefunksjoner og infrastruktur i senere utviklingsfaser, samt samarbeid i virkemiddelapparatet og med industri og kapitalaktører. Dette samsvarer med fagevalueringen som viser at norsk medisinsk og helsefaglig forskning holder høy kvalitet, men at det er et uutnyttet potensial for kommersialisering og verdiskaping. I denne sammenhengen er kvalifiseringsprosjektene et tidlig steg som kan følges opp gjennom virkemidler som innovasjonsprosjekter i næringslivet (IPN) og sentre for forskningsdrevet innovasjon (SFI), som understøtter videre utvikling, samarbeid med næringslivet og skalering i senere faser.

Pilot Helse

Pilot Helse skal både bidra til bærekraft i helse- og omsorgstjenestene og til verdiskaping i norsk helsenæring. Offentlig sektor og bedrifter skal sammen etablere et behovsdrivet innovasjonsløp som skal sikre at nye løsninger raskere tas i bruk av pasienter og innbyggere. I 2025 fikk fem nye prosjekter tildeling, med særlig vekt på KI for tale-til-tekst, journalføring (SMART journal) og logistikk (Aero Aid) er sentrale tema. Både pågående og nye prosjekter får stor oppmerksomhet fordi de adresserer sentrale utfordringer i helsetjenesten. Samarbeidet med de regionale helseforetakene, KS, Innovasjon Norge og SIVA fungerer godt. Hovedutfordringen er å sikre skalering og innføring av løsningene i en sektor med store kapasitets- og infrastrukturbehov. Tre av prosjektene har nå produkter i markedet, et evaluerer løsningen på flere sykehus, og et prosjekt får oppmerksomhet fra og er i dialog HOD og Helsedirektoratet. Det er også et prosjekt der offentlig partner trakk seg fra prosjektet (en kommune), men de er i dialog med andre kommuner som er svært interessert i innovasjonen.

SkatteFUNN – helsenæringen i 2025

I 2025 ble 2175 søknader godkjent i SkatteFUNN-ordningen, hvorav 173 (8 prosent) kom fra helsenæringen, som dermed var fjerde største næring. Andelen er noe lavere enn tidligere år, men helsenæringen forblir blant de største. Prosjektene fordeler seg hovedsakelig innen helse-IKT (28 prosent), legemidler (19 prosent),

⁶¹ Tallene er hentet fra Prosjektdatabanken basert på søkeordet «demens». Totalporteføljen omfatter alle prosjekter som er merket med tema/emne «helse». Helseporteføljen inkluderer prosjekter som er merket med «Helse- og omsorgsdepartementet».

medisinsk-tekniske produkter (14 prosent), diagnostikk (10 prosent), spesialisthelsetjeneste og rehabilitering (8 prosent) og kosttilskudd (8 prosent). Øvrige kategorier utgjør under 5 prosent. Den høye IKT-andelen skyldes at prosjekter klassifiseres etter næringen resultatene skal anvendes i. Blant de 110 prosjektene som rapporterte antall ansatte, var 84 små bedrifter (under 50 ansatte), 22 mellomstore (50–250 ansatte) og fire store (over 250 ansatte). Fordelingen gjenspeiler at små bedrifter i størst grad benytter SkatteFUNN-ordningen. Prosjektene er i stor grad konsentrert i Oslo (46 prosent), betydelig høyere enn i den totale SkatteFUNN-porteføljen (31 prosent). Deretter følger Trøndelag (13 prosent) og Akershus (9 prosent), mens øvrige fylker ligger under 5 prosent. Konsentrasjonen vurderes å være knyttet til nærhet til laboratorie-fasiliteter, forskningsinfrastruktur og sterke akademiske og kliniske miljøer som UiO, OUS, NTNU og St. Olavs hospital. Utviklingen er i tråd med forventningene, med et høyt aktivitetsnivå i helsenæringen. Samtidig preges bildet av geografisk konsentrasjon, mange små aktører med begrenset gjennomføringskapasitet og et stort behov for infrastruktur for å realisere potensialet i helse-IKT-prosjekter. Fremtidsutsiktene er gode, med sterke forskningsmiljøer, økende digitalisering og en portefølje som gir grunnlag for videre vekst og kommersialisering.

6.9 Nytt oppdrag til HO21-monitor i 2025

HelseOmsorg21-monitor

HelseOmsorg21-monitor (HO21-monitor) gir samlet statistikk om forskning og innovasjon innen helse og omsorg i Norge, og skal bidra til et bedre kunnskapsgrunnlag for beslutninger på alle nivåer. Forskningsrådet drifter og videreutvikler monitoren. Det er kartlagt hvordan kjønnsvariabler kan inkluderes i monitoren, og tilhørende [statistikk fra de regionale helseforetakene](#) er publisert. Dette datagrunnlaget vil gradvis bygges ut når flere finansieringskilder tar i bruk rapportering på kjønns spesifikk forskning. Forskningsrådet, de regionale helseforetakene, Kreftforeningen og Stiftelsen Dam har alle uttrykt ønske om og mulighet til å bidra i dette arbeidet.

Utenriksdepartementet

7 Utenriksdepartementet

Innledning

UD har sektoransvaret for utenriks- og utviklingspolitikken, samt deler av sikkerhetspolitikken. Tildelingene til Forskningsrådet skal styrke forskning som bidrar til kunnskap om, og innsikt i globale og regionale politiske, økonomiske og teknologiske utviklingstrekk av kritisk betydning for å ivareta Norges suverenitet, territoriale integritet, politiske og økonomiske handlefrihet.

Tildelingene skal også styrke forskning som skal bidra til bærekraftige løsninger i utviklingsland knyttet til den globale innsatsen for å nå Bærekraftsmålene. UD's tildelinger til Forskningsrådet skal særlig bidra til måloppnåelse under Bærekraftsmålene 16 – Fred og rettferdighet og 17 – Samarbeid for å nå Bærekraftsmålene.

Det skal rapporteres på følgende prioriteringer: 1) Globale og regionale politiske, økonomiske og teknologiske utviklingstrekk av kritisk betydning for å ivareta Norges suverenitet, territoriale integritet, politiske og økonomiske handlefrihet, inkludert Arktis og nordområdene, Russland, Ukraina, NATO og EU, Europa og Asia i endring; og 2) Bærekraftige løsninger i utviklingsland knyttet til den globale innsatsen for å nå Bærekraftsmålene.

7.1 Samlet vurdering

Den samlede måloppnåelsen i 2025 vurderes som svært god. Aktiviteten har i hovedsak vært rettet mot å utvikle og formidle kunnskap som bidrar til å møte store samfunnsutfordringer, i tråd med langtidspanens prioriteringer - særlig på samfunnssikkerhet og beredskap og tillit og fellesskap. Forskingen skal styrke kunnskapsgrunnlaget for politikktutforming, forvaltning og praksis i Norge og internasjonalt, blant annet gjennom oppdatert kunnskap om drivkrefter, utfordringer og muligheter i utenriks-, utviklings- og sikkerhetspolitikken. Aktiviteten kjennetegnes av bredt og forpliktende internasjonalt samarbeid.

Global helse og livskvalitet er sentrale prioriteringer i porteføljestyret for Demokrati og global utvikling, som følger opp departementets føringer. Innsatsen retter seg særlig mot å redusere global helseulikhet og bedre helse og livskvalitet for sårbare grupper i lav- og lavere mellominntektsland, blant annet gjennom forskning på fattigdom og ulikhet og konfliktforebygging. Dette bidrar samtidig til å styrke internasjonalt forskningssamarbeid om bærekraft, likeverd og menneskerettigheter.

Økt press på småstater som følge av stormaktsrivalisering gjør forskningen særlig relevant for et bredere spekter av brukere. Vi ser at resultatene etterspørres og tas i bruk av flere departementer og medier med behov for kunnskap om konfliktområder og drivkrefter i internasjonal utvikling.

Utenriksdepartementets midler til Forskningsrådet bidrar bredt til FNs bærekraftsmål, men særlig til global helse og utvikling – spesielt bærekraftsmål 3 (bedre helse) og 16 (fred, rettferdighet og velfungerende institusjoner), målt ved antall prosjekter som er merket med disse målene.

Departementets midler har i 2025 blitt brukt til å prioritere forskning som:

- gir økt kunnskap om fattigdom, ulikhet og utvikling
- gir økt kunnskap om internasjonale forhold, utenriks- og sikkerhetspolitikk, med fokus på Asia og Midtøsten
- kan redusere helseulikhet og styrke helsesikkerhet globalt og særlig i lav- og lavere mellominntektsland
- kan styrke av internasjonalt forsknings- og innovasjonssamarbeid med fokus på India og Sør-Afrika

- bidrar til samarbeid og kunnskapsdeling slik at forskningen skal være relevant og komme raskere i bruk
- har høy faglig kvalitet, og teoretisk og metodologisk mangfold

7.2 Utkvittering av føringer

All styringsinformasjon er oppsummert i Årsrapport 2025 under de relevante MRS-målene. Tabellen under viser oppfølging av føringer gitt i departementets tildelingsbrev for 2025.

Oppdrag/føring	Status	Kommentar
Etablering av senter for internasjonal økonomi	Gjennomført	Utlysningen hadde frist 30 april 2025 og senteret har oppstart i mars 2026.
Satsing på forskning knyttet til situasjonen i Asia	Gjennomført	4 prosjekter tildelt støtte
Kunnskap om ny sikkerhetsstruktur i Europa	I prosess	Ligger i utlysning innen Samfunnssikkerhet og beredskap. 30 mill. kroner er avsatt til tematikken. Søknadsfrist april/mai 2026
Ukraina forskning	I prosess	Ligger i utlysningen innen demokrati som styringsform og levesett. Søknadsfrist april/mai 2026.ca. 10-20 mill. beregnes brukt til tematikken.
Russlands forskning	I prosess	Er lagt ut som en egen utlysning på 50 mill. kroner. Frist mai 2026
Midtøsten forskning	Gjennomført	Midler tildelt fra Forskningsrådets styre. Tidligere udisponerte midler på kap. 118.77. 50 mill. kroner ble lyst ut og tildelt til 6 prosjekter
Prioritere fred og forsoning, særlig styrking av fredsprosesser og bidrag til konfliktløsning	Gjennomført	Tre prosjekter finansiert i 2024 startet opp, porteføljen består av 14 prosjekter som har denne tematikken
Prioritere forskning på likestilling	Gjennomført	Det er kav om likeverdig partnerskap med partnere i LLMIC i alle utlysninger relevant for utvikling og global helse. Kjønsdimensjonen i forskningen vurderes i alle utlysninger av fagpanel.
Prioritere demokratiets utvikling globalt	I prosess	Oppstart av arbeidet med fellesutlysning Demokrati som styreform og levesett. 226 millioner kroner vil lyses ut i starten av 2026.
Følge opp strategi for engasjement med afrikanske land	Gjennomført	Internasjonal utlysning i samarbeid med forskningsråd i Vest-Afrika kalt CS4RRA gjennomført. Partnere fra 12 afrikanske land deltok i pågående prosjekter i 2025. Deltakelse på G20 i Sør-Afrika.

7.3 Årets aktiviteter og resultater

Bevilgningen på post 77 var 51,4 mill. kroner i 2025, hvorav 46,47 mill. kroner ble utbetalt. Dette gir et underforbruk på 4,9 mill. kroner.

Bevilgningen på post 74 var 144,6 mill. kroner i 2025, hvorav 124,9 mill. kroner ble utbetalt. Dette gir et underforbruk på 19,6 mill. kroner. Avviket skyldes endringer i prosjektfremdrift og periodiseringsforskjeller i anslåtte kontantutbetalinger, og innebærer ikke en reduksjon i forpliktelsene. Utestående beløp forventes utbetalt fra 2026 og videre.

Overgangen til bruttobudsjettering og kontantprinsipp medfører at det er et avvik mellom utbetalingstakt og hvilken periode tilskuddsmottakerne rapporterer på. I tillegg øker Forskningsrådet gradvis andelen av prosjekter som finansieres med etterskuddsvis fakturering som erstatning for forskuddsvis utbetaling, og dette medfører en endring av utbetalingstakten.

Til nye utlysninger ble det gitt over Kap.post 118.77 en tilsagnsramme på 52,2 mill. kroner der 52 mill. kroner endte med å bli tildelt ved årsslutt. Over Kap.post 161.74 ble det gitt en tilsagnsramme på 258,5 mill. kroner der 256,7 mill. kroner endte med å bli tildelt. Ikke-tildelte midler vil bli søkt overført til påfølgende år for å hensynta Stortingets opprinnelige intensjon.

Kap.post	Bevilgning	Forbruk	Merforbruk(-)/ Mindreforbruk(+)
UD Kap.118.77	51 366	46 471	4 895
UD Kap.161.74	144 650	124 996	19 654

7.3.1 Utenriksområdet

På utenriksområdet ble det i 2025 prioritert å bevilge midler til forskning på Asia og Midtøsten. Utlysningen av forskning på Asia hadde en ramme på 48 millioner kroner, hvorav 20 mill. kroner var øremerket bilateralt forskningssamarbeid med India. For å få støtte måtte prosjektene oppfylle ODA-kravene: Ha som formål å fremme økonomisk utvikling eller velferd i ODA-godkjente land, og prosjekter med India måtte inkludere indiske forskningsorganisasjoner som partnere. Fire prosjekter fikk tildelt midler:

- Bruk av kunstig intelligens til påvirkning og overvåkning. Økonomiske og sosiale utfordringer knyttet til kinesisk KI drevet styringsmodeller i Filippinene, Kambodsja, Myanmar og Indonesia.
- Kinas påvirkning på organisering av arbeidskraft i Vietnam. Hvilken innflytelse har dette på økonomisk og politisk utvikling, arbeidsrettigheter og velferdspolitik i Vietnam. Prosjektet ser på utviklingsmodeller, urbanisering og økonomisk vekst og global konkurranse.
- Helse, muligheter og fattigdomsreduksjon: Indias demokrati-helse paradoks og global innflytelse Implementering av ordninger for utjevning av ulikheter i Indisk helsevesen. Følger opp Norge-India strategiens mål 1. Sammenligner også Kina og India sine respektive sør-sør samarbeid innen helse. Bilateralt forskningssamarbeid med India.
- Kartlegging av klimatiltak for helhetlig bærekraftig utvikling i indiske delstater. Fokus på energisikkerhet, økonomisk vekst med mål å redusere sosial ulikhet. Bilateralt forskningssamarbeid med India.

Utlysningen om fred og forsoning i Midtøsten og Nord-Afrika hadde en ramme på 47,2 millioner kroner. Seks prosjekter med følgende temaer fikk bevilgning:

- Forurensning og vannkonflikter i Palestina og Jordan og mellom Jordan, Syria og Egypt. Tilgang til trygt vann er en av de mest presserende globale utfordringene, og spesielt akutt i Midtøsten og Nord-Afrika, hvor klimaendringer og konflikt møtes. To av prosjektene som ble finansiert omhandler tilgang til vann og mangel på ferskvann som konfliktskaper, men ser også på mulighetene for å redusere risiko for, - og forebygge konflikt, ved å forstå dynamikkene rundt de akutte vannkrisene bedre.
 - I Syria har over et tiår med krig ødelagt vanninfrastruktur og styring, og gjort vann til både et konfliktvåpen og et sted for samarbeid. I grenseområdene mellom Jordan og Syria og Egypt og Sudan ser man hvordan ulike grenseoverskridende forvaltningsregimer for vann reservoarene kan bidra til å redusere klimaendringer og miljørelatert risiko rundt de akutte vannkrisene.
 - De omfattende ødeleggelsene i Gaza har skapt store mengder giftige partikler som spres over grenser via vind og støv. Disse partiklene utgjør en trussel mot folkehelsen, forstyrrer økosystemer og forsterker politiske spenninger. I motsetning til vann finnes det ingen etablerte mekanismer for grenseoverskridende overvåking eller respons på luftkvalitet
- Migrasjon og retur av flyktninger, med fokus på Syria, Libanon og Tyrkia. Den syriske borgerkrigen (2011–2024) skapte verdens største flyktningkrise da over 14 millioner syrere flyktet fra hjemmene sine. Syrias naboland har tatt imot de fleste av flyktningene. De samlede effektene av et enormt antall flyktninger som er tatt imot, har gjort Midtøsten til det området i verden som huser de største og mest utsatte flyktning befolkningene. To av prosjektene som er blitt finansiert ser på hvordan denne flyktningestrømmen påvirker land som Libanon og Tyrkia, og hvordan retur av flyktninger tilbake til Syria påvirker styresett og stabiliseringsprosessen som pågår i landet.
- Palestina, hvordan forme en ny palestinsk politisk struktur. Hva slags politisk orden kan vokse frem i Gaza. Hvordan vil de marginaliserte palestinske aktørene – omtalt som «de ekskluderte» – forholde seg etter Gaza-krigen? Vil de vende tilbake til former for væpnet motstand, eller søke inkludering i en ny palestinsk politisk struktur?

Videre ble det i 2025 arbeidet med å tilrettelegge for utlysninger med frist og tildeling i 2026 innen forskning på:

- ny sikkerhetsstruktur som kan bidra til stabilitet i Europa og motvirke autoritære regimers fremvekst. (del av stor fellesutlysning, frist mai 2026)
- demokrati og utfordringer knyttet til gjenoppbygging av Ukraina. (del av stor fellesutlysning, frist mai 2026).
- innenrikspolitiske, økonomisk og demografiske forhold i Russland. Innretningen på utlysningen er gjort i samarbeid med relevant seksjon i departementet. Tildeling gjøres høsten 2026.

Resultater og vurderinger

I Prosjektbanken finner man *departementets totale portefølje* på dette feltet merket med UTENRIKSFORSK, finansiert siden 2019 og fram til 2025, 80 prosjekter. Her kan man lese om prosjektenes innretning og resultater og ikke minst publikasjoner og de allmenrettede formidlingstiltakene som er gjort.

Forskningskvalitet

Karaktersnittet for prosjektene under utenriksforskningen har ligget på mellom 4 til 6 av maksimalt 7 de siste tre årene. I 2025 har vi sett en fin oppgang til flere prosjekter med karakterer fra 5 til 6 og ett på 7. De vitenskapelige publikasjonene fordeler seg på flere fagfelt, men med en betydelig overvekt innen samfunnsvitenskapen. Fordelingen av fagområder finansiert under utenriksområdet siste tre år, finner man i tabellen nedenfor. Det er naturlig at samfunnsvitenskap dominerer i dette området, men man har med bidrag fra KD siste år også fått opp andelen av prosjekter hvor humaniora inngår i forskningen. På teknologisiden er det i hovedsak prosjekter som ser på bruk av droner og annet knyttet til grensekontroll som fremgår i denne oversikten. Samfunnsvitenskapen står for over 60 prosent av forskningen, etterfulgt av humaniora på nær 7 prosent.

Kapasitets- og kompetansebygging

Fordelingen av prosjekter mellom instituttsektor og universitets og høyskolesektoren har over flere år ligget på

en ratio på 60-40, og med en stor overvekt av institusjoner som befinner seg i Oslo og Akershusområdet (84 prosent), etterfulgt av Tromsø, Vestland, Innlandet og Nordland med 4 prosent andel hver.

Antall doktorgrader og postdoktorer i prosjektene i utenriksområdet har gått ned fra 2022/23 til 2025. Fra åtte postdoktor stillinger i 2022 til fire i 2025. For PhD stillinger er nedgangen fra 18 stillinger i 2022 til fire i 2025. Dette har sammenheng med at det i de seneste årenes utlysninger ikke har vært stilt krav til rekrutteringsstillinger da man har hatt forholdsvis lavt maksimal sum på prosjektstøtten (7-10 millioner), som ikke ville være tilstrekkelig til å dekke en slik kostnad. I forbindelse med utlysningen til forskerprosjekter som omhandler utviklingen i Russland, har porteføljestyret for Demokrati og global utvikling besluttet at ved ellers like gode prosjekter skal prioritet gis til prosjekter som har en sammensetning av deltakere som bidrar til å opprettholde kunnskap om russisk språk, kultur og samfunnsforhold, og på den måte støtte opp under departementets tiltak for å opprettholde norsk russlandskompetanse i forvaltningen og norske kunnskapsmiljøer.

Internasjonalt samarbeid

Prosjektene innen utenriksporteføljen har siden oppstart i 2018 hele tiden hatt utbredt internasjonalt samarbeid i sine prosjekter. I 2025 var det registrert formelt prosjektsamarbeid med institusjoner i 32 ulike land, hvorav samarbeid med institusjoner i USA, Storbritannia og Danmark er mest utbredt med hhv 12, 10 og 10 partnere. Av asiatiske partnere er det institusjoner i Kina, India og Australia som utmerker seg med hhv 7, 7 og 6 partnere. På tross av utfordrende forhold har norske institusjoner med prosjekter i denne porteføljen klart å etablere og opprettholde samarbeid med 5 ulike ukrainske institusjoner. Fem prosjekter har samarbeid med russiske forskere basert utenfor Russland. Prosjekter med amerikanske partnere har i noen tilfeller mistet kontakten med partnere helt, eller at samarbeidspartnere har trukket seg fra sine oppgaver i prosjektene. Dette henger sammen med både forhold i amerikansk politikk i forhold til prosjekter med tematikk som ikke lenger er ønsket, eller at forskerne ikke lenger har tilhørighet til institusjonene.

Prosjekteksampler

Under er noen eksempler på prosjekter som ble avsluttet i 2025 som viser bredden på den utenrikspoliske forskningen, og at denne gir viktige bidrag til politikktutforming, til informert offentlig debatt og motstandskraft mot uvennlige informasjonskampanjer. Mer om prosjektene og deres publiseringer finnes i Prosjektbanken (koblinger er lagt inn i prosjekttitlene).

- *Chinese Multilateralism and its Impact on Environmental and Democratic Governance in Africa and Latin America (Multi-China)*. Etter at Kina først startet med bilateral handel, investeringer, lån, bistand og diplomatiske aktiviteter i det Globale Sør, har Kina nå også i økende grad blitt en aktiv bidragsyter i regionale og globale multilaterale organisasjoner. Det er blitt hevdet at Kina bidrar til forringelse av demokratiske og miljømessige normer gjennom sitt multilaterale engasjement. Dette prosjektet så nærmere på dette ved å kombinere en studie av grunnlaget for kinesiske normer i deres egne institusjoner og rettssystem; en studie av Kinas aktiviteter i regionale multilaterale institusjoner i Latin-Amerika og Afrika; og en studie av hvordan resultatene av Kinas økonomiske engasjement formidles av innenlandske eliter i land med sterk kinesisk tilstedeværelse. Det overordnede målet var å forklare virkningen av den samlede effekten av kinesisk bilateralt og multilateralt engasjement i Afrika og Latin-Amerika på normer for demokrati og miljø. Prosjektet har produsert et stort antall vitenskapelige publikasjoner og artikler, disse er tilgjengelige via prosjektets side i prosjektbanken.
- *Shocking ties for European economic integration*. Europeisk økonomisk integrasjon har over tid blitt stadig mer omfattende og kompleks, med et stadig større omfang av felles regelverk der de økonomiske virkningene ikke så lett kan tallfestes. Europeisk integrasjon har også de senere år blitt rammet av ulike sjokk som Brexit, Trumps handelskrig, koronaepidemien, konkurransen fra Kina, det grønne skiftet og fra 2022 også Ukraina-krigen. Tre artikler fra prosjektet analyserer de økonomiske virkningene av Brexit, og bekrefter at Brexit har redusert Storbritannias handel med EU, og handelsintegrasjon med andre land utenfor EU er ikke tilstrekkelig for å kompensere for de negative virkningene av Brexit. Flere artikler analyserer virkningene av sanksjoner og «militarisering» av handelspolitikken. Sanksjoner og motsanksjoner i forhold til Russland endret bedriftsattferd og reduserte bedriftenes handel, men bare de mest eksponerte bedriftene ble hardt rammet.

Fire artikler i prosjektet analyserer EØS-avtalen. EØS avtalen har ført til betydelig vekst i Norges tjenesteeksport til EØS. Over tid har EØS bidratt til økonomisk utjevning mellom øst og vest i Europa, økt handel og viktige velferdsgevinster. EFTA har fortsatt frihet til å inngå handelsavtaler med land utenfor EU, men de senere år har EØS grepet mer inn i handelspolitikken overfor tredjeland, og geopolitisk spenning driver EFTA mot økt koordinering med EU. Europeisk integrasjon er også påvirket av globale forhold, herunder Asias vekst, og langsiktige analyser av handel og demografi i prosjektet indikerer at Kina kan få økende betydning fram til et høydepunkt er nådd rundt 2060. På lang sikt vil nye verdensregioner øke i betydning, inkludert Afrika

- *Peace as continuation of war by other means? Russian Approaches to Peace Processes (RAPP)*. Dette prosjektet startet opp i 2023, og er fortsatt løpende. Men gitt den aktualitet og relevans prosjektet har ønsker vi å gjøre oppmerksom på dette. Prosjektet er utformet slik at det skal kunne bidra med relevant kunnskap på løpende basis, via en kombinasjon av korte refleksjoner og lengre rapporter, rundebord for eksperter og beslutningstagere, samt akademiske artikler i internasjonale tidsskrift. Forskningsteamet består av fire personer med ledende ekspertise på fredsprosesser og dybdekunnskap om de relevante prosessene. Prosjektets målsetting er å tilby en systematisk analyse av russisk tilnærming til fredsprosesser, noe som vil være en viktig kunnskapsbasis for FN, diverse regjeringer, og private aktører, som har behov for å forstå og forholde seg til Russland i fredsprosesser. Prosjektet følger også det dagsaktuelle diplomati knyttet til Ukraina tett.

Vurderinger

Forskningen på utenriksfeltet har bred geografisk dekning. Ved å rullere tema i utlysningene over flere år, får vi fleksibilitet til å prioritere enkeltland og regioner med større satsinger, samtidig som kunnskapsmiljøene opprettholdes og samarbeid og synergier styrkes. Etter tildelinger til forskning på nordområdene og Arktis (NordForsk rapportering for 2024), Asia og Midtøsten (2025), og Russland i 2026, vurderer vi at det vil være behov for å konsentrere midlene i 2027 om utviklingen i Europa. Dermed vil alle prioriterte regioner være dekket i løpet av en treårsperiode. Eventuelle udisponerte midler i tråd med budsjettforslag for 2027, kan i tillegg vurderes brukt til en utlysning om situasjonen og utviklingen i USA.

7.3.2 Utviklingsforskning og global helse

Aktiviteter

Midler fra utviklingsforskning og global helse var inkludert i fem utlysninger i 2025. Alle utlysningene har spesifikke krav til likeverdig samarbeid med partnere i lav- og lavere mellominntektsland (LLMICs). Forskningsrådet har siden 2020 hatt brede tematiske utlysninger innen global helse for å støtte forskning med høyest kvalitet og virkning. I 2025 ble det utlyst 48 millioner til kompetanse- og samarbeidsprosjekter, hvor forskere og samfunnsaktører samarbeider for å løse utfordringer knyttet bedre helse for sårbare grupper i LLMICs. Det kom 47 søknader, hvorav fire fikk tildelt 12 millioner hver.

For utviklingsforskning ble det lyst ut 142 millioner kroner fordelt på tre ulike utlysninger. I 2025 ble det lyst ut 72 millioner til kompetanse- og samarbeidsprosjekter gjennom felles tverrgående utlysning Arealer under press. Denne ledes av porteføljen for Klima og Miljø, men hadde i 2025 en komponent mot arealutfordringer i LLMICs. 60 millioner ble lyst ut til et senter for internasjonal økonomi, og 10 millioner ble lyst ut gjennom en internasjonal felles utlysning om klimatilpasninger i Vest-Afrika (CS4RRA). Denne koordineres av et internasjonalt sekretariat bestående av franske ANR og tyske DLR-PT. For de to utlysningene gjennom Forskningsrådet ble det mottatt 26 søknader, hvorav syv prosjekter fikk midler. Tematikken på disse prosjektene var innen:

- Amning og morsmelkbanker i lavinntektsland: Tiltak for å fremme eksklusiv amning for svært premature barn og vurdere bruk av morsmelkbanker, med fokus på Uganda.

- Miljøgifter og ernæring hos barn i Vietnam: Kartlegging av bly-eksponering og mikronæringsmangler hos barn under fem år, og utvikling av lokalt tilpassede forebyggende tiltak.
- Migrasjon og helse blant sårbare menn i Afrika: Hvordan migrasjon påvirker helse, livskvalitet og tilgang til helsetjenester, med særlig fokus på seksuelle minoriteter. Med partnere i Tanzania, Zimbabwe og Sør-Afrika.
- Lokalsamfunnstiltak for bedre mødre- og nyfødthelse: Bruk av sparegrupper og insentiver til helsearbeidere for å forbedre tilgang til helsetjenester, fødselsutfall og kostnadseffektivitet. Med fokus på Zambia.
- Land og biodiversitetsbevaring i Colombia: Forbedre forståelsen av internasjonal finansiering av globale fellesgoder (regnskog) som tar bedre hensyn til lokalsamfunn, miljømangfoldet og beslutningstakere.
- Rettighetsbasert skogbevaring i Colombia gjennom implementering av internasjonale miljøavtaler: Utvikle inntektsmuligheter og å forbedre mat- og ernæringsikkerheten for lokalsamfunn i den colombianske delen av Amazonas.
- Håndtering av sykdomsutbrudd i akvakultur i tropiske og kalde farvann: Testing av ny KI-teknologi i oppdrettsanlegg på Filippinene og Indonesia og deretter Norge for å oppdage og håndtere sykdomsutbrudd blant oppdrettsfisk.
- Karbonlagring, jordhelse og produksjon i kaffe-skogsystemer i Etiopia: Utvikling av bærekraftige systemer for å kartlegge og bevare kaffeproduksjon, jordhelse og hindre avskoging gjennom KI-verktøy.
- Migrasjon som drivkraft for bærekraftig landbruk og klimatilpasning: Undersøke samspillet mellom migrasjon, bærekraftig landbruk og klimaendringer i Nepal og Uganda.
- Bærekraftig soya og arealbruksendringer i Brasil: Analyse av hvordan EUs avskogingslovgivning påvirker soyaproduksjon, og dermed avskoging i Brasil. Undersøke hvilke virkninger det har for norske fôrprodusenter.
- Senter for internasjonal økonomi: mer detaljer under.

I 2025 ble Forskerskolen Norwegian Research School in Global Health for Sustainable Futures tildelt 16 millioner kroner over åtte år for å styrke utdanningen av neste generasjon forskere innen global helse. Skolen skal samle nasjonale ressurser for økt kvalitet, kapasitet og mangfold, samt å styrke Norges bidrag til å møte globale helse-, miljø- og samfunnsutfordringer.

I 2025 ble The Norwegian Centre for International Economics tildelt 60 millioner kroner over åtte år for å undersøke og bygge kunnskap og kompetanse om hvordan Norge skal respondere på store omveltninger og politiske skifter i den internasjonale økonomien. Senteret ledes av Økonomisk Institutt ved UiO, med samarbeidspartnere fra ARENA, CMI og PRIO.

I tillegg mottok også 12 forprosjekter til sammen 3 mill. i støtte for å etablere likeverdig partnerskap med relevante samarbeidspartnere i lav og lavere mellominntektsland (LLMIC) og forberede søknad til utlysningen av Forskerprosjekt for tidlig karriere i 2025.

Resultater og vurderinger

I Forskningsrådets prosjektbank finner man den samlede porteføljen innen global helse og utvikling (UTVIKLING, NORGLOBAL2 OG GLOBVAC, med alle aktive prosjekter siden 2020 (totalt 225)). Her kan man lese om prosjektenes innretning, resultater, publikasjoner og allmenrettede formidlingstiltak.

Forskingskvalitet

Satsingen innenfor utviklingsforskning og global helse er viktig for å opprettholde kapasiteten og kvaliteten i forskningsmiljøene. Det sendes inn et høyt antall søknader, og flere støtteverdige prosjekter enn det som kan finansiere. I global helseutlysningen var 11 prosjekter støtteverdige, mens det kun var nok midler til å finansiere fire. For senteret for internasjonal økonomi var tre av fire søknader støtteverdige, men det var kun midler til ett senter.

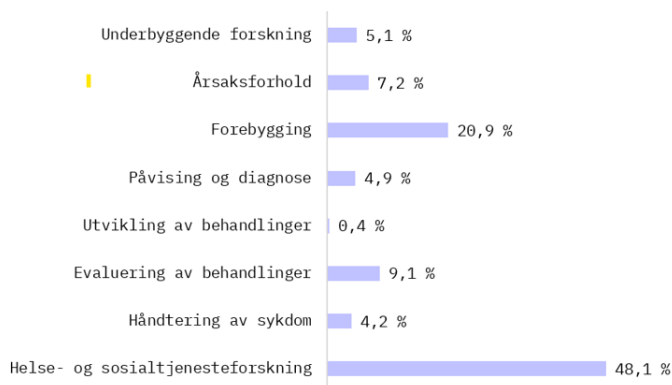
Fagområder

Samlet sett var prosjektene innen utviklingsforskning og global helse i 2025 jevnt fordelt mellom medisin- og helsefag (51,42 mill.) og samfunnsvitenskap (53,06 mill.). Over tid har midlene til medisin- og helsefag økt, noe som kan forklares med økt antall finansierte prosjekter siden 2020. Teknologi (8,97 mill.), matematikk og naturvitenskap (8,08 mill.) og landbruks- og fiskerifag (6,6 mill.) var lite representert i porteføljen tidligere, men har de siste fire årene økt, noe som trolig skyldes deltagelse i tverrgående og internasjonale utlysninger som har hatt fokus på klima og miljø.

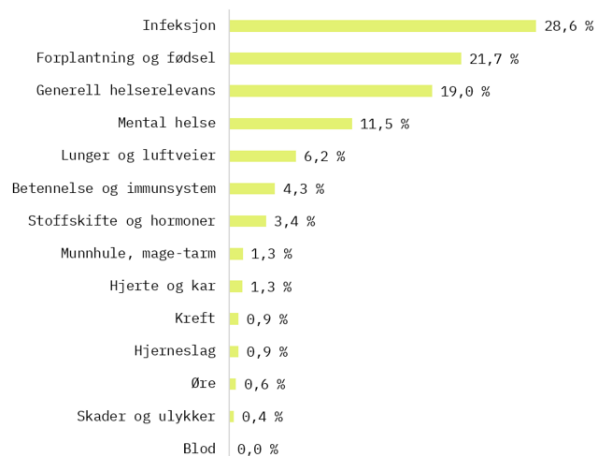
Global helsesatsingen benytter Health Research Classification System (HRCS) som verktøy for å analysere forskningsinnsats per tema på helsefeltet. For 2025 utgjør helse- og sosialtjenesteforskning omtrent halvparten av forskningsaktiviteten. Dette har vært relativt stabilt de siste tre årene og reflekterer den økte prioritering av helsesystem- og tjenesteforskning siden 2021. Det er kun mindre endringer siden 2024, noe som vurderes å være noe tilfeldige utslag avhengig av hvilke prosjekter som får finansiering. Så lenge utlysningene er relativt åpne tematisk vil det variere noe over tid.

Forskning relatert til forplantning og fødsel har gått ned med 6 prosent i 2025, men er fremdeles den nest største kategorien etter infeksjon. Mental helse har den største endringen med en øking på 8,2 prosent siden 2024, mens de andre kategoriene har omtrent samme andel. Generelt reflekterer dette bredden i global helsesatsingen og viser at det er sterke fagmiljøer innen en rekke helsekategorier, men at mødre- og barnehelse og smittsomme sykdommer som historisk har vært viktige prioriteringer i global helsesatsingen fremdeles står i en særstilling. Mental helse har økt som en konsekvens av de endrede prioriteringene etter 2020.

HRCS forskningsaktivitet for UTVIKLING (GLOBVAC) for 2025 (andel av disp. budsjett)

HRCS helsekategori for UTVIKLING (GLOBVAC) for 2025 (andel av disp. budsjett)

Internasjonalt samarbeid og likeverdige partnerskap

Det internasjonale samarbeidet innen utviklingsforskning og global helse er omfattende. Alle prosjekter har krav om samarbeidspartnere fra land definert som minst utviklet-, lav- eller lavere mellominntektsland (LLMIC-land) ifølge OECDs liste over ODA-mottagere. Det stilles også konkrete krav til likeverdige partnerskap, lokal rekruttering og brukermedvirkning. I 2025 hadde de pågående prosjektene totalt samarbeidspartnere i 52 land. 24 av disse er LLMIC-land og det er en overvekt av prosjekter som gjennomføres i samarbeid med partnerne i Øst-Afrika. Landene med flest partnere var Tanzania (22 prosjekter), Etiopia (17), Uganda (13), Kenya (12), og Storbritannia, Nepal og India (11 hver), tett etterfulgt av Sverige (10).

Forskningsrådet følger på vegne av HOD opp Norges forpliktelser i partnerskapet [Global Health EDCTP3](#) som ligger i Horisont Europas helseklynge. Dette er den tredje perioden av partnerskapet som støtter klinisk forskning for å forebygge, diagnostisere og behandle smittsomme sykdommer i Afrika sør for Sahara.

Partnerskapet bidrar også til europeisk-afrikansk samarbeid innen global helsesikkerhet. Flere forskere som tidligere er finansiert gjennom Forskningsrådets globale helsesatsing får nå tilslag i EDCTP3. I 2025 var norske forskere med i tre nye EDCTP3-prosjekter, inkludert ett med norsk koordinator. Norske forskere er involvert i 13 prosjekter så langt til en sum på totalt 5,6 millioner euro, noe som vurderes å være et godt resultat.

Kapasitets- og kompetansebygging

De fleste prosjektene som finansieres innenfor utvikling og global helse inkluderer stipendiater. Årsverk for doktorgradsstipendiater har holdt seg relativt stabilt de siste 5 årene, med 35 årsverk i 2025. Årsverk for postdoktorer har gått noe ned fra 15,8 i 2024 til 10,9 i 2025. Det er krav til lokal rekruttering og individuell kapasitetsbygging i prosjektene, noe som gir utslag i at majoriteten av stipendiatene er fra LLMICs. Verd å merke seg er at det er flere kvinnelige enn mannlige doktorgradsstipendiater involvert i prosjektene, med 21,6 årsverk for kvinner og 13,5 for menn i 2025. Denne trenden har holdt seg de siste fem årene. Det nye senteret for internasjonal økonomi har som mål å utdanne totalt seks doktor- og postdoktorstipendiater i Norge.

Forbruk per FoU-sektor viser over tid en stor nedgang i finansieringen til instituttsektoren, fra 100 millioner i 2022 til 60,7 millioner i 2024. I 2025 fikk sektoren utbetalt 68,5 millioner. UoH-sektoren har økt sin støtte fra 47,4 millioner i 2024 til 58,2 millioner i 2025. Generelt er instituttsektoren sterkt representert i utviklingsforskningen, mens UoH-sektoren har mest finansiering innen global helse.

Prosjekteksampler

Under er noen eksempler på konkrete resultater fra prosjekter som ble avsluttet i 2025 som viser at forskningen innenfor utvikling og global helse gir viktige bidrag til politikkutforming i landene der forskningen gjennomføres og mot bærekraftmålene, samt bidrar til en informert offentlig debatt både i Norge og i landene hvor forskningen gjennomføres.

- Prosjektene OH-AMR-Diag og UTI-Diag ved Universitetet i Innlandet publiserte i 2025 en vitenskapelig artikkel i Nature Communications om en hurtigtest som kan redusere analyse av urinprøver fra flere dager til fire timer, noe som kan bidra til å redde liv, redusere bruk av bredspektret antibiotika og begrense utviklingen av antibiotikaresistens. Metoden kan bli standard prosedyre innen få år og skal testes videre i India som del av forbedret klinisk håndtering av antimikrobiell resistens i urinveisinfeksjoner.
- Prosjektet SUPPORT-SYSTEMS har i Ghana og Kenya utforsket hvordan sivilsamfunnets erfaringer brukes som kunnskap i beslutninger som påvirker universell helsedekning. Vaksinebeslutninger bygger hovedsakelig på internasjonal vitenskapelig forskning, mens lokale kunnskapskilder anvendes ujevnt og påvirkes av kapasitet og maktforhold. Samtidig viser prosjektet at slike kunnskapskilder er særlig viktige for utrulling av vaksiner og for organisering og styrking av primærhelsetjenesten og i større grad bør anvendes for slike beslutninger. Prosjektet har også utviklet verktøy for å vurdere ulike kunnskapskilder—fra vitenskapelig forskning til sivilsamfunns erfaringer—i sammenheng, samt utviklet anbefalinger for mer inkluderende og ansvarlig beslutningstaking gjennom bedre bruk av sivilsamfunnets kunnskap i beslutningsprosesser.
- Prosjektet TREAT C-AUD har dokumentert utbredt alkohol- og rusmiddelbruk blant barn i Mbale-distriktet i Øst-Uganda og identifisert forhold av betydning for skole- og helsesektoren. Funnene har gitt både utdannings- og helsemyndigheter økt kunnskap og oppmerksomhet rundt problematikken, og har bidratt til forbedringer i landets Health Management Information System (HMIS), slik at klinikere nå kan registrere rusbruk hos barn og styrke nasjonal statistikk for bedre politikk. Det kultursensitive kartleggingsverktøyet som ble utviklet, kan i tillegg bli et viktig hjelpemiddel i videre forebyggings- og behandlingsarbeid. Forskningen er for øvrig sitert flere steder i den ugandiske nasjonale rapporten «State of Uganda» om mental helse.
- Prosjektet Truth commissions and sexual violence har undersøkt hvordan sannhetskommisjoner i Afrika og Latin-Amerika siden tidlig 1980-tall og frem til i dag, har håndtert konflikrelatert seksuell vold i mandatene og arbeidene sine, og i sluttrapportene og anbefalingene sine. Prosjektet har også undersøkt i

hvor stor grad sannhetskommisjonene har bidratt til Kvinner, fred og sikkerhet agendaen (FNs resolusjon 1325). I løpet av perioden har prosjektet etablert en database- den første i verden – over alle sannhetskommisjoner etablert siden 80-tallet. Her presenteres kommisjonenes arbeid med seksuell vold og databasen er tenkt brukt til videre forskning på temaet.

- DISARM-prosjektet har også bidratt til Kvinner, fred og sikkerhet agendaen (WPS) ved at de har samlet og analysert over 200 ulike fredsavtaler. Kjønnsperspektivet i slike avtaler har manglet i litteraturen tidligere. Datasettet med avtaler fra 1975 til 2021 ble sitert i FN generalsekretærens rapport om tilstanden for WPS i 2024. Generelt finner forskerne at fredsavtalene inneholder minst en komponent av nedrustning, demobilisering og reintegrering (DDR), så er det sjeldent at avtalene inneholder helhetlige bestemmelser DDR. Det er enda sjeldnere at avtalene inneholder bestemmelser rundt kvinner og barn.
- FRAGTAX-prosjektet har undersøkt hvordan man kan bidra til å styrke finansieringen av sårbare stater. Det er lite kunnskap om hvordan man faktisk kan styrke en stats inntekter gjennom nasjonal beskatning. Prosjektet har gjennom landstudier i Mali, Liberia og Tanzania kartlagt hvordan stater har utøvd politisk myndighet over fiskal autoritet for å svare på spørsmålet: hvorfor lykkes noen stater med å bygge funksjonelle skatteregimer og andre ikke? Prosjektet har blant annet vist at sporene fra kolonitiden sporene sammen med intern væpnet konflikt og autoritært styresett fortsatt former statenes fiskale kapasitet.

Vurderinger

Det er god kvalitet og stor tematisk og faglig bredde innen både utviklings- og global helseforskningen. Prosjektene som finansieres har utstrakt internasjonalt samarbeid, særlig med partnere i Afrika. Forskningsgrupper som tidligere har fått midler gjennom våre utlysninger lykkes med å innhente eksterne midler fra andre steder, slik som i EDCTP3. Forskningsrådet får tilbakemeldinger om at nasjonale utlysninger er viktig for å opprettholde kvaliteten og styrke miljøene. Gjennom innføring av krav om likeverdige partnerskap bidrar også satsingen til overføring av kunnskap mellom partnere i Norge og i LLMICs, og til kapasitetsstyrking i LLMICs.

I 2025 ble det gjennomført flere utlysninger av midler til kompetanse- og samarbeidsprosjekter der det er krav om samarbeid med organisasjoner utenfor akademien. I prosjektene knytter forskningsorganisasjonene seg til NGOer, multilaterale organisasjoner og offentlige sektor. Dette sikrer relevans og nærhet til brukere, og bidrar til å bringe kunnskapen nærmere praksis og beslutninger. Antallet søknader til utlysningene er stabilt høyt, og med dagens finansieringsnivå medfører dette i enkelte tilfeller en lav innvilgelsesprosent. Det har derfor blitt lagt større vekt på utlysninger der tematikken varierer fra år til år, slik at ulike prioriteringer ivaretas over tid. Der det er hensiktsmessig kombineres det med deltagelse i større fellesutlysninger hvor flere porteføljer bidrar med midler. Slike utlysninger gir mulighet for forskningsmiljøene å se store samfunnsutfordringer på tvers av fagdisipliner, og muliggjør nye samarbeidskonstellasjoner. Erfaring viser også at fellesutlysninger kan gi flere relevante prosjekter med globale perspektiver og involvering av samarbeidspartnere fra LLMICs enn midlene som er øremerket dette skulle tilsi.

De tematiske prioriteringene innenfor global helse og utviklingsforskning er til dels overlappende og kan i mange tilfeller med fordel sees i sammenheng. For å oppmuntre til tverrfaglighet og sikre videre rekruttering innenfor begge felt, er det planlagt en felles utlysning av midler til forskere tidlig i karrieren i 2026 (120 millioner). Det vil også lyses ut midler gjennom en stor fellesutlysning om demokrati som styreform og levesett (226 millioner kroner totalt). Opp mot halvparten av midlene vil gå til prosjekter med samarbeidspartnere fra LLMICs i sistnevnte.

7.3.3 Bilateralt forskningssamarbeid

Samarbeid med India

Basisen for Forskningsrådets bruk av midler fra Utenriksdepartementet ligger i regjeringens Indiastrategi (Norge-India 2030), og pågående relevante samarbeid mellom norske og indiske institusjoner. To prosjekter

med norsk-indisk samarbeid ble finansiert i 2025 med tematikk innen helse og helseutjevning i India, samt innen bærekraftig ressurs- og energiforvaltning i indiske distrikter. Midlene ble lyst ut gjennom utlysningen med fokus på utenriks- og sikkerhetspolitiske problemstillinger i Asia, med tematisk henvisning til Norge-India 2030 strategien (se omtale over). Det ble også investert midler til institusjonelt bilateralt samarbeid gjennom øremerkede midler til INTPART, Internasjonale partnerskap for fremragende utdanning, forskning og innovasjon. Utlysningen var tematisk åpen, og seks prosjekter ble innvilget med India-midlene. Antallet prosjekter som har med seg en eller flere indiske partnere har vært stabilt de siste tre årene, henholdsvis 15 prosjekter i 2023, 12 prosjekter i 2024 og 17 prosjekter i 2025. Tematisk er disse prosjektene fordelt på tema som global helse, utenriks- og sikkerhetspolitikk, utviklingsforskning og klima og miljø, og er alle sammen finansiert av midler fra Utenriksdepartementet.

Tilrettelegging i forbindelse med bilaterale samtaler / besøk fra India

I september ble det avholdt en digital workshop sammen med det indiske Department of Science and Technology (DST) hvor deltakere fra norsk og indisk side presenterte deres erfaringer med forsknings-samarbeidet i felles prosjekter. Erfaringene ble tatt videre i arbeidsgruppemøtet i oktober 2025 med KD og DST. Formålet var å konsolidere samarbeidet, og signere en oppdatert Programme of Cooperation mellom de to partene. Under møtet diskuterte man muligheter og planer fremover, inkludert en felles workshop i løpet av 2026.

Det har også vært arbeidet med en samarbeidsavtale, Memorandum of Understanding, mellom Forskningsrådet og Council of Scientific & Industrial Research. Avtalen er klar for signering i 2026. Det ble også lagt ned betydelig innsats og ressurser fra Forskningsrådets side til forberedelsene til "Norway–India Business and Research Summit" som ble utsatt like i forkant av at den skulle avholdes sommeren 2025. Dette arbeidet tas opp igjen ved en eventuell konferanse i 2026.

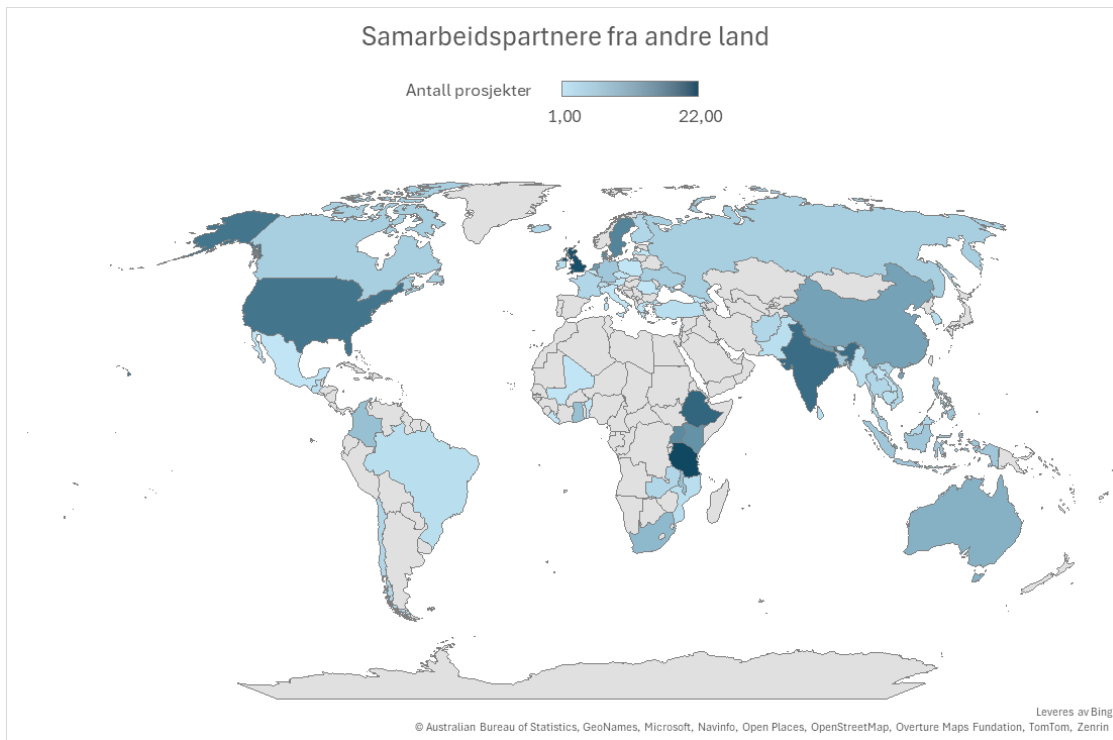
Samarbeid med Sør-Afrika

I 2024 gjennomførte Forskningsrådet og det sørafrikanske National Research Foundation (NRF) en felles utlysning ved å sammen legge inn midler i Forskningsrådets Arealer under press-utlysning. I 2025 startet de ti samarbeidsprosjektene offisielt opp og skal virke frem til 2028. I midten av 2026 er det planlagt en felles konferanse med alle prosjektene i Pretoria, Sør-Afrika. Sør-Afrika hadde presidentskapet i G20 i 2025. Forskningsrådet var invitert som gjesteland under Chief Science Advisers rundebord, som fungerte som innspills- og rådsmøte for ministermøtet for forsknings- og høyere utdanningsministrene i G20. I etterkant av møtet ble det arrangert prosjektbesøk for statsråd Sigrun Aasland i området Pretoria og Johannesburg. Gjennom mangfoldige prosjekter og konsortier ble det langvarige og stabile samarbeidet på forskning og utdanning mellom Norge og Sør-Afrika fremhevet og hyllet.

Oversikt internasjonalt forskningssamarbeid

Det internasjonale samarbeidet er omfattende, og de løpende prosjektene har samarbeidspartnere på alle kontinenter. Kartet under viser antall prosjekter med samarbeidspartnere fra andre land.

I Afrika samarbeider prosjektene med partnere i 12 land, med en tydelig vekt Øst-Afrika hvor det tradisjonelt har være mye bistandssamarbeid. Utover dette, og for å følge opp regjeringens Afrika-strategi i 2025 tildelte Forskningsrådet 40 millioner til 8 prosjekter gjennom INTPART-utlysningen med formål om å etablere og videreutvikle partnerskap med afrikanske land. Kartet viser videre at de løpende prosjektene har med partnere fra 19 asiatiske land. Her skiller India (17) og Kina (10), som begge er Panoramaland, seg ut med deltagelse i mange prosjekter. Men det er også mye samarbeid med Nepal (11), særlig innenfor global helse. Det europeiske samarbeidet er også omfattende. Særlig er det tett samarbeid med Storbritannia (21), Danmark (14), Sverige (14) og Nederland (12). USA er fortsatt det viktigste samarbeidslandet i Amerika, og partnere derfra deltar i 16 prosjekter.

Prosjektinformasjon

Prosjektbanken presenterer statistikk og informasjon om prosjekter der UD er medfinansør, og det kan tas ut lister over prosjektene. Prosjektene kan filtreres på departement, emne, fagområde, søknadstype, fylke/kommune, organisasjon osv. Statistikken er fordelt på blant annet tema, år, departement, geografi og organisasjon. Prosjektbanken gir også detaljert informasjon om de enkelte prosjektene, inklusive publikasjoner der er relevant. Prosjektbankens nettside er prosjektbanken.forskningsradet.no.

Arbeids- og inkluderingsdepartementet

8 Arbeids- og inkluderingsdepartementet

Innledning

Årsrapporten beskriver Forskningsrådets innsats på Arbeids- og inkluderingsdepartementets (AID) områder i 2025. Rapporteringen tar utgangspunkt i tildelingsbrevets forventninger til særlig omtale av forskning for et omstillingsdyktig arbeidsliv og om virkemidler for inkludering av innvandrerbefolkning, praksisnær forskning om arbeids- og velferdstjenestene samt områder med forbedringspotensial.

Tildelingsbrevet ber videre om særlig vektlegging av i hvilken grad og hvordan aktiviteten har bidratt til å 1) støtte forskning som er relevant for departementets prioriteringer og for å løse definerte utfordringer for sektoren, 2) heve kvaliteten/innovasjonsgraden på forskningen, og 3) styrke samarbeidet mellom forskningen, forvaltningen og utdanningene. Det rapporteres i tillegg på innsats opp mot samfunnsoppdraget «Ingen barn og unge utenfor!»

8.1 Samlet vurdering

Forskningsrådets innsats på AIDs områder i 2025 vurderes som godt målrettet og i tråd med departementets forventninger, beskrevet i tildelingsbrevet. Innsatsen bygger opp under regjeringens mål for Forskningsrådet, rapportert i den overordnede årsrapporten, og utdypes her med vurderinger spesifikt knyttet til AIDs sektorområde.

- Målrettet bruk av AID-midler: Tilsagnsrammen er benyttet målrettet og i tråd med departementets sektorpolitiske prioriteringer, med vekt på et omstillingsdyktig og inkluderende arbeidsliv, et bærekraftig velferdssamfunn og effektive arbeids- og velferdstjenester.
- Betydelig og bred forskningsinnsats: AID-midler har i 2025 utløst 21 nye prosjekter og bidratt til videreføring av rundt 109 pågående forsknings- og innovasjonsprosjekter, samt om lag 15 doktorgrader i offentlig sektor – dette gir stor bredde i forskningsinnsatsen.
- Styrket tverrsektoriell forskning: Innsatsen i 2025 har støttet opp under perspektivmangfold og tverrsektorielle problemstillinger som møter behovet for mer helhetlig forskning på tvers av blant annet arbeid, velferd, helse og utdanning.
- God søknadskvalitet: Finansierte prosjektsøknader er vurdert som faglig sterke av fagfeller, og har høy relevans for politikk-, tjeneste- og samfunnsutvikling.
- Bred og målrettet virkemiddelbruk: Det er benyttet virkemidler med mål om å opprettholde eller styrke forskningskvalitet og samfunnsrelevans, øke brukervedvirkning og innovasjon samt knytte forskningen nærmere til praksis og sektorbehov.
- Bidrag til samfunnsoppdraget «Ingen barn og unge utenfor!»: Flere satsinger har utvidet forskningsgrunnlaget om barn og unges inkludering.
- Vekst i EU-finansiering: Arbeidslivsområdet hadde i 2025 en EU-andel på om lag 20 prosent og en vekst i finansiering på rundt 51 prosent fra 2024.
- Forbedringsområder: Det er fortsatt behov for å styrke perspektivmangfoldet, blant annet gjennom bedre integrering av rettsvitenskap og humaniora, mer forskning på sammenhenger mellom utdanning og arbeidsliv, samt økt vekt på innovasjon i offentlig sektor og samspill mellom forvaltning, forskning

og utdanning. Dette følges opp gjennom målrettede utlysninger og videreutvikling av virkemidler og utlysingsmodeller.

Erfaringene fra 2025 viser at kombinasjonen av brede, tverrsektorielle utlysninger – kombinert med tydelige krav til brukermedvirkning – gir relevant forskning og god måloppnåelse. Samtidig er enkelte fagområder, blant annet rettsvitenskap fortsatt svakt representert, og andelen innovasjonsrettede prosjekter bør styrkes. Dette bør derfor følges opp i den videre innretningen av porteføljen.

Vurderingene bygger blant annet på porteføljeanalyse for velferd og utdanning⁶² og egne gjennomganger for arbeidslivs- og velferdsområdene, som blant annet viser prosjektsøknader vurdert som av faglig høy kvalitet og god treffsikkerhet i prioriteringene.

8.2 Utkvittering av føringer

AIDs tildelingsbrev inkluderer særlige forventninger knyttet opp til deres sektorpolitiske område.

Særlige forventninger	Status	Kommentar
Oppfølging av områder med forbedringsbehov, herunder vurdering av sektoranalyse og kunnskapsoppsummeringer	I prosess	Fulgt opp gjennom fagdialog og utlysninger.
Satsing på rettsvitenskapelig forskning	I prosess	Fulgt opp i utlysninger i 2025, status omtales nærmere under.

8.3 Årets aktiviteter og resultater

Bevilgningen på post 74 var 172,30 mill. kroner i 2025, hvorav 144,88 mill. kroner ble utbetaling. Dette gir et underforbruk på 27,42 mill. kroner. Avviket skyldes endringer i prosjektfremdrift og periodiseringsforskjeller mot anslåtte kontantutbetalinger, og innebærer ikke en reduksjon i forpliktelsene. Utestående beløp forventes utbetalt fra 2026 og videre.

Til nye utlysninger var tilsagnsrammen på 192,10 mill. kroner, hvorav 185,66 mill. kroner ble tildelt innenfor året. Ikke-tildelte midler søkes overført til påfølgende år for å hensynta Stortingets opprinnelige intensjon og opprettholde aktivitetsnivået over tid.

Bevilgning og kontant utbetalt per tilskuddspost (1 000 kroner)

Kap.	Post	Bevilgning 2025	Kontant utbetalt 2025	Ubrukt bevilgning
601	74	172 300	144 884	27 416

⁶² [Porteføljeanalyse for velferd og utdanning 2024](#)

Tilsagnsramme og tildelt beløp per tilskuddspost (1 000 kroner)

Kap.	Post	Tilsagnsramme 2025	Tildelt 2025	Ubrukt tilsagnsramme
601	74	192 100	185 656	6 444

Ved overgangen fra 2024 til 2025 ble budsjettssystemet lagt om fra nettobudsjettering til bruttobudsjettering. Tallene for 2024 og 2025 er derfor ikke sammenlignbare.

8.3.1 Overordnet om innsats på AIDs områder i 2025

Det totale antallet pågående forsknings- og innovasjonsprosjekter finansiert gjennom strategiske innsatser⁶³ på AIDs områder har vært stabilt de siste årene. I 2025 omfattet dette om lag 109 pågående prosjekter⁶⁴ innen arbeids-, velferds- og tjenesteforskning. Der rapporten omtaler status for forskning og innovasjon på AIDs områder tar den primært utgangspunkt i sammensetning og innretning av disse 109 prosjektene.

I tillegg pågikk om lag 15 offentlig sektor ph.d. finansiert helt eller delvis av AID. Disse omtales særskilt der relevant. Innsatsen forsterkes videre gjennom satsinger uten AID-midler, særlig innen helse og banebrytende forskning. Som eksempel viser porteføljeanalyser at Forskningsrådet i 2025 finansierte totalt 170 prosjekter om arbeidsliv og arbeidsmarked alene. Den samlede innsatsen innen arbeids- og velferdsforskning analyseres årlig, og porteføljeanalysen for 2025 vil publiseres høsten 2026.

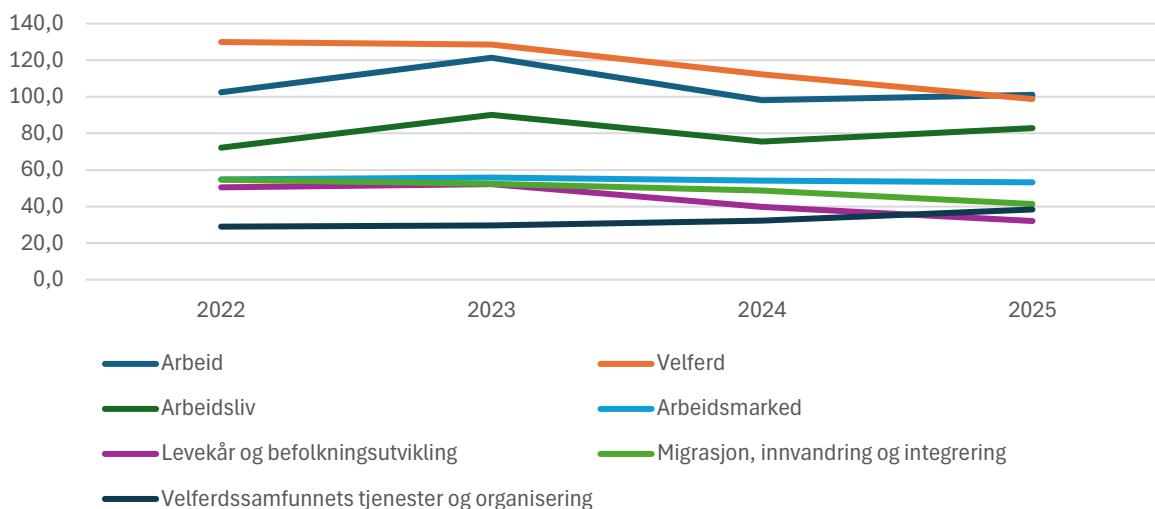
Diagrammet på neste side viser utviklingen i investeringer gjennom strategiske arbeids- og velferdssatsinger⁶⁵, der AID finansierer om lag 77 prosent. Investeringene i velferdsforskning – som omfatter blant annet levekår og befolkningsutvikling, velferdstjenester og -organisering samt migrasjon, innvandring og integrering – har gått ned, og lå i 2025 på omtrent samme nivå som investeringene i arbeidsforskning (inkludert arbeidsliv og arbeidsmarked). Nedgangen siden 2023 gjenspeiler blant annet gradvis avslutning av utbetalinger fra større utlysninger i 2019 og 2020.

⁶³ Strategiske innsatser viser til satsinger som helt eller delvis finansieres av AID-midler og som er målrettet mot AIDs sektorområde.

⁶⁴ Prosjekter, med aktivitet i 2025, er identifisert gjennom manuelle uttrekk fra porteføljene for helse og velferd og utdanning.

⁶⁵ Strategisk satsinger på helse- og tjenesteforskning er ikke inkludert da uttrekk vil medregne all helse- og omsorgsforskning i AIDs andel på 4 prosent.

Utvikling i utbetalinger til arbeids- og velferdsforskning (mill. kroner)

I 2025 ble AIDs tilsagnsramme brukt til å finansiere forskning og innovasjon som støtter et omstillingsdyktig arbeidsliv og et bærekraftig velferdssamfunn og -system. Midlene utløste 21⁶⁶ nye prosjekter, flesteparten med oppstart i 2026, gjennom følgende virkemidler og utlysninger:

Virkemiddel	Utllysning	Tildelt tilsagnsramme* (1000 kroner)
Forskerprosjekter for forskningsorganisasjoner, med mål om faglig fornyelse og utvikling.	<i>Forskning om velferdssamfunnets bærekraft</i>	78 662
	<i>Samisk, kvensk/norskfinsk og skogfinsk kultur- og samfunnsutvikling</i>	13 430
Samarbeidsprosjekter for kunnskaps- og kompetanseutvikling mellom forskningsorganisasjoner og brukere av forskning.	<i>Forskning for bedre inkludering av barn og unge</i>	40 031
	<i>Bærekraftig forebygging, behandling og tjenester for utsatte befolkningsgrupper</i>	11 989
Innovasjonsprosjekter for forskning og forskningsbasert innovasjon i, med og for offentlig sektor.	<i>Innovativ og effektiv tjenesteproduksjon i stat og kommune</i>	35 000
Doktorgrader i offentlig virksomhet for innovasjon, samarbeid med forskningsorganisasjoner og kompetansebygging.	<i>Offentlig sektor ph.d. innen arbeidsliv, helse og velferd</i>	6 094

* Kontrakt er p.t. ikke signert for alle prosjekter og tildelinger er innhentet manuelt. I tillegg er tildelt tilskuddsramme for noen delutlysninger beregnet fra hovedtildeling, og mindre avvik kan derfor forekomme fra tidligere oppgitt ramme for posten.

⁶⁶ Viser til oversikt oversendt departementet for mer informasjon om tildelte prosjekter.

Tverrsektorielle prioriteringer og bred virkemiddelbruk

Behovet for forskning og kunnskap som belyser utfordringer og muligheter på tvers av sektorer og samfunnsområder har kjennetegnet mye av innsatsen på AIDs områder i 2025, vist i tabellen over.

En større del av tilsagnsrammen ble brukt til å tematisk og faglig utvide innsatsen gjennom investeringer i forskning for *et sosialt og økonomisk bærekraftig velferdssamfunn*. Dette omfattet kunnskapsområder som økonomisk og sosial trygghet, samfunns- og arbeidsdeltakelse, velferdsstatens legitimitet samt gode og effektive arbeids- og velferdstjenester. Formålet var å styrke tverrsektoriell forskning og både bredere og smalere velferdsperspektiver og -tema i tilhørende prosjektporteføljer, samt å understøtte et helhetlig kunnskapsgrunnlag med større faglig og metodisk mangfold.

Et annet eksempel på prioritering av tverrsektoriell kunnskapsutvikling er investering i *forskning om og for samisk, kvensk/norskfink og skogfinsk kultur- og samfunnsutvikling* som del av oppfølgingen av Sannhets- og forsoningskommisjonens rapport. Satsingen møter kunnskapsbehov som går på tvers av sektorer – knyttet til levekår, samfunns- og arbeidsdeltakelse, samt forvaltningens og tjenestenes kompetanse om denne delen av befolkningen. Oppfølgingen skjer gjennom utlysninger finansiert av flere departementer, som legger til rette for kunnskapsutvikling som kobler arbeidslivs- og inkluderingspolitiske perspektiver med bredere samfunns- og velferdsspørsmål.

Det har også vært en bred virkemiddelbruk for å styrke og opprettholde forskningskvalitet, brukermedvirkning og innovasjon i offentlig sektor. Nærmere omtale av den samlede innretningen og de ulike prioriteringene i 2025, og hvordan dette møter kunnskapsbehov på AIDs sektorområde, er beskrevet og knyttet opp til forventninger om særlig rapportering og omtale.

8.3.2 Forskning for et omstillingsdyktig arbeidsliv

Investeringer med AID-midler har siden 2022 vært særlig rettet mot å styrke forskning og forskningsmiljøer som gir kunnskap for et omstillingsdyktig arbeidsliv med høy sysselsetting. I 2025 finansierte strategiske satsinger med AID-midler om lag 84 pågående prosjekter i arbeidsporføljen. Prosjektene gir kunnskap om hvordan arbeidslivet håndterer omstilling, hvordan arbeidsinkludering og -deltakelse kan styrkes, og arbeidsmarkedets virkemåte og utvikling. Andre godt representerte temaer er hvordan arbeids- og velferdstjenestene understøtter sysselsetting, samt forskning om arbeidsmiljø.

AID-midlene støtter prosjektsøknader vurdert som faglig sterke av fagfeller, og forskningen skjer i stor grad i samarbeid mellom forskningsorganisasjoner (primært universiteter og forskningsinstitutter). Dette bidrar til å opprettholde og videreutvikle forskningskvaliteten på AIDs områder. Om lag 25 prosent av prosjektene inkluderte i 2025 formelle samarbeid mellom forskningsorganisasjoner og brukeraktører – som Nav, arbeidslivets parter og kommunal sektor. Denne typen samarbeid styrker relevans, brukermedvirkning og kunnskapsflyt mellom forskning og praksis.

I 2025 var innsatsen for forskning for et omstillingsdyktig arbeidsliv særlig konsentrert om nye investeringer i forskning for et bærekraftig velferdssamfunn og inkludering av barn og unge, innovativ og effektiv tjeneste-produksjon i stat og kommune, samt doktorgrader og kompetansebygging i offentlig sektor. Den brede virkemiddelbruken og vektlegging av tverrsektorielle perspektiver har gitt gode resultater og bidratt til samfunnsrelevant forskning og innovasjon for et arbeidsliv i endring. Samlet utløser investeringene ny kunnskap om hvordan arbeidslivet kan mobilisere større deler av arbeidskraften, hvordan arbeidsmarkedet fungerer i møte med omstillinger, og hvordan arbeids- og velferdstjenester kan organiseres mer effektivt for å støtte opp under arbeidsdeltakelse. Flere prosjekter utvikler innovative modeller for blant annet oppgavedeling

i offentlig sektor og bedre koordinering av og samhandling med arbeids- og velferdstjenester for økt arbeidsdeltakelse. Samtidig styrkes kunnskapsgrunnlaget om langsiktige sammenhenger mellom arbeidsmarked, velferdspolitik, tillit og demografiske utviklingstrekk som fertilitet. Investeringene fremmer også metodemangfold og faglig fornyelse gjennom økt bruk av tverrfaglige tilnærminger.

8.3.3 Forskning om virkemidler for inkludering av innvandrerbefolkningen i arbeids- og samfunnsliv

I 2025 finansierte strategiske satsinger med AID-midler rundt 25 pågående prosjekter med problemstillinger knyttet til migrasjon, innvandring og inkludering av innvandrerbefolkning. Selv om disse tematikkene ikke alltid etterspørres eksplisitt i utlysninger vurderes både søknadstilfang og finansiering som god, og flere av utlysningene i 2025 har bidratt til nye relevante prosjekter med oppstart i 2026. Rundt 30 prosent av pågående og relevante prosjekter ble i 2025 gjennomført i samarbeid med brukeraktører, primært kommuner og Nav. Norske miljøer har også gjort det godt i relaterte NordForsk⁶⁷-satsinger, noe som bidrar til å styrke kvalitet og nordisk kunnskapsutveksling.

Pågående prosjekter domineres av forskning som utvikler, tester og analyserer virkemidler for inkludering, og gir et bredt og anvendbart kunnskapsgrunnlag om tiltak og modeller for arbeidsinkludering, tjenester som helse, barnevern og introduksjonsprogram, samt strukturelle og politiske virkemidler som inntektskrav, bosettingspolitikk og velferdsordninger.

Nye tildelinger i 2025, med oppstart i 2026, vil ytterligere styrke kunnskapsgrunnlaget om hvordan sosial og økonomisk inkludering av innvandrerbefolkning kan fremmes gjennom mer treffsikre politiske, strukturelle og tjenestebaserte virkemidler. Prosjektene belyser hvordan reguleringer, tjenester, arbeidslivets inkluderingspraksiser og lokale rammebetingelser påvirker deltakelse og tilhørighet for ulike innvandrergrupper, og hvordan barrierer i arbeidsmarkedet, velferdssystemet og integreringspolitikken kan reduseres. Samlet gir dette ny innsikt som understøtter utviklingen av evidensbaserte virkemidler for arbeids- og samfunnsdeltakelse.

8.3.4 Forskning om og for arbeids- og velferdstjenester

Forskning om og for arbeids- og velferdstjenestene er en sentral prioritering i AID-finansierte satsinger, med i overkant av 50 pågående prosjekter. Investeringene skal gi forskning og forskningsbasert innovasjon og bygge forskningsmiljøer og -kompetanse som bidrar til å styrke forvaltning og tjenestekvalitet, øke treffsikkerheten i tiltak og virkemidler og forbedre samhandling på tvers av velferd, arbeid, helse og utdanning.

Pågående prosjekter omfatter et bredt spekter av temaer – fra oppfølgingsløp og samhandlingsmodeller til effekter av reformer som trygdereformer og introduksjonsprogrammet, og hvordan tjenester og regelverk fungerer i møte med ulike brukergrupper. Porteføljen kjennetegnes av praksisnær forskning⁶⁸ med klare overlapp mot arbeidslivsforskningen. Rundt 40 prosent av prosjektene ble i 2025 gjennomført i samarbeid med brukeraktører, særlig i offentlig sektor og sivilsamfunn, og NAV er partner i om lag 62 prosent av disse. I tillegg er årlige investeringer i offentlig sektor ph.d. et viktig virkemiddel for kompetansebygging i tjenestene, og støtter opp under utvikling av praksisnær kunnskap om blant annet mer treffsikker oppfølging og implementering av tiltak.

⁶⁷ NordForsk er en forskningsfinansierer under Nordisk ministerråd, med mål om å styrke nordiske forskningssamarbeid.

⁶⁸ I tråd med tildelingsbrevet viser praksisnær forskning og tjenesteforskning til forskning på og i tjenester, også i samhandling, som er tett på praksis, organisering og behov i tjenestesystemene, og tjenestenes møte med brukere.

Forskning eller innovasjon om og for arbeids- og velferdstjenestene ble løftet gjennom alle AID-finansierte utlysninger i 2025. Praksisnær forskning, brukermedvirkning og innovasjon ble særlig prioritert i forskningen om inkludering av barn og unge, bærekraftige tjenester for utsatte grupper, innovativ og effektiv tjenesteproduksjon og doktorgrader i offentlig sektor. Investeringene har resultert i ny forskning og forskningsbasert innovasjon som samlet styrker kunnskapsgrunnlaget for både forvaltning og praksis. Flere prosjekter har tydelig vekt på tjenesteinnovasjon og tverrsektoriell samhandling, og utvikler og evaluerer modeller og virkemidler som kan gi mer sammenhengende og treffsikre tjenester. Samlet styrker investeringene kunnskapsgrunnlaget om hvordan velferdsordninger, regelverk og tjenestemodeller virker for ulike grupper, og hvordan politikk og praksis kan utformes for å redusere utenforskap og sikre gode tjenester.

8.3.5 Forskning for «Ingen barn og unge utenfor!»

2025 var det første året med en større satsing direkte knyttet til samfunnsoppdraget «Ingen barn og unge utenfor!»⁶⁹. Utlysningen bygger videre på flere års investeringer i forskning for inkludering av barn og unge og ble i 2025 utvidet til å i større grad omfatte AIDs områder. Unge er allerede en av de best representerte populasjonene i AID-finansiert forskning. En gjennomgang av Forskningsrådets totale prosjektportefølje for perioden 2020-2024 fant 76 prosjekter som understøtter samfunnsoppdragets delmål om å «øke antallet unge som er i jobb og utdanning betydelig». Helse-, velferds- og arbeidsporføljene, finansiert med AID-midler, stod for rundt 46 prosent av disse. Prosjektene bidrar med viktig kunnskap om arbeidsrettede tiltak og overganger, sammenhenger mellom utdanning og arbeidsdeltakelse, samt risikofaktorer og utviklingstrekk i arbeidsmarkedet.

Deler av innsatsen for kunnskap om unge arbeidspføre integreres nå mer systematisk i forsknings- og innovasjonsinnsatsen knyttet til samfunnsoppdraget. Dette vil styrke kunnskapsgrunnlaget for denne gruppen, blant annet ved å bedre koble arbeidsdeltakelse til tidlig innsats og forebygging, samt samfunnsoppdragets øvrige delmål om økt livskvalitet, fullføring av videregående skole og redusert psykisk uhelse. Et sentralt mål er også å styrke forskning som fremmer bedre samhandling mellom utdanning, helse- og velferdstjenester og arbeidslivet, slik at unge får bedre forutsetninger for å lykkes. Forskningsrådet har derfor etterspurt bredt tverrsektorielle samarbeid mellom forskningsorganisasjoner og brukeraktører i offentlig sektor, næringsliv og sivilsamfunn.

Det vurderes at de siste årenes investeringer i forskning om barn og unge, med brukermedvirkning, har bidratt til kvalifiserte søkermiljøer og interesse for tverrsektorielle forskningssamarbeid. Resultatet i 2025 vurderes som godt, med solid søknadstilfang til blant annet arbeidstematikken. AID-midlene bidrar til ny praksisrelevant forskning og nye partnerskap, som styrker kunnskapsgrunnlaget om risikoer for ungt utenforskap, arbeidsinkludering, tjenesteorganisering, tverrsektorielle samarbeid, registerbaserte analyser og likeverdige tjenester. Investeringene legger også grunnlag for innovasjon i tjenester som skal tas i bruk av kommuner og statlige aktører.

8.3.6 Områder med forbedringspotensial

AIDs brede forsknings- og kunnskapsbehov krever løpende prioriteringer og målrettede tiltak for å styrke områder med ulike behov – enten det gjelder forskningskompetanse og -kapasitet, faglig bredde eller kvalitet.

⁶⁹ [Ingen barn og unge utanfor](#) (lenke)

Tverrfaglighet, rettsvitenskap og humaniora

Det er et mål å styrke tverrfaglighet og slik perspektiv- og metodemangfold i kunnskapsgrunnlaget for hvordan vi møter ulike samfunnsutfordringer. Omtrent 31 prosent av AID-finansierte prosjekter som pågikk i 2025 oppga å være tverrfaglige på tvers av fagområder som samfunnsvitenskap og medisin- og helsefag, mens nær halvparten oppgir å være flerfaglige, primært innenfor samfunnsvitenskap. Forskingen har en klar tyngde i samfunnsvitenskap, representert i rundt 90 prosent av prosjektene.

Forskningsrådet arbeidet i 2025 aktivt for å styrke tverrfaglighet og spesielt forbedre integrering av rettsvitenskapelige og humanistiske perspektiver, som fortsatt er underrepresentert i arbeids- og velferdsporteføljen. Det er et betydelig potensial for å styrke deltakelsen og bidrag fra rettsvitenskapelige miljøer i bredden av AIDs sektorområde. Andelen rettsvitenskapelig forskning har økt de siste årene, blant annet gjennom etableringen av to forskningssentre for EØS-rettens betydning for norsk forvaltning. I 2025 omfattet om lag 14 AID-finansierte prosjekter rettsvitenskapelige perspektiver. Prosjektene analyserer blant annet hvordan nasjonale og internasjonale rettslige rammer påvirker arbeidsliv og velferdsordninger, og hvordan lover og rettigheter omsettes fra regelverk til praksis. For å realisere potensialet ytterligere kan fremtidige utlysninger i enda større grad integrere rettsvitenskapelige perspektiver i etterspurte kunnskapsområder.

En del av innsatsen for perspektivmangfold i forskning er også å styrke humaniora. Siste tilgjengelige tall (2024) viser at kun 2,4 prosent av arbeids- og velferdsforskningen finansiert av Forskningsrådet inkluderer humanistiske perspektiver. Humaniora bidrar med viktig innsikt i hvordan arbeid og velferd forstås, organiseres og legitimeres, og slik forutsetninger for treffsikre og bærekraftige tiltak i arbeids- og velferdspolitikken. En kombinasjon av midler fra AID og målrettede midler for å fremme kulturperspektiver og humaniora (fra Kunnskapsdepartementet), i utlysningen om velferdssamfunnets bærekraft bidro til et løft, men det er fortsatt behov for mobilisering.

Sammenhenger mellom utdanning, arbeidsliv og kompetanse

Det er også et forbedringsbehov knyttet til samspillet mellom forskning, forvaltning og utdanninger. I den pågående forskningen finansiert med AID-midler er det ikke overraskende prosjekter med formaliserte samarbeid mellom forskningsmiljøer og brukeraktører som best understøtter dette samspillet. Flere prosjekter har ambisjoner om å koble forskning og forvaltning tettere i utviklingen av ny kunnskap, integrere utdanningsinstitusjoner aktivt i forsknings- og utviklingsarbeidet, og legge til rette for praksisnær læring i samarbeid med tjenester og forvaltning. For å ytterligere styrke kunnskapskoblingen mellom utdanning og arbeidsliv kan fremtidige utlysninger finansiert av AID i enda større grad åpne for partnerskap mellom forskningsorganisasjoner og brukeraktører.

Forskningsrådet har også målrettede virkemidler som forskerskoler, med pågående prosjekter blant annet innen digitalisering, sosialt arbeid og praksisnær forskning. Videre er offentlig sektor ph.d. et sentralt virkemiddel, ved at forskningen forankres direkte i forvaltningens behov og samtidig bidrar til kompetansebygging og tettere koblinger mellom ph.d.-utdanning, forskning og praksis.

Temaer fra fagdialogen

I fagdialogen fra 2022 ble arbeidsmiljø, arbeidshelse og pensjonsforskning identifisert som forbedringsområder. Selv om det ikke ble iverksatt særskilte tiltak i 2025, fikk flere av temaene økt oppmerksomhet gjennom brede satsinger på sektorovergrepene arbeids- og velferdsforskning. Det ble heller ikke gjort egne prioriteringer av forskning på kompetanse, utdanning og sammenhenger med arbeidsliv i

2025, utover gjennom forskning om utdanning finansiert av Kunnskapsdepartementet (KD). Kunnskapsområdene ble styrket gjennom AID/KD-finansiert utlysning i 2024, og følges opp i 2026 med en større, samfinansiert utlysning om fremtidens kompetanse, utdanning og arbeidsliv.

8.3.7 Kvalitet, kapasitet, samarbeid og innovasjon på AIDs områder

Forskningsrådet har i 2025 arbeidet systematisk for å styrke kvalitet, kapasitet, samarbeid og innovasjon i forskningen på AIDs områder.

Forskningskvalitet

Forskningsrådet har i 2025 arbeidet målrettet med å styrke forskningskvaliteten, blant annet gjennom bruk av virkemiddelet *forskerprosjekt for fornyelse*. Denne prosjektypen utgjorde rundt 75 prosent av den pågående forskningen finansiert med AID-midler i 2025. Med unntak av offentlig sektor ph.d. tildeles alle prosjekter etter fagfelleevaluering av forsknings- og innovasjonskvalitet. Søknadskvaliteten på AIDs områder er stabilt god: Tildelte prosjekter ledet av forskningsorganisasjoner fikk i 2025 en gjennomsnittskarakter på 5,6 av 7, mens prosjekter med brukermedvirkning fikk 5,4 av 7. At prosjekter med brukeraktører vurderes noe lavere er forventet, men nivået vurderes som godt og viser at prosjektsøknader holder høy faglig kvalitet samtidig som de ivaretar relevante praksisperspektiver.

Kapasitets- og kompetansebygging i forskningsmiljøene

Antallet AID-finansierte postdoktor- og doktorgradsstillinger ved forskningsorganisasjoner gikk ned med rundt 22 prosent fra 2024 til 2025, og en ytterligere nedgang forventes fra 2025 til 2026. Nedgangen skyldes særlig at mange stillinger var knyttet til prosjekter fra store utlysninger i 2019–2020, kombinert med at det etter 2019 ikke har vært etterspurt nye rekrutteringsstillinger på områder uten dokumenterte behov, i tråd med Forskningsrådets rekrutteringspolicy⁷⁰. Utviklingen følger en bredere trend, jf. blant annet omtalen av kapasitets- og kompetansebygging under *Tillit og fellesskap* i den overordnede årsrapporten.

I 2025 var det 40 aktive doktorgradsstipendiater og 25 aktive postdoktorer i AID-finansiert forskning (ekskl. offentlig sektor-ph.d.). Rekrutteringsstillinger er viktige for å bygge kapasitet og utvikle kompetanse i forskningsmiljøene, men en sterk vekst i slike stillinger relativt til faste vitenskapelige stillinger kan også øke midlertidighet og uforutsigbarhet for yngre forskere. Stillingene er dessuten kostnadskrevenende. Økte prosjekttildelinger kan gi institusjonene større handlingsrom til å inkludere rekrutteringsstillinger der det er faglig begrunnet, men dette ligger til søkerinstitusjonenes vurdering så lenge det ikke eksplisitt etterspørres i utlysningene.

Samarbeid

Samarbeid er en sentral del av AID-finansiert forskning, både mellom nasjonale og internasjonale forskningsorganisasjoner og mellom forskningsorganisasjoner og brukeraktører. Samarbeid mellom forskningsorganisasjoner oppfordres der det kan styrke forskningskvalitet, perspektivmangfold, komparasjon og kvalifisere norske miljøer til internasjonale konkurranser. I 2025 hadde rundt 88 prosent av prosjektene samarbeid med andre forskningsorganisasjoner; 62 prosent med internasjonale og 72 prosent med nasjonale. Det er

⁷⁰ [Forskningsrådets plan for rekruttering til forskning og tidlig karriere](#)

Danmark, Storbritannia, Sverige og USA som er de vanligste landene å samarbeide med. Blant prosjektene vedtatt i 2025 hadde 74 prosent internasjonalt og 95 prosent nasjonalt forsknings samarbeid.

Samarbeid mellom forskningsmiljøer og brukeraktører settes som krav i utlysninger der slikt samspill er avgjørende for forskningens relevans, forankring i sektorens behov og tverrsektoriell kunnskaps- og kompetanseutveksling. I 2025 hadde rundt 25 prosent av de 109 pågående AID-finansierte prosjektene formaliserte samarbeid med brukeraktører, og erfaring tilsier at enda flere inkluderer brukerperspektiver gjennom uformaliserte samarbeidsformer som referansegrupper. Brukermedvirkningen varierer mellom tematiske områder, fra rundt 25 prosent av prosjektene i arbeidslivsforskning til rundt 40 prosent i tjenesteforskning, som blant annet gjenspeiler ulike krav i tematiske konkurransearenaer. 37 prosent av de nye prosjektene (ekskl. offentlig sektor ph.d.) finansiert i 2025 foregår i samarbeid mellom forskningsorganisasjoner og brukeraktører, med nye partnerskap og deltakelse fra Nav, Integrerings- og mangfoldsdirektoratet, Utlendingsdirektoratet, Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse, kommuner og interesseorganisasjoner.

Forskningsrådet utvikler nye utlysingsmodeller som gir søkermiljøene større fleksibilitet i hvordan de bygger konsortier innenfor samme tematiske konkurransearena. Dette kan bidra til å øke brukermedvirkning både generelt og mer temaspesifikt, eksempelvis kan det bidra til å styrke arbeidsgiverperspektiver i forskning om arbeidsmiljø, arbeidshelse og arbeidsinkludering.

Innovasjon

All forskning finansiert på AIDs områder bør som utgangspunkt kunne bidra til forskningsbasert innovasjon, særlig i offentlig sektor, men avhenger av at forskningen tas i bruk. Bruk av forskning er forankret som et sentralt mål i Forskningsrådets strategiske porteføljeplaner⁷¹ (gjeldende fra 2025). Videre arbeides det systematisk med å utvikle virkemidler som styrker forskningsbasert innovasjon i offentlig sektor og kobler forskningsbasert kunnskap tettere til sektorens behov og utfordringer. Prioriteringer av og investeringer i innovasjonsprosjekter i offentlig sektor og offentlig sektor ph.d. i 2025 er i tråd med forventninger om mer forskningsbasert innovasjon i tjenester og bidrar til å styrke koblingen mellom forskning, tjenesteutvikling og forvaltning.

I 2025 utgjorde innovasjonsprosjekter i offentlig sektor i overkant av 6 prosent av den pågående AID-finansierte innsatsen. Prosjektene er eid av kommuner, helseforetak og Nav, og retter seg mot innovasjoner for arbeids- og samfunnsdeltakelse og bedre tverrsektoriell samhandling. Området har et klart potensial for vekst, men styrkes i tillegg av rundt 15 doktorgrader i offentlige virksomheter som Nav og Arbeids- og velferdsdirektoratet (fire prosjekter) og kommuner. AIDs midler investeres årlig i offentlig sektor ph.d. og pågående prosjekter belyser hvordan tjenesteorganisering påvirker inkludering, mestring og deltakelse i arbeid og samfunnsniv, samt hvordan tjenester og tiltak kan utformes for å redusere utenforskap og møte komplekse brukerbehov.

Rapportering fra prosjektene

Prosjekter som ble avsluttet i 2025 rapporterer ny kunnskap om arbeidslivet, inkludering, sykefravær, tjenesteinnovasjon og samordnede tjenester. Prosjektene publiserer både nasjonalt og internasjonalt, og følger Forskningsrådets krav om åpen publisering og tilgjengeliggjøring. Prosjektene deltar hyppig på både nasjonale og internasjonale konferanser, som bidrar til kunnskapsutveksling, og formidler til praksisfeltet

⁷¹ [Porteføljeplan for velferd og utdanning](#)

gjennom blant annet rapporter, podkaster, dialogmøter, seminarer og andre arenaer tett på tjenester og forvaltning.

Publisering og formidlingsaktiviteter vil variere fra år til år. AID-finansierte prosjekter rapporterte 62 publikasjoner i tidsskrifter og periodika i 2024, etter en vekstperiode i årene etter covid-pandemien. I 2025 var det en nedgang på om lag 30 prosent, samtidig som flere avsluttede prosjekter melder at artikler er under vurdering eller planlegges innsendt. Dette indikerer et forventet gjenværende publiseringsvolum også etter prosjektavslutning.

Forskere og forskningsmiljøer tilknyttet AID-finansierte prosjekter har også bidratt aktivt i den offentlige debatten i 2025, blant annet om skatt og arbeidsmarked, likestilling og familiepolitikk, partssamarbeid og diskriminering i arbeidslivet. Prosjekter rapporterer videre bidrag til offentlige utredninger og politikktutvikling, noe som styrker relevans og gjennomslag i sektorene tiltakene skal virke i.

8.3.8 Samspill mellom det internasjonale og nasjonale

Forskningsrådet arbeider systematisk for å styrke spillet mellom nasjonal og internasjonal forskning. I tillegg til å fremme internasjonalt samarbeid i nasjonalt finansierte prosjekter, mobiliseres norske forskningsmiljøer aktivt til å delta på konkurransearenaer i Horisont Europa og NordForsk. Norske miljøer gjorde det svært godt i Horisont Europa i 2024, resultatene ble omtalt i årsrapporten for 2024. Resultater fra søknadsfrister i 2025 vil foreligge våren 2026.

Flere forskere og miljøer som har nådd opp i Horisont Europa de siste årene har vært eller er finansiert med AID-midler. Porteføljeanalyser viser at arbeidslivsområdet, med sine 20 prosent i 2026, har en høyere andel EU-finansiering enn andre nærliggende forskningsområder. Det har vært en markant vekst etter 2020, og fra 2024 til 2025 økte EU-finansieringen på arbeidslivsområdet med 51 prosent. Veksten skjer parallelt med en nedgang i Forskningsrådets egen totale finansiering av arbeidslivsområdet siden 2022. EU-midlene bidrar dermed til å opprettholde det samlede finansieringsnivået for arbeidslivsforskningen. Økningen er spesielt tydelig innen Klynge 1 – Helse og Klynge 2 – Kultur, kreativitet og inkluderende samfunn.

Fra 2027 vil det nye europeiske partnerskapet *Social Transformations and Resilience* gi norske forskningsmiljøer ytterligere muligheter til å hente hjem internasjonale midler innen forskning på blant annet velferdsordninger, framtidens arbeidsliv og kompetanse. Forskningsrådet deltar også i flere internasjonale utlysninger av strategisk relevans gjennom NordForsk, der norske miljøer har gjort det godt innen utdannings- og arbeidslivsforskning samt integrerings- og migrasjonsforskning.

8.3.9 Rådgivning

Den departementsrettede rådgivningen er ivaretatt gjennom budsjettforslagene for 2027, styringsdialogen, fagdialogen. I 2025 ble det gjennomført to styringsmøter og ett fagdialogmøte. Det har også vært dialog om overgangen fra netto-til bruttobudsjettering. Forskningsrådet er i løpende dialog med departementet om å videreutvikle fagdialogen for å styrke kunnskapsgrunnlaget og sikre godt samsvar mellom forskningsprioriteringer og sektorens behov. I tillegg har AID og Forskningsrådet dialog om det nye europeiske partnerskapet.

Kommunal- og distriktsdepartementet

9 Kommunal- og distriktsdepartementet

Innledning

Årsrapporten til Kommunal- og distriktsdepartementet (KDD) omhandler Forskningsrådets anvendelse av departementets tilskudd for 2025 over kap. 500 post 72.

Tildelingen fra KDD skal i særlig grad bidra til å nå regjeringens mål 2 «Økt verdiskaping i næringslivet», mål 3 «Møte store samfunnsutfordringer» og mål 4 «Et velfungerende forskningssystem». Midlene skal bidra til å utvikle kunnskapsgrunnlaget for et sterkt og velfungerende demokrati på alle nivå; nasjonalt, regionalt og lokalt, med effektive, tillitsskapende og bærekraftige kommuner. I dette inngår forskning på forholdet mellom stat og kommune, statlig styring og kommunesektorens økonomiske og juridiske rammevilkår. Midlene skal bidra til god planlegging og forvaltning, næringsutvikling, verdiskaping og attraktive arbeidsmarkeder i regioner og distrikt. Forskingen skal være relevant og nyttig for de som forbereder og treffer vedtak og andre brukere, og for offentlig debatt.

Innledningsvis i årsrapporten gis en samlet vurdering av måloppnåelse og de viktigste utfordringene fremover. Regnskapstallene for 2025 og resultatrapporteringen er redegjort for i kapittelet Årets aktiviteter og resultater. I kapittelet rapporteres det først på demokrati, styring og forvaltning inklusiv valgforskningsprogrammene og deretter på samisk forskning og forskning som gjelder nasjonale minoriteter samt oppfølgingen av Sannhets- og forsoningskommisjonens rapport. Kapittelet avsluttes med rapportering på regionale aktiviteter og resultater, og til sist bærekraftige byer og urbane strøk.

9.1 Samlet vurdering

Forskningsrådet vurderer at de aktiviteter og FoU-prosjektene som Forskningsrådet investerer igjennom KDDs oppdrag og midler bidrar til å bygge og videreutvikle forsknings- og innovasjonssystemer regionalt og nasjonalt.

Den målrettede forskningen innenfor demokrati, styring og forvaltning bidrar til å bygge forskningskapasitet og utvikle og styrke forskningssamarbeidet både nasjonalt og internasjonalt.

Porteføljen belyser behovet for samordning og koordinering på tvers av sektorer og styringsnivå for å møte de komplekse samfunnsutfordringene vi står overfor og bidra til ivaretagelse av et sterkt og velfungerende demokrati på alle nivå.

Forskningsrådet gjennomførte i 2025 en utlysning for å møte Sannhets- og forsoningskommisjonens behov for mer kunnskap om konsekvensene av forsoningspolitikken overfor sameier, kvener/norskfinner og skogfinner. Denne sikret tverrsektorielle perspektiver og tematisk bredde innenfor utdanning, levekår og offentlig forvaltning, konsekvenser av klimautfordringer og naturressurs- og arealforvaltning, samt språk, historie og kultur. Det var god tilsøkning og søknader med høy kvalitet, noe som viser at det over tid er bygget opp god kompetanse, særlig knyttet til samisk forskning. På grunn av lite midler til forskning på nasjonale minoriteter gjennom mange år, er det lite omfang av slik forskning. Det er viktig å opprettholde innsatsen knyttet til kunnskapsbehov identifisert i Sannhets- og forsoningskommisjonens rapport også framover.

Kapasitetsløftene har vist seg å øke verdiskapingen og bidra til omstilling i næringslivet ved å styrke samarbeid mellom forskningsmiljøer og næringsliv i en region. Kapasitetsløftene fungerer som regionale innovasjonsmotorer, med tydelig kobling til regionale næringsfortrinn og samfunnsbehov.

9.2 Utkvittering av føringer

KDDs faglige og administrative føringer for 2025 er utkvittert i neste kapittel.

9.3 Årets aktiviteter og resultater

Bevilgningen på post 72 var 82,9 mill. kroner i 2025, hvorav 78,3 mill. kroner ble utbetalt. Dette gir et underforbruk på 4,6 mill. kroner. Avviket skyldes endringer i prosjektfremdrift og periodiseringsdifferanser mot anslåtte kontantutbetalinger, og innebærer ikke en reduksjon i forpliktelsene. Utestående beløp forventes utbetalt fra 2026 og fvidere. Tabellen under viser departementets tildeling i 2025 (1 000 kroner).

Kap.post	Bevilgning	Forbruk	Merforbruk (-)/ Mindreforbruk (+)
KDD Kap. 500.72	82 900	78 300	4 600

Overgangen til bruttobudsjettering og kontantprinsipp medfører at det er et avvik mellom utbetalingstakt og hvilken periode tilskuddsmottakerne rapporterer på. I tillegg øker Forskningsrådet gradvis andelen av prosjekter som finansieres med etterskuddsvis fakturering som erstatning for forskuddsvis utbetaling, og dette medfører en endring av utbetalingstakten.

Ved overgangen fra 2024 til 2025 og i forbindelse med omlegging til bruttobudsjettering er den interne virkemiddelstrukturen i Forskningsrådet endret. Tallene fremstilles på et mer aggregert nivå og det er innført nye begreper med bruttomodellen som gjør at det ikke er mulig å sammenligne med fjoråret.

Til nye utlysninger ble det gitt en tilsagnsramme på 46,8 mill. kroner, hvorav 31,5 mill. kroner ble tildelt innenfor året. Ikke-tildelte midler søkes overført til påfølgende år for å hensynta Stortingets opprinnelige intensjon og opprettholde aktivitetsnivået over tid. Tabellen under viser tilsagnsrammen og tildelt beløp i 2025 (1 000 kroner).

Kap.post	Tilsagnsramme	Tildelt	Ubrukt tilsagnsramme
KDD Kap. 500.72	46 800	31 500	15 300

9.3.1 Demokrati, styring og forvaltning

Innenfor demokrati, styring og forvaltning var det 34 aktive prosjekter i 2025. Det ble ikke tildelt, med midler fra KDD, forskerprosjekter innenfor området i 2025, kun mindre summer (0,3 mill. kroner) til arrangementsstøtte til fire prosjekter. Det ble også lyst ut midler til en ny Lokalvalgundersøkelse, og denne skal tildeles i 2026.

Flere prosjekter har styrket kunnskapsgrunnlaget om demokratisk og effektiv styring, planlegging og forvaltning. I 2025 bidro sju avsluttede prosjekter til økt vitenskapelig publisering og meri bruker- og allmennrettet formidling om sentrale problemstillinger. Samlet illustrerer prosjektene også det tematiske spennet i porteføljen:

To samarbeidsprosjekter mellom forskningsorganisasjoner og sentrale samfunnsaktører har bidratt til styrking av planforskningsfeltet. Det ene prosjektet har utviklet kunnskap som vil bidra til kompetanseheving og være til stor nytte for alle som jobber for at sentrum i små og mellomstore byer skal bli mer attraktive og levende. Det andre prosjektet har bidratt til å sette søkelyset på hva som skal til for at FNs bærekraftsmål kan omsettes til konkret handling i kommuner og fylkeskommuners planarbeid.

- Ett innovasjonsprosjekt i offentlig sektor har levert konkrete resultater som allerede har fått betydning for hvordan kommuner og byggherrer kan arbeide mer systematisk med avfallsreduksjon i byggeprosjekter.
- Fire forskningsprosjekter har på ulike måter belyst sentrale sider ved det norske demokrati og styresett. Et prosjekt har undersøkt hvordan digitalisering har utfordret mediens tradisjonelle rolle som portvoktere og formidlere av politisk informasjon, samtidig som den har åpnet nye muligheter for politikere til å sette dagsorden i offentlig debatt og kommunisere direkte med velgere. Et annet prosjekt har bygd kunnskap og utfordrer eksisterende måter å tenke på om rollen og funksjonen til lokal styring i forbindelse med europeisk flernivåforvaltning, med betydning for både forskningsmiljøet og praktikere. Et tredje prosjekt har undersøkt hvordan samskaping, som innovativt styringsparadigme, oversettes og integreres i det norske styringssystemet, og hvordan nye dilemmaer og konflikter håndteres. Det fjerde prosjektet har bidratt til en mer nyansert forståelse av ulike protestbevegelsers motivasjon for å involvere seg i lokale politiske prosesser, og de institusjonelle betingelsene for å ta del i og kunne påvirke byers klimapolitikk.

Den målrettede forskningen innenfor demokrati, styring og forvaltning bidrar til å bygge forskningskapasitet og utvikle og styrke forskningssamarbeidet både nasjonalt og internasjonalt. Prosjekter der offentlig sektor deltar enten som partnere (samarbeidsprosjekter) eller prosjekteier (innovasjonsprosjekter) bidrar til at forskningen gjøres relevant og at den øker offentlig sektors kunnskap om og evne til å gjøre større bruk av forskningen. I 2025 ble det utført 11 doktorgrads- og postdoktorårsverk innenfor demokrati, styring og forvaltning. Nivået har vært noe økende de seneste årene. Det var flest kvinner som utførte stipendiatårsverk innenfor demokrati, styring og forvaltning (69 prosent).

Porteføljen av prosjekter innenfor demokrati, styring og forvaltning har god tematisk bredde og belyser behovet for samordning og koordinering på tvers av styringsnivåer for å møte de komplekse samfunnsutfordringene vi står overfor og bidrar til ivaretagelse av levende demokrati. Samfunnsvitenskap er fortsatt den dominerende fagdisiplinen og fagene statsvitenskap, sosiologi og økonomi er best dekket i porteføljen, samtidig som de tverrfaglige prosjektene involverer andre faglige perspektiver som psykologi, økologi, juridiske og fra humanistiske fag.

Prosjektene innenfor demokrati, styring og forvaltning har godt innslag av internasjonale samarbeidspartnere og komparasjoner, særlig fra og mellom de nordiske land. Innenfor Horisont Europa klynge 2 – kultur, kreativitet og inkluderende samfunn, er det årlig en rekke utlysninger på temaet demokrati og styring. Norske fagmiljøer har hatt svært gode resultater på dette området siden oppstarten av rammeprogrammet i 2021. Resultatene fra 2025-utlysningene vil først foreligge i 2026.

Ferdigstilte prosjekter i 2025 har gitt kunnskap om:

- Planarbeid på kommunalt og fylkeskommunalt nivå og sentrumsutvikling for små og mellomstore byer.
- Innovasjon i offentlig sektor, gjennom innovative anskaffelser for avfallsreduksjon på byggeplasser.
- Digitaliseringens betydning for politisk formidling og kommunikasjon.
- EUs påvirkning på det lokale styringsnivå.
- Det norske styringssystem.
- Protestbevegelsers involvering i lokale politiske prosesser, og institusjonelle betingelser for å ta del i og kunne påvirke byenes klimapolitikk.

Prosjektene formidler kunnskap gjennom rapporter, konferanser, digitale plattformer og relevant samarbeid.

Forskning innen areal- og samfunnsplanlegging

Forskningsrådet har i 2025 hatt dialog med KDD om oppfølgingen av rapporten «Kartlegging av behov for forskning innen areal- og samfunnsplanlegging, kart og geodata», herunder informert om senteratsingen for bærekraftig areal- og naturbruk. Det etableres nå fire sentre som skal bidra til å utvikle løsninger for politikkkutforming, forvaltning og næringsliv ved å koble forskningsmiljøer med ulike sektorer og korte ned tiden fra forskning til implementering. Sentrene skal fokusere på problemstillinger som går på tvers av sektorer og fagfelt. Målet er at forskning, offentlig sektor, næringsliv og andre samfunnsaktører skal samarbeide, på tvers av ulike sektorer og politiske mål der sektorspesifikke utfordringer ses i en større sammenheng. Gjennom dette kan kommuner og regionale myndigheter gis bedre grunnlag for bærekraftige beslutninger.

9.3.2 Samisk forskning og forskning som gjelder nasjonale minoriteter

Porteføljen omfattet i 2025 ni aktive prosjekter som omhandler samisk samfunn og kultur. Den særskilte satsingen på samisk, kvensk/norskfinsk og skogfinsk forskning i 2025 gjennom fellesutlysningen for oppfølging av Sannhets- og forsoningskommisjonen hadde en ramme på 90 mill. kroner. Av dette var 15 mill. kroner øremerkede midler til forskning på nasjonale minoriteter. Hele 43 søknader ble sendt inn, og åtte nye prosjekter fikk tildeling. Hovedtyngden gjaldt samisk-relevant forskning, men to av prosjektene omhandler også kvensk og skogfinsk tematikk. Dessuten fikk ett prosjekt som omhandler skogfinsk kultur tildeling i utlysningen «Arealer under press».

Investeringene i samiskrelevant forskning fra alle Forskningsrådets porteføljer utgjorde i 2025 52 mill. kroner, som er et historisk høyt nivå. I 2025 var det ingen igangværende prosjekter som direkte omhandlet nasjonale minoriteter – og følgelig heller ingen forskningsinvesteringer.

Investeringer i samiskrelevant forskning økte fra 30,5 mill. kroner i 2019 til 52 mill. kroner i 2025 (foreløpige tall). I 2025 ble det rapportert ca. fem rekrutteringsstillinger, hvorav i underkant av fire doktorgradsstillinger. Kapasitetsbehovet er fortsatt stort innen språk, samfunnsvitenskap og urfolksmetodikk.

Porteføljeanalysene viser at investeringene i samiskrelevant forskning i stor grad konsentreres i porteføljene for velferd og utdanning, klima- og miljø, mat og bioressurser samt banebrytende forskning. Samtidig har den EU-finansierte delen av samiskrelevant forskning styrket seg betydelig – fra 0,5 mill. kroner i 2019 til 14 mill. kroner i 2025. Fellesutlysninger har bidratt til å løfte forskning som omhandler fornorskingspolitikk, språk, helse, natur- og ressursforvaltning og rettsforhold. Når det gjelder forskning som berører nasjonale minoriteter, har den tidligere innsatsen særlig samlet seg rundt temaer som kulturarv, diskriminering, deltakelse og levekår.

Prosjektene holder høy kvalitet, basert på fagpanelenes vurdering av innsendte søknader. Det fremgår at samarbeidet mellom institusjonene er styrket og at publiseringsaktivitet har økt. Innovasjon kommer særlig til uttrykk gjennom utvikling av digitale kulturarvsverktøy og anvendelse av urfolksmetodikk.

Internasjonalt samarbeider prosjektene med forskningsmiljøer i Sverige, Finland, Danmark, Grønland, USA, Canada og Australia. Det internasjonale samarbeidet styrker kvalitet, metodemangfold og komparative perspektiver. Prosjektansvarlig i de ni aktive prosjektene som omhandler samisk samfunn og kultur er lokalisert i Nordland (3), Troms (2), Finnmark (1) og Oslo (3).

Budsjettet for porteføljen samisk samfunn og kultur har ligget rundt 13,5 mill. kroner årlig (2019–2024), finansiert av KD og KDD. Det ble gitt en engangsøkning til 19,7 mill. kroner. Andre porteføljer bidrar i økende grad, med en vekst fra 14,8 mill. kroner i 2019 til 25,4 mill. kroner i 2025.

Prosjektene har levert kunnskap om:

- Konsekvenser av fornskingspolitikken og minoriteters erfaringer.
- Samisk språk, helse, identitet og samfunnsdeltakelse.

Prosjektene formidler kunnskap gjennom rapporter, konferanser, digitale plattformer, samarbeid med Sametinget, museer, minoritetsorganisasjoner og utdanningssektoren. Flere prosjekter inkluderer utvikling av digitale ressurser som «levende arkiver» og kulturformidlingsverktøy.

Oppfølging av Sannhets- og forsoningskommisjonens rapport

Forskningsrådet har i over 20 år hatt en særskilt satsing på samisk forskning, som danner et solid grunnlag for å følge opp Sannhets- og forsoningskommisjonens rapport. Innsatsen videreføres for å ytterligere styrke forskningskvalitet og -kapasitet på feltet, og slik sikre et solid kunnskapsgrunnlag for helhetlig oppfølging av kommisjonens anbefalinger.

I 2025 har Forskningsrådet arbeidet systematisk med formidling og kunnskapsdeling om hvordan vi følger opp kommisjonens rapport, både internt og eksternt. Sentralt i dette har vært den større fellesutlysningen på bakgrunn av kommisjonens kunnskapsbehov. Denne ga åtte nye prosjekter. Ambisjonen har vært å styrke forståelsen av urfolks- og minoritetsperspektiver på tvers av forskningsområder og sektorer. Sammen med forskningsinvesteringene bidrar dette til målsetninger om å revitalisere språk og kultur, styrke kunnskapsgrunnlaget i praksisfelt som helse og utdanning, samt fremme tverrfaglig forskning om klima, miljø og tradisjonelle næringer. Aktivitetene har samlet sett økt bevissthet og kompetanse om tematikken, og bidratt til et bredere kunnskapsgrunnlag.

For å sikre kvalitet, åpenhet og langsiktighet i oppfølgingen ble det også i 2025 igangsatt en ekstern evaluering av hvordan Forskningsrådet har arbeidet med samiske, kvenske/norskfinske og skogfinske temaer. Evalueringen skal bidra til ansvarlighet og legitimitet i det videre arbeidet.

9.3.3 Regional

Kapasitetsløft

De ni prosjektene i porteføljen har i 2025 levert nye metoder, data, teknologier og vitenskapelige publikasjoner innen blant annet bioteknologi, hav, digitalisering, KI, helse og grønn omstilling.

Resultater er dokumentert gjennom vitenskapelige artikler, prototyper, demonstratorer, rapporter og standardiseringsbidrag, og flere resultater er allerede tatt i bruk av aktører utenfor prosjektene. Det er etablert tett og strukturert samarbeid mellom universiteter, forskningsinstitutter, næringsliv, klynger og offentlige aktører. Samarbeidet har resultert i felles søknader, nye prosjekter, internasjonale prosjekter og varige partnerskap, både regionalt, nasjonalt og internasjonalt. For eksempel var kapasitetsløftet «MIDAS-Mennesket i fremtidens havromsoperasjoner», sentralt i utformingen av det maritime KI-senteret som fikk finansiering fra Forskningsrådet i 2025. Kapasitetsløftene fungerer som regionale innovasjonsmotorer, med tydelig kobling til regionale næringsfortrinn og samfunnsbehov. For eksempel «CoTech – samskapt helseteknologi», som i samarbeid med HelseTekPorten gir bedrifter mulighet til å presentere, teste og videreutvikle teknologiske løsninger i samarbeid med kommunene.

Kapasitetsløftene bidrar til kompetanseløft, nye verdikjeder, styrket omstillingsevne og økt attraktivitet for næringsliv og arbeidskraft i flere regioner.

Det er en sterk integrasjon mellom forskning, utdanning og arbeidsliv, gjennom nye og videreutviklede studieemner, EVU-tilbud, studentoppgaver, praksis og mobilitet. Prosjektene har bidratt til rekruttering og kompetansebygging via master-, ph.d.- og postdoktorløp, ofte i tett samarbeid med bedrifter. Noen bedrifter i prosjektene har også koblet nærings-ph.d.-kandidater til det løpende prosjektet. For eksempel UiT i samarbeid med Grieg Seafood Finnmark i kapasitetsløftet «CandRAS» innen landbasert lakseproduksjon. Kapasitetsløftene har utløst konkrete innovasjoner, inkludert nye produkter, tjenester, prosesser, metoder og forretningsmodeller. Det er etablert systematiske innovasjonsløp, og flere resultater har ført til spin-offs, kommersialisering og videre prosjekter finansiert nasjonalt og internasjonalt.

I 2025 ble det til sammen finansiert ca. 20 årsverk ph.d. og postdoktorer i kapasitetsløftene, hvor kvinneandelen var 46 prosent. Kapasitetsløftene bidrar til en økning i relevant næringsrettet forskningskapasitet ved institusjonene.

Porteføljen omfatter følgende næringsområder, antall prosjekter gitt i parentes: Havbruk (1), bioteknologi og bioøkonomi-sirkulær økonomi (2), fornybar energi (2), maritim transport (1), fiske (1), helse (1), prosess og mineralindustri (1). Bruk av IKT og digitalisering er et viktig tema som er aktuelt i mange av prosjektene.

Forskningsrådets finansiering av kapasitetsløftene er behovsdrivet basert på næringslivets FoU-utfordringer og regionale strategiske planer for økt verdiskaping, forskning og innovasjon, og vil positivt påvirke innovasjonsgraden. Kapasitetsløftene styrker forskningens bidrag til omstilling og innovasjon i de aktuelle næringene i regionene. Forskningsinstitusjonene bruker satsingene strategisk til å bygge allianser med næringsliv, og utvikler både forskningskapasitet og kvalitet gjennom å styrke sin næringsrettede prosjektportefølje.

I 2025 har flest prosjekter hatt internasjonalt samarbeid med partnere i USA (3), Sverige (3), Danmark (2), Storbritannia (2), Australia (2) men også i en rekke andre land. De ni prosjektene strekker seg over 12 fylker. Flere prosjekter melder at de bygger kunnskap som er etterspurt også i andre regioner og kan vise til aktiviteter for spredning av kunnskap.

Samhandling, dialog og rådgivning

Avtalen om nasjonal samhandlingsmodell for samordning av det regionale og nasjonale utviklingsarbeidet innen næring, innovasjon og forskning, samt forskriftene, la også i 2025 føringer for Forskningsrådets regionale strategiske rådgivning og dialog. Det foreligger regionale samarbeidsavtaler relatert til nasjonal samhandlingsmodell.

Forskningsrådets regionale innsats og tilstedeværelse er etterspurt av fylkeskommunene og aktører i regionene, og det har vært et godt samarbeid regionalt med fylkeskommunene, Innovasjon Norge og Siva. Forskningsrådet har gjennom regional tilstedeværelse over år bidratt til forsterket regionalt samarbeid ved å mobilisere og kvalifisere flere aktører i hele landet til å bruke forskning i sitt innovasjonsarbeid. Innsatsen er trappet ned som følge av endringer i oppdrag de siste årene. Kompetansemeglere i FORREGION blir dermed en sentral faktor i arbeidet med å få flere bedrifter til å bruke forskning i sitt innovasjonsarbeid.

Forskningsrådet tilbyr en digital arena for FORREGION-koordinatorene i fylkeskommunene. Dette understøtter god informasjonsflyt og læring mellom fylkeskommunene og Forskningsrådet. Forskningsrådet møter koordinatorene i fylkene, og samarbeider om en kunnskaps- og dialogarena i tråd med forskriften. I 2025 ble det gjennomført en to-dagers samling for kompetansemeglerne med rundt 100 deltakere fra hele landet. Det har i tillegg vært gjennomført fire digitale arrangementer for kompetansemeglerne innen nasjonale og internasjonale ordninger samt IT-systemer. Dette som følge av videreutvikling av kunnskaps- og dialogarenaen for å ytterligere øke kvaliteten og effekten av denne. Forskningsrådet har fulgt opp kompetansemeglerne og kapasitetsløft også regionalt.

Forskningsrådet og Innovasjon Norge samarbeider i det bedriftsrettede arbeidet, som både omfatter mobilisering til nasjonale virkemidler som Grønn plattform og internasjonale arenaer som Horisont Europa. Sivas infrastruktur av næringshager, innovasjonsselskaper og inkubatorer er verdifulle samarbeidspartnere for Forskningsrådet i det næringsrettede mobiliseringsarbeidet.

Forskningsrådet fortsatte samarbeidet med fylkeskommunene, Innovasjon Norge og Siva om det regionale samfunnsoppdraget sirkulær grønn nærings- og industriutvikling med et regionalt utgangspunkt. Det samarbeides nasjonalt og regionalt i form av dialog, rådgivning og møteplasser. Felles arbeidsgrupper har utarbeidet kunnskapsgrunnlag for satsingen. I 2025 ble regjeringens samfunnsoppdrag for sirkulær økonomi satt, der delmål tre, «Bedrifter deler i større grad knappe ressurser som råvarer, energi og areal», sammenfaller med målsetting i det regionale samfunnsoppdraget. Dette ser å kunne være modellbyggende for styrket samarbeid rundt felles målsetting. Samarbeidet har vært av stor verdi for å mobilisere og koble aktører i regionale nettverk, og etter hvert til samfunnsoppdraget innenfor sirkulær økonomi og ordninger som Grønn plattform.

Svalbard

Prosjektet «Framsteg Longyearbyen» ses på som et viktig virkemiddel som kan stimulere til bærekraftig omstilling og utvikling samt stabilisering av aktivitetsnivået i næringslivet og gjøre løsningene som etterspørres bærekraftige og smarte. Framsteg skal legge til rette for næringslivet og virksomhetene som har konkrete behov for forskning i sin innovative forretningsutvikling.

Den næringsrettede satsingen på Svalbard har, etter ønske fra lokalstyret, blitt forskjøvet i påvente av ny næringsplan som vil være førende for innsatsen.

Forskning på distriktsutfordringer og regional utvikling

Forskningsrådet har i 2025 hatt dialog med KDD om oppfølgingen av rapporten «Forskning på distriktsutfordringer og regional utvikling». Oppfølgingen har bestått av faglige drøftinger og prioriteringer knyttet til rapportens funn, sett i sammenheng med øvrige kunnskapsgrunnlag om regional utvikling. Dialogen har også omfattet erfaringsutveksling med svenske myndigheter og forskningsmiljøer om tilsvarende kunnskaps- og oppdragsmodeller, som del av et bredere internasjonalt perspektiv på feltet.

9.3.4 Bærekraftige byer og urbane strøk

Joint Programming Initiative Urban Europe/Driving Urban Transitions

I 2025 var det frist for det europeiske partnerskapet "Driving Urban Transitions to a sustainable future" - Bærekraftig omstilling av byer og urbane strøk. Totalt fikk 46 prosjekter med deltakere fra 28 land tildeling. I alt 14 prosjekter med norsk deltaker fikk tildeling innen temaene «Transition Pathways»: Circular Urban Economies (4), 15-minute City (6) og Positive Energy Districts (4). Prosjektene skal bidra til omstillingen av byer i en mer bærekraftig retning, både økonomisk og funksjonelt. Flere av prosjektene ledes av norsk forskningsorganisasjon. De norske partnerne inkluderer både fylkeskommuner, kommuner, barneskoler, forskningsorganisasjoner, foreninger og offentlig og private virksomheter.

Klimanøytrale og smarte byer

I det europeiske samfunnsoppdraget «Klimanøytrale og smarte byer innen 2030» er Oslo, Trondheim og Stavanger valgt ut som såkalte missions-byer. Disse tre bidrar direkte til samfunnsoppdragets mål gjennom sine lokale klimakontrakter som viser konkret hvordan disse målene skal nås. Klimakontraktene til de tre byene fikk positive tilbakemeldinger fra EU-kommisjonen våren 2025 og ble så tildelt Mission Label i mai 2025. Norske aktører deltar så langt i ti prosjekter finansiert av samfunnsoppdraget med et samlet budsjett på 11,9 millioner euro. Norsk returandel i samfunnsoppdraget ligger på 1,6 prosent.

9.4 Prosjektinformasjon

Prosjektbanken presenterer statistikk og informasjon om prosjekter der KDD er medfinansierer, og det kan tas ut lister over prosjektene. Prosjektene kan filtreres på departement, emne, fagområde, søknadstype, fylke/kommune, organisasjon osv. Statistikken er fordelt på blant annet tema, år, departement, geografi og organisasjon. Prosjektbanken gir også detaljert informasjon om de enkelte prosjektene, inklusive publikasjoner der relevant. Prosjektbankens nettside er prosjektbanken.forskningsradet.no

Samferdselsdepartementet

10 Samferdselsdepartementet

Innledning

Denne rapporten beskriver Forskningsrådets innsats på Samferdselsdepartementets (SD) områder i 2025. Av de fem målene som regjeringen har satt for Forskningsrådet, er SDs sektorpolitiske prioriteringer særlig knyttet til MRS-målene Møte store samfunnsutfordringer og Økt verdiskaping i næringslivet. Rapporten beskriver også Forskningsrådets innsats mot de transportpolitiske målene i Nasjonal transportplan for å oppnå et effektivt, miljøvennlig og trygt transportsystem i hele landet i 2050. Årsrapporten omhandler de to temaområdene SD er med på å finansiere: transportforskning og forskning på energibruk i transportsektoren.

10.1 Samlet vurdering

Innsatsen i 2025 vurderes å i stor grad støtte opp under målene i Nasjonal transportplan. Porteføljen viser en tydelig dreining mot digitalisering og datadrevne løsninger, som vurderes som sentralt for sektorens omstillingsevne. Bevilgningen fra Samferdselsdepartementet er disponert i tråd med føringene i tildelingsbrevet. Satsingene på Transport 2050 og Pilot-T har hatt god framdrift og bidrar til henholdsvis langsiktig kunnskapsutvikling og at kunnskap tas i bruk, og til raskere innovasjon. Oppdraget om evaluering av transportforskningsporteføljen er igangsatt som planlagt og vil styrke kunnskapsgrunnlaget for videre prioriteringer. Årsrapporten viser høy forskningskvalitet og relevans, samt god konkurranse om midlene. Samtidig er det identifisert utviklingsbehov knyttet til forsker-rekruttering og bedre utnyttelse av internasjonale muligheter. Samlet vurderes måloppnåelsen som god. Videre utvikling av virkemidler og styrket kunnskapsgrunnlag, herunder gjennom pågående evalueringer, vil være viktig for å redusere risiko og sikre måloppnåelse fremover.

10.2 Utkvittering av føringer

Tabellen under viser oppfølging av oppdrag og særlige prioriteringer gitt i SDs tildelingsbrev for 2025.

Oppdrag/føring	Status	Kommentar
Evaluering av transportporteføljen	I prosess og etter planen	Evalueringen er utlyst som en offentlig anskaffelse og er planlagt ferdigstilt av oppdragstaker i mai 2026.
Transport 2050: utlysning og lanseringsseminar	Gjennomført	Tildeling av tre transportsentre i juni, lanseringsseminar i desember 2025.

10.3 Årets aktiviteter og resultater

Bevilgningen på post 71 var 65 mill. kroner i 2025, hvorav 60,5 mill. ble utbetalt. Dette gir et underforbruk på 4,5 mill. kroner. Avviket skyldes endringer i prosjektfremdrift og periodiserings-differanser

mot anslåtte kontantutbetalinger, og innebærer ikke en reduksjon i forpliktelsene. Utestående beløp forventes utbetalt fra 2026 og videre.

Til nye utlysninger ble det gitt en tilsagnsramme på 41,9 mill. kroner, hvorav 39,6 mill. kroner ble tildelt innenfor året. Ikke-tildelte midler søkes overført til påfølgende år for å hensynta Stortingets opprinnelige intensjon og opprettholde aktivitetsnivået over tid.

Bevilgningen på post 72 var 41 mill. kroner i 2025, hvorav 31,1 mill. ble utbetalt. Dette gir et underforbruk på 9,9 mill. kroner. Avviket skyldes i hovedsak lavere utbetalinger til forskningssettene. I tillegg skyldes det endringer i prosjektfremdrift og periodiseringsdifferanser mot anslåtte kontant utbetalinger, og innebærer ikke en reduksjon i forpliktelsene. Utestående beløp forventes utbetalt fra 2026 og videre.

Til nye utlysninger ble det gitt en tilsagnsramme på 268,8 mill. kroner, hvorav 211,8 mill. kroner ble tildelt innenfor året. Ikke-tildelte midler søkes overført til påfølgende år for å hensynta Stortingets opprinnelige intensjon og opprettholde aktivitetsnivået over tid.

Kap.	Post	Bevilgning 2025	Kontant utbetalt 2025	Ubrukt bevilgning
1301	71	65 000	60 500	4 500
1301	72	41 000	31 142	9 858

Tilsagnsramme og tildelt beløp per tilskuddspost (1 000 kroner).

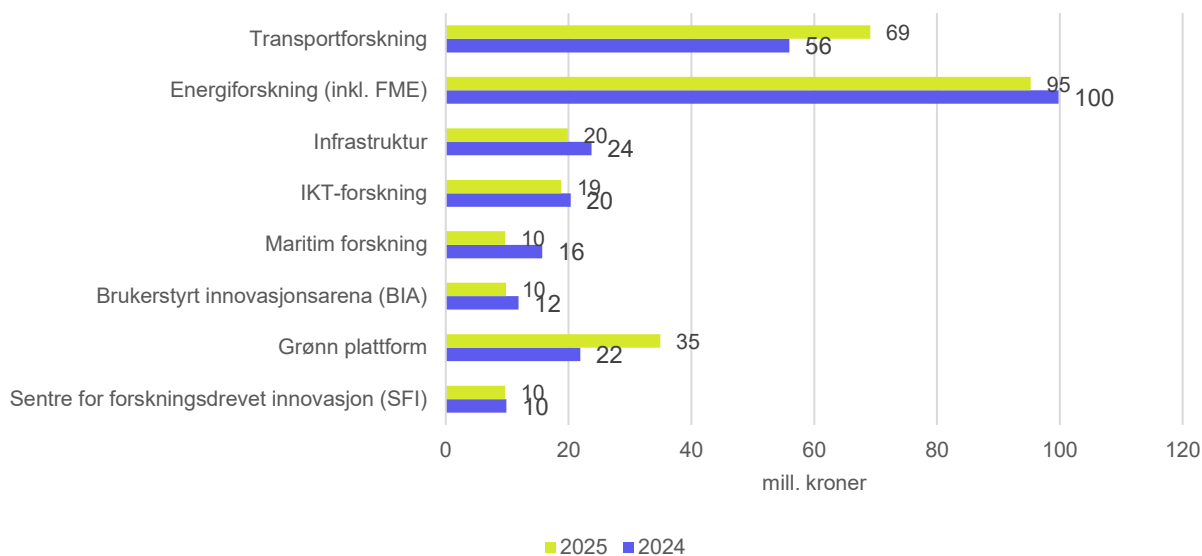
Kap.	Post	Tilsagnsramme 2025	Tildelt 2025	Ubrukt tilsagnsramme
1301	71	41 900	39 600	2 300
1301	72	268 800	211 846	55 954

10.3.1 Tverrgående samarbeid i transportsatsningen

Finansieringen av transportrelevant forskning skjer gjennom flere av Forskningsrådets porteføljer og virkemidler. Dette gjenspeiler at problemstillinger knyttet til transport og mobilitet ofte er tverrfaglige og berører flere tematiske satsinger. Blant annet er energibruk i transport en viktig kilde til klimagassutslipp og transportinfrastruktur er sentral i diskusjoner om areal- og naturbruk i Norge.

Figuren under viser forbruket til forskning og innovasjon relevant for transport og mobilitet i 2024 og 2025, fordelt på ulike budsjettformål. Transportrelevant forskning inngår i flere av Forskningsrådets porteføljer, blant annet i porteføljene for muliggjørende teknologier (IKT), for energi og transport (energi-, maritim- og transportforskning), for innovasjon (SFI, innovasjonsprosjekter, Grønn plattform) og for forskningssystemet (infrastruktur). Som figuren illustrerer når transportprosjekter opp i konkurransen om midler i flere porteføljer. Eksempelvis, i en utlysning rettet mot store samfunnsutfordringer i offentlig sektor, var det flere sterke søknader innen transport. Ett prosjekt, ledet av Statens vegvesen med en rekke sentrale samarbeidspartnere, fikk 20 mill. kroner i støtte for å styrke samordnet beredskap og motstandskraft i transportsektoren i møte med komplekse kriser.

Det samlede forbruket var 323 mill. kroner i 2025, en svak økning fra 311 mill. kroner i 2024. For eksempel er det et forbruk på 95 mill. transport og mobilitet i energiporteføljen. Forskningen på energibruk i transport bidrar til kunnskap blant annet til utvikling av nye ladeløsninger, elektrifisering av havner, sikkerhet og gjenbruk av batterier og utvikling av andre grønne energibærere som biodrivstoff, hydrogen og ammoniakk. Porteføljen omfatter også en rekke samfunnsvitenskapelige forskningsprosjekter knyttet til energiomstilling i transportsektoren og utvikling av beslutningsstøtte for forvaltning, næringsliv og samfunnet for øvrig.

Figur: Finansiering av forskning og innovasjon relevant for transport på tvers av budsjettformål, SkatteFUNN ikke inkludert (forbruk mill. kroner).

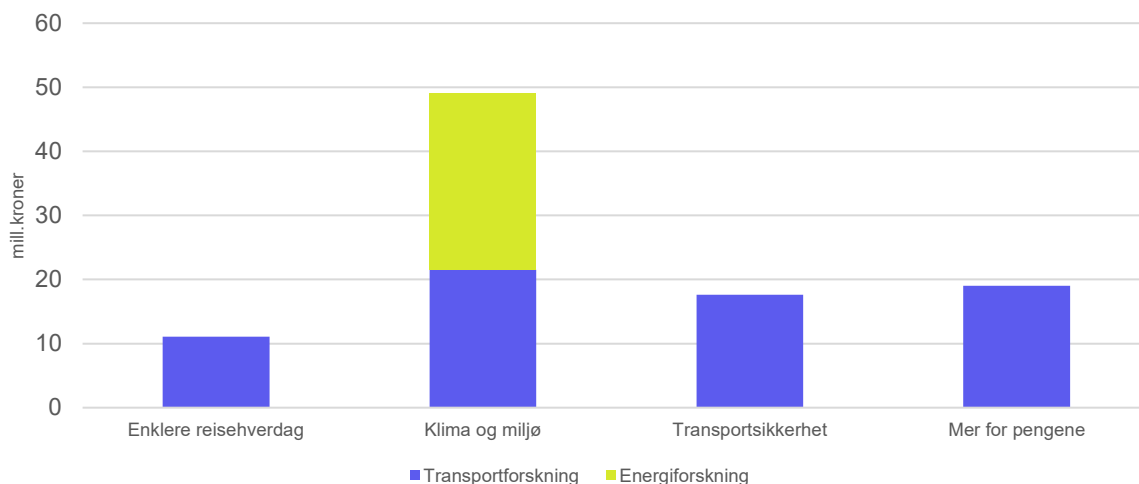
I tillegg til porteføljefinansiert forskning spiller SkatteFUNN en viktig rolle i å stimulere til innovasjon og teknologiutvikling i transportsektoren. I 2025 mottok Forskningsrådet 129 søknader til SkatteFUNN innen transport og samferdsel. Det er en dominans av prosjekter knyttet til digitalisering, ITS og automatisering. I tillegg er det en betydelig andel prosjekter innen infrastruktur, transportsystemer, transportsikkerhet, godstransport og smart mobilitet. Prosjektene spenner fra teknologiutvikling innen vei, luft, sjø/havn og jernbane til mer sektorovergripende digitaliseringsprosjekter. Et tydelig trekk er den sterke satsingen på autonome og digitale styringssystemer, særlig i maritim sektor og landtransport, ofte kombinert med dataflyt, automatisering og klimavennlige løsninger. Søknadene kommer i hovedsak fra virksomheter i Oslo, Akershus, Vestland, Trøndelag og Buskerud. Samlet viser porteføljen en sektor i rask teknologisk utvikling, med økt fokus på løsninger som kan bidra til mer effektive, sikre og miljøvennlige transporttjenester.

10.3.2 Forskning finansiert av Samferdselsdepartementet

Midlene fra Samferdselsdepartementet skal bidra til kunnskapsutvikling som støtter opp under målene i Nasjonal transportplan. Forskningen omfatter temaområdene transport- og energiforskning. I 2025 ble midlene brukt til kompetanse- og samarbeidsprosjekter, innovasjonsprosjekter i næringslivet og til sentre.

I 2025 ble senteratsingen Transport 2050 igangsatt som en langsiktig og strategisk satsing på transportforskning, med mål om å styrke kunnskapsgrunnlaget for transportsektorens utvikling mot 2050. Det ble etablert tre forskningssentre for tverrfaglig forskning som er relevant for myndighetenes behov for et forskningsbasert kunnskapsgrunnlag for planlegging og prioriteringer i politikktutforming. Sammenhenger mellom transport, natur, miljø og arealbruk er sentrale temaer i satsingen og følges

opp gjennom økt tverrfaglig forskningsinnsats. De tre sentrene er: TRANSPLAN, ledet av Transportøkonomisk institutt (TØI), skal utvikle og videreutvikle metoder og analysemodeller som gir et bedre kunnskapsgrunnlag for strategiske valg i transportsektoren fram mot 2050, ResiTrans, ledet av Norges geotekniske institutt (NGI), skal styrke kunnskapen om klimaendringer, sårbarhet og behov for klimatilpasning i transportsystemet og TRACE, ledet av Sintef, skal bidra med forskning på hvordan transportsystemet kan utvikles innenfor strammere rammer for arealbruk, klima- og miljøutfordringer.

Figur: Prosjektporteføljen energi og transport fordelt på NTP-mål. Forbruk 2025.

Det ble også tildelt 43,4 mill. kroner til fem Pilot-T-prosjekter i 2025. Samtlige prosjekter retter seg mot målet om mer *Effektiv bruk av ny teknologi* i transportsektoren. Ett av prosjektene bidrar til *Nullvisjonen for drepte og hardt skadde*, to til *En enklere reisehverdag og økt konkurranseevne for næringslivet*, og to til *Oppfyllelse av Norges klima- og miljø mål*. Forskningsrådet mottok 14 søknader til Pilot-T-utlysningen, hvorav 71 prosent oppnådde hovedkarakter 5 eller bedre.

Midlene SD tildeler energiforskning finansierer samarbeidsprosjekter og innovasjonsprosjekter i næringslivet som bidrar til oppfyllelse av *Norges klima- og miljømål*. Det ble i 2025 tildelt 185 mill. kroner til 16 innovasjonsprosjekter og 330 mill. kroner til 28 kompetanseprosjekter innen miljøvennlig energi, hvorav flere omhandler transportrelatert problematikk. Blant annet skal Transportøkonomisk Institutt i prosjekt ROZE (2025-2029) utvikle et vegkart for dekarbonisering av kollektivtransporten og Sintef ser på sikkerhetsaspekter knyttet til batterier i maritim transport, herunder ferger, i prosjektet SafeLiMAR (2026-2029). I en stor fellesutlysning rettet mot Samfunnssikkerhet og beredskap fble prosjektet Maintex tildelt, og dette tar for seg transportinfrastruktur og vedlikehold i en framtid med mer ekstremvær. Prosjektet skal levere datasett, analysemetoder og et praktisk verktøy som kan tas i bruk av transportetatene.

10.3.3 Resultater virkninger og effekter

Transportforskning skaper betydelig nytte og bidrar til økt effektivitet og innovasjon i transportsektoren. I 2025 har SD, i dialog med Forskningsrådet, igangsatt en evaluering av Pilot-T og transportforskningsporteføljen. Evalueringen skal gi økt kunnskap om måloppnåelse, effekter og læringspunkter, og danne grunnlag for videreutvikling av ordningen. Parallelt vurderes også transportforskningsporteføljen i et helhetlig perspektiv, for å sikre at virkemidlene samlet sett bidrar til høyest mulig samfunnsnytte. Nedenfor presenteres et utvalg av resultater, virkninger og effekter som transportforskningen har bidratt til i 2025.

Effektiv bruk av ny teknologi

Kunstig intelligens, samhandlende intelligente transportsystemer og automatisering er sentrale drivere i digitaliseringen av transportsektoren. Prosjekter i transportforskningsporteføljen bygger opp under NTP-målet om effektiv bruk av ny teknologi, og viser hvordan datadrevne løsninger bidrar til mer effektiv drift og vedlikehold av transportsystemet. I 2025 tildelte Forskningsrådet et nytt senter for kunstig intelligens i maritim sektor, som samler 47 ledende miljøer fra forskning, næringsliv og offentlig sektor for å utvikle og ta i bruk KI-løsninger på tvers av verdikjeden. Senteret representerer en målrettet satsing for maritim transport, og etableringen gir et viktig grunnlag for tilsvarende satsing på transport i 2026.

Samtlige prosjekter i transportporteføljen tar ny teknologi i bruk på en effektiv måte. Eksempelvis har Swipload Next (2022-2025) utviklet en AI-basert og automatisert transportmegling som legger til rette for betydelig redusert tomkjøring for veitransport, med en målsetting om å redusere andelen fra 30 % til 10 % innen 2030. Løsningen gir datadrevet optimalisering av ruter, energibruk og CO₂-utslipp, samtidig som den effektiviserer logistikkprosesser og reduserer administrative kostnader for vareiere og transportører. Prosjektet The Last Mile (2021-2025) har utviklet et nytt budverktøy som allerede brukes av over 2000 bud i Norden, og som øker andelen leveranser på første forsøk gjennom sanntidsjustering og bedre ruteplanlegging. Sammen med en ny optimaliseringsalgoritme gir dette reduserte transportkostnader og CO₂-utslipp, samt økt effektivitet og lønnsomhet i distribusjonen.

Mer for pengene

I en tid med strammere økonomiske rammer blir forskning, innovasjon og ny kunnskap stadig viktigere for å sikre at transportsektoren får mest mulig ut av tilgjengelige midler. Flere prosjekter i transportforskningsporteføljen har i 2025 bidratt med innsikt, metoder og løsninger som støtter opp under målet om mer effektiv ressursbruk og økt samfunnsnytte.

Prosjektet GEOSFAIR (2021-2025) har vist at droner gir bedre skreddata og reduserer behovet for manuelle inspeksjoner og helikopterbruk. Dette har styrket beslutningsgrunnlaget, økt sikkerheten og gitt mer kostnadseffektiv håndtering av skredutsatte veger. Statens Vegvesen (2020-2025) har utviklet og dokumentert en metode for optimalt tidspunkt for entreprenørinvolvering, med betydelig potensial for lavere investerings- og driftskostnader. Gjennom praktiske veiledere og verktøy legger prosjektet til rette for bedre prosjektgjennomføring og mer effektiv bruk av offentlige midler. Prosjektet ALI (2019-2025) har utviklet AI-baserte løsninger for sanntidssporing og optimalisering av bagasje, med blant annet 86 % treffsikkerhet i bildebasert gjenkjenning. Løsningene er tatt i bruk på Tromsø lufthavn og har gitt bedre sporing og mer effektiv drift av bagasjeanlegget.

Oppfyllelse av Norges klima- og miljømål

Transport- og energiforskningen bidrar til oppfyllelsen av Norges klima- og miljømål gjennom utvikling av kunnskap og løsninger som reduserer utslipp, begrenser naturinngrep og fremmer mer bærekraftige transportvalg. I 2025 har flere prosjekter levert innsikt, verktøy for beslutningsstøtte og teknologi for omstillingen til et lavutslippssamfunn og et mer klima- og miljøvennlig transportsystem.

Prosjektet Fra biomasse til biodrivstoff til luftfarten (2020-2025) har forsket på kjemiske prosesser for å transformere biomasse til bærekraftig flydrivstoff (SAF). Forskerne har demonstrert en skalerbar, kostnadseffektiv og bærekraftig vei for å produsere SAF fra biomasse som utnytter nye katalysatorer, hydrogenproduksjonsteknologier og prosesstilpasninger. Når kravene til SAF øker, er dette et skritt på veien for å oppnå karbonnøytral luftfart og sikre en bærekraftig fremtid for industrien.

Prosjektet ZEVS (2021-2025) har hatt som mål å hjelpe myndighetene med å fatte velinformerte beslutninger ved innfasingen av grønne båtsamband. Prosjektet har utviklet verktøy for energi- og utslippsberegning, optimering av infrastruktur- og transporttilbudet og visualisering av sambandsdata. Prosjektets beregninger av energibruk og utslipp fra dagens hurtigbåtsamband er gjort tilgjengelig i et

kartverktøy og informasjon om software utviklet i regi av ZEVS-prosjektet er også tilgjengelig for forvaltningen og andre aktører.

Et bilateralt samarbeidprosjekt med Kina, *Forskning og demonstrasjon av nøkkelteknologier for sikker og effektiv bruk av fornybar energi kjøretøy i Kina og Norge (2020-2025)* har sett på drifts- og ladebetingelser for batterielektriske busser, et felt hvor Kina og Norge leder an internasjonalt. Resultatene fra prosjektet er blant annet tatt videre i testing av trådløs lading av busser i Trondheim. Se innslag på NRK her.

Prosjektet CarNudge (2020-2025) gjennomførte en stor randomisert feltstudie der rundt 20 000 bileiere med lav bilbruk fikk skreddersydd informasjon om de reelle kostnadene ved bilhold og fordelene ved bildeling, blant annet gjennom en digital kostnadskalkulator. Tiltaket førte til en gjennomsnittlig økning på 15 i bruk av bildeling hos en større aktør i Oslo over seks måneder. Prosjektet viser dermed at målrettet, databasert «nudging» kan utløse målbar atferdsendring og bidra til overgang fra privat bilhold til mer effektiv og bærekraftig delt mobilitet.

Enklere reisehverdag og økt konkurransevne for næringslivet

Et effektivt, pålitelig og tilgjengelig transportsystem er avgjørende for både en enklere reisehverdag og styrket konkurransevne for næringslivet. I 2025 har transportforskningen bidratt med kunnskap, analyser og løsninger som legger til rette for bedre mobilitet, mer effektiv godstransport og økt verdiskaping i hele landet.

Prosjektet Lås Opp (2019-2025) har utviklet og testet et digitalt økosystem for sikker levering bak digital lås, og innovasjonen er allerede realisert gjennom pilotering i kommunale tjenester og bruk i privat borettslag. Arbeidet har avdekket et betydelig potensial for effektivisering av kommunale hjemmetjenester, og en kommersiell partner er rekruttert for å ta løsningen ut i markedet. Samtidig er det etablert nye forretningsforbindelser og grunnlag for videre skalering og tjenesteutvikling.

MikroReg (2021-2025) har bidratt til betydelig reduksjon i problemsituasjoner og en sterk nedgang i ulykkestall og ulykkesfrekvens for delte elsparkesykler over få år. Prosjektet har gitt myndighetene et solid kunnskapsgrunnlag og konkrete reguleringsverktøy, noe som har ført til mer treffsikker regulering, lavere konfliktnivå og bedre ivaretagelse av trafiksikkerhet og fremkommelighet i byene.

Nullvisjon for drepte og hardt skadde

Transportforskningen bidrar til arbeidet med nullvisjonen om ingen drepte eller hardt skadde i transportsektoren. I 2025 har prosjekter styrket kunnskapsgrunnlaget for målrettede trafikk-sikkerhetstiltak og utviklet løsninger som kan redusere risiko og forebygge alvorlige ulykke.

CriSp (2021-2025) har utviklet og testet en KI-basert metode for sanntids estimering av veifriksjon, basert på eksisterende kjøretøysensorer og samvirkende kjøretøykommunikasjon. Løsningen muliggjør proaktive fartsanbefalinger før kjøretøy mister veigrep, og gir vegmyndigheter et bedre grunnlag for varsling og mer effektiv vinterdrift. På sikt kan teknologien bidra til færre ulykker på glatte og ulykkesutsatte veistreknninger og styrke sikkerheten i både førerstøttesystemer og selvkjørende kjøretøy.

AutoMERS (2023-2025) utvikler og industrialiserer et nytt sensorsystem for kontinuerlig overvåking av elektroniske veiskilt, som muliggjør tidlig varsling av overoppheting, brannfare og korrosjon. Løsningen erstatter manuell inspeksjon med sanntids fjernovervåking og KI-basert vedlikeholds-prognose, noe som kan redusere feil, forlenge levetid og effektivisere vedlikeholdet av kritisk trafikkinfrastruktur.

Fag- sektor- og næringsområdet

Transportforskningen spenner over flere fagområder og er i stor grad tverrfaglig, med særlig tyngde innen teknologi, samfunnsvitenskap og matematikk og naturvitenskap. Som det fremgår av tabellen under, er energiforskningen hovedsakelig teknologisk orientert. Innen transportforskningen har virkemidler som Pilot-T bidratt til å styrke innslaget av teknologiprojekter og dermed økt teknologiandelen i porteføljen over tid.

	Energi	Transport
Matematikk og naturvitenskap	136,5	17,9
Samfunnsvitenskap	108,8	21,0
Teknologi	475,9	29,7

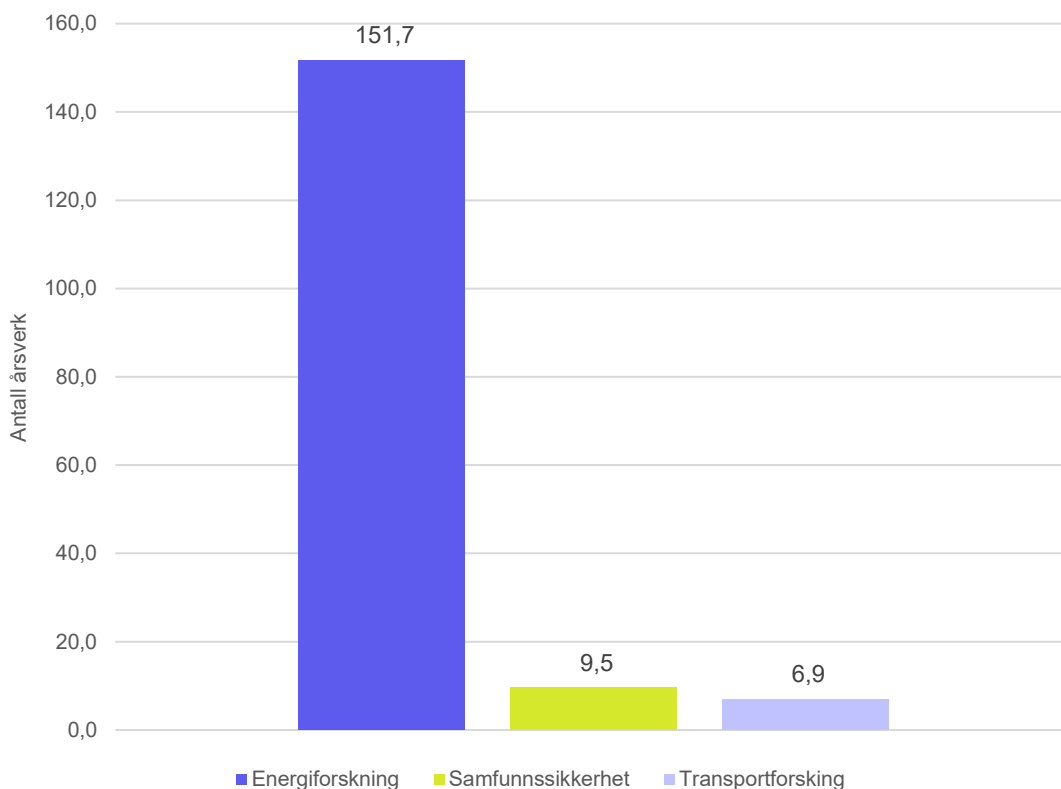
Tabell: SD som finansieringskilde – innsats på valgte fagområder i 2025. Forbruk i mill. kroner.

Ved overgangen fra 2024 til 2025, i forbindelse med omlegging til bruttobudsjettering, er Forskningsrådets interne virkemiddelstruktur endret. Tallene presenteres derfor på et mer aggregert nivå, og nye begreper er innført. Dette gjør at tallene ikke er direkte sammenlignbare med tidligere år, og tabellen viser derfor kun tall for 2025.

Forskningskapasitet

Transportsektoren har stort behov for ny kompetanse og rekruttering av forskere. Forskerrekruttering og langsiktig kompetansebygging er derfor en viktig prioritet. Antall stipendiater innen transportforskning har vært på et lavt nivå gjennom flere år, og nivået er fortsatt lavt i 2025. Flere prosjekter har meldt om utfordringer med å få kvalifiserte søkere til stipendiatstillinger. Rekruttering innen energiforskning påvirkes også av konkurranse om arbeidskraft og strengere eksportkontroll.

Figuren under viser antall årsverk kun for 2025, ettersom omleggingen til bruttobudsjettering fra 2025 innebærer endringer i virkemiddelstruktur og begreper som gjør tallene ikke direkte sammenlignbare med tidligere år.

I 2025 ble satsingen Transport 2050 igangsatt som en langsiktig og strategisk satsing på transportforskning. Gjennom etableringen av de tre forskningssentre skal satsingen bidra til å styrke kunnskapsgrunnlaget for utviklingen av transportsystemet frem mot 2050. Sentrene forventes også å spille en viktig rolle i å bygge opp forskningskapasitet og kompetanse på transportområdet gjennom tverrfaglig samarbeid, forskerrekruttering og utvikling av sterke fagmiljøer.

Forskningskvalitet/innovasjonsgrad

Konkurransen om midler varierer mellom utlysninger, men prosjektene innen transport og energi holder gjennomgående høy kvalitet. I utlysningen av Transport 2050-sentrene oppnådde 5 av 6 søknader 5 eller bedre i hovedkarakter. Alle de tildelte prosjektene oppnådde relevans karakter 6 eller bedre, noe som understreker god måloppnåelse og tydelig kobling til satsingens formål. Samlet indikerer dette både høy faglig kvalitet og sterk konkurranse om midlene.

Pilot-T-utlysningen var i 2025 på 77 mill.kroner, hvorav 43,4 ble tildelt. Det kom 14 søknader, færre enn i 2023 og 2024, men flere enn i 2022. Variasjonen i søknadstilfanget kan ses i sammenheng med at 2025 var første året med løpende søknadsmottak, men også naturlige svingninger. Av de innsendte søknadene oppnådde 9 av 14 hovedkarakter 5 eller bedre, men kun 5 prosjekter oppfylte alle

kriteriene for finansiering, tilsvarende en tildelingsprosent på 36. Dette indikerer god kvalitet i søknadene, samtidig som kravene til måloppnåelse og gjennomføringsevne gir en selektiv tildeling.

Internasjonalt samarbeid

I 2025 har Forskningsrådet styrket sin innsats på transportområdet i det internasjonale arbeidet gjennom Horisont Europa. Innsatsen har blant annet bestått i oppfølging av mobilitetsområdet i programkomitéarbeidet i Cluster 5 – Climate, Energy and Mobility. Dette har omfattet innspill til arbeidsprogrammene samt utarbeidelse og formidling av norske posisjoner. I tillegg har det vært lagt vekt på å følge utviklingen av transportpartnerskapene med tanke på neste rammeprogramperiode (2028–2034).

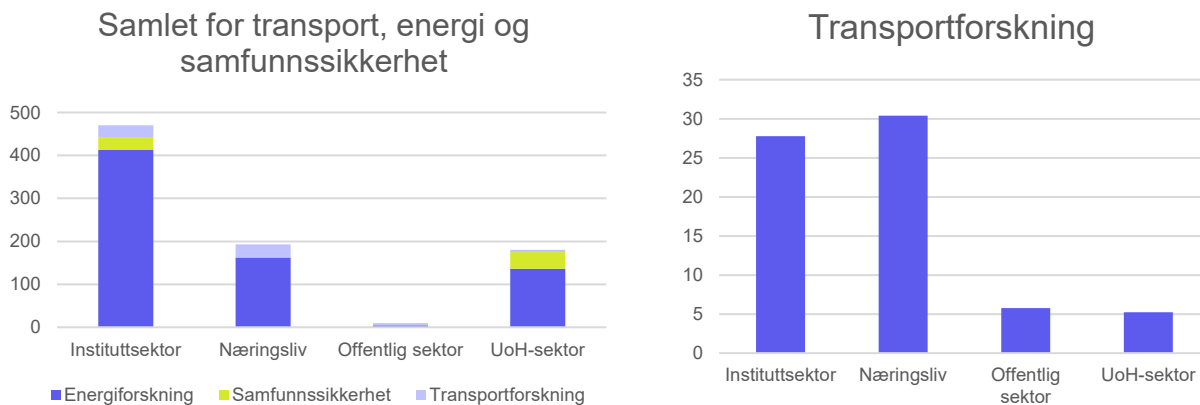
I Horisont Europa er Norge blant landene som konkurrerer til seg mest midler, og norsk næringsliv gjør det særlig godt i samarbeidsprosjekter innen klima, energi og mobilitet. I 2025 har flere sterke prosjekter med norsk deltakelse blitt igangsatt, blant dem finner vi DIALOG, som koordineres av SINTEF, og utvikler en KI-basert digital assistent som skal støtte flygeledere i sanntid ved å analysere tale, arbeidsbelastning og oppmerksomhet. Løsningen kan forutse når flygeledere trenger støtte og bidra til et bedre beslutningsgrunnlag i komplekse trafikksituasjoner. Prosjektet utvikler og tester prototyper for å dokumentere hvordan KI kan forbedre samarbeidet mellom mennesker og automatiserte systemer i lufttrafikkstyring.

Et annet prosjekt er Shift2Zero som utvikler og tester minst seks nye konsepter for elektriske varebiler tilpasset «last-mile logistics», blant annet for netthandel, returhåndtering og kjøletransport. Løsningene skal demonstreres i seks pilotområder i Europa, inkludert to i Norge, og skal bidra til å redusere både utslipp og driftskostnader i bylogistikk. Prosjektet involverer 30 partnere fra 10 land og tar sikte på å øke bruken av nullutslippskjøretøy i et marked som i 2023 fortsatt var dominert av dieslbiler (1,2 millioner registreringer mot 108 200 elektriske). Bergen kommune er norsk partner i prosjektet, sammen med DHL Express Norway, Paxster og Transportøkonomisk institutt.

Forskningssystemet

Transportforskningen er fortsatt i stor grad orientert mot anvendt forskning. Prosjektene innen transportforskning og Pilot-T skal bidra til bedre beslutningsgrunnlag for prioriteringer og investeringer, samt stimulere til raskere innovasjon gjennom økt bruk av ny teknologi. Figuren (til venstre) under viser tildelinger fordelt på prosjektansvarlig organisasjon i 2025. En større andel av midlene tilfaller imidlertid disse da de ofte er FoU-leverandører til næringslivet eller samarbeidspartnere for offentlig sektor.

For å sikre langsiktig kompetanseoppbygging til nytte for både næringsliv og offentlig sektor, er det et mål at om lag halvparten av midlene til transportforskningen tildeles forskningsinstitusjoner. Figuren til høyre viser at tildelingene i 2025 er relativt jevnt fordelt mellom forskningsinstitusjoner og næringsliv.

Figurer: Tildelinger i 2025 fordelt på prosjektansvarlig organisasjon. Forbruk i mill. kroner.

Når det gjelder geografisk fordeling, går de største tildelingene til Trøndelag, Oslo, Akershus og Vestland. Innen energiforskningen er Trøndelag fortsatt størst målt i tildelinger, etterfulgt av Oslo, Akershus og Vestland. Disse fylkene har også forskningsentre for miljøvennlig energi (FME). For transportforskningen er Oslo det største fylket målt i tildelinger til Pilot-T-prosjekter, mens Trøndelag og Oslo ligger på et relativt likt nivå for kompetanse- og samarbeidsprosjekter i institutt- og UoH-sektoren.

Kommunikasjon og rådgivning

Sentersatsingen Transport 2050 har fått bred omtale. Tildelingen ble blant annet omtalt i Teknisk Ukeblad og kommunisert aktivt i sosiale medier av sentrale personer i sektoren. Alle tre sentrene har etablert egne nettsider, nyhetsbrev og webinarserier. I desember ble det også gjennomført et vellykket lanseringsseminar for sentrene, med innlegg fra samferdselsminister og statssekretær i Klima- og miljødepartementet.

Forskningsrådet gir råd gjennom budsjettforslag, styringsdialog og fagdialog med departementet. Administrasjonen har hatt tett dialog med Samferdselsdepartementet, særlig i forbindelse med oppdraget om forskningsentrene. I arbeidet med innspill til arbeidsprogrammet i Horisont Europa (klynge 5) og formidling av norske posisjoner har det også vært tett dialog med klyngegruppen bestående av SD, KLD, ED og KD.

Formidling fra forskningen skjer hovedsakelig i regi av prosjektene, både allmennrettet og gjennom tiltak for målgrupper i sektorene, gjennom oppslag i massemedia og populærvitenskapelig formidling, men også gjennom rapporter, notater og artikler rettet mot brukere av forskningen.

Digitaliserings- og forvaltningsdepartementet

11 Digitaliserings- og forvaltningsdepartementet

Innledning

Årsrapporten til Digitaliserings- og forvaltningsdepartementet (DFD) omhandler Forskningsrådets anvendelse av departementets tilskudd for 2025 over kap. 1500 post 71. For oversikt over bruken av gjennomstrømningsmidlene til Simula Research Laboratory over kap. 1500 post 51, vises det til Simulas egen årsrapport.

Tilskuddet fra DFD skal i særlig grad bidra til å nå regjeringens mål 2 for Forskningsrådet «Økt verdiskaping i næringslivet» og mål 3 «Møte store samfunnsutfordringer». Midlene skal bidra til langsiktig kompetanse- og kunnskapsoppbygging innenfor ansvarsområdene til DFD. Midlene skal også bygge opp under og gi et godt grunnlag for faglig utvikling av forvaltningen og bidra til at det finnes kompetente forskningsmiljø innenfor departementets sektoransvar.

Innledningsvis i årsrapporten gis en samlet oppsummerende vurdering av måloppnåelsen i 2025. Regnskapstallene og resultatrapporteringen er redegjort for i kapittelet Årets aktiviteter og resultater. DFD skriver i sitt tildelingsbrev at departementet er opptatt av forskning som bidrar til innovasjon i offentlig sektor, en forvaltning bygget på demokrati, rettssikkerhet, integritet og effektivitet, IKT-forskning og digitalisering. Det rapporteres derfor først på DFD-relevante aktiviteter og resultater fra forskning og innovasjon i og for offentlig sektor, og deretter fra IKT-forskning og digitalisering.

11.1 Samlet vurdering

Vår vurdering er at Forskningsrådets aktiviteter og FoU-prosjektene som Forskningsrådet investerer i, har stor verdi for DFDs ansvarsområder. Forskningsrådets investeringsvalg gjøres i lys av samlet norsk FoU-innsats (inkludert EU-finansierte prosjekter) innenfor det sektorpolitiske området forskning og innovasjon i og for offentlig sektor og innenfor området IKT-forskning og digitalisering, og i lys av hvordan områderelevante internasjonale utlysninger, blant annet i NordForsk, Horisont Europa, DIGITAL-programmet m.fl., er innrettet. Porteføljestyringen i Forskningsrådet og aktiv tilrettelegging for godt samspill mellom nasjonale og internasjonale utlysninger sikrer at de forskningsrådsfinansierte prosjektene utfyller de internasjonale og leder til ny kunnskap, kompetanse og teknologi som Norge har stort behov for.

Forskningsrådets vurdering er at den strategiske innsatsen på de sektorpolitiske områdene har bidratt til sterkere forskningsmiljøer, økt kvalitet og relevans i forskningen samt tverrfaglighet, kunnskapsflyt, mer bruk av kunstig intelligens (KI) og konsolidert nasjonalt og internasjonalt samarbeid. I 2025 ble det tatt fire grep som særlig bidro til dette: 1) Forskningsrådet prioriterte forskerutdanning for ansatte i bedrifter (nærings-ph.d.) og i offentlig sektor (offentlig sektor-ph.d). 2) Forskningsrådet prioriterte prosjekter med høy kvalitet og potensial til å flytte forskningsfronten på teknologiområder som er viktige for innovasjon, omstilling, sikkerhet og verdiskaping i bredden av privat og offentlig sektor. 15 tildelte forskerprosjekter innenfor IKT er eksempel på dette. 3) Forskningsrådet initierte og finansierte forskningssamarbeid mellom aktører fra forskning, næringsliv, forvaltning, sivilsamfunn og forsvarssektoren som gir kunnskapsdeling, felles problemforståelse og samhandling på tvers av fag og sektorer, og som muliggjør at ny kunnskap og forskningsbaserte løsninger kan tas raskere i bruk. De seks nye, store KI-sentrene er ett eksempel på dette, de åtte nye innovasjonsprosjektene i offentlig sektor er et annet eksempel. 4) Forskningsrådet samordnet tildelinger fra flere departementer for få finansiert forskning på sektorovergrepene problemstillinger. Fellesutlysningen på samfunnssikkerhet

og beredskap, som resulterte i tolv prosjekter innenfor et bredt spekter av ulike temaer, er eksempel på dette.

11.2 Utkvittering av føringer

DFDs faglige og administrative føringer for 2025 er utkvittert i neste kapittel.

11.3 Årets aktiviteter og resultater

Bevilgningen på post 71 var 83,2 mill. kroner i 2025, hvorav 70,5 mill. kroner ble utbetalt. Dette gir et underforbruk på 12,71 mill. kroner. Avviket skyldes endringer i prosjektfremdrift og periodiseringsforskjeller sammenlignet med anslåtte kontantutbetalinger, og innebærer ikke en reduksjon i forpliktelser. Differansen stammer primært fra internasjonale utlysninger der det har vært større forsinkelser enn det som var estimert rundt prosjektenes oppstart og fremdrift, slik at utbetalingene forskyves.

Overgangen til bruttobudsjettering og kontantprinsipp medfører at det er et avvik mellom utbetalingstakt og hvilken periode tilskuddsmottakerne rapporterer på. I tillegg øker Forskningsrådet gradvis andelen av prosjekter som finansieres med etterskuddsvis fakturering som erstatning for forskuddsvis utbetaling, og dette medfører en endring av utbetalingstakten.

Til nye utlysninger ble det gitt en tilsagnsramme på 121,8 mill. kroner, der hele tilsagnsrammen endte med å bli tildelt ved årsslutt.

Tabell: Departementets tildeling i 2025 i 1 000 kroner.

Kap.post	Bevilgning	Forbruk	Merforbruk (-)/ Mindreforbruk (+)
DFD Kap. 1500.71	83 240	70 530	12 709
DFD Kap. 1500.51	50 278	50 278	

11.3.1 Forskning og innovasjon i og for offentlig sektor

Forskningsrådets totalportefølje innenfor fornyelse og innovasjon i offentlig sektor var i 2025 på 882 mill. kroner fordelt på 890 prosjekter, hvorav om lag 700 mill. kroner var finansiert gjennom Forskningsrådet og 180 mill. kroner av EU. I totalporteføljen inngår blant annet alle doktorgradstipendiatene i offentlig sektor (offentlig sektor-ph.d.). I 2025 ble det igangsatt hele 42 nye og fullført 40 offentlig sektor-ph.d.-prosjekter innenfor utdanning, helse, barn og familie, kultur samt offentlig administrasjon og forvaltning. Med bakgrunn i evalueringen av offentlig sektor-ph.d.-ordningen fra 2022, forventer Forskningsrådet at ph-d.-prosjektene skal gi økt FoU-kompetanse hos offentlige aktører og mer samarbeid med forskningsorganisasjonene.

Den strategiske FoU-innsatsen i og for offentlig sektor, som DFDs midler har bidratt til, utgjorde 156 mill. kroner i 2025, hvorav 11 prosent var DFD-finansiert.

Forskning for demokrati, styring og forvaltning

Forskningsrådets strategiske prosjektportefølje innenfor demokrati, styring og forvaltning var på 51 mill. kroner i 2025 fordelt på 34 aktive prosjekter. 24 prosent av FoU-innsatsen i porteføljen var finansiert med DFD-midler. Bortsett fra arrangementsstøtte, ble det ikke gitt tilsagn om nye prosjekter på området i 2025. Den globale utviklingen har imidlertid tydeliggjort behovet for mer kunnskap og større forskningskapasitet på demokrati som styringsform og levesett. Forskningsrådet brukte derfor 2025 til å forberede en større, tverrgående tematisk utlysning i 2026 innenfor demokratiforskning.

De aktive prosjektene innenfor demokrati, styring og forvaltning bidrar til å bygge forskningskapasitet og utvikle og styrke forskningssamarbeidet både nasjonalt og internasjonalt. Prosjekter der offentlig sektor deltar enten som partnere (samarbeidsprosjekter) eller prosjekteier (innovasjonsprosjekter), bidrar til at forskningen gjøres relevant og at den øker offentlig sektors kunnskap om og evne til å gjøre større bruk av forskningen. I 2025 ble det utført ca. 11 doktorgrads- og postdoktorårsverk innenfor feltet. Nivået har vært noe økende de seneste årene. Det var flest kvinner som utførte stipendiatårsverkene (69 prosent).

Prosjektporteføljen har god tematisk bredde og belyser behovet for samordning og koordinering på tvers av styringsnivåer for å møte de komplekse samfunnsutfordringene vi står overfor og bidra til ivaretagelse av levende demokrati. Samfunnsvitenskap er fortsatt den dominerende fagdisiplinen og fagene statsvitenskap, sosiologi og økonomi er best dekket i porteføljen, samtidig som de tverrfaglige prosjektene involverer andre faglige perspektiver som psykologi, økologi, juridiske og fra humanistiske fag. Prosjektene har godt innslag av internasjonale samarbeidspartnere og komparasjoner, særlig fra og mellom de nordiske land. Innenfor Horisont Europas klynge 2 *Kultur, kreativitet og inkluderende samfunn* er det årlig en rekke utlysninger innenfor temaet demokrati og styring. Norske fagmiljøer har hatt svært gode resultater på dette området siden oppstarten av rammeprogrammet i 2021. Resultatene fra 2025-utlysningene vil først foreligge i 2026.

Sju prosjekter, som samlet reflekterer det tematiske spennet i porteføljen, ble ferdigstilt i 2025. I tillegg til å styrke kunnskapsgrunnlaget, har prosjektene gitt en økning både i vitenskapelige publiseringer og i bruker- og allmennrettet formidling om sentrale problemstillinger. Fire av dem har levert forskning og innovasjon som medvirker til forvaltning bygd på demokrati og effektivitet, og er derfor særlig relevante for DFD:

- Et samarbeidsprosjekt har bidratt til å sette søkelyset på hva som skal til for at FNs bærekraftsmål kan omsettes til konkret handling i kommuner og fylkeskommuners planarbeid.
- Et innovasjonsprosjekt i offentlig sektor har levert konkrete resultater som allerede har fått betydning for hvordan kommuner og byggherrer kan arbeide mer systematisk med avfallsreduksjon i byggeprosjekter.
- Et forskningsprosjekt har bygd kunnskap og utfordret eksisterende måter å tenke på om rollen og funksjonen til lokal styring i forbindelse med europeisk flernivåforvaltning, med betydning for både forskningsmiljøet og praktikere.
- Et forskerprosjekt har undersøkt hvordan samskaping (co-creation) som innovativt styringsparadigme, oversettes og integreres i det norske styringssystemet, og hvordan nye dilemmaer og konflikter håndteres.

Innovasjonsarena for offentlig sektor

Forskningsrådets strategiske prosjektportefølje for innovasjon i offentlig sektor var i 2025 på 34 mill. kroner fordelt på 72 aktive prosjekter. 12 prosent av FoU-innsatsen i porteføljen var finansiert med DFD-midler.

Et sentralt element i Forskningsrådets arbeid med å fremme innovasjon i offentlig sektor er at aktørene fra sektoren skal være premissleverandører for hvilke problemstillinger som belyses og at de

skal være likeverdige partnere i gjennomføringen av prosjektene. I 2025 styrket Forskningsrådet sin innsats på området og tildelte til sammen 169 mill. kroner til åtte nye flerårige innovasjonsprosjekter som skal bruke forskning og innovasjon til å møte konkrete utfordringer i offentlig sektor. Samlet har prosjektene kompetanse fra ulike fag, profesjoner og sektorer, og gjennomføres innenfor rammen av konsortier der også utenlandske FoU-organisasjoner inngår. Tematisk er prosjektene innrettet mot helse/omsorg, velferd, transport, KI-baserte verktøy for sikkerhet og beredskap, sirkulær byggforvaltning, droner i brann- og redningstjenesten m.m. Forskningsrådets forventning er at tildelingen skal bidra til systemendringer og løsninger som gjennom oppskalering og implementering vil gi effekter utover verdien av det enkelte prosjekt.

Forskningsrådet investerte også 16 mill. kroner i en forsknings- og innovasjonsskole for offentlig sektor ved OsloMet som skal bidra til å fremme bærekraftige kommunale helse- og velferdstjenester sett i et livsløpsperspektiv. Målet er å styrke ferdighetene og kompetansen til ph.d.-stipendiater som adresserer kommunale utfordringer, inkludert å støtte utviklingen av arbeidsferdigheter som er nødvendige for å initiere, legge til rette for og evaluere implementeringen av forskningsbaserte innovasjoner i kommunal sektor.

I 2025 ble det også lyst ut midler til å etablere prosjekter som kan bidra til en bedre og mer effektiv offentlig sektor. De tolv forprosjektene som ble innvilget, de fleste ledet av kommuner, skal bruke midlene til å utvikle ideer og konsepter, etablere samarbeidskonstellasjoner og avklare brukerbehov, strategisk forankring, nytteverdi og kunnskaps- og forskningsbehov. Strategiske midler ble også brukt til å forsterke utlysningen av offentlig sektor-ph.d. (se over) og til å støtte møteplasser som gir samarbeid mellom forsknings- og innovasjonsmiljøer og aktører i offentlig sektor, sivilsamfunn og/eller næringsliv.

Samfunnssikkerhet og beredskap

Forskningsrådets strategiske prosjektportefølje innenfor samfunnssikkerhet og beredskap var på 71 mill. kroner i 2025 fordelt på 44 aktive prosjekter. Kun 2 prosent av FoU-innsatsen i porteføljen var finansiert med DFD-midler.

I 2025 gikk fem av Forskningsrådets porteføljestyrer sammen om å lyse ut midler fra ni departementer, inkl. fra DFD, til forskning på Norges evne til å forebygge og håndtere hendelser som truer grunnleggende verdier og funksjoner, og setter liv og helse i fare. Utlysningen favnet en rekke temaer som energiforsyningssikkerhet, matsikkerhet, alvorlige naturhendelser og naturfare, polarforskning, sivil beredskap og motstandskraft. I september ble det tildelt over 140 mill. kroner til 12 flerårige prosjekter av høy kvalitet, hvor forskningsaktører samarbeider med relevante aktører i offentlig sektor, næringsliv og frivillig sektor, for økt samfunnssikkerhet og beredskap.

På oppdrag for Forskningsrådet utarbeidet Arbeidsforskningsinstituttet AFI rapporten Samfunnssikkerhet og beredskap: En hurtigoversikt over tematiske trender og miljøer i norsk forskning fra 2015 til 2025. Forskningsrådet satte også ned en ekspertgruppe som utarbeidet notatet Fremtidige forskningsbehov innen samfunnssikkerhet, som bygger på funnene i rapporten. Arbeidet er et viktig kunnskapsgrunnlag for innsatsen fremover.

11.3.2 IKT og digitalisering

Forskningsrådets totalportefølje innenfor IKT og digitalisering (IKT-porteføljen) var på 3 mrd. kroner i 2025 (ekskl. grunnbevilgninger) fordelt på 1976 prosjekter. Den forskningsrådsfinansierte delen av porteføljen utgjorde 2,1 mrd. kroner fordelt på 1476 prosjekter, mens den EU-finansierte utgjorde 923 mill. kroner fordelt på 500 prosjekter. FoU-innsatsen strekker seg fra prosjekter som retter seg mot grunnleggende problemstillinger innenfor IKT til implementeringsprosjekter i relevante sektorer. Den

strategiske FoU-porteføljen innenfor IKT og digitalisering utgjorde 257 mill. kroner, hvorav 18 prosent var DFD-finansiert. Forskningsrådet ga tilsagn om nye strategiske IKT-prosjekter for over 1,8 mrd. kroner i 2025, hvorav om lag 1,7 mrd. kroner gjennom nasjonale utlysninger og drøye 100 mill. kroner gjennom internasjonale utlysninger.

Forskningskapasitet

Forskningsrådet er kontinuerlig opptatt av å utvikle sterke IKT-miljøer, og har i mange år brukt strategiske midler til å bygge kapasitet og kompetanse gjennom ulike typer virkemidler, inkludert forskningsinfrastrukturer, forskerskoler, senteratsinger m.m. Kapasiteten i forskningsorganisasjonene til å utvikle og forstå teknologi er blitt stadig bedre, og interessen for å ta i bruk ny og bedre teknologi vokser både i næringsliv, offentlig sektor og resten av samfunnet. De seks nye nasjonale forskningssentrene for kunstig intelligens (KI), som Forskningsrådet tildelte i juni 2025, er eksempel på dette. KI-sentrene vil blant annet forske på ansvarlig, pålitelig og bærekraftig kunstig intelligens. De vil forske på roboter med innebygd kunstig intelligens og undersøke hvordan KI kan brukes i helse, og industri, kreative yrker og utdanning. I tillegg tildelte Forskningsrådet et domenespesifikt senter for anvendt KI i maritim næring. Allerede før de er formelt etablert, har KI-sentrene og den forutgående mobiliserende prosessen satt spor og hatt ringvirkninger i forsknings- og innovasjons-systemet gjennom økt KI-engasjement og nye tverrfaglige og -sektorielle samarbeidskonstellasjoner. Også støtten til videreutvikling av nasjonal infrastruktur for kvanteteknologisk forskning og tildelingen av fire grunnforskningssentrene innenfor kvanteteknologi, som involverer aktører i privat og offentlig sektor, er viktige for å få styrket nasjonal kapasitet innenfor fremvoksende teknologifelt. En forut-setning for forskning av høy kvalitet innenfor KI og kvanteteknologi er økt tungregnekapasitet, og Forskningsrådet fullførte i 2025 et viktig rådgivningsoppdrag som pekte på behovet for en vesentlig investering på feltet.

Forskerrekruttering er en forutsetning for forskningsbasert kunnskap og kompetanse i møtet med omstillings- og verdiskapingsutfordringer. I tillegg til å bygge kapasitet, forsterker stipendiatstillingene nettverk mellom FoU-institusjoner og samarbeidspartnere i næringsliv og offentlig sektor. Fra regjeringens KI-milliard tildelte Forskningsrådet 14 nye doktorgradsprosjeKter innenfor kunstig intelligens i bedrifter i 2025 og 5 i offentlig sektor. Samtidig ble 44 doktorgradsårsverk og 19 postdoktorårsverk finansiert gjennom de strategiske IKT-prosjektene, som er en nedgang på hhv. 38 og 48 prosent fra 2024. Hovedårsaken er rekrutteringsvansker innenfor IKT, men også få tildelinger av IKT-prosjekter fra høsten 2022 til høsten 2025. At nedgangen inntreer samtidig som arbeidslivets etterspørsel etter IKT-kompetanse fortsetter å øke, er urovekkende ettersom omstillingsutfordringene krever høy teknologikompetanse. Også andelen kvinner blant IKT-stipendiatene synker. I 2025 ble 79 prosent av doktorgradsårsverkene og 82 prosent av postdoktorårsverkene utført av menn.

Fag, tema- og anvendelsesområder

Prosjektene finansiert med strategiske IKT-midler dekker et bredt spekter av tema-, fag- og anvendelsesområder. En stor andel av dem kjennetegnes ved at resultater framkommer gjennom samarbeid og at anvendelsen av resultater skal implementeres nær brukeren. I lys av den geopolitiske situasjonen er det derfor tjenlig at samfunnssikkerhet er det største forskningstemaet i porteføljen og at helse er nummer to. Teknologi er det dominerende fagområdet (66 prosent av prosjektene) med matematikk og naturvitenskap som en klar nummer to (27 prosent). Andelen prosjekter som inkluderer mer enn ett fagområde, har det siste året sunket fra 48 til 41 prosent, samtidig som 60 prosent av FoU-innsatsen i 2025 ble utført i prosjekter med minst to fagområder, en økning fra 53 prosent i 2024. Hovedårsaken er at Forskningsrådet har prioritert å tildele færre og større prosjekter, som forskningssentre. Med KI-sentrene, som samlet dekker både forskningsbasert utvikling av KI-teknologi, forskning på hvordan KI kan styrke innovasjon og verdiskaping i næringsliv og offentlig sektor og forskning på samfunnskonsekvenser av KI, forventes det at omfanget av samfunnsvitenskap og humaniora i porteføljen kommer til å øke.

I Forskningsrådet er KI, maskinlæring og dataanalyse det desidert største forskningsområdet innenfor IKT med 770 mill. kroner i utført FoU i 2025, som tilsvarer 45 prosent av IKT-forskningen finansiert gjennom Forskningsrådet og fra EU. Programvare/tjenester er nest største forskningsområde med 16 prosent. KI er størst også i den strategiske IKT-porteføljen (40 prosent), to og en halv gang større enn nest største forskningsområde som er robotikk/automatisering. KI-innsatsen forventes å få et kraftig løft når de store KI-sentrene er formelt etablert. Samtidig er det urovekkende at digital sikkerhet kun utgjør 6 prosent av IKT-forskningen og kun 7 prosent av den strategiske IKT-porteføljen (til tross for at det i 2025 ble gitt 20 mill. kroner i innovasjonsstøtte til 33 bedriftsledede cybersikkerhetsprosjekter). Forskningsrådet skal i 2026 ha en større nasjonal utlysning innrettet mot sikkerhet, pålitelighet og motstandsdyktighet i digitale økosystemer for å endre på dette.

Kvalitet og innovasjonsgrad

Det er stor konkurranse om de strategiske midlene, og kvaliteten på de tildelte prosjektene fortsetter å være svært høy. Gjennomsnittskarakteren til nye IKT-prosjekter har de siste fem årene holdt seg stabilt på 6, der 7 er høyeste karakter. I 2025 ble det blant annet tildelt 15 forskerprosjekter for fornyelse og utvikling av IKT som forventes både å styrke forskningskvaliteten og flytte forskningsfronten på IKT-områder som er viktige for bredden av de samfunnsutfordringene som Norge står overfor, og for styrket konkurransekraft, innovasjons- og omstillingsevne. Gjennom å stille krav til prosjektene om ansvarlig forskning og innovasjon, bidrar Forskningsrådet til at konsekvenser av ny teknologi belyses og implementeringen av teknologien kan gjøres på en god, pålitelig og trygg måte. Med dagens tempo i teknologiutvikling, er det ikke overraskende at antallet vitenskapelige publikasjoner fra porteføljen, en ofte brukt kvalitetsindikator for forskning, fortsetter å synke. Utvikling av ny eller forbedret teknologi har alltid vært hovedmålet med de strategiske IKT-investeringene.

Internasjonalt samarbeid

Forskningsrådets nasjonale og internasjonale IKT-utlysninger blir innrettet slik at de skal utfylle hverandre, og også utfylle eller kvalifisere til utlysningene i EU-programmene. Den geopolitiske situasjonen har gjort at nordisk teknologisamarbeid blir stadig mer relevant, og i 2025 la Forskningsrådet strategiske midler inn i NordForsk-utlysningen av nordisk-baltiske samarbeidsprosjekter om ansvarlig bruk av KI. Totalt ble det finansiert 17 prosjekter, hvorav 15 med norske partnere.

Forskningsrådet er også aktiv i flere EU-partnerskap og nettverk og hadde åtte aktive Chips/KDT-prosjekter, ni EuroHPC-prosjekter og tre QuantERA-prosjekter i porteføljen i 2025. Gjennom EuroHPC har norske bedrifter og forskningsmiljøer tilgang til superdatamaskinen LUMI i Finland og alle de andre europeiske superdatamaskinene. Den nye norske KI-fabrikken, som er delfinansiert gjennom Forskningsrådet, hjelper norske kunder med å vurdere nytten av disse maskinene og bidrar med å tilpasse kode for optimalisert bruk av regneressursene. I 2025 ble også det norske kompetansesenteret for tungregning (NCC-HPC) finansiert for en ny treårsperiode. Kompetansesenteret hjelper kunder med ikke-KI-relaterte aktiviteter som for eksempel beregninger på klima, vannstrømninger og hjerteaktivitet. Forskningsrådet deltar også i partnerskapet Chips JU som bygger opp fem store pilotlinjer for framstilling av halvlederkomponenter i Europa. I 2025 ble ytterligere seks mindre kvantepilotlinjer besluttet finansiert. Norge er med i pilotlinjen for kvantefotonikk som er delvis finansiert gjennom Forskningsrådet.

Forskningsrådet fortsetter også arbeidet med å mobilisere og kvalifisere norske aktører til Horisont Europa, EUs DIGITAL-program og Det europeiske forsvarsfondet, og har i 2025 nedlagt betydelig innsats i å vurdere forslaget til nytt Horisont Europa og EUs nye konkurranseevnefond (ECF) og konsekvensene det vil ha for Norge. Forskningsrådet har også aktivt bidratt til utformingen av arbeidsprogrammet for årene 2026 og 2027.

I tett samarbeid med Digitaliseringsdirektoratet, Innovasjon Norge og Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse har Forskningsrådet fulgt opp norsk deltakelse i DIGITAL. Innsatsen har særlig vært rettet mot de forsknings- og teknologiintensive delene av programmet, herunder tungregning (HPC), kunstig intelligens, halvledere og cybersikkerhet, og har bidratt til faglig forankring, strategisk mobilisering og kobling mot nasjonale FoU-prioriteringer og Horisont Europa. Sammen med det øvrige virkemiddelapparatet har Forskningsrådet støttet norske aktører i søknads- og deltakelsesfasen og bidratt til at norske miljøer deltar i etableringen og bruken av nye europeiske digitale infrastrukturer og tjenester, blant annet EDIH, nasjonale koordineringssentre og felleseuropeiske datarom. Erfaringene fra DIGITAL viser økende behov for strategisk mobilisering også utenfor tradisjonelle søkermiljøer, og er relevante i vurderingen av norsk deltakelse i kommende europeiske initiativer, herunder ECF.

En analyse som Forskningsrådet har gjort av Horisont Europas klynge 4 *Digital, Industry and Space*, viser at Norge i 2025 deltar i 43 av 163 prosjekter, og at rundt 37 mill. euro av totalt 1,9 mrd. euro i forespurt EU-støtte er tilfalt prosjekter med norske partnere. De beste resultatene innenfor *Digital* og *Industry* finner vi i teknologitunge temaer som KI, generativ KI, råmaterialer, fotonikk og innovative avanserte materialer, hvor Norge er godt representert og henter betydelig finansiering – om enn hovedsakelig som en mindre partner i store europeiske konsortier. Norge lykkes ikke på samme måte innenfor halvledere og sirkularitet, og er også svake på robotikk og til dels på kvante og HPC.

Forsknings- og innovasjonssystemet

For at funn og resultater fra IKT-forskning skal lede til innovasjon, omstilling, konkurransekraft og styrket nasjonal beredskap, må det være et godt aktørsamspill i det nasjonale forsknings- og innovasjonssystemet, inkludert mellom sivil og militær sektor, og mellom det nasjonale og det internasjonale forsknings- og innovasjonssystemet. Gjennom de strategiske IKT-midlene jobber Forskningsrådet aktivt med å bringe aktører fra ulike fag, disipliner, sektorer og land sammen, noe KI-sentrene er et eksempel på. Prosessen og de tildelte KI-sentrene var i innretning og sammensetting nyskapende, og har gitt både aktørene og Forskningsrådet selv erfaringer av stor verdi. Intensjonsavtalen mellom ti store selskaper om samarbeid innenfor industriell KI og kvanteteknologi er et eksempel på dette. Også i KI-sentrene har de store selskapene vært aktive i søknads- og avtaleprosess, noe som indikere mer reell deltakelse og interesse for samarbeid og kunnskapsdeling. Forskningsrådet har hatt en omfattende aktørdialog i 2025, blant annet om sensitive teknologier, digital sikkerhet, kvanteteknologi m.m., og har gitt støtte til tjue IKT-forskningsarrangementer (konferanser, seminarer, wokshops) som involverte brukere både i akademia, næringsliv og offentlig sektor.

Mange av de strategiske prosjektene i IKT-porteføljen er forskningstunge prosjekter på et relativt lavt modenhetsnivå (TRL) som *muliggjør* teknologisk innovasjon, konkurransekraft og omstilling i bredden av både privat og offentlig sektor gjennom kunnskapsflyt og forpliktende FoU-samarbeid med de som skal ta forskningen i bruk. I 2025 gjenåpnet Forskningsrådet sitt lavterskeltilbud til SkatteFUNN-bedrifter om en forskerpool for de med ved behov for IKT-kompetanse, og tildelte også fire nye forsterkningsprosjekter som knytter nasjonal kompetanse og resultater fra IKT-forskning til forsvarssektoren.

Prosjektresultater

Flere IKT-prosjekter ble avsluttet i 2025, blant annet åtte innovasjonsprosjekter i offentlig sektor som vil bidra til økt robusthet, effektivitet, kvalitet og sikkerhet i offentlige tjenester gjennom ny kunnskap, kompetanse og nye løsninger for henholdsvis

- kapasitetsbeskyttelse av offentlige digitale tjenester (Digitaliseringsdirektoratet og Statens vegvesen),
- effektiv jernbaneinspeksjon ved hjelp av moderne sensorteknologi og kunstig intelligens,

- kvalitetssikring av takstbruk og støtte til riktig bruk av takster i helserefusjonsordningene (HELFO),
- kvalitetssikring av genetisk diagnostikk i en ny nasjonal dataløsning for deling av tolkede genetiske varianter (OUS),
- automatisert og systematisk testinfrastruktur for Kreftregisteret som gjør det mulig å håndtere endringer i kodeverk og kvalitetssikre data,
- forebygging av alvorlige hendelser blant pasienter som er innlagt på sykehus gjennom sanntidsdata om bevegelse og vitale parameter fra pasientrommet (Sørlandet Sykehus),
- kvalitetsheving av eksisterende og fremtidige velferdsteknologiske løsninger som tilbys Oslo innbyggere gjennom etablering av ny testinfrastruktur og utvikling av KI-drevne digitale tvillinger av medisinsk utstyr som muliggjør storskalatesting av nye løsninger,
- KI-basert beslutningsstøtte til medisinsk nødmeldetjeneste ledet av Helse Bergen ved Nasjonalt kompetansesenter for helsetjenestens kommunikasjonsberedskap (KoKom).

Justis- og beredskapsdepartementet

12 Justis- og beredskapsdepartementet

Innledning

Forskningsrådets årsrapport for 2025 til Justis- og beredskapsdepartementet (JD) redegjør for bruken av bevilgningen gitt over kap. 400 post 73. Med utgangspunkt i prioriteringene i JDs tildelingsbrev redegjøres det for forskning om samfunnssikkerhet og beredskap, digital sikkerhet, rettsvitenskapelig forskning, migrasjonsforskning og forskning på vold, overgrep og hatkriminalitet. Polarforskningen omtales kort selv om Forskningsrådet ikke har fått midler til forskning på «Godt forvaltede polarområder».

12.1 Samlet vurdering

Bruken av departementets midler bidrar til å utvikle og formidle kunnskap om de store samfunnsutfordringene, med særlig innen samfunnssikkerhet og beredskap samt tillit og fellesskap. Forskningen skal styrke kunnskapsgrunnlaget for politikktutforming, forvaltning og praksis. For å møte framtidige behov har utfordringene fremover har Forskningsrådet en portefølje og et porteføljestyre for forsvarsevne, sikkerhet og beredskap, som skal styrke forskning på nasjonal sikkerhet og sivilt-militært samarbeid.

Forskningsrådets vurdering er at tildelingen fra JD har bidratt til:

- Bred forskningsinnsats: Det er benyttet flere ulike virkemidler med mål om å opprettholde eller styrke forskningskvalitet og samfunnsrelevans, øke brukervedvirkning og innovasjon, samt knytte forskningen nærmere til praksis og sektorbehov. Dette gir stor bredde i forskningsinnsatsen.
- Styrket tverrsektoriell forskning: Innsatsen, særlig innenfor samfunnssikkerhet og beredskap, har støttet opp under tverrsektorielle problemstillinger som møter behovet for mer helhetlig og sektorovergripende forskning.
- Styrket rettsvitenskapelig forskning: Fem nye prosjekter vil gi viktig kunnskap for rettsvitenskapsfeltet, rettsikkerheten og et godt og tilgjengelig lovverk.
- Styrket forskning om forebygging av vold og overgrep i nære relasjoner: Fire nye prosjekter vil utvikle kunnskap og å bygge forskningskompetanse på feltet, særlig ved bruk av registerdata.
- God søknadskvalitet: Til alle utlysninger kommer det søknader med høy kvalitet og stor relevans for politikk- og samfunnsutvikling.
- Nasjonale forskningsmiljøer er konkurransedyktige og når opp i sterk konkurranse i Horisont Europa.

12.2 Utkvittering av føringer

Tabellen under viser oppfølging av føringer gitt i departementets tildelingsbrev for 2025.

Oppdrag/føring	Status	Kommentar
Forskning på forebygging av vold og overgrep i nære relasjoner	Gjennomført	Fire prosjekter finansiert, samt én offentlig sektor-ph.d.
Nasjonalt koordiningscenter for forskning og innovasjon innen cybersikkerhet (NCC-NO)	I prosess etter planen	

12.3 Årets aktiviteter og resultater

Bevilgningen på post 73 var 71,7 mill. kroner i 2025, hvorav 66,5 mill. kroner ble utbetalt. Dette gir et underforbruk på 5,2 mill. kroner. Avviket skyldes endringer i prosjektfremdrift og periodiseringsforskjeller mot anslåtte kontantutbetalinger, og innebærer ikke en reduksjon i forpliktelsene. Utestående beløp forventes utbetalt fra 2026 og videre.

Bevilgning og kontant utbetalt per tilskuddspost (1 000 kroner)

Kap.	Post	Bevilgning 2025	Kontant utbetalt 2025	Ubrukt bevilgning
400	73	71 717	66 542	5 175

Til nye utlysninger ble det gitt en tilsagnsramme på 96,9 mill. kroner, hvorav 88,9 mill. kroner ble tildelt innenfor året. Ikke-tildelte midler søkes overført til påfølgende år for å hensynta Stortingets opprinnelige intensjon og opprettholde aktivitetsnivået over tid.

Tilsagnsramme og tildelt beløp per tilskuddspost (1 000 kroner)

Kap.	Post	Tilsagnsramme 2025	Tildelt 2025	Ubrukt tilsagnsramme
400	73	96 900	88 850	8 050

12.3.1 Samfunnssikkerhet og beredskap

Aktiviteter

Samfunnssikkerhet og beredskap er et tverrsektorielt område som flere departementer er med på å finansiere, i alt 190 aktive prosjekter. Forskningsrådets portefølje for samfunnssikkerhet og beredskap var på 71 mill., fordelt på 44 aktive prosjekter.

I 2025 gikk for første gang fem porteføljestyrer sammen om å lyse ut midler fra ni departementer til forskning som skal styrke Norges evne til å forebygge og håndtere hendelser som truer grunnleggende verdier og funksjoner, og som setter liv og helse i fare. Gjennom utlysningen ble det tildelt 140 mill. kroner til 12 nye forskningsprosjekter. FoU-organisasjonene i prosjektene skal samarbeide med samfunns- og/eller næringsaktører om blant annet håndtering av hybride trusler i norske havområder, varslingsystemer for kritisk undervannsinfrastruktur, sikkerhetsstyring for fornybare energisystemer, naturfare, samfunnets sårbarhet, innbyggerinvolvering i krisehåndtering og sivil beredskap m.m. Interessen var stor og Forskningsrådet mottok 77 søknader, hvorav mange av høy kvalitet.

I den strategiske porteføljen for samfunnssikkerhet er det flest prosjektledere fra universitets- og høyskolesektoren (UoH), tett fulgt av instituttsektoren. Det skyldes i hovedsak at utlysningene de siste årene har hatt krav om at prosjektledelsen skal ligge hos en forskningsinstitusjon.

Utlysningen av innovasjonsprosjekter i offentlig sektori 2025 (om lag 170 mill. kroner, inkl. 10 mill. kroner øremerket samfunnssikkerhet) ga tydelige resultater på samfunnssikkerhetsområdet. Seks av åtte innvilgede prosjekter er relevante for samfunnssikkerhet og beredskap, blant annet innenfor transport, friluftsliv og ulykker, havovervåkning, brann- og redning, legemiddelberedskap og utvikling av sosial digital tvilling. Prosjektene er gjennomgående organisert som samarbeid mellom offentlig sektor, forskningsmiljøer og praksis. Dette viser både et betydelig behov og god gjennomføringsevne

for forskning som styrker offentlig sektors beredskap. Forskningsrådet viderefører å prioritere midler til samfunnssikkerhet i utlysningene av innovasjonsprosjekter i offentlig sektor og innovative offentlige anskaffelser i 2026.

I 2025 ble ni prosjekter med finansiering fra JD avsluttet:

- *Consequences of Investments for National Security (COINS)* har styrket kunnskapsgrunnlaget om økonomisk åpenhet og nasjonal sikkerhet. Prosjektet har undersøkt hvordan stater kan balansere hensynet til åpne markeder og investeringsklima med nødvendige tiltak for å ivareta legitime sikkerhetsinteresser. Det har gitt konkrete innspill til statsforvaltningen med synlige spor i offentlige utredninger, som "NOU 2023:28 Investeringskontroll – En åpen økonomi i en usikker tid".
- *Local climate change adaptation: from risk governance to securitisation strategies?* har analysert klimatilpasning på internasjonalt, nasjonalt og lokalt nivå (kommuner). Mens prosjektet har funnet «securitisation-strategier» på internasjonalt nivå, noe som medfører ekstraordinære tiltak og involvering av nye aktører, viser resultatene på nasjonalt og lokalt nivå (i Norge, Nederland og Sverige) at tilpasning ikke er drevet av en sikkerhetslogikk, men av en risikotilnærming, med typiske risikostyringsverktøy, beskyttelses- og beredskapstiltak. Ifølge forskerne kan denne tilnærmingen bremse fremveksten av innovative tilpasningsstrategier og innbyggerinvolvering.
- *Collaborative Strategies for Robust Governance in Turbulent Times* har bidratt til innsikt om ulike faktorer som påvirker robusthet i styresett, offentlige institusjoner og i måter å samarbeide på. De sammenlignet tre policyområder; mottak av flyktninger, planlegging og beredskap for pandemier og tilpasning til klimaendringer. Funnene har blant annet resultert i flere kapitler i boka "Robust Public Governance in a Turbulent Era".
- *Theoretical advances of cyber resilience – practice, governance and culture of digitalization* har gitt innsikt og forståelse av cyberresiliens, med adaptiv kapasitet i sentrum, og om hvordan vi kan unngå at tilsynelatende stabile og robuste systemer plutselig og uventet kollapser. Prosjektet har sett på kombinasjonen av sikkerhet og sikring, generell IT og operasjonell teknologi.
- *Cyber security, knowledge and practices (CYKNOW)* har bidratt med et nytt analytisk rammeverk for å studere cybersikkerhet. Prosjektet har også lagt til rette for økt dialog og forståelse mellom de tekniske og politiske miljøene gjennom rundebordskonferanser, uformelle samtaler og debatter rundt cybersikkerhet.
- *MOBI-HEALTH: Mobility, Health and Inclusive Urban Epidemic Resilience* har studert effektene av pandemiens ulike faser på mobilitet, digitalisering og helse, og hvordan disse effektene slår ut i forskjellige områder og for ulike deler av befolkningen. Resultatene styrker robustheten mot epidemier innenfor rammen av inkluderende og bærekraftig by- og tettstedsutvikling.
- *Fakespeak - The language of fake news Fake news detection based on linguistic cues* har avdekket de grammatiske og stilistiske trekkene ved språket i falske nyheter, og deretter automatisert de språklige kjennetegnene. Et åpent tilgjengelig faktasjekkverktøy er utviklet for raskt og mer presist å kunne avsløre des- og feilinformasjon.
- RegulAIR: The integration of drones in the Norwegian and European Airspaces har gitt ny kunnskap om integrering av droner i europeiske og norske sivile luftrom. Prosjektet har bidratt med ekspertinnspill om dronetrusler og dronedeforskrifter, til blant annet OECD, EU-kommisjonen, FNs institutt for nedrustningsforskning (UNIDIR) og European Aviation Safety Agency.
- Societal security and digital identities har undersøkt hvordan risikoene knyttet til både utenforskap og misbruk av elektronisk identifikasjon (eID) kan forhindres og håndteres. Et sentralt element i prosjektet har vært å etablere av rettshjelpsklinikken ID-juristen, som i perioden 2021-2024 har gitt gratis rettshjelp til personer. Prosjektet har bidratt direkte til økt rettssikkerhet, regeletterlevelse og rettsutvikling blant annet ved å rapportere funn til tilsynsmyndighetene og å føre flere prinsippaker for Finansklagenemnda, samt én sak for Høyesterett.

På oppdrag for Forskningsrådet utarbeidet Arbeidsforskningsinstituttet AFI rapporten Samfunnssikkerhet og beredskap: En hurtigoversikt over tematiske trender og miljøer i norsk forskning fra 2015 til 2025. Med utgangspunkt i funnene satte Forskningsrådet ned en ekspertgruppe som utarbeidet notatet Fremtidige forskningsbehov innen samfunnssikkerhet. Samlet utgjør rapporten og

notatet et sentralt kunnskapsgrunnlag for videre innsats. I tillegg har Forskningsrådet sammen med FFI og NSM, utarbeidet kunnskapsgrunnlaget for vurdering av sensitive teknologier (KVASt). Sluttrapporten, lansert i januar 2026, gir en oversikt over sensitive teknologier i en norsk kontekst, samt metoder for risikovurdering og tiltak for å beskytte teknologi.

Vurderinger

Forskningskvalitet

Karakterene for prosjektene i porteføljen har ligget stabilt høyt. I 2025 var det flest som fikk karakteren 6 på kriteriet forskningskvalitet, i tillegg til ett prosjekt med karakter 7 og ett med karakter 5. Skalaen går fra 1 til 7. De vitenskapelige publikasjonene fordeler seg på alle fagfelt. De siste årene har siteringsindeksen ligget over gjennomsnittet for norsk forskning, selv om det varierer noe mellom tematikk og fagfelt. Alt i alt vitner det om høy kvalitet i forskningsmiljøene.

Kapasitets- og kompetansebygging

Forskningsrådet har over tid styrket kapasiteten til forskningsmiljøene. Det er viktig for miljøene med forutsigbarhet og jevnlig utlysninger. I 2025 var antall årsverk for ph.d.-stipendiater 10, som er noe lavere enn foregående år. Antall årsverk for postdoktorstipendiater sank fra åtte til fire i 2025. Kjønnfordelingen er jevn innenfor begge typer rekrutteringsstillinger. Rekrutteringsstillinger er viktige for å bygge kapasitet og utvikle kompetanse i forskningsmiljøene. Nedgangen kan skyldes normale variasjoner, men også at øvre finansieringsramme har stått uendret på 12 mill. kroner i mange år, og at det ikke har vært krav om rekrutteringsstillinger. For å motvirke trenden og gi større rom for stipendiater, økes støttebeløpet i fellesutlysningen på samfunnsikkerhet og beredskap i 2026. Dette vil gi større rom for rekrutteringsstillinger, men det er fortsatt søkerinstitusjonene som vurderer hvorvidt de vil inkludere stipendiater i prosjektene, så lenge det ikke eksplisitt etterspørres i utlysningene.

Samarbeid og tverrfaglighet

Internasjonalt samarbeid er viktig for kvalitet og kunnskapsutveksling. De fleste prosjektene har internasjonale samarbeidspartnere. Det er mest samarbeid med forskere fra Sverige, tett fulgt av Storbritannia, Danmark, USA, Nederland og Tyskland. Fremover vil internasjonalt forsknings-samarbeid i økende grad kreve ansvarlige vurderinger knyttet til samarbeid med land som kan utfordre norske sikkerhetsinteresser.

De siste årene har det vært flere utlysninger som krever samarbeid med aktører som ikke er forskningsorganisasjoner. Målet har vært å styrke samfunnsrelevansen. Andelen prosjekter med partnere fra offentlig sektor, næringsliv eller frivillige organisasjoner er økende, men det er klart flere med partnere fra næringslivet enn fra offentlig sektor. Både porteføljen som helhet og enkeltprosjektene er i stor grad tverrfaglige. Det er størst andel samfunnsvitenskapelige fag, fulgt av matematikk og naturvitenskapelige fag, teknologiske fag, humaniora og medisin og helsefag.

Forskning i bruk

Forskningen i porteføljen har bred relevans for politikktutforming, offentlige myndigheter og organer, og ulike praksisfelt. Den bidrar til å belyse aktuelle samfunnsspørsmål i det offentlige rom. Publika-sjoner fra prosjektene er hyppig sitert i policydokumenter både nasjonalt og internasjonalt.

12.3.2 Digital sikkerhet

Forskningsrådets totalportefølje innenfor IKT (IKT-porteføljen) var på 3 mrd. kroner i 2025 fordelt på 1976 prosjekter. Den forskningsrådsfinansierte delen av porteføljen utgjorde 2,1 mrd. kroner fordelt på 1476 prosjekter, mens den EU-finansierte utgjorde 923 mill. kroner fordelt på 500 prosjekter. Forskningsinnsatsen finansiert med nasjonale, strategiske IKT-midler, herunder midler fra JD, utgjorde 257 mill. kroner fordelt på 230 prosjekter.

Prosjektporteføljen på digital sikkerhet er en delmengde av IKT-porteføljen. I 2025 var denne på 96 mill. kroner fordelt på 112 prosjekter, som er en liten økning fra 2024. Andelen EU-finansiert FoU-innsats fortsetter å øke og utgjorde 46 prosent i 2025. Dette indikerer både at digital sikkerhet blir et stadig viktigere forskningsområde i EU, og at Norge er blitt en mer sentral aktør på feltet. Det er stor

konkurransen om Forskningsrådets strategiske IKT-midler, og kvaliteten på de tildelte prosjektene er svært høy. Gjennomsnittskarakteren til nye prosjekter har de siste fem årene holdt seg stabilt på 6, der 7 er høyeste karakter. Prosjektporteføljen innenfor digital sikkerhet bidrar til ny og grunnleggende kompetanse og beredskap (bl.a. knyttet til kryptologi, cybersikkerhet, personvern og sårbarheter) og til tverrfaglig og anvendt kunnskap som bidrar til å øke sikkerheten i kritiske infrastrukturer, redusere sårbarheter i samfunnet og utvikle ny sikkerhetsteknologi som kan tilbys i et internasjonalt marked.

I juni 2025 tildelte Forskningsrådet 1,2 mrd. kroner til seks femårige forskningscentre for kunstig intelligens (KI) etter en innovativ og grundig prosess som mobiliserte et rekordstort antall unike aktører fra forskning, næringsliv, offentlig og frivillig sektor. Samlet følger KI-sentrene opp regjeringens føringer for «KI-milliarden» om å dekke forskning på samfunnskonsekvenser av KI, forskningsbasert utvikling av KI-teknologi og forskning på hvordan KI kan tas i bruk. Allerede før de er formelt etablert, er det liten tvil om at både sentrene og den forutgående prosessen har satt varige spor i forsknings- og innovasjonssystemet, gjennom økt KI-engasjement og helt nye samarbeidskonstellasjoner som vil være viktige for Norges totalforsvar.

Selv om ingen av KI-sentrene har digital sikkerhet som hovedanliggende, er sikkerhetsdimensjonen viktig i flere av dem. Det samme gjelder de fire nye grunnforskningssentrene innenfor kvanteteknologi, som ble tildelt ved årsskiftet. Forskningsrådet forventer derfor at FoU-innsatsen på digital sikkerhet vil øke i årene som kommer. Også fire nylig tildelte forskerprosjekter innenfor digital sikkerhet vil bidra til dette. Forskningsrådet erfarer at aktørdialog virker mobiliserende og gjennomførte et eksternt innspillmøte om digital sikkerhet i 2025, som la grunnlaget for 2026-utlysningen rettet mot sikkerhet, pålitelighet og motstandsdyktighet i digitale økosystemer.

Forskningsrådet har i 2025 bidratt til å etablere Nasjonalt koordineringssenter for forskning og innovasjon innen cybersikkerhet (NCC-NO) som et operativt nasjonalt knutepunkt for forskning, innovasjon og europeisk samarbeid innen cybersikkerhet. Gjennom rollen som nasjonalt kontaktpunkt mot European Cybersecurity Competence Center (ECCC) har senteret bidratt til å koble norske aktører tettere på europeiske initiativer, finansieringsmekanismer og strategiske prosesser. Gjennomføring av den første utlysningen av finansiell støtte til tredjeparter har gitt verdifull innsikt i behovene i det norske økosystemet for cybersikkerhet, og bidratt til styrket innovasjon og samarbeid på tvers av sektorer. Prosjektporteføljen gir en bred innsats for cybersikkerhet i Norge, fra kvantesikker kryptografi og KI-basert trusseldeteksjon til nasjonale beredskapsøvinger, risikostyring og sikker digital transformasjon. Gjennom året har NCC-NO lagt et viktig fundament for styrket norsk og europeisk kapasitet, konkurransevne og strategisk autonomi på feltet.

I 2025 var det sju aktive nærings-ph.d.-prosjekter og to aktive offentlig sektor-ph.d.-prosjekter på digital sikkerhet. I tillegg ble 44 ph.d.-årsverk finansiert med strategiske IKT-midler, hvorav anslagsvis sju årsverk er innenfor digital sikkerhet. Ph.d.-prosjektene bygger kunnskap, kompetanse og kapasitet og forsterker nettverk mellom FoU-institusjoner og samarbeidspartnere i næringsliv og offentlig sektor. De er også viktige for Norges beredskap og robusthet mot fremtidige, digitale sikkerhetsutfordringer.

I 2025 ble det avsluttet flere IKT-prosjekter med relevans for JD:

Extension of Quantum safe cryptography for the Internet of Things har gjennomført sikkerhetsanalyse av relevante kryptografiske algoritmer som viser at flere av dem er svakere enn først antatt.

Resultatene utnyttes i overgangen til kvantesikker kryptografi, som nå er startet, og vil fortsette det nærmeste tiåret. Det er også utdannet flere nye eksperter innenfor kryptografi.

- I *Kapasitetsbeskyttelse av offentlige digitale tjenester* har offentlige tjenesteleverandører sammen med forskere sett på koblingen mellom krav til sikkerhet og krav til ytelse, som blant annet har resultert i initiativet Offentlig SkySamdrift (OSS). Målet er at Norge får en bedre

beredskap og en mer hensiktsmessig organisering av norske, offentlige datasentre, som sikrer at de leverer tilstrekkelig kapasitet også i en krise.

- 5G-MODaNEI har resultert i ny kunnskap, utdanning av flere eksperter, etablering av en testplattform og forslag til nye løsninger for sikkerhet og pålitelighet i styringen og orkestreringen av nettverks- og dataressurser i 5G Multi-access Edge Computing (MEC). Selv om 5G for øyeblikket består av en forbedring av ytelsen til 4G, forventes de fremtidige versjonene av 5G å revolusjonere trådløs kommunikasjon.
- Sikre, brukbare og robuste kryptografiske valgsystemer har utviklet alternative måter å gjøre valg på (verifiserbar poststemming), tillitsbygging gjennom automatisk verifiserbare sikkerhetsbevis, praktiske valgsystemer med post-kvante-sikkerhet, sikkerhetsdefinisjoner og kryptoanalyse av valgsystemer som er bruk. Kunnskapen har vært viktig for gjennomføring av internetvalg i Den norske kirke, og har bidratt med analyse og innspill til regjeringens arbeid med elektronisk stemmegivning.
- CLEANUP har utviklet nye maskinlæringsmodeller for å automatisk anonymisere tekstdokumenter, inkludert metoder for å evaluere kvaliteten til de nye tekstanonymiseringsteknikkene og samordne disse med krav fra lover og reguleringer.

12.3.3 Rettsvitenskapelig forskning

Aktiviteter

Forskningsrådets strategiske prosjektportefølje innenfor demokrati, styring og forvaltning var på 51 mill. kroner i 2025, fordelt på 34 aktive prosjekter. Ti prosent av FoU-innsatsen i porteføljen var finansiert med JD-midler, herunder midler til rettsvitenskapelig forskning.

De aktive prosjektene innenfor demokrati, styring og forvaltning bidrar til å bygge forskningskapasitet og styrke forskningssamarbeidet både nasjonalt og internasjonalt. Prosjekter der offentlig sektor deltar enten som partnere (samarbeidsprosjekter) eller prosjekteier (innovasjonsprosjekter), bidrar til at forskningen gjøres relevant og at den øker offentlig sektors kunnskap om og bruk av forskningen. I 2025 ble det utført ca. 11 doktorgrads- og postdoktorårsverk innenfor feltet. Nivået har vært noe økende de seneste årene.

I 2025 ble det lyst ut 60 millioner kroner til Forskerprosjekt for rettsvitenskapelig forskning. Det ble finansiert fem prosjekter. Disse starter sin aktivitet i løpet av første kvartal 2026. Det var et svært høyt antall søknader til den tematiske rettsvitenskapsutlysningen, med totalt 34 søknader. Dette viser at det er behov og kapasitet i miljøene. Formålet med utlysningen var å styrke rettsvitenskapelig forskning, tette kunnskapshull og bidra til bedre regulering og lovgivning.

Tematikken for de finansierte prosjektene var innenfor:

- Rule of law, Due Process, and Effectivity in Administrative Sanctioning vil undersøke gjeldende sanksjonspraksis og utvikle generelle prinsipper for forvaltningssanksjonslovgivning; utforske prosessuelle og institusjonelle normer for å balansere effektivitet med juridiske rettsikkerhetsgarantier; og utvikle et normativt, sanksjonsrammeverk basert på proporsjonalitet.
- A Silent REvolution in the Norwegian penal field: Intention, impact and implementation vil undersøke hvorfor stadig flere gjennomfører straff eller utholder varetekt i samfunnet, og hvordan endringen i vårt straffesystem utfordrer grunnleggende og tradisjonelle oppfatninger om regelverk, rettsstat og strukturer. Prosjektet ser også på hvilke juridiske og praktiske konsekvenser endringen har for kriminalomsorgen og dem som gjennomfører straff eller varetekt.
- Truth, Information, Democracy and Law vil undersøke hvilken rolle jussen har i å både forverre og dempe desinformasjon, feilinformasjon og annen informasjonsforstyrrelse. Formålet med prosjektet er å identifisere optimale reguleringsstrategier for å redusere problemet med desinformasjon og feilinformasjon, samtidig som det tas hensyn til behovet for å sikre at den juridiske responsen ikke undergraver grunnlaget for demokratiet.

- Rettsstatsutfordringer: Prosjektet *Law & Geopolitics: Governing Frontier Spaces Through Soft Law? (FrontierLaw)* skal studere grensene for nasjonal jurisdiksjon hvor tilgangen til menneskeheten er begrenset. Dette er i det siste blitt satt på den globale agendaen, og det har blitt reist spørsmål om hvorvidt allerede eksisterende styringsstrukturer kan forbli effektive i å håndtere potensialet for konflikt knyttet til spesifikke geografiske spørsmål.

Vurderinger

Prosjektporteføljen er tematisk bred og peker på behovet for bedre koordinering på tvers av styringsnivåer for å møte sammensatte samfunnsutfordringer. Prosjektene har betydelig internasjonalt samarbeid, særlig med nordiske aktører. Den globale utviklingen har samtidig synliggjort et behov for styrket kunnskap om forskningskapasitet om demokrati. Dette danner grunnlaget for Forskningsrådets forberedelser i 2025 av en større, tverrgående demokratiforskningsutlysning i 2026.

Det er betydelig potensial for å styrke rettsvitenskapelige perspektiver i forskningsprosjekter. Andelen rettsvitenskapelig forskning har økt de siste årene, blant annet gjennom etableringen i 2022 av to forskningssentre for EØS-rettens betydning for norsk forvaltning. Det rapporteres om god publisering og formidlingsaktivitet fra sentrene CENTENOL og EurNor i 2025.

Forskningsrådet har systematisk inkludert rettsvitenskapelige perspektiver i flere utlysninger, og dette synes å ha styrket mobiliseringen fra relevante forskningsmiljøer. Til tross for en positiv utvikling de senere årene, er det fortsatt behov for videre oppbygging av rettsvitenskapelig forskning. I dette arbeidet er det viktig at rettsvitenskapens metodiske og faglige særtrekk ivaretas.

12.3.4 Forskning på vold, overgrep og hatkriminalitet

Aktiviteter

Forskningsrådet var gitt i oppdrag å styrke forskningen på vold i nære relasjoner, som en oppfølging av Opptappingsplan mot vold og overgrep mot barn og vold i nære relasjoner (2024-2028): Trygghet for alle. I 2025 ble det derfor lyst ut inntil 40 mill. kroner til «Samarbeidsprosjekter for å forebygge og bekjempe vold og overgrep i nære relasjoner». Prosjektene ble vedtatt i 2026, men rapporteres på for 2025. Prosjektene skulle bidra til helhetlig og samordnet innsats mot vold og overgrep i nære relasjoner, og måtte omfatte justissektoren. Resultatene fra prosjektene skal blant annet bidra til kunnskap om effektive forebyggingstiltak, bedre hjelp til og beskyttelse av utsatte, og mer effektiv straffeforfølgning og oppfølging av voldsutøverer. Utlysningen mottok 14 søknader, som alle inkluderte partnere fra justissektoren, noe som tilsier svært god mobilisering blant forskningsmiljøene.

Fire prosjekter ble finansiert, tematikken i prosjektene var innenfor:

- *Sorting out Rape: How Infrastructures and Practices in the Police Shape the Investigation of Reported Rape* vil undersøke hvordan politiet arbeider med voldtektssaker og hvordan utsatte opplever møte med politiet. Prosjektet vil gi kunnskap om saker som ender i rettssystemet og hva som kjennetegner disse og saksdokumentene som følger saken fra politiet til domstolen.
- *Domestic Violence and Mental Health – from Evidence-based Prediction to Cross-sectoral Prevention* vil undersøke hvordan psykiske lidelser og vold i nære relasjoner henger sammen, både som årsak og konsekvens. Prosjektet skal utvikle kunnskapsbaserte og tverrsektorielle verktøy, som kan brukes i både helse- og justissektoren for å styrke tidlig oppdagelse, bedre risikovurdering og forebygging.
- *Recovery among Offending youths: Origins, Trajectories and Support* vil undersøke hvordan barndomsopplevelser med vold, overgrep og omsorgssvikt skaper veier inn i ungdomskriminalitet. Studien vil gi kunnskap om intervensjon og rehabilitering, og har som mål å bidra til å redusere ungdomskriminaliteten.
- *From Victimization to Justice: A Multi-Agency Study on Violence in Close Relationships Among Sami and Non-Sami in Norway* vil kombinere flere registerdata og gi

storskalaforskning på samiske ofre sin tillit til myndighetene, deres hjelpesøkende atferd, barrierer de møter, deres følelse av trygghet hjemme og i lokalsamfunnet, samt om det finnes etniske forskjeller i disse resultatene.

Prosjektene vil starte opp første kvartal 2026, og seneste tillatte prosjektslutt er 30.9.2029, for å sikre rapportering innenfor perioden.

I tillegg ble det finansiert ett offentlig sektor-ph.d.-prosjekt:

- Statens barnehus: Hvilke nye praksiser rundt tilrettelagte avhør av barn og unge kan bidra til mer barnevennlige rettsprosesser?: Prosjektet ved Øst politidistrikt vil utvikle ny kunnskap om samarbeidet rundt tilrettelagte avhør ved Statens barnehus av barn og unge utsatt for vold i nære relasjoner.

Virkemiddelet offentlig sektor-ph.d. skal bidra til økt forskningsinnsats i offentlige virksomheter, økt forskerrekuttering i offentlig sektor og økt samspill mellom academia og offentlig sektor. I utgangspunktet var det øremerket midler til flere prosjekter innenfor forskning på forebygging og bekjempelse av vold i nære relasjoner, men Forskningsrådet mottok ikke flere søknader på tematikken. Mobiliseringen av sektoren kan imidlertid ha ført til at to andre JD-relevante prosjekter ble sendt inn og finansiert med andre midler:

- Teori og praksis – hypoteser og bevisvurdering i komplekse drapssaker: Prosjektet ved Kripos skal videreutvikle metoder som er praktiske og bidrar til god rettssikkerhet, for bevisvurdering for politi og påtale under etterforskningsstadiet.
- Sikkerhet og Robusthet i Kunstig Intelligens: Prosjektet ved Politiets sikkerhetstjeneste skal utvikle konkrete metoder og verktøy for å redusere risikoen for manipulasjon av KI-systemer.

Vurderinger

Forskningsrådet vurderer at offentlige (og næringsrettede) ph.d.-ordninger er blant de virkemidlene som bidrar sterkest til tverrsektoriell samhandling. Prosjektene gir ofte umiddelbar kunnskap som er relevant og anvendbar for offentlige aktører og deres brukere. Selv om det ikke ble finansiert mer enn ett offentlig sektor-ph.d.-prosjekt på tematikken vold i nære relasjoner, vurderer Forskningsrådet at bruken av virkemiddelet kan ha hatt en informerende og mobiliserende effekt på justissektoren.

I 2022 finansierte JD tre prosjekter med tverrsektorielle og flerfaglige perspektiver innenfor vold, overgrep og hatkriminalitet. Disse prosjektene har nå begynt å publisere og formidle resultater. For å sikre relevans og nærhet til brukere, og dermed minimere gapet mellom kunnskap og praksis, er det behov for flere forskningsprosjekter i samarbeid med justissektoren. Det vurderes derfor at samarbeidsprosjekter er et godt virkemiddel også for fremtidige utlysninger.

Forskning på kriminalitet og kriminalitetsbekjempelse er et spesialisert felt, og det er fremover behov for å se finansiering fra flere departementer og porteføljer samlet, for å få dekket bredden i tematikk på feltet. I 2026 er blant annet forebygging og bekjempelse av organisert kriminalitet inkludert som en prioritering i utlysningen av midler til forskning for økt samfunnsikkerhet og beredskap. Det arbeides også for å få ett prosjekt samfinansiert på barne- og ungdomskriminalitet.

12.3.5 Migrasjonsforskning

Aktiviteter

Migrasjonsforskning er finansiert av flere departementer og fordelt over flere porteføljer. Forskingen

er i all hovedsak tverrfaglig, og den favner problemstillinger som er viktige for norsk migrasjonspolitikk og ivaretagelse av sårbare migranter.

I 2025 delfinansierte midler fra JD ett prosjekt gjennom den tverrgående fellesutlysningen Arealer under press. Prosjektet er en del av porteføljen Demokrati og globale utfordringer. Prosjektet undersøker hvordan migrasjon påvirker landbruk og lokalsamfunn, og hva som avgjør om migrasjon bidrar – eller ikke – til bærekraftige og klimatilpassede måter å drive landbruk på.

I 2025 ble det avsluttet ett migrasjonsprosjekt i porteføljen:

- *The future of resettlement: vulnerability revisited har undersøkt hvilke kriterier som brukes for å velge ut flyktninger som skal gjenbosesettes i Norge fra land som Hellas, Uganda, Romania og Rwanda. Ifølge forskerne får kriteriet sårbarhet ofte et skiftende og til tider motstridende innhold og kan føre til at noen grupper systematisk prioriteres eller nedprioriteres.*

I 2025 finansierte AID rundt 25 prosjekter med problemstillinger knyttet til migrasjon, innvandring og inkludering av innvandrerbefolkning. Flere av de finansierte prosjektene er relevant for JD, blant annet:

- *Attachments as mode of regulation: migrant inclusion in the welfare state vil undersøke hvordan migranternes rettigheter og oppholdsgrunnlag formes og tolkes gjennom «tilknytning» til staten, som hvor lenge en person har bodd i landet, alder ved ankomst, familieforhold, inntekt og språkkunnskaper.*
- *Tangible welfare costs & hidden welfare gains: unveiling the counterfactual in the evaluation of social programs* vil undersøke variasjon mellom kommuner som gjennomførte reformer, og sammenligne utviklingen i kommuner som ikke har gjennomført disse reformene. Én av reformene som skal undersøkes, åpnet for at flyktninger kan bo i vanlige boliger i stedet for mottakssentre.
- *Refugees' Belonging and Participation for Inclusive Rural Areas* vil undersøke hva skal til for at flyktninger skal trives og delta i distriktskommuner, og hvilke strategier og politiske tiltak som kan utvikles for å øke sannsynligheten for at de blir værende.

Vurderinger

Det er behov for styrket innsats på migrasjonsforskning. For JD er det særlig behov for forskning som inkluderer EU-regelverk og internasjonale avtalers virkning på norsk rett.

12.3.6 Godt forvaltede polarområder

Polarforskningen er sterkt fremhevet under Forskningsrådets tverrgående satsing og utlysninger for økt samfunnssikkerhet og beredskap. Ett av prosjektene finansiert i 2025, adresserer hvordan norske havområder kan sikres bedre gjennom folkerettslig og politisk respons på hybride, maritime trusler i Arktis.

Det internasjonale polaråret (IPY) 2032-2033

Forskningsrådet har fulgt opp oppdraget gitt av KLD og KD, og utarbeidet mandat for etablering av en nasjonal IPY-komiteé og et IPY-sekretariat i 2025. Mandatet er godkjent, og IPY-komiteen ble oppnevnt av departementene 2. februar 2026. Forskningsrådets IPY-sekretariat har ansvar for nasjonal koordinering, og er operativt fra januar 2026 med midler fra KD. IPY-komiteen hadde sitt kick-off-møte i Forskningsrådet 16. mars 2026. Første oppgave for komiteen er å utarbeide en faglig plan for et sterkt og synlig norsk bidrag til IPY, i tråd med regjeringens ambisjoner og oppdrag.

Forskningsrådets kontor på Svalbard

Forskningsrådets kontor i Longyearbyen er sekretariat for Svalbard Science Forum (SSF), har hovedansvaret for databasen Research in Svalbard (RIS), Svalbardkonferansen i 2025 og tildeling av midler til feltarbeid og forskningssamarbeid. Svalbard forskningskontor (SFK) ble i samarbeid med Norsk polarinstitutt etablert som oppfølging av Stortingsmelding 26 (2023-2024). Svalbard forskningskontor var operativt fra 1.1.26. Svalbard Science Forum ble avsluttet 31.12.2025, og erstattes av Svalbard Science Advisory Forum (SSAF) i 2026, som oppnevnes av Forskningsrådet og skal gi råd til Svalbard forskningskontor. Svalbardkonferansen i 2027 vil bli arrangert av Svalbard forskningskontor. Eierskapet til RIS og tildeling av midler til feltarbeid og forskningssamarbeid vil ligge til Forskningsrådet også fremover.

12.3.7 Internasjonalt forskningssamarbeid

Forskningsrådet arbeider systematisk for å styrke samspillet mellom nasjonal og internasjonal forskning. I tillegg til å fremme internasjonalt samarbeid i nasjonalt finansierte prosjekter, mobiliseres norske forskningsmiljøer til å delta på konkurransearenaer i Horisont Europa og NordForsk.

I 2025 var Forskningsrådet drivkraften bak NordForsk sin utlysning om antagonistiske trusler mot samfunnssikkerheten i Norden og Baltikum. Forskningsrådet bidro med 25 mill. kroner. Det kom inn hele 84 søknader, og åtte prosjekter fikk finansiering for til sammen drøyt 100 mill. kroner. Det er norske aktører i 7 av 8 prosjekter, og fire av prosjektene har norsk prosjektleder:

- *Governance and resilience under antagonistic threats in the NB8 region in times of complex crisis (KOMKRIS)*: Prosjektet vil undersøke hvordan sentrale myndigheter og samfunnsaktører forstår og prioriterer trusler, og hvordan agendaer formes på tvers av nasjonale og institusjonelle kontekster.
- *Resilience or Rupture? The Nordic Security Community in an Age of Antagonistic Threats (NORDSECURE)*: Prosjektet vil analysere hvordan antagonistiske trusler påvirker nordisk sikkerhet, blant annet innen militære trusler, beskyttelse av undervannsinfrastruktur og håndtering av desinformasjon, i tett dialog med nordiske sikkerhetsaktører.
- *Prioritizing Medical Preparedness for Health System Readiness – MedPREP*: Prosjektet vil identifisere og evaluere verdien av beredskapsstrategier for legemidler i Norden.
- *Enhancing resilience against biological threats in the Nordic and Baltic countries*: Prosjektet vil undersøke beredskapen mot hele spekteret av biologiske trusler og identifisere beste praksis for totalforsvarsstrategier i Norden og Baltikum.
- *Digital twins to support civil risk awareness and societal preparedness*: Prosjektet vil modellere og integrere digitale tvillinger med menneskelig beslutningstaking for å forebygge og redusere trusler i sanntid.
- *Playing for Democracy: Strengthening Youth Resilience Against Digital Threats in the Nordic-Baltic Region*: Prosjektet vil utvikle og evaluere en spillbasert utdanning, designet for å styrke ungdommers digitale samfunnskompetanse og samfunnsmessige motstandskraft.
- *Authoritarianism Gone North: Transnational Repression in Unsafe Havens*: Prosjektet vil undersøke hvordan autoritære regimer overvåker, truer, straffer eller knebler kritikere utenfor egne grenser.

Norsk deltakelse i Horisont Europa

Den totale norske returandelen fra Horisont Europa ligger fortsatt godt over regjeringens ambisjon om at 2,8 prosent av de konkurranseutsatte midlene skal gå til norske miljøer. Den samlede norske returandelen har imidlertid falt fra 3,31 prosent til 3,08 prosent det siste året. Forskningsrådet vurderer at dette i stor grad skyldes økende konkurranse fra nye assosierte land og flere og bedre søknader generelt. Når det gjelder utlysninger i klynge 3 (samfunnssikkerhet), gjør norske aktører det godt, særlig innenfor området krisehåndtering. Foreløpige resultater fra 2025 viser en suksessrate på 11.30 %. Flere land har i 2025 ytret bekymring for at antall søknader til de tematiske områdene i klynge 3 har økt med nesten 40 % fra 2024.

I 2025 startet EU-nettverket Norway Community of Users Civil Security for Society (NoCoU). Brukernetverket for samfunnsikkerhet skal identifisere, mobilisere og støtte søkere som ønsker å delta i Horisont Europa-søknader sammen med andre nasjonale og internasjonale aktører.

Vurderinger

Internasjonalt samarbeid er viktig for kvalitet og kunnskapsutveksling. Forventningene til internasjonalt samarbeid i Forskningsrådet sine utlysninger styrker norske miljøers nettverk og mulighet for deltakelse i internasjonale programmer. Det er etablert samarbeid med Politidirektoratet, som administrerer EUs grense- og visumfond (Border Management and Visa Instrument), og med forskningskoordinatorer ved Politihøgskolen og Kripos, om å mobilisere norske aktører til utlysninger i EU.

Barne- og familiedepartementet

13 Barne- og familiedepartementet

Innledning

Årsrapporten oppsummerer Forskningsrådets innsats på Barne- og familiedepartementets (BFD) ansvarsområder i 2025. Den gir først en samlet vurdering av måloppnåelsen og utviklingstrekk. Deretter følger en utkvittering av prioriteringer og en gjennomgang av aktiviteter og resultater innenfor områdene familie og oppvekst, barnevern og utsatte barn og unge. Rapporten omfatter både nye utlysninger i 2025 og resultater fra den samlede prosjektporteføljen finansiert av BFDs midler.

13.1 Samlet vurdering

Forskningsrådet vurderer måloppnåelsen på BFDs områder som god i 2025. Midlene har bidratt til relevant forskning som styrker kunnskapsgrunnlaget for politikk- og tjenesteutvikling, spesielt innenfor inkludering av barn og unge. Bevilgningene er i hovedsak rettet inn mot Langtidsplanens hovedutfordringer knyttet til tillit og fellesskap, og mot oppfølgingen av samfunnsoppdraget *Ingen barn og unge utenfor!* Særlig har samordning av BFDs midler med bevilgninger fra andre departementer vært avgjørende for måloppnåelsen. Denne koordineringen av midler fra flere departementer i én felles utlysning har gjort det mulig å løfte fram tverrgående problemstillinger og gjennomføre større og mer komplekse satsinger enn hva den enkelte bevilgning alene ville tillatt.

Tildelingene har styrket både forskningskapasitet og kvalitet innenfor prioriterte områder, og særlig bidratt med ny kunnskap om inkludering av barn og unge. Samtidig peker søknadsinngangen på utfordringer. Den yngste målgruppen (0–6 år) er fortsatt underrepresentert i forskningsporteføljen. Kvaliteten på de innsendte søknadene er gjennomgående god, men noe lavere enn ønsket nivå i enkelte tematiske områder, særlig innenfor bred barne- og ungdomsforskning. Dette viser behov for fortsatt kompetanse- og kvalitetsbygging i relevante forskningsmiljøer.

Samlet sett vurderer Forskningsrådet at innsatsen i 2025 viser at vi er godt i gang med oppfølgingen av samfunnsoppdraget *Ingen barn og unge utenfor!*, gjennom styrket samarbeid på tvers av sektorer, tydelig vekst i praksisnær forskning og målrettede tiltak for å utvikle et relevant kunnskapsgrunnlag. Til tross for de identifiserte utfordringene vurderer Forskningsrådet at innsatsen i 2025 har gitt et godt grunnlag for videre kunnskapsutvikling og politikktutforming, med særlig positive resultater innenfor tverrsektorielle samarbeidsprosjekter og rettsvitenskapelige perspektiver i forskningen.

13.2 Utkvittering av føringer

BFDs tildelingsbrev inkluderer ingen føringer, men særlige forventninger knyttet opp til prioriteringer på deres sektorpolitiske område. Tabellen under gir en kortfattet sammenstilling av hvordan prioriteringer fra departementet er fulgt opp i 2025:

Oppdrag/føring	Status	Kommentar
Tverrsektoriell satsing på forskning og innovasjon om utsatte barn og unge	I prosess etter planen	116 mill.kr tildelt til ti samarbeidsprosjekter for bedre inkludering av barn og unge
Effekter foreldrestøtte/ foreldre-veiledning kan ha blant annet for barn i fattige familier.	I prosess etter planen	Ingen søknader
Effekter av familiekoordinator og andre tiltak som kan støtte utsatte barnefamilier i møte med et fragmentert tjenesteapparat	I prosess etter planen	Få søknader
Generell barne- og ungdomsforskning, forskning på fruktbarhet og fødselstall, de økonomiske overføringsordningene til barnefamilie og familieliv, herunder barns oppvekst i delte familier	I prosess etter planen	I tråd med tildelingsbrevet er midlene prioritert for oppfølging av BarnUnge21.

13.3 Årets aktiviteter og resultater

Bevilgningen på posten var i 2025 på 52,50 mill. kroner hvorav 42,82 mill. kroner ble utbetalt. Dette gir et underforbruk på på 9,68 mill. kroner. Avviket skyldes endringer i prosjektfremdrift og periodiseringsdifferanser mot anslåtte kontantutbetalinger, og innebærer ikke en reduksjon i forpliktelsene. Utestående beløp forventes utbetalt fra 2026 og framover.

Bevilgning og kontant utbetalt per tilskuddspost (1 000 kroner)

Kap.	Post	Bevilgning 2025	Kontant utbetalt 2025	Ubrukt bevilgning
800	70	52 500	42 817	9 683

Til nye utlysninger ble det gitt en tilsagnsramme på 58,50 mill. kroner, hvorav 57,69 mill. kroner ble tildelt innenfor året. Ikke-tildelte midler søkes overført til påfølgende år for å hensynta Stortingets opprinnelige intensjon og opprettholde aktivitetsnivået over tid.

Tilsagnsramme og tildelt beløp per tilskuddspost (1 000 kroner)

Kap.	Post	Tilsagnsramme 2025	Tildelt 2025	Ubrukt tilsagnsramme
800	70	58 500	57 692	808

Ved overgangen fra 2024 til 2025 og i forbindelse med omlegging til bruttobudsjettering er den interne virkemiddelstrukturen i Forskningsrådet endret. Tallene fremstilles på et mer aggregert nivå og det er innført nye begreper med bruttomodellen som gjør at det ikke er mulig å sammenligne med fjoråret.

Rådgivning og dialog

BFD og Forskningsrådet gjennomførte to styringsdialogmøter og to fagdialogmøter i 2025. I tillegg var det tett dialog om vertskapsrollen og etableringen av innsatsgruppa for samfunnsoppdraget Ingen barn og unge utenfor! Forskningsrådet bidro også med råd i budsjettprosesser og gjennomførte webinarer for å støtte forskere i utviklingen av søknader til utlysningene.

Formidling

Formidling av forskningsresultater skjer hovedsakelig i regi av prosjektene. Prosjektene finansiert av BFD-midler har levert et bredt spekter av formidlingstiltak, inkludert populærvitenskapelige artikler, rapporter, notater og deltakelse i offentlig debatt. Flere forskere har bidratt som medlemmer i offentlige utvalg, noe som understreker relevansen og nytten av forskningen. Samtidig er mottakers evne til å ta forskningen i bruk like viktig. Et offentlig sektor-ph.d. prosjekt har sett på hvilke faktorer som påvirker bruk av forskning blant ansatte i departementer og underliggende organisasjoner i Norge, og hvordan departementene i Norge og deres ansatte henter inn, deler og tar i bruk forskning i sitt arbeid. Prosjektet har også hatt som mål å kommunisere forskningsbaserte råd om hvordan departementer og andre offentlige organisasjoner kan bli flinkere i å bruke kunnskap fra forskning i sin praksis, og på den måten bidra til en mer kunnskapsbasert politikkutvikling

Forskningskapasitet

Prosjektene bidrar til rekruttering og faglig fornyelse. Rekrutteringsstillinger er viktige for å bygge kapasitet og utvikle kompetanse i forskningsmiljøene, men en sterk vekst i slike stillinger relativt til faste vitenskapelige stillinger kan også øke midlertidighet og uforutsigbarhet for yngre forskere. Stillingene er dessuten kostnadskrevende. Økte prosjekttildelinger kan gi institusjonene større handlingsrom til å inkludere rekrutteringsstillinger der det er faglig begrunnet, men dette ligger til søkerinstitusjonenes vurdering så lenge det ikke eksplisitt etterspørres i utlysningene. Det var en nedgang i antallet pågående doktorgrads- og postdoktorstillinger fra 2024 til 2025, og en ytterligere nedgang forventes i 2026. Dette kan ha en sammenheng med at stillingene er kostnadskrevende og tar en stor del av prosjekttildelingen, samt at Forskningsrådets rekrutteringspolicy har også bidratt, da nye rekrutteringsstillinger krever dokumenterte særskilte behov, og at søkerne ikke legger inn rekrutteringsstillinger i sine søknader.

Internasjonalt samarbeid

Internasjonalt samarbeid er viktig for kvalitet, sammenlignbarhet og kunnskapsutveksling. Tre av fire prosjekter samarbeider med utenlandske partnere. De formelle samarbeidene omfatter miljøer i USA, Storbritannia, Sverige, Tyskland og Danmark. I tillegg foregår uformelt samarbeid med enkeltforskere i flere land.

Forventningene til internasjonalt samarbeid i utlysninger styrker norske miljøers nettverk og deltakelse i internasjonale programmer. Norge mobiliseres også til deltakelse i Horisont Europa. Resultatene fra 2025-utlysningene foreligger i 2026.

Nye europeiske partnerskap i 2026–2027, særlig *Social Transformations and Resilience*, vil være relevante for BFD. Norsk deltakelse gir mulighet til å påvirke partnerskapets innretning og sikre kunnskapstilfang av relevans for departementet. BFD har som assosiert partner mulighet for å utforme partnerskapet til å bidra med relevant kunnskap for departementet.

Resultater, virkninger og effekter

Forskningsrådet ivaretar BFDs sektoransvar gjennom midler forvaltet av porteføljene for Helse og Velferd og for Utdanning. BFDs midler utgjør henholdsvis tre og 19 prosent av porteføljenes totale bevilgning. Det var 46 aktive prosjekter med midler fra BFD i porteføljen i 2025. Prosjektene dekker utfordringer innenfor helse, utdanning, barnevern, arbeidsliv, velferd, kriminalitet, migrasjon og kultur. Kunnskapen frembrakt gjennom Forskningsrådets prosjektportefølje vil bidra til at BFD kan nå sine

mål om at barns rettigheter blir bedre ivaretatt, at barn har gode oppvekstvilkår som motvirker risiko for utenforskap og at foreldre får hjelp til å gi god omsorg.

BFD har lagt vekt på behovet for mer samfunnsøkonomisk og juridisk forskning på sine områder. Det har i flere utlysninger blitt etterspurt både juridiske og samfunnsøkonomiske perspektiver. Erfaringsmessig mottar Forskningsrådet få samfunnsøkonomiske søknader i utlysninger av samarbeidsprosjekter, til tross for at slike perspektiver er relevante. Juridiske perspektiver er også høyst aktuelle, men også her er det rom for flere søknader - både til utlysninger av samarbeidsprosjekter og forskerprosjekter. I 2025 ble det blant annet tildelt midler til et rettsvitenskapelig prosjekt som skal utvikle et rettslig rammeverk for håndtering av vold i skolen, med vekt på balanserte rettigheter og forslag til lovendringer og forbedrede retningslinjer. Det er flere prosjekter i den eksisterende porteføljen hvor rettsvitenskapelige perspektiver inngår. Selv om den juridiske forskningen er styrket de siste årene, er det fortsatt behov for videre oppbygging.

Kunnskap fra porteføljen bidrar til BFDs mål om at barns rettigheter ivaretas, at barn har gode oppvekstvilkår som motvirker utenforskap, og at foreldre får hjelp til å gi god omsorg. Samtidig er det utfordrende å tallfeste effekter. Forskere i porteføljen deltar i offentlige utvalg og i samfunnsdebatten, noe som indikerer bred påvirkning. Vi finner referanser til publikasjoner fra Forskningsrådets prosjektportefølje i både Meld. St. 28 (2024–2025) *Tro på framtida – uansett bakgrunn* og Meld. St. 32 (2024–2025) *Trygg oppvekst i et digitalt samfunn*.

13.3.1 Familie og oppvekst

Prosjektene på området familie og oppvekst tar opp temaer som fertilitet, økonomisk ulikhet, mobilitet mellom generasjoner, samt vold og overgrep mot partner og barn. To prosjekter ser spesielt på nedgangen i fødselstall og hva som forklarer utviklingen. Flere prosjekter gir nyttig kunnskap for barnevernet, familievern tjenesten og arbeids- og velferdssektoren. De undersøker blant annet hvordan nabolaget påvirker barn og unge og hvilke barrierer som hindrer deltakelse i fritidsaktiviteter. Samlet sett viser porteføljen at det fortsatt er behov for større bredde og økt finansiering innen familie- og oppvekstområdet.

I 2025 lyste Forskningsrådet ut midler til forskerprosjekter om velferdssamfunnets bærekraft, forebygging, behandling og tjenester for utsatte grupper, samt samisk, kvensk/norskfinsk og skogfinsk kultur og samfunnsutvikling. Utlysningen resulterte i tre nye forskerprosjekter som skal undersøke forholdet mellom utviklingen av etnisk språk, etnisk identitet og psykososial helse hos samiske og kvenske barn og unge som vokser opp i Norge, kunnskap om hvorvidt barnemishandling kan forebygges gjennom brede sosialpolitiske virkemidler, som kontantytelser eller tjenester til familier og hva som forklarer den økte ulikheten i barnetall mellom menn og kvinner, og mellom personer med høy og lav utdanning. I tillegg fikk to samarbeidsprosjekter støtte. De skal forske på hvordan barn påvirkes når en forelder har spilleproblemer, og hvilke tiltak som kan hjelpe både barna og familiene. Det andre prosjektet undersøker tjenestetilbudet til familier med funksjonshemmede barn, sett både fra kommunalt ansatte og fra familiene selv.

13.3.2 Barnevernet

Det er rundt 15 prosjekter som omhandler barnevernets praksis, beslutningsprosesser og virkninger blant prosjektene finansiert av BFD, i tillegg er flere finansiert av andre porteføljer. Søkingen er god, og kvaliteten vurderes som høy. Flere offentlig sektor-ph.d.-prosjekter har også barnevern som tema. Barnevernet i flere kommuner er aktive partnere i flere prosjekter, også blant de nye som fikk tildeling i 2025. Også interesseorganisasjoner er aktive partnere i flere prosjekter, bl.a. Forandringsfabrikken og Landsforeningen for barnevernsbarn.

Prosjektet *Effects of Child Welfare Services* ble avsluttet i 2025. Det gir ny kunnskap om hvordan ulike barnevernstiltak påvirker barn og unge på tvers av skole, helse, kriminalitet og arbeidsmarked, og peker på forbedringsmuligheter knyttet til ettervern, fosterhjem, ledelse og advokathjelp. Også

prosjektet *Expert reports as basis for decisions in Norwegian child welfare services* ble avsluttet i 2025. De har bidratt til å etablere forskning på barnesakkyndig arbeid som et tverrfaglig forskningsfelt, og har påvirket både utdanning, opplæring og nasjonal politikkutforming.

13.3.3 Samfunnsoppdraget for inkludering av barn og unge

2025 markerte starten på Forskningsrådets samlede innsats for samfunnsoppdraget *Ingen barn og unge utenfor!* Året var preget av styrket samarbeid på tvers av sektorer, tydelig vekst i praksisnær forskning og en målrettet innsats for å styrke kunnskapsgrunnlaget om inkludering av barn og unge.

I 2025 tok Forskningsrådet et tydelig steg inn i samfunnsoppdraget *Ingen barn og unge utenfor!*: Forskningsrådet fikk i oppdrag fra BFD om å forvalte vertskapsrollen for den nasjonale innsatsgruppen for samfunnsoppdraget. Innsatsgruppen har hatt aktivitet fra september 2025, og består så langt av to medarbeidere i Forskningsrådet i tillegg til ressurser fra KS og flere direktorater. I tillegg gjennomførte Forskningsrådet en større målrettet utlysning. Til sammen ble det tildelt 116 millioner kroner til forskning som skal styrke inkluderingen av barn og unge. Utlysningen bygger videre på flere års prioritering av praksisnær forskning for inkludering av barn og unge og var et resultat av samarbeid mellom to porteføljer og bidrag fra fire departementer. Utlysningen synliggjør Forskningsrådets merverdi gjennom evnen til å samordne og utløse midler på tvers av sektorer for å møte tverrgående samfunnsutfordringer. Det var god interesse for utlysningen og det ble sendt inn 32 søknader. Utlysningens økonomiske ramme tillot finansiering av ti prosjekter.

Prosjektene som ble innvilget støtte har høy kvalitet, men den faglige kvaliteten på søknadsbunken som helhet var noe lavere enn ønskelig og noe lavere enn gjennomsnittet for søknader om samarbeidsprosjekt i Forskningsrådet som helhet. I likhet med samarbeidsprosjekter ellers i Forskningsrådet har det vært en liten nedgang i andelen søknader med karakter 5-7 på forskningskvalitet, hvor 7 er høyeste karakter. Det kan tyde på et behov for økt innsats for å bedre forskningskvaliteten i miljøene. Det er generelt lavere kvalitet på samarbeidsprosjekter enn på forskerprosjekter. Særlig prosjekter med tematikk knyttet til inkludering i skole og utdanning holdt høy kvalitet, mens mer generelle prosjekter om barn og unges inkludering hadde større spredning. Da det er lite midler til forskning på BFDs sektorpolitiske ansvarsområder er det derfor enda viktigere å se forskningsbehovene og -finansieringen i sammenheng, for å rette innsatsen inn der hvor det er størst behov.

Søknadene som kom inn i 2025 viser stor oppmerksomhet mot aldersgruppene 6–15 år og 15–29 år. Derimot er det få prosjekter som retter seg spesielt mot de yngste barna (0–6 år), noe både søknadsbunken og porteføljen som helhet bekrefter. Dette peker på et område med utløst potensial og behov for økt forskningsinnsats fremover.

Prosjektene har bred deltakelse fra skoler, kommuner og andre tjenester, og er utviklet i tett samarbeid mellom forskningsmiljøer og brukere. Dette bidrar til relevant forskning med gode forutsetninger for å tas i bruk. Tematisk spenner prosjektene over samhandling mellom utdanning, helse, barnevern, politi, psykisk helsevern, NAV og frivillig sektor.

En gjennomgang av eksisterende prosjektportefølje på inkludering av barn og unge viser en jevn økning av relevante prosjekter siden 2020. En strategisk satsning på økt brukermedvirkning med sterke føringer om samarbeidspartnere har resultert i sterk vekst i samarbeidsprosjekter. Forskningsrådet har i to runder siden 2023 hatt særlig innsats for samhandling i tjenestene rettet mot inkludering av barn og unge, for å forbedre tjenesteleveransen til brukerne. Det har resultert i tre sentre rettet mot profesjonsutdanninger og fjorten prosjekter med sterk deltakelse fra kommunal sektor og da særlig skoler. Offentlig sektor leder over 50 prosjekter og deltar også aktivt som partnere i flere andre. Dette gjenspeiler tjenestenes kunnskapsbehov og gir porteføljen et tydelig relevant perspektiv.

Finansdepartementet

14 Finansdepartementet

Innledning

Forskningsrådets årsrapport for 2025 til Finansdepartementet (FIN) redegjør for bruken av de direkte bevilgningene til Forskningsrådet over kapittel 1600 post 71 til henholdsvis Program for skatteøkonomisk forskning og Finansmarkedsfondet. I tillegg redegjøres det for innsatsen for forskning på den økonomiske håndteringen av koronapandemien, som er i avslutningsfasen.

14.1 Samlet vurdering

En samlet vurdering av innsats og resultater for 2025 er rapportert i Forskningsrådets overordnede årsrapport, oversendt departementet 14. mars 2026. Der gjøres det rede for måloppnåelse opp mot regjeringens mål for Forskningsrådet, samt hovedfunnene i bestilt styringsinformasjon.

Sentrene for skatteøkonomisk forskning har høy aktivitet og det er omfattende produksjon av publikasjoner samt faglig og allmennrettet formidling. Finansmarkedsfondets tilsøkning i 2025 var god og styret tildelte bl.a. midler til ni nye forskerprosjekter, syv nye allmennopplysningsprosjekter og fire arrangementsprosjekter. Satsingen på forskning på den økonomiske håndteringen av koronapandemien har gitt viktig innsikt i hvordan tiltakene har fungert og gir således et grunnlag for framtidig krisehåndtering.

Horisont Europa har flere utlysninger med høy relevans for økonomifaglig forskning. Spesielt for skattesentrene er det potensiale for å utnytte disse mulighetene enda bedre fremover.

14.2 Utkvittering av føringer

All styringsinformasjon er oppsummert i Årsrapport 2025 under de relevante MRS-målene. Tabellen under viser oppfølging av føringer gitt i FINs tildelingsbrev for 2025.

Oppdrag/føring	Status	Kommentar
Skatteøkonomisk forskning	I prosess etter planen	De to sentrene for skatteøkonomisk forskning har god fremdrift og høy produktivitet. I 2025 er det lagt planer for evaluering av sentrene i 2026.
Finansmarkedsfondet	I prosess etter planen	I 2025 ble det tildelt 7 nye allmennopplysningsprosjekter, 9 forskningsprosjekter og 4 arrangementer.

14.3 Årets aktiviteter og resultater

Av bevilgning på 38,40 mill. kroner ble det utbetalt 41,64 mill. kroner som betyr at det var et merforbruk på Finansdepartementets kap. 1600, post 71 mot bevilgning på 3,24 mill. kroner. Avviket skyldes endringer i prosjektfremdrift sammenlignet med estimert kontant utbetaling, ikke en økning i forpliktelser. Følgelig vil fremtidige forpliktelser reduseres med merforbruket. Overgangen til bruttobudsjettering og kontantprinsipp medfører at det er et avvik mellom utbetalingstakt og hvilken periode tilskuddsmottakerne rapporterer på. I tillegg øker Forskningsrådet gradvis andelen av prosjekter som finansieres med etterskuddsvis fakturering som erstatning for forskuddsvis utbetaling, og dette medfører en endring av utbetalingstakten.

Til nye utlysninger ble det gitt en tilsagnsramme på 34,9 mill. kroner der 34 mill. kroner endte med å bli tildelt ved årsslutt. Ikke-tildelte midler vil bli søkt overført til påfølgende år for å hensynta Stortingets opprinnelige intensjon.

Tabell: Finansdepartementets tildeling til Forskningsrådet 2025 i 1 000 kroner.

Kap.post	Bevilgning	Forbruk	Merforbruk(-)/ Mindreforbruk(+)
FIN Kap. 1600.71	38 400	41 637	-3 237

14.3.1 Skatteøkonomisk forskning

Formålet med satsingen på skatteøkonomisk forskning er å utvikle kunnskapen om skatt og økonomi, bidra til sterke fagmiljøer for skatteforskning i Norge og å øke rekrutteringen til feltet. Satsingen skal også bidra til å styrke utdanningene innenfor offentlig økonomi på master- og doktorgradsnivå. Satsingen ble planlagt som en bredt anlagt innsats på skatteøkonomisk forskning som både skulle favne sentre, forskerprosjekter, støtte til arrangementer o.l. Per 2025 er det kun tilgjengelige midler til sentrene.

*NFS - Norsk senter for skatteøkonomi*⁷² ved UiO har som formål å frembringe forskning som kvantifiserer hvordan ulike skattegrunnlag responderer på endringer i skattestruktur og skattesatser. For å få denne kunnskapen vil skatteteori kombineres med banebrytende empirisk analyse av økonomiske beslutninger tatt av bedrifter og enkeltpersoner. Gjennom en bred tilnærming til og analyse av det norske skattesystemet, etter modell av den britiske Mirrlees Review (2010), skal senteret identifisere parameterne som bestemmer hvordan beskatning påvirker statens inntekter, effektivitet og fordelingen av økonomisk velferd. NFS bygger videre på aktiviteten i det forutgående senteret *Oslo Fiscal Studies*. Aktiviteten ved senteret har så langt ført til 14 vitenskapelige publikasjoner, én aviskronikk, to populærvitenskapelige formidlingstiltak og 35 bidrag på faglige seminarer, herunder flere frokostseminarer som var åpne for alle interesserte. I tillegg ble det skrevet to arbeidsnotater i 2025 knyttet til skatt på gjenbruk og inntektsulikhet i nordiske land. NFS legger vekt på å styrke interessen for skatt i utdanningen og deler bl.a. ut mindre stipender til studenter som skriver masteroppgave på temaer innenfor senterets forskningsområder. Senter var ansvarlig for Skatteforum 2025, en møteplass for forskere og embetsverk på skatteområdet. Hovedinnlegget på konferansen var ved professor James R. Hines på temaet beskatning av bedrifter og bedriftseiere.

⁷² [Norwegian Fiscal Studies \(NFS\) - Department of Economics](#)

Øvrige foredragsholdere var både fra de norske skatteforskningsmiljøene og prominente skatteforskere fra USA og Storbritannia.

*Skatteforsk - Senter for skatte- og atferdsforskning*⁷³ ved NMBU har som hovedmål er å undersøke skatteunngåelse på en ny, detaljert måte som i stor grad utvider forståelsen av hvordan bedrifter og enkeltpersoner unngår skatter, virkningene av skatteunngåelse samt hvordan disse effektene er fordelt over økonomien. Det er tilknyttet mange forskere fra inn- og utland til senteret og disse står for en betydelig vitenskapelig produksjon med 20 vitenskapelige artikler, 10 populærvitenskapelige publikasjoner, 2 oppslag i massemedia, 579 faglige formidlingstiltak og 172 andre publikasjoner siden starten i 2023. I tillegg til senterfinansieringen fra satsingen på skatteforskning, har senteret lykket godt i å skaffe ytterligere ekstern finansiering, blant annet fra Forskningsrådets Toppforsk-satsing i 2025. Det er et uttalt mål for senteret å bygge bro mellom akademisk forskning og samfunnet. I 2025 fikk Skatteforsk AACSB-akkreditering, som innebærer en grundig gjennomgang av oppdrag, kvalifikasjoner, læreplaner og evne til å tilby programmer av høy kvalitet. Senteret utgir også «Skatteforsk Working Paper Series» med til sammen 14 nye publiserte artikler i 2025 og «Skatteforsk Note Series» med tre notater publisert i 2025. Skatteøkonomiske spørsmål er i kjernen av senteret aktiviteter, men med omfattende ekstern tilleggsfinansiering og mange partnere fra ulike fagfelt, har senteret også aktiviteter som favner bredere samfunnsøkonomiske problemstillinger.

I 2025 ble utarbeidet mandat for evaluering av sentrene på skatteøkonomisk forskning, som skal gjennomføres i 2026. Evalueringen skal gi en vurdering av status og måloppnåelse for det enkelte senter og senterets detaljerte planer for en eventuell ny femårs periode. Dette vil samlet utgjøre kunnskapsgrunnlaget for beslutning om senteret skal tildeles bevilgning for fem nye år. Per april 2026 er det nedsatt et ekspertpanel og arbeidet med evalueringen er igangsatt.

Forskningsrådet vurderer at sentrene nå er i en moden fase med høy aktivitet, både på forsknings-siden og på utdanningsiden, gjennom bl.a. doktorgradskurs. Deltakere i begge sentre deltar aktivt i det offentlige ordskiftet gjennom kronikker og møteplasser, og bidrar således til en åpen og informert debatt om skatt. Evalueringen i 2026 vil belyse nærmere hvordan forskningen ved sentrene tas i bruk, spesielt hos sentrale interessenter som Finansdepartementet og Skatteetaten.

14.3.2 Finansmarkedsfondet

Finansmarkedsfondet kan gi økonomisk støtte til forskning på finansmarkedene og til allmennopplysning som gir bedre kunnskap om hvordan finansmarkedene fungerer, samt å fremme innsikt om etikk på finansmarkedsområdet. Styret ser det som viktig at økonomisk støtte fra Finansmarkedsfondet kan ha utløsende effekt for realiseringen av de aktuelle prosjektene som støttes, og at prosjektporteføljen har relevans og praktisk nytteverdi for finansmarkedene. I 2025 ble det utlyst midler til allmennopplysningsprosjekter to ganger, til ordinære forskerprosjekter én gang, samt en utlysning for forskerprosjekter av lengre varighet innen to utvalgte temaer. Søknader om støtte til faglige arrangementer kan fremmes til alle de tre søknadsfristene. Styret vedtok å gi økonomisk støtte til åtte nye forskerprosjekter, ett igangværende og syv nye allmennopplysningsprosjekter, og fire faglige arrangementer. Per 31.12.25 har fondet avtale om finansiering av 27 forskerprosjekter, 10 allmennopplysningsprosjekter, og tre faglige arrangementer. Det er fortsatt forsinkelser i fremdrift og slutføring for en del forskerprosjekter som følge av pandemien.

Det vises til de to årsberetningene for 2025 (ved Finansmarkedsfondets styre og ved Forskningsrådet vedr. oppfølging og kontroll med fondets portefølje) som oversendes FIN innen utgangen av mars hvert år for ytterligere detaljer om prosjektporteføljen. Det utarbeides i tillegg en årlig porteføljeanalyse

⁷³ [Skatteforsk - Centre for Tax Research | NMBU](#)

som legges ut på Finansmarkedsfondets hjemmeside. I tillegg gir hjemmesiden en ajourført oversikt over aviskronikker og presseomtale av enkeltprosjekter.

14.3.3 Forskning på den økonomiske håndteringen av koronapandemien

Formålet med satsingen er å frembringe kunnskap om hvordan de økonomiske tiltakene som ble iverksatt under koronapandemien har virket og hva slags beslutningsgrunnlag det er behov for i en fremtidig krise-situasjon. Til sammen 48 mill. kroner ble tildelt fire prosjekter under satsingen. Alle prosjektene har internasjonalt samarbeid og inkluderer rekrutteringsstillinger, hhv. to ph.d.-stipendiater og to postdoktorstipendiater. Prosjektene rapporterer om omfattende datainnsamling og det er per januar 2025 publisert 14 vitenskapelig artikler fra forskningen. I tillegg er det rapportert om 100 brukerrettede tiltak, hvorav 16 i 2025 samt 9 oppslag i massemedia. Prosjektene er i avslutningsfasen og det ventes flere resultater fra forskningen de kommende årene.

Alle prosjektene er innenfor økonomifaglig forskning og undersøker ulike aspekter ved den økonomiske håndteringen av koronapandemien, herunder Norges og andre lands etablering av støtteordninger som ga direkte lån og kontantstøtte til foretakene som ble rammet av krisen; viktigheten av fordelingen av kapital og arbeidskraft for produktiviteten i flere vestlige land, samt hvordan bruken av kapital og arbeidskraft i økonomien påvirkes av offentlige tiltak iverksatt i krisetider; de aggregerte økonomiske svingningene som tiltakene for å hindre spredning av koronapandemien har forårsaket og på fordelingseffektene av politikken som ble iverksatt; samt hvordan sammenhengene som representerte normal atferd for bedrifter og husholdninger før Covid-19 har blitt påvirket av pandemien og av politikkresponsen. Funn fra forskningen er presentert på nasjonale og internasjonale konferanser og seminarer. Flere av forskerne som er tilknyttet prosjektene har også gjennom kronikker og intervjuer deltatt i det offentlige ordskiftet om statens økonomiske håndtering av koronakrisen.

Forskningsrådet vurderer at satsingen var sentral for å kunne samle data i nær sanntid om effekten av de økonomiske tiltakene som ble iverksatt da samfunnet stengte ned og de økonomiske forutsetningene for både husholdninger og næringsliv endret seg dramatisk. Dette har gitt innsikter som vil være nyttige for håndtering av andre alvorlige kriser. Koronapandemien utfordret også organiseringen av forskningen, og denne satsingen har vært et viktig bidrag i å mobilisere forskere raskt til å samle data, sammenstille funn og gjøre analyser. De nær årlige dialogseminarene der forskningen funn og resultater er formidler til sentrale brukere i departementene er ansett som nyttige for både forskerne og deltakerne. Sensommeren 2025 avgav prosjektlederene i denne porteføljen en ekstrareportering ifm. finansråden redegjørelse til stortinget om de økonomiske tiltakene under pandemien.

14.4 Relevante informasjonssider

[Portefølje for velferd og utdanning](#)

[Finansmarkedsfondet](#)

[Skatteforskning – Formålsdokument for ny satsing 2022-2027](#)

[Forskingspolitik og strategiar](#)

[Statistikk og evalueringar](#)

[Indikatorrapporten](#)

[Forside - Prosjektbanken](#)

[Publikasjoner](#)

[Forskningsrådets internasjonale utvalg](#)

[Åpen forskning](#)

[Forskingsetiske krav](#)

[Ansvarlig forskning og innovasjon](#)

[Kjønnsbalanse og kjønnsperspektiver i forskning og innovasjon](#)

[Forskingssikkerhet](#)

Kultur- og likestillingsdepartementet

15 Kultur- og likestillingsdepartementet

Innledning

Årsrapporten redegjør for Forskningsrådets forvaltning av tilsagnsrammen fra Kultur- og likestillingsdepartementet (KUD) i 2025. Departementets sektorpolitiske prioriteringer omfatter forskning om kultur- og mediesektoren, forskning og forskerrekruttering i museene samt bred kulturforskning. Midlene skal bidra til høy vitenskapelig kvalitet, styrket forskningskapasitet og et oppdatert kunnskapsgrunnlag for kultur- og mediepolitikken, samt til å møte store samfunnsutfordringer.

Rapporten omtaler også Forskningsrådets arbeid som sekretariat for utviklingen av en tverrsektoriell FoU-strategi for likestilling, ikke-diskriminering og mangfold.

15.1 Samlet vurdering

Samlet vurderer Forskningsrådet at tilsagnsrammen fra KUD i 2025 har bidratt til å styrke forskningskapasitet og kvalitet innenfor prioriterte områder. Måloppnåelsen vurderes som særlig god når det gjelder kapasitetsbygging og forskerrekruttering i museene.

Innenfor kultur- og medieforskningen vurderes måloppnåelsen som god, både gjennom nye museumsprosjekter og gjennom pågående prosjekter på mediefeltet. Den brede kulturforskningen viser også god måloppnåelse. Denne delen av porteføljen finansieres imidlertid i større grad gjennom midler fra andre departementer og åpne konkurransearenaer enn gjennom KUDs tilsagnsramme.

- **Forskning og forskerrekruttering i museene**

Innsatsen i 2025 har vært rettet mot å styrke forskningskapasitet og samarbeid mellom museer utenfor forskningssektoren og etablerte forskningsmiljøer gjennom temaet *Samarbeidsprosjekt for å styrke forskning og forskerrekruttering i museene* under utlysningen *Samarbeidsprosjekter som skal møte utfordringer i samfunn og næringsliv*. Fem av 20 søknader fikk tildeling på til sammen 29,9 millioner kr. Søknadskvaliteten var gjennomgående høy. Prosjektene representerer faglig bredde og omfatter blant annet kulturhistorie, miljøhumaniora og naturvitenskapelige perspektiver.

Vurdering av måloppnåelse

Forskningsbevilgningene vil bidra til å bygge langsiktig forskningskompetanse og kapasitet i museumssektoren. Virkemiddelet er i tråd med KUDs sektorpolitiske prioritering og museumsmeldingen.

Utfordringer og tiltak

Tilsvarende utlysning for museumssektoren ble gjennomført i 2022 der tre prosjekter fikk støtte. Disse avsluttes innen 2027. En eventuell videreføring av tiltaket bør vurderes på bakgrunn av erfaringene fra utlysningene i 2022 og 2025. En mulig generell risiko er at forskningsaktiviteten i stor grad blir personavhengig og prosjektbasert, og i mindre grad fører til varige strukturelle endringer ved institusjonene.

- **Kultur- og medieforskning og bred kulturforskning**

KUDs bevilgning har i 2025 bidratt til å opprettholde forskningsaktiviteten på kulturfeltet gjennom finansiering av fem prosjekter på museumsområdet og prosjekter igangsatt i tidligere utlysninger. Ny medieforskning er ikke finansiert gjennom årets tildeling, men flere medierelaterte prosjekter fra tidligere år har opprettholdt virksomheten i 2025.

Vurdering av måloppnåelse

Måloppnåelsen for departementets prioriterte kunnskapsbehov vurderes som tilfredsstillende for å opprettholde forskningsaktivitet og kvalitet på kulturfeltet inkludert museumssektoren, mens dekning av mediefeltet er dette året begrenset til videreføringen av igangværende prosjekter.

*Utfordringer og tiltak*Hovedansvaret for kultur- og medieforskning i Forskningsrådet ligger til porteføljen for Velferd og utdanning, men feltet finansieres i stor grad gjennom andre porteføljer, hovedsakelig gjennom åpne konkurransearenaer som FRIPRO. Dette sikrer høy vitenskapelig kvalitet og tematisk bredde, men gir begrenset mulighet for direkte styring mot departementets spesifikke kunnskapsbehov.

Det er nødvendig å følge den samlede utviklingen i kultur- og medieforskningen tett for å sikre at tilsagnsrammen fra KUD kompletterer øvrige investeringer og bidrar til å dekke sentrale kultur- og mediepolitiske kunnskapsbehov. I 2025 har Forskningsrådet styrket datagrunnlaget for å få bedre oversikt over kultur- og medierelevante prosjekter i den samlede porteføljen. Dette vil gi et mer presist grunnlag for porteføljeanalyser og strategiske prioriteringer. Den oppdaterte analysen for 2025 publiseres etter planen i august 2026.

Porteføljeanalysen for 2024 viser særlig behov for mer forskning på kultur- og mediepolitikk samt på kunst, estetikk og kulturelle uttrykk. Den planlagte tematiske utlysningen i 2026 om *Kulturens samfunnsbetydning* er et målrettet tiltak for å styrke disse områdene. Tilsagnsrammen fra KUD i 2026 vil inngå i denne utlysningen sammen med midler fra Kunnskapsdepartementet knyttet til bred kulturforskning.

For å ivareta departementets sektorpolitiske prioriteringer kan det være hensiktsmessig å veksle mellom brede og mer målrettede utlysninger. Brede utlysninger, med samfinansiering fra andre departementer, vil gi større bredde av KUDs sektorpolitiske prioriteringer, men gir mindre tematisk styring. Tematisk avgrensede utlysninger finansierer færre prosjekter, men gir til gjengjeld bedre styring mot konkrete prioriteringer.

- **Likestilling, ikke-diskriminering og mangfold**

I 2025 har Forskningsrådet gjennomført oppdraget med å utarbeide et kunnskapsgrunnlag for FoU-innsatsen innenfor likestilling, ikke-diskriminering og mangfold. Arbeidet har omfattet kartlegging av eksisterende forskning, identifisering av forskningshull og vurdering av behov for kompetansebygging i forskningssektoren.

Kunnskapsgrunnlaget bygger på tidligere rapporter og analyser samt dialog med relevante samfunnsaktører og forskningsmiljøer. Rapporten ble oversendt KUD i desember 2025 og publiseres våren 2026.

Forskningsrådet har i 2025 tildelt midler til to offentlig sektor-ph.d til forskning på likestilling og ikke-diskriminering.

Vurdering av måloppnåelse

Oppdraget er levert i tråd med føringene i tildelingsbrevet og løpende avklaringer med KUD.

Kunnskapsgrunnlaget vurderes å gi relevant grunnlag for departementenes prioriteringer og for utvikling av en mer koordinert og målrettet FoU-innsats på området.

- **Forskning på spillavhengighet**

I 2025 finansierte Forskningsrådet prosjektet «Developing KNOWledge on needs and MEasures aimed at children experiencing parental problem gambling» ved Akershus Universitetssykehus HF. Prosjektet handler om hvilken effekt det har for barn å ha spilleavhengige foreldre, og hvilke tiltak som kan gjøres. Prosjektet finansieres gjennom tippemidlene.

15.2 Utkvittering av føringer

Tabellen under viser oppfølging av føringer gitt i departementets tildelingsbrev for 2025:

Oppdrag/føring	Status	Kommentar
Forskning og forskerrekruttering i museene	Gjennomført	Fullført utlysning, fem prosjekter tildelt. Tiltaket har styrket kapasitet og samarbeid mellom museer utenfor forskningssektoren og etablerte forskningsmiljøer.
Kultur- og medieforskning	I prosess og etter planen	Bidrag til kulturpolitisk forskning gjennom nye museumsprosjekter. Medieforskning er dekket gjennom prosjekter tildelt midler i 2024 og tidligere.
Bred kulturforskning	I prosess og etter planen	Bidrag gjennom nye museumsprosjekter.
Likestilling, ikke-diskriminering og mangfold (tverrgående oppdrag)	I prosess og etter planen	FoU-strategi utarbeidet i 2025, publiseres våren 2026. Tildelt to OFFPHD-stipender på feltet.

15.3 Årets aktiviteter og resultater

Bevilgningen på kapittel og post var i 2025 på 21,10 mill. kroner, hvorav 14,32 mill. kroner ble utbetalt. Det gir et underforbruk på 6,78 mill. kroner. Avviket skyldes endringer i prosjektfremdrift og periodiseringsdifferanser mot anslåtte kontantutbetalinger, og innebærer ikke en reduksjon i forpliktelsene. Utestående beløp forventes utbetalt fra 2026 og framover.

Bevilgning og kontant utbetalt per tilskuddspost (1 000 kroner)

Kap.	Post	Bevilgning 2025	Kontant utbetalt 2025	Ubrukt bevilgning
325	70	21 100	14 317	6 783

Til nye utlysninger ble det gitt en tilsagnsramme på 31 mill. kroner, hvorav 30,30 mill. kroner ble tildelt

innenfor året. Ikke-tildelte midler søkes overført til påfølgende år for å hensynta Stortingets opprinnelige intensjon og opprettholde aktivitetsnivået over tid.

Tilsagnsramme og tildelt beløp per tilskuddspost (1 000 kroner)

Kap.	Post	Tilsagnsramme 2025	Tildelt 2025	Ubrukt tilsagnsramme
325	70	31 000	30 296	704

Ved overgangen fra 2024 til 2025 og i forbindelse med omlegging til bruttobudsjettering er den interne virkemiddelstrukturen i Forskningsrådet endret. Tallene fremstilles på et mer aggregert nivå og det er innført nye begreper med bruttomodellen som gjør at det ikke er mulig å sammenligne med fjoråret.

Resultater, virkninger og effekter

Forskning som finansieres av KUD i 2025 har styrket forskningskapasiteten i museumssektoren gjennom samarbeid mellom museer utenfor forskningssektoren og forskningsmiljøer i Norge. Prosjektene har bidratt til kompetansebygging og faglig samarbeid, og lagt grunnlag for varig forskningsaktivitet i institusjoner med begrenset forskningskapasitet.

Forskningsrådet har fulgt opp KUDs oppdrag om å utvikle et tverrsektorielt FoU-kunnskapsgrunnlag for likestilling og ikke-diskriminering. Dette gir departementet et styrket kunnskapsgrunnlag for koordinert og målrettet FoU-innsats på området.

To offentlig sektor-ph.d.-prosjekter innen forskning på likestilling og ikke-diskriminering fikk bevilgning i 2025.

Internasjonalt samarbeid er ikke finansiert direkte gjennom KUDs bevilgning i 2025. Fra 2026 vil departementet delta i det europeiske partnerskapet *Resilient Cultural Heritage (RCH)*, som forventes å styrke norske forskningsmiljøers posisjon på kulturarvsfeltet internasjonalt. Norske aktører har tidligere gjort det godt i Horisont Europe på dette feltet. Partnerskap kan få økt betydning for norske aktører som ønsker å hevde seg internasjonalt i det nye rammeprogrammet (FP10). Partnerskapet åpner opp for deltakelse fra aktører utenfor forskningssektoren, inkludert museer.

Flere prosjekter som er helt eller delvis finansiert av KUD er avsluttet i løpet av 2025. Av særlig relevante prosjekter kan følgende nevnes:

Understanding Youth Participation and Media literacy in Digital Dialogue Spaces

Prosjektet undersøkte hvordan ungdom bruker digitale og sosiale medier for kulturelt, sosialt og politisk engasjement, med særlig vekt på deltakende forskningsmetoder der ungdom selv bidrar aktivt. Målet var å forstå nye former for demokratisk deltakelse, dialog og mediekompetanse utenfor tradisjonelle arenaer. Prosjektet resulterte i utvikling av forskningsbaserte metoder og verktøy som støtter inkluderende, etisk reflektert deltakelse i digitale offentligheter.

The datafication of communicative power: Towards an independent media policy for Norway's digital infrastructures

Prosjektet har undersøkt Norges digitale infrastruktur og hvordan mediernes teknologiavhengigheter, plattformbruk og datapraksiser påvirker et åpent og inkluderende informasjonssamfunn. Funnene viser at norske medier og offentlig sektor er sterkt avhengige av globale teknologiselskaper for distribusjon,

datahåndtering og drift, noe som reiser spørsmål om medienes og forvaltningens handlingsrom og ansvar i demokratisk meningsdannelse.

Unashamed Citizenship: Minority Literary Voices in Contemporary Scandinavia

Prosjektet undersøker hvordan unge kvinnelige forfattere med minoritets- og urbefolkningsbakgrunn i Skandinavia tematiserer medborgerskap, identitet og tilhørighet i litteraturen. Funnene viser at minoritets- og urfolkskvinnens litteratur er en viktig drivkraft i pågående demokratiseringsprosesser, samtidig som kampen for varig kanonisk og institusjonell anerkjennelse langt fra er fullført.

PHOTOFAKE – Visual Disinformation, the Digital Economy and the Epistemology of the Camera Image

Prosjektet undersøkte hvordan digital manipulering, plattformlogikker og AI-genererte bilder utfordrer fotografiets dokumentasjonskraft, visuelle evidensformer og samfunnets tillit i digitale medier. Det utviklet nye teoretiske begreper og analyser av fotografi, journalistikk og faktasjekk, og bidro med forskningsbaserte rammeverk, metoder og kompetanse for å styrke visuell kildekritikk, multimodal faktasjekk og håndtering av desinformasjon i journalistikk, offentlig sektor og utdanning.

Forsvarsdepartementet

16 Forsvarsdepartementet

Innledning

Årsrapporten til Forsvarsdepartementet (FD) omhandler Forskningsrådets anvendelse av departementets tilskudd for 2025 over kap. 1700 post 72. FDs tildelinger knytter seg til Norges sikkerhets- og forsvarspolitiske mål, beskrevet i Prop. 87 S (2023-2024) *Forsvarsløftet – for Norges trygghet* (Langtidsplan for forsvarssektoren 2025-2036) og skal bidra til å utvikle forsvarsevnen.

Innledningsvis i denne årsrapporten gis en samlet oppsummerende vurdering av måloppnåelsen i 2025. Regnskapstallene og resultatrapporteringen er redegjort for i kapittelet *Årets aktiviteter og resultater*. Med utgangspunkt i prioriteringene i FDs tildelingsbrev, gis det utdypende rapportering på aktiviteter og resultater fra kunnskaps- og kompetanseoverføring til forsvarssektoren, kvanteteknologisatsingen, forskning for samfunnssikkerhet og beredskap samt prosjektetableringsstøtte til EDF-søkere.

16.1 Samlet vurdering

2025 har vært preget av raske geopolitiske skift og tydeliggjort at sikkerhetspolitikken for alvor slår inn i forsknings- og innovasjonspolitikken. Forskningsrådet mener situasjonen tilsier at mer forskning må rettes mot å styrke nasjonal sikkerhet, sivilt-militært samarbeid og tverrsektoriell kunnskapsutvikling og kunnskapsflyt. Med det for øye ble det i 2025 blant annet opprettet en portefølje og et portefølje-styre for forsvarsevne, sikkerhet og beredskap, gjort kraftfulle investeringer og nettverksinnsats for aktørsamarbeid innenfor kunstig intelligens og kvanteteknologi, gjennomført en bred og tverrsektoriell utlysning innenfor samfunnssikkerhet og beredskap og utarbeidet kunnskapsgrunnlag og anbefalinger blant annet knyttet til sensitive teknologier, kvanteteknologi, forskningssikkerhet, økt produksjonskapasitet i forsvarsindustrien, etablering av system for data og innsikt om FoU-innsats på tvers av sivil og militær sektor, m.m. Forskningsrådets vurdering er at både disse aktivitetene og FoU-prosjektene som Forskningsrådet har investert i, er et viktig skritt for utviklingen av et helhetlig forskningssystem for sivil og militær forskning i Norge og at Forskningsrådets rolle som koblingsboks på dette feltet er vesentlig styrket.

16.2 Utkvittering av føringer

Oppdrag/føring	Status	Kommentar
Oppdrag i FDs supplerende tildelingsbrev nr. 1: Kunnskapsgrunnlag for å understøtte koblinger mellom FoU på sivil og militær side	Gjennomført	Kunnskapsgrunnlag for nye FoU-satsinger i LTP for forsvarssektoren og bedre innsikt i forsvarsrelevant FoU i Forskningsrådets portefølje ble oversendt 30. januar 2026
Felles oppdrag til Forskningsrådet og FFI i FDs supplerende tildelingsbrev nr. 2: Utrede og anbefale innretning og forvaltning av system for data og innsikt om FoU-innsats på tvers av sivil og militær sektor	Gjennomført	Rapport ble oversendt 15. januar 2026

FDs øvrige føringer for 2025 er utkvittert i neste kapittel.

16.3 Årets aktiviteter og resultater

Av bevilgningen på posten var i 2025 på 64,1 mill. kroner, hvorav 54,6 mill. kroner ble utbetalt. Dette gir et underforbruk på 9,5 mill. kroner. Av dette knyttes 7,9 mill. kroner til ett prosjekt for oppgradering av nasjonal forskningsinfrastruktur for kvanteteknologisk forskning som opplevde globale leveranseproblemer av nødvendige datakomponenter, hvilket forhindret prosjektet fra å kunne utstede faktura i 2025.

Overgangen til bruttobudsjettering og kontantprinsipp medfører at det er et avvik mellom utbetalingstakt og hvilken periode tilskuddsmottakerne rapporterer på. I tillegg øker Forskningsrådet gradvis andelen av prosjekter som finansieres med etterskuddsvis fakturering som erstatning for forskuddsvis utbetaling, og dette medfører en endring av utbetalingstakten.

Til nye utlysninger ble det gitt en tilsagnsramme på 208,2 mill. kroner, der 206,5 mill. kroner endte med å bli tildelt ved årsslutt. Ikke-tildelte midler vil bli søkt overført til påfølgende år for å hensynta Stortingets opprinnelige intensjon. Tabellen viser bevilgning fra departementet i 2025 i 1 000 kroner.

Kap.post	Bevilgning	Forbruk	Merforbruk(-)/ Mindreforbruk(+)
FD Kap. 1700.72	64 100	54 564	9 535

16.3.1 Styrket forsvarsevne

Den sikkerhetspolitiske situasjonen krever at det legges til rette for økt involvering av sivile forskningsmiljøer i forskning som er relevant for forsvar, nasjonal sikkerhet og beredskap. Som ledd i dette, har Forskningsrådet opprettet et porteføljestyre for forsvarsevne, sikkerhet og beredskap som trådte i kraft rundt årsskiftet 2025-2026. Porteføljestyret skal både styrke den forskningsbaserte kunnskapen innenfor forsvar, nasjonal sikkerhet og beredskap, bidra til mer samspill enn i dag mellom forskergrupper ved forskningsinstitusjonene og relevante brukere av den nye kunnskapen og også bidra til å bygge forskningsmiljøer og kompetanse hos enkeltforskere som kan være aktuelle for senere å kunne samarbeide innenfor skjermet eller gradert forskning.

Forskningsrådet har også, sammen med Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse, tatt initiativ til et nytt nettverk for forskningssikkerhet og ansvarlig internasjonalt samarbeid på tvers av hele kunnskapssektoren, der blant andre Etterretningsskolen er med. Det er jobbet aktivt med tematikken gjennom internasjonale fora og bilaterale møter.

Sammen med FFI og NSM har Forskningsrådet utarbeidet et kunnskapsgrunnlag for vurdering av sensitive teknologier (KVASt). Sluttrapporten, som ble lansert i januar 2026, gir blant annet en første samlet oversikt over sensitive teknologier i en norsk kontekst samt kunnskap og metoder for å vurdere risiko og iverksette tiltak for å beskytte sensitiv teknologi.

Relatert til regjeringens veikart for økt produksjonskapasitet i forsvarsindustrien har Forskningsrådet, sammen med Innovasjon Norge, utredet muligheten for å etablere en ordning for finansiering av innovasjonsprosjekter som bidrar til å utvikle og teste teknologi og nye løsninger til nytte for forsvaret

og forsvarsindustrien. Som del av utredningen ble det blant annet gjennomført et bredt anlagt og godt innspillsmøte med bedrifter, forskningsorganisasjoner og ulike aktører i forsvarssektoren samt dialog med andre relevante aktører for forsvarsindustrien.

I tilknytning til FDs arbeid med å utvikle en strategi for bruk av droner i forsvarssektoren, arrangerte Forskningsrådet et innspillsmøte for personer og miljøer med erfaring og kunnskap om forskning og utdanning på dette området.

Kunnskaps- og kompetanseoverføring til forsvarssektoren

Siden høsten 2021 har Forskningsrådet hatt en FD-finansiert utlysning, der forskningsrådsfinansierte prosjekter innenfor kunstig intelligens (KI), autonomi og/eller kvanteteknologi kan søke om tilleggsmidler for å gjennomføre aktiviteter som fører til kompetanse- og resultatoverføring til forsvarssektoren. Målet er at forsvarssektoren skal dra bedre nytte av bredden av nasjonale forskningsmiljøer innenfor disse temaene. Gjennom utlysningen stimuleres det både til samhandling med sektoren, styrking av teknologiseringer i sektoren og etablering av prosjekter med personer som kan sikkerhetsklareres. For prosjekter med universitetsdeltakelse er det en generell forventning om en økning av uteksaminerte bachelor-, master- og doktorgradsstudenter med kunnskap og forståelse for forsvarssektorens behov.

Totalt er det tildelt 20 prosjekter for til sammen 77 mill. kroner under utlysningen, inkludert fire prosjekter i 2025 på til sammen 17,5 mill. kroner. Seks av de 20 prosjektene er innenfor kvanteteknologi, sju er innenfor KI, fire er innenfor autonomi og tre er innenfor KI og autonomi. Majoriteten av prosjektene har samarbeid med FFI, men også andre deler av forsvarssektoren, som Forsvarets sanitet og Hæren, er med i ett eller flere prosjekter. Gjennom prosjektene er det så langt finansiert ni doktorgradsstipendiater og tre postdoktorstipendiater som kan sikkerhetsklareres.

I 2025 tildelte Forskningsrådet seks store nasjonale forskningssentre for kunstig intelligens. Prosessen rundt disse KI-sentrene skapte stort og bredt engasjement og ledet til uvanlig stor synlighet og deltakelse fra et høyt antall aktører fra ulike sektorer, inkludert forsvarssektoren. Blant annet er FFI og flere bedrifter fra forsvarsindustrien partnere i KI-senteret *Norwegian Centre for Embodied AI* som forsker på KI og robotikk, Cyberforsvaret er partner i *Norwegian Centre on AI for Decisions* og Forsvarets høgskole er partner i *AI Learning*. Forskningsrådet tildelte også et maritimt forskningssenter for kunstig intelligens, der blant andre Forsvarets høgskole, Sjøforsvaret og Forsvarets operative hovedkvarter er partnere.

Kvanteteknologiseringen

Generelt gjør fragmenterte og små forskningsgrupper det vanskelig å bygge sterke miljøer innenfor nye og mindre felt som kvanteteknologi. Da regjeringen besluttet en varig styrking av kvanteteknologisk forskning fra 2025 over FDs og KDs budsjett, valgte derfor Forskningsrådet å lyse ut grunnforskningssentre for å bygge nasjonal kapasitet og kvalitet innenfor kvanteberegning, kvantesensorer og kvantekommunikasjon. Ved årets slutt ble fire sentre, som samlet dekker de tre kvanteområdene, tildelt 61 mill. kroner hver over fem år. På oppfordring fra Forskningsrådet har alle sentrene nordiske samarbeidspartnere og alle har knyttet til seg aktører i privat og/eller offentlig sektor. Det kom hele 12 søknader til senterutlysningen, noe som viser stor og økende interesse for feltet.

Forskningsrådet valgte også å lyse ut FD-midler til nasjonal infrastruktur for kvanteteknologisk forskning med føring om at midlene skulle faktureres/utbetales i 2025. To søknader på hhv. 35 mill. og 7,9 mill. kroner ble tildelt, og midlene til førstnevnte prosjekt ble utbetalt etter plan. På grunn av

uforutsette globale leveranseproblemer av nødvendige datakomponenter, måtte utbetalingen til det andre prosjektet utsettes til 2026 (se over).

Forskningsrådet har også, sammen med Innovasjon Norge og NSM, laget et kunnskapsgrunnlag med anbefalinger for departementenes arbeid med en norsk kvantestrategi. Rapporten er basert på innspill fra aktører i det norske og nordiske miljøet for kvanteteknologi, og på utdypende dialog med nøkkelpersoner innenfor forskning, økosystemaktører og aktører i næringslivet, herunder i forsvarsindustrien. Med lanseringen av regjeringens «kvantesprang» høsten 2025 forsterket Forskningsrådet dialogen med relevante aktører for å sikre at disse femårige midlene både utløser private investeringer og kobler den beste kvanteteknologiske forskningen med anvendelser som kan gi konkret samfunnsnytte, økt verdiskaping og styrket nasjonal beredskap.

Forskning for samfunnssikkerhet og beredskap

Forskningsrådet hadde 44 aktive forskningsprosjekter i 2025 som var finansiert med strategiske midler til samfunnssikkerhet og beredskap. I 70 prosent av prosjektene var samfunnsvitenskap dominerende fagområde, mens humaniora var nest størst (11 prosent). Til sammen utførte disse prosjektene FoU for 71 mill. kroner, hvorav 2 prosent var FD-finansiert.

Fem porteføljestyrer gikk i 2025 sammen om å lyse ut midler fra ni departementer, inkl. FD, til forskning som skal styrke Norges evne til å forebygge og håndtere hendelser som truer grunnleggende verdier og funksjoner, og som setter liv og helse i fare. Utlysningen favnet en rekke FD-relevante temaer, og det ble tildelt 140 mill. kroner til 12 flerårige prosjekter av høy kvalitet. I disse prosjektene skal FoU-organisasjoner samarbeide med samfunns- og/eller næringsaktører om blant annet håndtering av hybride trusler i norske havområder, varslingssystemer for kritisk undervannsinfrastruktur, sikkerhetsstyring for fornybare energisystemer, naturfare, samfunnets sårbarhet, innbyggerinvolvering i krisehåndtering m.m.

Prosjektetableringsstøtte til norske EDF-søkere

European Defence Fund (EDF) representerer interessante muligheter, både faglig og nettverksmessig, for norske bedrifter og forskningsinstitusjoner. I Forskningsrådets arbeid med å mobilisere til Horisont Europa blir derfor informasjon om EDF tatt inn i alle relevante sammenhenger. I og med at rammevilkår og deltakelsesregelverk i stor utstrekning er like for de to EU-programmene, har også norske søkere til EDF stor nytte av Forskningsrådets omfattende kursportefølje for Horisont Europa.

Til EDF-utlysningen i oktober 2025 ga Forskningsrådet tilsagn om 28 søknader om prosjektetableringsstøtte (PES), mens 15 søknader ble satt på venteliste og tildelt i begynnelsen av 2026. I 2025 ble det også tildelt 100 000 kroner i konsulentstøtte til norske EDF-søkere. Hvilke søknader som kommer over terskelverdi hos EDF, avgjøres våren 2026. Norske miljøer har tradisjon for å gjøre det godt i EDF, og etter Forskningsrådets vurdering bidrar både PES-ordningen og den norske søknadsbehandlingen til dette.

Norges forskningsråd

Besøksadresse: Drammensveien 288
Postboks 564
1327 Lysaker

Telefon: 22 03 70 00
Telefaks: 22 03 70 01

post@forskningsradet.no
www.forskningsradet.no

Publikasjonen kan lastes ned fra
www.forskningsradet.no/publikasjoner

ISBN 978-82-12-04239-1 (pdf)

